

ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

31 Δεκεμβρίου 2021

ΤΕΥΧΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ

Αρ. Φύλλου 6445

ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ

Αριθμ. 143252

Έγκριση Περιφερειακού Προγράμματος Ανάπτυξης (ΠΠΑ) της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου προγραμματικής περιόδου 2021 - 2025.

**Ο ΥΦΥΠΟΥΡΓΟΣ
ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΚΑΙ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ**

Έχοντας υπόψη:

1. Τον ν. 4622/2019 «Επιτελικό Κράτος: οργάνωση, λειτουργία και διαφάνεια της Κυβέρνησης, των κυβερνητικών οργάνων και της κεντρικής δημόσιας διοίκησης» (Α' 133).

2. Το μέρος ΙΗ' «Εθνικό Πρόγραμμα Ανάπτυξης» του ν. 4635/2019 «Επενδύω στην Ελλάδα και άλλες διατάξεις» (Α' 167) και ιδίως του άρθρου 125 και της παρ. 1 του άρθρου 132.

3. Τον ν. 4270/2014 «Αρχές δημοσιονομικής διαχείρισης και εποπτείας (ενσωμάτωση Οδηγίας 2011/85/ΕΕ) - δημόσιο λογιστικό και άλλες διατάξεις» (Α' 143) και ιδίως τα άρθρα 23, 57, 78 και 79 και 80.

4. Το άρθρο 90 του Κώδικα Νομοθεσίας για την Κυβέρνηση και τα κυβερνητικά όργανα (π.δ. 63/2005, Α' 98), το οποίο διατηρήθηκε σε ισχύ με την παρ. 22 του άρθρου 119 του ν. 4622/2019.

5. Το π.δ. 81/2019 «Σύσταση, συγχώνευση, μετονομασία και κατάργηση Υπουργείων και καθορισμός των αρμοδιοτήτων τους. Μεταφορά υπηρεσιών και αρμοδιοτήτων μεταξύ Υπουργείων» (Α' 119).

6. Το π.δ. 83/2019 «Διορισμός Αντιπροέδρου της Κυβέρνησης, Υπουργών, Αναπληρωτών Υπουργών και Υφυπουργών» (Α' 121).

7. Το π.δ. 147/2017 «Οργανισμός του Υπουργείου Οικονομίας και Ανάπτυξης» (Α' 192).

8. Την υπ' αρ. 38/2020 Πράξη Υπουργικού Συμβουλίου «Έγκριση και προσδιορισμός των πόρων υλοποίησης του Εθνικού Προγράμματος Ανάπτυξης (Ε.Π.Α.) για την προγραμματική περίοδο 2021-2025» (Α' 174).

9. Την υπ' αρ. 51875/07.05.2021 κοινή απόφαση του Πρωθυπουργού και του Υπουργού Ανάπτυξης και Επεν-

δύσεων «Ανάθεση Αρμοδιοτήτων στον Υφυπουργό Ανάπτυξης και Επενδύσεων, Ιωάννη Τσακίρη» (Β' 1867).

10. Την υπ' αρ. 95189/14.09.2020 απόφαση του Υφυπουργού Ανάπτυξης και Επενδύσεων «Κατάρτιση και Υποβολή Τομεακών και Περιφερειακών Προγραμμάτων (ΤΠΑ/ΠΠΑ) του Εθνικού Προγράμματος Ανάπτυξης προγραμματικής περιόδου 2021 - 2025» (Β' 3961).

11. Την υπ' αρ. 62564/04.06.2021 απόφαση του Υφυπουργού Ανάπτυξης και Επενδύσεων «Σύστημα Διαχείρισης και Ελέγχου - Κανόνες επιλεξιμότητας δαπανών για τα προγράμματα του Εθνικού Προγράμματος Ανάπτυξης (ΕΠΑ) 2021-2025» (Β' 2442).

12. Την υπ' αρ. 64957/10.06.2021 απόφαση του Υφυπουργού Ανάπτυξης και Επενδύσεων «Μεταφορά συνεχιζόμενων έργων εθνικού σκέλους ΠΔ Ε 2021 στα Προγράμματα Ανάπτυξης του ΕΠΑ 2021-2025 και ρυθμίσεις χρονοδιαγράμματος έγκρισης των Προγραμμάτων» (Β' 2548).

13. Την υπ' αρ. 82119/21.07.2021 εγκύκλιο - 1η τροποποίηση οδηγιών για την έγκριση και χρηματοδότηση του ΠΔΕ 2021 και τον προγραμματισμό δαπανών ΠΔΕ 2022 - 2024.

14. Την υπ' αρ. 81649/22.12.2021 υποβολή πρότασης της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου για την έγκριση του Περιφερειακού Προγράμματος Ανάπτυξης της.

15. Την υπ' αρ. 42027/907 15.07.2021 υποβολή προς έγκριση Στρατηγικής Μελέτης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων (ΣΜΠΕ) της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου για το Περιφερειακό Πρόγραμμα Ανάπτυξης της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου 2021 - 2025 στο Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας, σύμφωνα με το άρθρο 106 του ν. 4849/2021 (Α' 207).

16. Την από 28.12.2021 εισήγηση της αρμόδιας Διεύθυνσης Διαχείρισης Εθνικού ΠΔΕ (Δι.Δι.Ε.Π.) προς τον Υφυπουργό Ανάπτυξης και Επενδύσεων για την έγκριση του «Περιφερειακού Προγράμματος Ανάπτυξης (ΠΠΑ) της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου», ύστερα από την ολοκλήρωση της διαβούλευσής του.

17. Την υπ' αρ. 140649/23.12.2021 εισήγηση δημοσιονομικών επιπτώσεων της Γενικής Διεύθυνσης Οικονομικών Υπηρεσιών του Υπουργείου Ανάπτυξης και Επενδύσεων (περ. ε της παρ. 5 του άρθ. 24 του ν. 4270/2014),

σύμφωνα με την οποία με την παρούσα απόφαση προκαλείται δαπάνη στο Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων (Π.Δ.Ε.) του κρατικού προϋπολογισμού ύψους εκατόν δυο εκατομμυρίων ευρώ (102.000.000 €), η οποία θα καλυφθεί από πιστώσεις που θα εγγραφούν στο εθνικό σκέλος του ΠΔΕ του Υπουργείου Ανάπτυξης και Επενδύσεων την περίοδο 2021 έως 2025, ως φορέα που εγγράφονται οι πιστώσεις των Περιφερειών της Ελληνικής Επικράτειας, αποφασίζουμε:

Άρθρο 1

Έγκριση του Περιφερειακού Προγράμματος Ανάπτυξης της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου

1. Εγκρίνεται το Περιφερειακό Πρόγραμμα Ανάπτυξης της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου, το οποίο καταρτίστηκε και αξιολογήθηκε σύμφωνα με τις απαιτήσεις, τους όρους και τη διαδικασία της υπ' αρ. 95189/14.09.2020 απόφασης του Υφυπουργού Ανάπτυξης και Επενδύσεων «Κατάρτιση και Υποβολή Τομεακών και Περιφερειακών Προγραμμάτων (ΤΠΑ/ΠΠΑ) του Εθνικού Προγράμματος Ανάπτυξης προγραμματικής περιόδου 2021 - 2025» (Β' 3961) και του Μέρους ΙΗ του ν. 4635/2019 «Επενδύω στην Ελλάδα και άλλες διατάξεις» (Α' 167).

2. Το Περιφερειακό Πρόγραμμα Ανάπτυξης της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου, το οποίο περιλαμβάνεται στο Παράρτημα της παρούσας απόφασης, μέσα σε ένα μήνα από την έγκρισή του, αναρτάται στον επίσημο ιστότοπο για το ΕΠΑ του Υπουργείου Ανάπτυξης και Επενδύσεων και στον ιστότοπο της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου, σύμφωνα με την παρ. 6 του άρθρου 125 του ν. 4635/2019 (Α' 167).

3. Στο πλαίσιο του Περιφερειακού Προγράμματος Ανά-

πτυξης, η Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου θα μεριμνήσει για την τήρηση των όρων, περιορισμών και κατευθύνσεων της περιβαλλοντικής νομοθεσίας.

Άρθρο 2

Προϋπολογισμός Προγράμματος

Ο προϋπολογισμός του Προγράμματος για την Προγραμματική Περίοδο 2021 - 2025 ανέρχεται σε 102.000.000 ευρώ και κατανέμεται στην Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου, σύμφωνα με την παρ. 1 του άρθρου 132 του ν. 4635/2019 (Α' 167).

Άρθρο 3

Υπηρεσία Διαχείρισης

1. Αρμόδια Υπηρεσία Διαχείρισης για τη διαχείριση, την παρακολούθηση και τον έλεγχο της εφαρμογής του Περιφερειακού Προγράμματος Ανάπτυξης ορίζεται η Διεύθυνση Αναπτυξιακού Προγραμματισμού Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου, η οποία θα αναλάβει τις αρμοδιότητες που προβλέπονται στην παρ. 3 του άρθρου 132 του ν. 4635/2019 και με αντίστοιχη προσαρμογή του θεσμικού της πλαισίου.

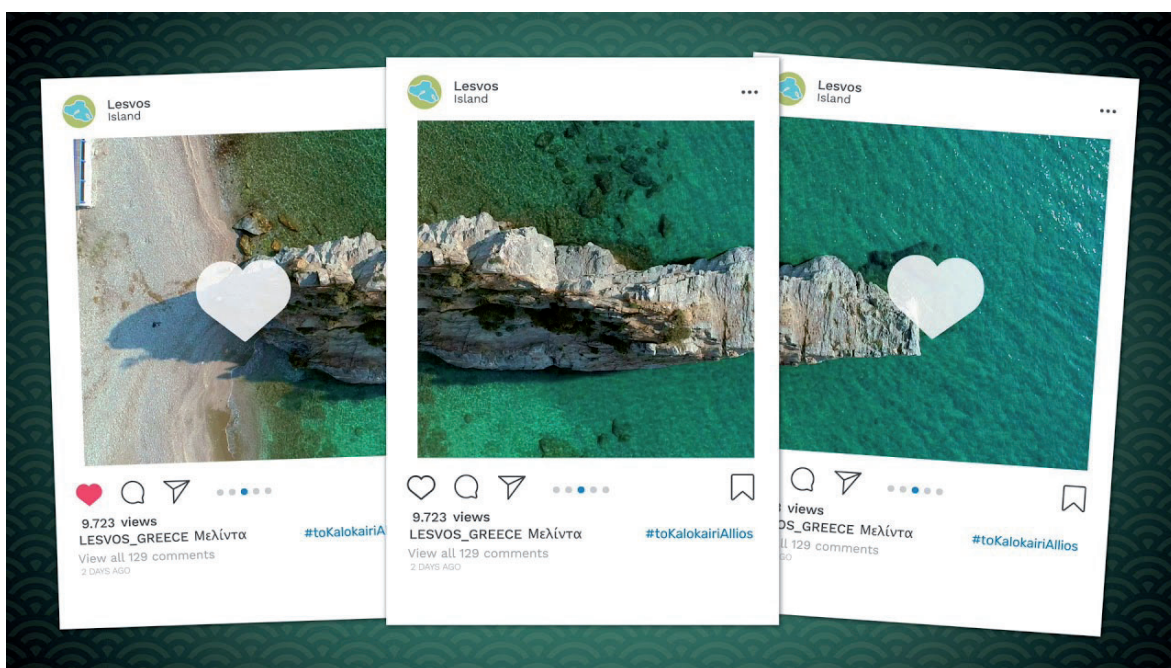
2. Στην Υπηρεσία Διαχείρισης ανατίθεται η διαχείριση των πόρων του άρθρου 2 της παρούσας.

Άρθρο 4

Παράρτημα

Προσαρτάται και αποτελεί αναπόσπαστο μέρος της παρούσας απόφασης το Παράρτημα που ακολουθεί, το οποίο περιλαμβάνει το Περιφερειακό Πρόγραμμα Ανάπτυξης της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου.

Η ισχύς της παρούσας απόφασης αρχίζει από τη δημοσίευσή της στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως.

ΠΕΡΙΦΕΡΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ 2021-2025 ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΒΟΡΕΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

1	ΕΙΣΑΓΩΓΗ	
2	ΑΝΑΛΥΣΗ ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ	
2.1	Η ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΒΟΡΕΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ	
2.1.1	Γενικά Αναπτυξιακά Χαρακτηριστικά	
	Γεωγραφικά, Δημογραφικά και Διοικητικά Χαρακτηριστικά	
	Οικονομικά χαρακτηριστικά	
	Αγορά εργασίας - Κοινωνικά χαρακτηριστικά	
	Υγεία	
	Παραγωγικός Ιστός – Επιχειρηματικότητα	
	Οδικό δίκτυο – Υποδομές μεταφορών	
	Τομέας Ενέργειας	
	Αστικό Περιβάλλον – Πολιτισμός – Τουρισμός	
	Έρευνα – Καινοτομία	
	Περιφερειακή Κατάταξη Καινοτομίας	
	Ψηφιακός Τομέας – Ευρυζωνικότητα	
2.2	ΚΑΝΟΝΙΣΤΙΚΟ ΚΑΙ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ	
2.2.1	Εθνικό Πρόγραμμα Μεταρρυθμίσεων 2020	
2.3	ΕΘΝΙΚΑ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΚΑ ΚΕΙΜΕΝΑ	
2.3.1	Εθνικές Στρατηγικές για την Προγραμματική Περίοδο 2021-2027	
	Το Ε.Π. «Μεταρρύθμιση Δημόσιου Τομέα»	
	Η Εθνική Στρατηγική για την Ενέργεια και το Κλίμα	
	Η Εθνική Στρατηγική για τις Μεταφορές	
	Η Έκθεση Ευρωπαϊκού εξαμήνου	
	Η Εθνική Ψηφιακή Στρατηγική	
	Η Βίβλος του Ψηφιακού Μετασχηματισμού	
	Η Εθνική Στρατηγική για την Κοινωνική Ένταξη 2014-2020	
	Η Νέα Εθνική Στρατηγική για την Κοινωνική Ένταξη 2021 – 2027	
	Η Εθνική Στρατηγική για τη Βιώσιμη και Δίκαιη Ανάπτυξη	
	Το Εθνικό Σχέδιο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας	
	Ο Σχεδιασμός νέου Εταιρικού Συμφώνου για το Πλαίσιο Ανάπτυξης – ΕΣΠΑ 2021-2027	
2.3.2	Περιφερειακές Στρατηγικές για την Προγραμματική Περίοδο 2021-2027	
	Η Περιφερειακή Στρατηγική για το Εταιρικό Σύμφωνο για το Πλαίσιο Ανάπτυξης - ΕΣΠΑ 2021-2027	
	Η Στρατηγική Έξυπνης Εξειδίκευσης (RIS3) της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου	
	Η Περιφερειακή Στρατηγική για την Κοινωνική Ένταξη	
	Η Περιφερειακή Στρατηγική για τον Πολιτισμό	
	Περιφερειακό Σχέδιο Διαχείρισης Αποβλήτων	
	Το Περιφερειακό Πρόγραμμα Βορείου Αιγαίου 2014-2020	
2.4	ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΗΣ ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΕΘΝΙΚΟΥ ΣΚΕΛΟΥΣ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ ΑΝΑ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟ ΣΤΟΧΟ ΤΟΥ ΕΘΝΙΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΤΗΣ Π.Β.Α.	
2.4.1	Μεθοδολογία Ανάλυσης	
2.4.2	Παραδοχές Επεξεργασίας/Συστηματοποίησης Στοιχείων	
2.4.3	Συστηματοποίηση και Επεξεργασία Διαθέσιμων Στοιχείων	
2.4.4	Υλοποιούμενα και σε εξέλιξη Έργα από Εθνικούς Πόρους του Π.Δ.Ε.	
2.4.5	Γενική Κατηγοριοποίηση και Ανάλυση Κατανομής του Υφιστάμενου Π.Δ.Ε.	
2.4.6	Κατηγοριοποίηση Έργων Π.Δ.Ε. ανά Αναπτυξιακό Στόχο Π.Π.Α.	
2.4.7	Σε εξέλιξη Έργα με Ανεκτέλεστα Υπόλοιπα του Εθνικού Σκέλους Π.Δ.Ε της Π.Β.Α.	
2.4.8	Ανάλυση SWOT ανά Αναπτυξιακό Στόχο Π.Π.Α.	
	Αναπτυξιακός Στόχος 1: Έξυπνη Ανάπτυξη	
	Αναπτυξιακός Στόχος 2: Πράσινη Ανάπτυξη	
	Αναπτυξιακός Στόχος 3: Κοινωνική Ανάπτυξη	
	Αναπτυξιακός Στόχος 4: Ανάπτυξη Υποδομών	
	Αναπτυξιακός Στόχος 5: Εξωστρέφεια	
3	Η ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ 2021-2027	
3.1	ΌΡΑΜΑ ΚΑΙ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΤΟΥ Π.Π.Α. ΤΗΣ Π.Β.Α. ΑΝΑ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟ ΣΤΟΧΟ	
3.1.1	Συνολική Αναπτυξιακή Στρατηγική της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου	

3.1.2	Η Στοχευμένη Στρατηγική στο πλαίσιο του Περιφερειακού Προγράμματος Ανάπτυξης.....
3.1.3	Το Πλαίσιο Χρηματοδότησης Έργων του Π.Δ.Ε./Π.Π.Α. Μεταβατικού Έτους 2021 .....
3.2	ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΗΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ ΤΟΥ Π.Π.Α. ΤΗΣ Π.Β.Α. ΑΝΑ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟ ΣΤΟΧΟ .....
3.2.1	Προτάσεις Νέων Παρεμβάσεων για το Π.Π.Α. 2021-2025 της Π.Β.Α. από διαβουλεύσεις.....
3.2.2	Δράσεις και Νέα Έργα που δύνανται να χρηματοδοτηθούν από το ΕΣΠΑ 2021-2027 ανά Αναπτυξιακό Στόχο.....
3.2.3	Οι Άξονες Προτεραιότητας του Π.Π.Α. της Π.Β.Α. 2021-2025.....
	Αναπτυξιακός Στόχος (ΑΣ)1: «Εξυτηνη Ανάπτυξη» .....
	Αναπτυξιακός Στόχος (ΑΣ)2: «Πράσινη Ανάπτυξη».....
	Αναπτυξιακός Στόχος (ΑΣ)3: «Κοινωνική Ανάπτυξη».....
	Αναπτυξιακός Στόχος (ΑΣ)4: «Ανάπτυξη Υποδομών».....
	Αναπτυξιακός Στόχος (ΑΣ)5: «Εξωστρέφεια» .....
	Αναπτυξιακός Στόχος (ΑΣ)6: «Υποστήριξη Προγράμματος».....
3.3	ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΟΙ ΔΕΙΚΤΕΣ ΕΚΡΩΣΗ .....
3.3.1	Η Συμβολή των Αναπτυξιακών Στόχων του Π.Π.Α. στην Επίτευξη των Δεικτών του Ε.Π.Α. ....
3.4	ΔΥΝΗΤΙΚΟΙ ΔΙΚΑΙΟΥΧΟΙ Π.Π.Α. ΤΗΣ Π.Β.Α. .....
3.5	ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΟ ΕΦΑΡΜΟΖΟΜΕΝΟ ΚΑΝΟΝΙΣΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ .....
4	ΤΕΧΝΙΚΗ ΒΟΗΘΕΙΑ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ .....
5	ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΧΡΟΝΟΔΙΑΓΡΑΜΜΑ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ .....
5.1	ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ Π.Π.Α. ....
5.2	ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΠΪΘΩΝ ΚΑΙ ΧΡΟΝΟΔΙΑΓΡΑΜΜΑ Π.Π.Α. ΤΗΣ Π.Β.Α. ....
6	Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΣΤΗΝ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ .....
6.1	ΣΥΜΒΑΤΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΜΕ ΤΟ Ε.Π.Α. ....
6.2	ΣΥΜΒΑΤΟΤΗΤΕΣ ΜΕ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΕΣ ΚΑΙ ΕΘΝΙΚΕΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ .....
6.2.1	Συμβατότητα με Ευρωπαϊκές Στρατηγικές.....
6.2.2	Συμβατότητα με Εθνικές Στρατηγικές.....
7	ΟΡΙΖΟΝΤΙΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ .....
7.1	ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΣΤΗ ΒΙΩΣΙΜΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ .....
7.2	ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΣΤΗΝ ΙΣΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΦΥΛΩΝ .....
7.3	ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΣΤΗΝ ΙΣΟΤΗΤΑ ΕΥΚΑΙΡΙΩΝ ΚΑΙ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ ΤΩΝ ΔΙΑΚΡΙΣΕΩΝ .....
8	ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ – ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΚΑΙ ΘΕΣΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ .....
8.1	ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ .....
8.2	ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΕΠΙΛΟΓΗΣ ΈΡΓΩΝ .....
9	ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ .....
	ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΙΝΑΚΩΝ ΚΑΙ ΣΧΗΜΑΤΩΝ .....

1 Εισαγωγή

Μετά από μία περίοδο παρατεταμένης οικονομικής κρίσης, η Ελλάδα δείχνει να εξέρχεται από την δεινή δημοσιονομική κατάσταση της περιόδου 2010 – 2018 που την οδήγησε στην ανάγκη προσφυγής σε διεθνείς μηχανισμούς στήριξης. Στην παρούσα χρονική συγκυρία η χώρα επιπροσθέτως χρειάζεται δυστυχώς να ανταπεξέλθει και στις επιπτώσεις της πανδημίας του κορονοϊού COVID-19 η οποία προκάλεσε παγκοσμίως μια σύνθετη κοινωνικοοικονομική κρίση, ικανή να συγκριθεί και ενδεχομένως να ξεπεράσει την παγκόσμια χρηματοπιστωτική κρίση του 2008/09.

Ως αποτέλεσμα των προαναφερομένων και ιδιαίτερα κατά την νέα Προγραμματική Περίοδο 2021-2027 ο διττός στόχος της πολιτικής ανάσχεσης της κρίσης εντοπίζεται αφενός στην εξασφάλιση της δημόσιας υγείας και αφετέρου στην αποκατάσταση της οικονομικής δραστηριότητας.

Προς επίρρωση των ανωτέρω, μέσω του εθνικού **Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων (Π.Δ.Ε.)**, και για την αντιμετώπιση των νέων προκλήσεων, θεσπίστηκε το **Εθνικό Πρόγραμμα Ανάπτυξης (Ε.Π.Α.)**. Η θέσπιση του Ε.Π.Α., με την ψήφιση του ν. 4635/2019 (Α' 167), σηματοδότησε επίσης και την έναρξη ενός ολοκληρωμένου συστήματος σχεδιασμού, διαχείρισης και παρακολούθησης έργων που χρηματοδοτούνται από τους εθνικούς πόρους του Π.Δ.Ε..

Το Ε.Π.Α. εισάγει τη μεσοπρόθεσμη στοχοθεσία και την υπαγωγή των παρεμβάσεων του Π.Δ.Ε. σε στρατηγικούς στόχους και ιεραρχούμενες αναπτυξιακές προτεραιότητες. Με τις προγραμματικές περιόδους του Ε.Π.Α. να έχουν πενταετή διάρκεια η έναρξη της πρώτης Προγραμματικής Περιόδου, αν και αρχικά ορίστηκε για την 1η Ιανουαρίου 2021, θα ξεκινήσει την 1 Ιουλίου 2021. Μέρος του Ε.Π.Α. αποτελούν και τα Τομεακά και Περιφερειακά Προγράμματα Ανάπτυξης (ΤΠΑ/Π.Π.Α.), την κατάρτιση των οποίων επωμίζονται τα αρμόδια υπουργεία και οι περιφέρειες και περιλαμβάνουν τους στόχους του μεσοπρόθεσμου αναπτυξιακού προγραμματισμού στον τομέα ευθύνης του αντίστοιχου φορέα, με βάση τόσο τον προγραμματισμό του Ε.Π.Α., όσο και την κατανομή των πόρων του Ε.Π.Α. που του αναλογούν.

Ο απώτερος στόχος της αναπτυξιακής πολιτικής του Ε.Π.Α. είναι η εξασφάλιση μιας βιώσιμης ανάπτυξης για την χώρα και η διασφάλιση της κοινωνικής συνοχής και ευημερίας απέναντι στις μεγάλες προκλήσεις του μέλλοντος. Για την επίτευξη μιας ισχυρής και διατηρήσιμης ανάπτυξης της οικονομίας της χώρας απαιτείται η ισορροπημένη ανάπτυξη και στους 5 αναπτυξιακούς στόχους, ενώ αναγκαία κρίνεται και η προτεραιοποίηση και ιεράρχηση των επενδυτικών έργων του κάθε πυλώνα με κριτήριο τη δυνατότητά τους να συνεισφέρουν στην επίτευξη των αναπτυξιακών στόχων.

Η Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου για την κατάρτιση του Π.Π.Α. της περιόδου 2021-2025 και την εναρμόνιση με τις επιταγές του ν. 4635/2019, προχώρησε στη σύσταση Ομάδας Έργου από στελέχη της Διεύθυνσης Αναπτυξιακού Προγραμματισμού (Δι.Α.Π.), στο έργο της οποίας, εντάσσεται το παρόν σύγγραμμα το οποίο αποτελείται από τα εξής κεφάλαια:

- Η παρούσα εισαγωγή ως Κεφάλαιο 1.
- Το Κεφάλαιο 2, στο οποίο επιχειρείται καταγραφή και ανάλυση της υφιστάμενης κατάστασης στην Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου, η οποία περιλαμβάνει την αποτύπωση των γενικών αναπτυξιακών χαρακτηριστικών της περιφέρειας, με απώτερο στόχο την ανάδειξη των πραγματικών αναπτυξιακών αναγκών της Περιφέρειας. Επίσης αποτυπώνει την αναπτυξιακή στρατηγική της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου για την νέα Προγραμματική Περίοδο 2021 – 2027, αναλύοντας το όραμα και την στρατηγική της περιφέρειας ανά αναπτυξιακό στόχο καταγράφοντας και τα επιδιωκόμενα αποτελέσματα. Τέλος, αποτυπώνει την υφιστάμενη κατάσταση του εθνικού σκέλους του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων της Π.Β.Α. για την εξαγωγή χρήσιμων συμπερασμάτων.
- Το Κεφάλαιο 3, περιγράφει την περιφερειακή αναπτυξιακή στρατηγική, παράλληλα με τις εν εξελίξει διαδικασίες και τις οδηγίες που διέπουν τον προγραμματισμό δράσεων στην νέα προγραμματική περίοδο. Τέλος, αποτυπώνει την στρατηγική και τις δράσεις του Περιφερειακού Προγράμματος Ανάπτυξης ανά τομέα παρέμβασης, αναπτυξιακό στόχο, προτεραιότητα, τους συναρτώμενους δείκτες και το κανονιστικό πλαίσιο εφαρμογής τους.
- Το Κεφάλαιο 4, αποτυπώνει τόσο το θεσμικό πλαίσιο της Τεχνικής Βοήθειας για το Ε.Π.Α./Π.Π.Α, όσο και τις δράσεις, οι οποίες δύναται να χρηματοδοτηθούν στο πλαίσιο της Τεχνικής Βοήθειας για το Περιφερειακό Πρόγραμμα Ανάπτυξης.
- Το Κεφάλαιο 5, παρουσιάζει την ποσόστωση, την κατανομή των πόρων του Περιφερειακού Προγράμματος Ανάπτυξης, καθώς και τον χρονοπρογραμματισμό αυτών.
- Το Κεφάλαιο 6, αναφέρεται στη συμβατότητα και την συμπληρωματικότητα του Περιφερειακού Προγράμματος Ανάπτυξης με το Ε.Π.Α. και άλλες εθνικές στρατηγικές.
- Το Κεφάλαιο 7, περιγράφει τις οριζόντιες αρχές, οι οποίες διέπουν την υλοποίηση τόσο του Π.Π.Α. της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου όσο και των υπολοίπων εθνικών και περιφερειακών πολιτικών.
- Το Κεφάλαιο 8, αναπτύσσει το θεσμικό πλαίσιο βάσει του οποίου καθορίζονται η οργάνωση και οι αρμοδιότητες της Υπηρεσίας Διαχείρισης του Περιφερειακού Προγράμματος Ανάπτυξης της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου.
- Το Κεφάλαιο 9 εμπεριέχει την συνοπτική περιγραφή της διαδικασίας σχεδιασμού του Π.Π.Α. της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου.

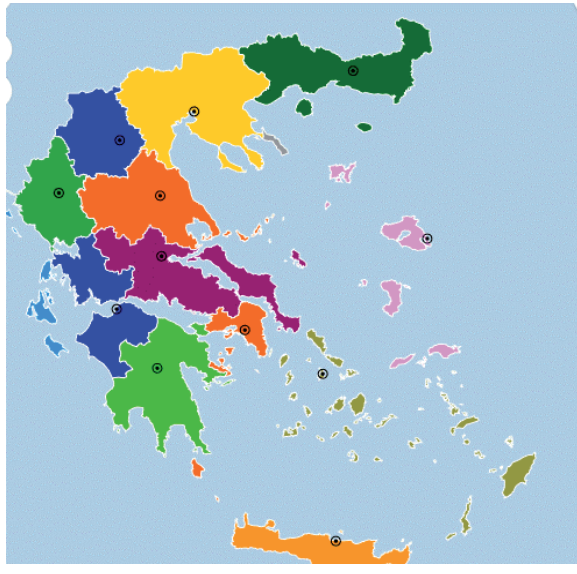
2 Ανάλυση Υφιστάμενης Κατάστασης

2.1 Η Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου

2.1.1 Γενικά Αναπτυξιακά Χαρακτηριστικά

Γεωγραφικά, Δημογραφικά και Διοικητικά Χαρακτηριστικά

Η Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου τοποθετείται γεωγραφικά στο Βόρειο – Ανατολικό τμήμα του Αιγαίου Πελάγους και αποτελεί τα εξωτερικά σύνορα της Ευρωπαϊκής Ένωσης στην άμεση γειτνίασή της με τρίτη χώρα και συγκεκριμένα την Τουρκία. Αποτελείται από δέκα (10) κατοικημένα νησιά, τα πέντε (5) εκ των οποίων (Λέσβος, Χίος, Σάμος, Λήμνος, Ικαρία) χαρακτηρίζονται ως μεγάλα σε έκταση, με βάση την κλίμακα των νησιών του Αιγαίου και τα υπόλοιπα πέντε (5) (Άγιος Ευστράτιος, Οινούσες, Ψαρά, Φούρνοι, Θύμαινα), να χαρακτηρίζονται ως μικρά, τόσο σε έκταση, όσο και σε πληθυσμό. Η Λέσβος, το 3ο σε μέγεθος νησί της Ελλάδας και η Χίος, που κατατάσσεται στην 5^η θέση αντιστοίχως, συγκαταλέγονται στα σημαντικά νησιά του Ευρωπαϊκού Χώρου. Ο θαλάσσιος χώρος καλύπτει την μεγαλύτερη έκταση της Περιφέρειας, ενώ το μεγαλύτερο τμήμα του εδάφους των νησιών χαρακτηρίζεται ως ορεινό ή ημιορεινό και το οποίο καλύπτει περίπου το 33% της συνολικής της έκτασης. Η συνολική έκταση της Περιφέρειας, συμπεριλαμβανομένων των ακατοίκητων νησιών και μεγάλου αριθμού βραχονησίδων, καλύπτει 3.854km² (ποσοστό 2,9%) της συνολικής έκτασης της χώρας.

Πηγή: Υπουργείο Εσωτερικών, Δεκέμβριος 2020

Σχήμα 1: Χάρτης της Ελλάδας ανά Περιφέρεια

Διοικητικά, η Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου διαιρείται σε πέντε (5)

Περιφερειακές Ενότητες (Λέσβου, Λήμνου, Ικαρίας, Σάμου, Χίου). Η Λέσβος αποτελεί το μεγαλύτερο νησί της Περιφέρειας και του Ανατολικού Αιγαίου και έχει έδρα της την πόλη της Μυτιλήνης. Η Λήμνος μαζί με τον Άγιο Ευστράτιο αποτελούν την Π.Ε. Λήμνου, με έδρα της την πόλη της Μύρινας. Η Π.Ε. Ικαρίας απαρτίζεται από τα νησιά της Ικαρίας, της Θύμαινας και των Φούρνων Κορσεών (πρόκειται για συστάδα νήσων, νησίδων και βραχονησίδων) και έχει έδρα της στον Άγιο Κήρυκο Ικαρίας. Στην Π.Ε. Χίου ανήκουν τα νησιά Χίος, Ψαρά, Αντίψαρα και Οινούσες (αποτελούν σύμπλεγμα νησιών), ενώ απέχει μόλις 3,5 ναυτικά μίλια από τις ακτές της Μικράς Ασίας. Η Π.Ε. Σάμου βρίσκεται επίσης κοντά στα παράλια της Μικράς Ασίας, αποτελεί το όγδοο σε μέγεθος νησί της Ελλάδας (477km²) και έχει έδρα της την πόλη της Σάμου.

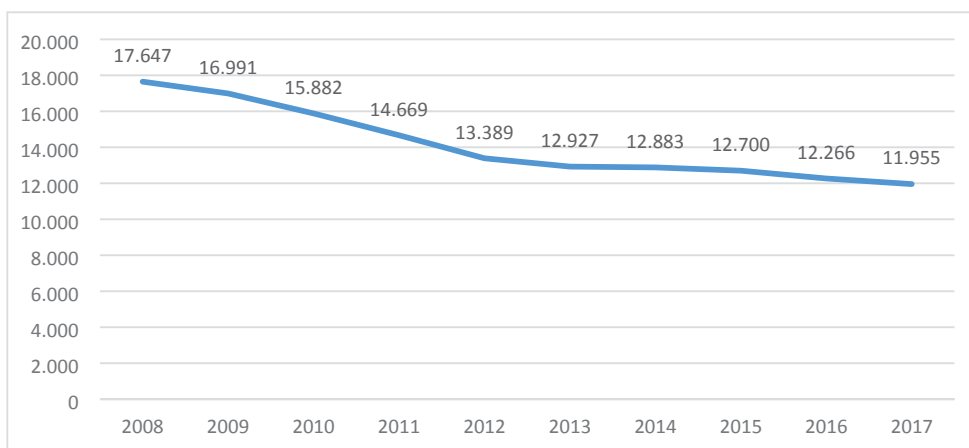
Σύμφωνα με τα πιο πρόσφατα στοιχεία της Ελληνικής Στατιστικής Αρχής (ΕΛΣΤΑΤ), ο πληθυσμός της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου υπολογίζεται σε 211.137 κατοίκους (2018) και αντιπροσωπεύει το 1,9% του συνολικού πληθυσμού της Χώρας. Αναφορικά με την ηλικιακή κατανομή, παρατηρείται μία γήρανση του πληθυσμού της Ελλάδας, τάση την οποία φαίνεται να ακολουθεί και η Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου, σημειώνοντας όμως μία πιο ήπια μείωση στις επιμέρους ηλικιακές κατηγορίες. Ο δείκτης εξάρτησης της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου, δηλαδή το άθροισμα των ηλικιακών ομάδων 0 – 14 ετών και άνω των 65 ετών (πληθυσμός μη

ικανός για εργασία) σε σχέση με την ηλικιακή ομάδα 15 – 65 ετών (πληθυσμός ικανός για εργασία), παραμένει σε υψηλά επίπεδα για το 2019, σύμφωνα με τα πιο πρόσφατα στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ.

Οικονομικά χαρακτηριστικά

Η Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου, σύμφωνα με τα πιο πρόσφατα στοιχεία της Eurostat, συμβάλλει κατά 1,4% (2.549 εκατ. € για το 2018) στη διαμόρφωση του Ακαθάριστου Εθνικού Προϊόντος (ΑΕΠ) της Ελλάδας και αποτελεί μία από τις μικρότερες περιφερειακές οικονομίες της χώρας. Η αρχή της χρηματοπιστωτικής κρίσης που περιήλθε η χώρα το 2008, σηματοδοτεί και την έναρξη της πτωτικής πορείας, την οποία ακολούθησε τόσο το συνολικό, όσο και το κατά κεφαλήν ΑΕΠ της Περιφέρειας. Τα χρόνια που ακολούθησαν, ο ελληνικός λαός είδε το ετήσιο εισόδημά του να μειώνεται κατακόρυφα, καθώς η χώρα βυθιζόταν όλο και περισσότερο στη δίνη της οικονομικής κρίσης. Τα πρώτα σημάδια ανάκαμψης άρχισαν να γίνονται ορατά το 2017, όταν το κ.κ. ΑΕΠ της Ελλάδας παρουσίασε αύξηση της τάξεως του +2,3% σε σχέση με το 2016, από 16.378 σε 16.757 (σε €, σε τρέχουσες τιμές). Την ανάκαμψη αυτή ακολούθησαν και οι περισσότερες περιφέρειες της χώρας, με εξαίρεση την Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου που συνέχισε την πτωτική της τάση και παρουσίασε μείωση του κ.κ. ΑΕΠ κατά -2,5% από 12.266 (2016) σε 11.955 (2017) (σε €, σε τρέχουσες τιμές). Εντούτοις, θετικό στοιχείο αποτελεί η αύξηση του συνολικού ΑΕΠ της περιφέρειας κατά 1% το 2017 σε σχέση με το 2016, ακολουθώντας την αυξητική τάση του εθνικού ΑΕΠ, το οποίο αυξήθηκε κατά 2,1% για την ίδια περίοδο¹.

Σχήμα 2: Εξέλιξη κατά κεφαλήν ΑΕΠ² (σε €) της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου 2008 - 2017

¹ Πηγή: Ελληνική Στατιστική Αρχή, Δεκέμβριος 2020

² Πηγή: Ελληνική Στατιστική Αρχή, Δεκέμβριος 2020

Αγορά εργασίας - Κοινωνικά χαρακτηριστικά

Σύμφωνα με τα στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ, η οικονομία της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου στηρίζεται κατά κύριο λόγο στον τριτογενή τομέα παραγωγής, απασχολώντας περίπου το 70% του εργατικού δυναμικού της περιφέρειας. Το μεγαλύτερο ποσοστό του εργατικού δυναμικού του τριτογενή τομέα εργάζεται, μέσω της επιχειρηματικότητας, κυρίως στους κλάδους του τουρισμού, της εστίασης και του εμπορίου, ενώ ένα σημαντικό ποσοστό απασχολείται στη δημόσια διοίκηση της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου.

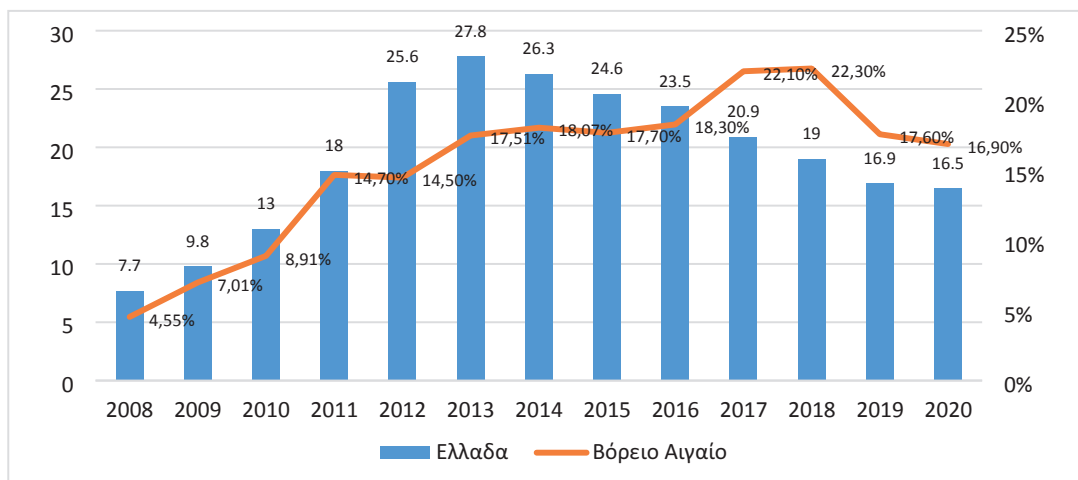
Ο δευτερογενής τομέας ο οποίος απασχολεί περίπου το 16% του εργατικού δυναμικού της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου και εκπροσωπείται από επιχειρήσεις κυρίως του κατασκευαστικού κλάδου και της μεταποίησης. Στον πρωτογενή τομέα απασχολείται το 14% του εργατικού δυναμικού της Περιφέρειας και περιλαμβάνει τους κλάδους της γεωργίας, της κτηνοτροφίας, της αλιείας και της υδατοκαλλιέργειας. Κατά τη διάρκεια της οικονομικής κρίσης, παρατηρείται μία στροφή του εργατικού δυναμικού στον πρωτογενή τομέα, με αύξηση της απασχόλησης, η οποία όμως δεν καθίσταται ικανή να αντισταθμίσει μειονεκτήματα όπως η έντονη εποχικότητα και η υπο-απασχόληση που χαρακτηρίζουν τον πρωτογενή τομέα.

Συμπερασματικά, παρατηρείται η κατά κύριο λόγο εξάρτηση της οικονομίας της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου από τον τριτογενή τομέα, με σχετικά μικρή εξάρτηση από τον δευτερογενή και πολύ μικρή εξάρτηση από τον πρωτογενή τομέα. Οι σημαντικές αδυναμίες του παραγωγικού ιστού της περιφέρειας, αμβλύνουν το πρόβλημα της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων και κατ' επέκταση, επηρεάζεται αρνητικά το κοινωνικο-οικονομικό περιβάλλον της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου. Εξάλλου, με βάση τα στοιχεία της EUROSTAT, στον τομέα της ανταγωνιστικότητας, η Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου κατατάσσεται τελευταία μεταξύ των 268 περιφερειών της ΕΕ.

Σημαντικό μέτρο αύξησης της ανταγωνιστικότητας στη Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου δύναται να αποτελέσει η δημιουργία νέων καινοτόμων επιχειρήσεων αξιοποίησης των τοπικών προϊόντων, η ορθή εκμετάλλευση των πόρων του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος της περιφέρειας και ο προσανατολισμός της νέας αυτής επιχειρηματικής βάσης στις αγορές του εξωτερικού.

Αναφορικά με την απασχόληση, η μείωση του κατά κεφαλήν ΑΕΠ, στην Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου, έρχεται να επιβεβαιώσει και η εξέλιξη του δείκτη ανεργίας κατά την περίοδο 2008 – 2020. Ειδικότερα, το 2008 ο δείκτης ανεργίας στην Περιφέρεια καταγράφει ιστορικό χαμηλό ποσοστό ανέργων (4,55%), επί του συνόλου του εργατικού δυναμικού της Περιφέρειας. Τη δεκαετία που ακολουθεί και καθώς η Ελλάδα διέρχεται μία δυσμενή και παρατεταμένη οικονομική κρίση, ο δείκτης ανεργίας στην Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου διαγράφει σταδιακή άνοδο μέχρι και το 2018 (22,3%), αποτυπώνοντας χαρακτηριστικά τις επιπτώσεις της χρηματοπιστωτικής κρίσης, στην οποία περιήλθε η Χώρα. Οι επιπτώσεις αυτές είναι ιδιαίτερα δυσμενείς για την Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου, καθώς κατά την περίοδο 2008 – 2014 καταγράφεται τριπλασιασμός του ποσοστού των ανέργων, με ποσοστιαία αύξηση άνω του 300%.

Τα τελευταία δύο (2) χρόνια τα πρώτα σημάδια ανάκαμψης θα συμβάλλουν στην μείωση του ποσοστού ανεργίας, ο οποίος κατά το 2020 ανέρχεται σε 16,9%, με τον μ.ο. της χώρας να είναι 16,5%³.

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Δεκέμβριος 2020

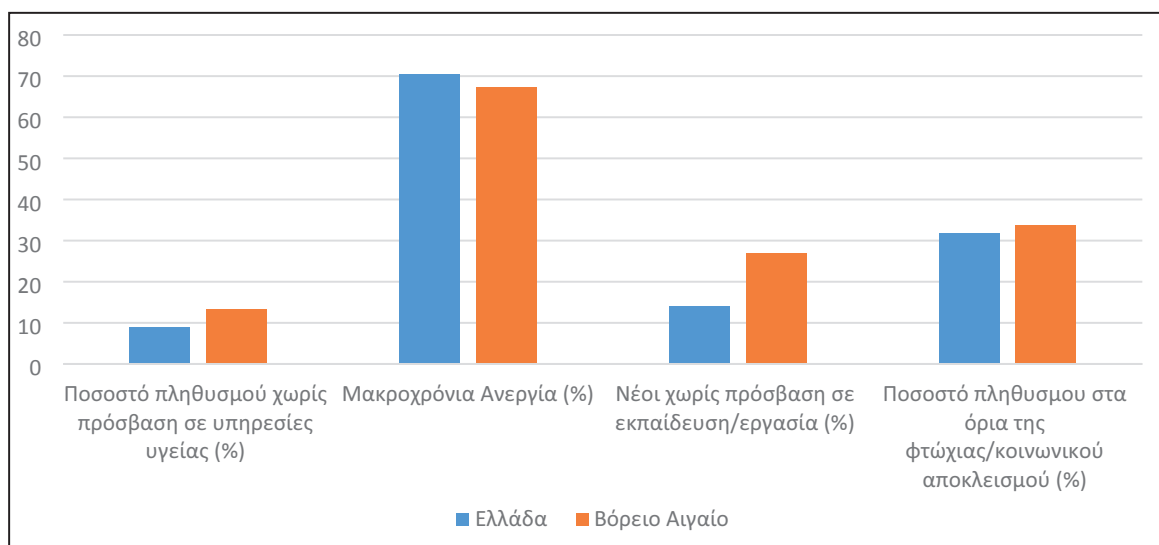
Σχήμα 3: Εξέλιξη της Ανεργίας την Περίοδο 2008-2020

Στον τομέα της εκπαίδευσης, το εκπαιδευτικό επίπεδο του πληθυσμού της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου, παραμένει σε χαμηλότερα επίπεδα από αυτό της Ελλάδας αλλά και της Ευρωπαϊκής Ένωσης των 28 (ΕΕ28), δεδομένου ότι, περίπου το 50% των μόνιμων κατοίκων της Περιφέρειας είναι απόφοιτοι Α' βάθμιας και Β' βάθμιας εκπαίδευσης (σε σχέση με το 46,5% της Χώρας), ενώ το ποσοστό των αποφοίτων Γ' βάθμιας εκπαίδευσης και κατόχων διδακτορικού/μεταπτυχιακού τίτλου, ανέρχεται σε 17,6% (σε σχέση με το 21,3% της Χώρας). Το ποσοστό των αποφοίτων Γ' βάθμιας εκπαίδευσης στην Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου όμως, παρουσιάζεται αυξημένο (24,2%) στην ηλικιακή ομάδα μεταξύ 25 – 64 ετών, κατατάσσοντάς την στην 9^η θέση μεταξύ των περιφερειών της Χώρας⁴.

Με βάση τα στοιχεία της EUROSTAT για το 2018, σημαντικά κοινωνικά προβλήματα ταλανίζουν την Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου και επηρεάζουν αρνητικά τους κοινωνικούς και οικονομικούς δείκτες ανάπτυξης. Το ποσοστό των μακροχρόνια ανέργων κυμαίνεται στο 67,3%, λίγο χαμηλότερα από τον μέσο όρο της Χώρας (70,3%), ενώ πολύ μεγάλο ποσοστό των νέων ανθρώπων (26,8%), ηλικίας από 18 έως 24 ετών, έχει αποκλειστεί από την εκπαίδευση ή την αγορά εργασίας, σε σχέση με τον μ.ο. της Ελλάδας (14,1%). Επιπλέον, το 13,3% του πληθυσμού της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου δεν έχει πρόσβαση σε υπηρεσίες υγείας, σε σχέση με το 8,8% του πληθυσμού της Ελλάδας. Αναπόφευκτα, επηρεάζεται σημαντικά το ποσοστό του πληθυσμού της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου, το οποίο αντιμετωπίζει τον κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού και το οποίο ανέρχεται σε 33,6%, με τον αντίστοιχο δείκτη για την Χώρα να βρίσκεται στο 31,8%.

³ Πηγή: Ελληνική Στατιστική Αρχή, Δεκέμβριος 2020

⁴ Στοιχεία ΕΛΣΤΑΤ, Δεκέμβριος 2020

Πηγή: EUROSTAT, Δεκέμβριος 2020

Σχήμα 4: Κοινωνικοί Δείκτες Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου 2018

Υγεία

Στον τομέα της Υγείας, στην Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου καταγράφεται περίπου το 1,6% των συνολικών υγειονομικών υποδομών της χώρας, με πέντε (5) δημόσια νοσοκομεία και επτά (7) κέντρα υγείας. Εντούτοις, το 2019 παρατηρείται σημαντική μείωση του αριθμού των ιατρών, οι οποίοι απασχολούνται στην περιφέρεια, σε σχέση με το 2018, της τάξης του -7,4%. Σύμφωνα με τα στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ, για το 2019, στην Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου αντιστοιχούν, κατά προσέγγιση, τριάντα έξι (36) άτομα ιατρικού προσωπικού ανά δέκα χιλιάδες (10.000) κατοίκους και τριάντα μία (31) κλίνες νοσηλείας ανά δέκα χιλιάδες (10.000) κατοίκους. Η πρωτοφανής υγειονομική κατάσταση που βρίσκεται η χώρα, αλλά και ολόκληρη η υφήλιος για την αντιμετώπιση της πανδημίας (covid-19), επιτάσσει την εφαρμογή μίας νέας πολιτικής ενίσχυσης του τομέα της υγείας, η οποία θα λαμβάνει υπόψη τόσο τις υπάρχουσες ανάγκες της Περιφέρειας, όσο και τις επιπλέον πιέσεις που δέχονται τα κέντρα υγείας λόγω του προσφυγικού/μεταναστευτικού ζητήματος.

Πίνακας 1: Υποδομές Υγείας

		Σύνολο Χώρας	Βόρειο Αιγαίο
Αριθμός Κλινών	2018	45.053	624
Αριθμός Ιατρών	2017	64.851	759
	2018	65.513	799
	2019	66.058	721
	Μεταβολή 18/17	1%	2,6%
	Μεταβολή 19/18	0,8%	-7,4%

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Δεκέμβριος 2020

Παραγωγικός Ιστός – Επιχειρηματικότητα

Σύμφωνα με τα στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ, η οικονομία της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου στηρίζεται κατά κύριο λόγο στον τριτογενή τομέα παραγωγής, απασχολώντας περίπου το 70% του εργατικού δυναμικού και με τον κύκλο εργασιών του να παράγει σχεδόν το 85% της Ακαθάριστης Προστιθέμενης Αξίας (ΑΠΑ) της περιφέρειας. Το μεγαλύτερο ποσοστό του εργατικού δυναμικού του τριτογενή τομέα εργάζεται, μέσω της επιχειρηματικότητας, κυρίως στους κλάδους του τουρισμού, της εστίασης και του εμπορίου, ενώ ένα σημαντικό ποσοστό απασχολείται στη δημόσια διοίκηση της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου. Οι περισσότεροι κλάδοι του τριτογενή τομέα επλήγησαν σημαντικά κατά την περίοδο της οικονομικής κρίσης, συμβάλλοντας δραματικά στην αύξηση της ανεργίας, την μείωση της παραγωγής και την πτώση των σχετικών δεικτών της οικονομίας.

Ο δευτερογενής τομέας, ο οποίος απασχολεί περίπου το 16% του εργατικού δυναμικού της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου, συμμετέχει με πολύ μικρό ποσοστό στη συνολική ΑΠΑ της περιφέρειας (περίπου 10%) και εκπροσωπείται από επιχειρήσεις κυρίως του κατασκευαστικού κλάδου και της μεταποίησης. Κατά τη διάρκεια της οικονομικής κρίσης, ο κατασκευαστικός κλάδος σημείωσε δραματική πτώση στον κύκλο εργασιών του, με τον κλάδο της μεταποίησης να ακολουθεί, επηρεάζοντας εξίσου αρνητικά με τον τριτογενή τομέα, τους κοινωνικό-οικονομικούς δείκτες της περιφέρειας.

Στον πρωτογενή τομέα (το 14% της συνολικής απασχόλησης) παράγεται μόλις το 5% της συνολικής ΑΠΑ και περιλαμβάνει τους κλάδους της γεωργίας, της κτηνοτροφίας, της αλιείας και της υδατοκαλλιέργειας. Κατά τη διάρκεια της οικονομικής κρίσης, παρατηρήθηκε μία στροφή του εργατικού δυναμικού στον πρωτογενή τομέα, με αύξηση της απασχόλησης, η οποία όμως δεν στάθηκε ικανή να αντισταθμίσει μειονεκτήματα του πρωτογενούς τομέα όπως η έντονη εποχικότητα και η υπό-απασχόληση. Παρά το υψηλό ποσοστό απασχολούμενων, η συμμετοχή του πρωτογενή τομέα στη συνολική ΑΠΑ της περιφέρειας, παραμένει σε χαμηλά επίπεδα (υπό-διπλάσια αυτής του δευτερογενή τομέα) και χαμηλότερα από την αντίστοιχη του συνόλου της χώρας.

Οδικό δίκτυο – Υποδομές μεταφορών

Λόγω της νησιωτικής φύσης της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου, το οδικό δίκτυο και οι χερσαίες διασυνδέσεις περιορίζονται σε τοπικό επίπεδο και επιβαρύνονται σημαντικά κατά τη διάρκεια της καλοκαιρινής περιόδου εξαιτίας της τουριστικής κίνησης. Οι δυσκολίες, οι οποίες εντοπίζονται στη σύνδεση των ορεινών και ημιορεινών περιοχών των νησιών της περιφέρειας με τα αστικά κέντρα και τις παραθαλάσσιες περιοχές τους, οδηγούν σε φαινόμενα ενδονησιωτικής απομόνωσης.

Το εθνικό οδικό δίκτυο της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου εκτείνεται σε 124,3km, ενώ το επαρχιακό οδικό δίκτυο έχει συνολικό μήκος 1.252km. Σύμφωνα με τα στοιχεία του Οργανισμού Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (ΟΟΣΑ), ο δείκτης του οδικού δικτύου ανά τετραγωνικό χιλιόμετρο (km²) ανέρχεται σε

32,6km/100km² (2018), κατατάσσοντας την Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου στη 6^η θέση της σχετικής κατάταξης μεταξύ των 13 περιφερειών της Χώρας.

Εντούτοις, με βάση τον δείκτη οδικών εμπορικών μεταφορών ανά κάτοικο, ο οποίος ανέρχεται σε 11 χιλιάδες τόνους (2017), η Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου κατατάσσεται στην τελευταία θέση, μεταξύ των περιφερειών της χώρας, καθώς οι μεγάλες αποστάσεις και οι δυσκολίες σύνδεσης της περιφέρειας με διεθνείς κεντρικούς οδικούς άξονες, αποτελούν τροχοπέδη για τις οδικές εμπορικές μεταφορές.

Αναφορικά με τις αεροπορικές υποδομές, η Περιφέρεια διαθέτει από ένα αερολιμένα σε κάθε μία από τις Περιφερειακές Ενότητες:

1. Διεθνής Αερολιμένας Μυτιλήνης «Οδ. Ελύτης»
2. Διεθνής Αερολιμένας Σάμου «Αρίσταρχος ο Σάμιος»
3. Κρατικός Αερολιμένας Λήμνου «Ήφαιστος»
4. Κρατικός Αερολιμένας Χίου «Όμηρος»
5. Κρατικός Αερολιμένας Ικαρίας «Ίκαρος»

Σύμφωνα με τα στοιχεία της Υπηρεσίας Πολιτικής Αεροπορίας (ΥΠΑ), αυξημένη επιβατική κίνηση καταγράφεται κατά την διετία 2019 – 2020, στο σύνολο των αερολιμένων της Περιφέρειας, ιδιαίτερα κατά την καλοκαιρινή περίοδο. Αξιοσημείωτο είναι δε το γεγονός, ότι η αύξηση της επιβατικής κίνησης παρατηρείται κυρίως στις πτήσεις εσωτερικού και λιγότερο στις πτήσεις εξωτερικού, οι οποίες ενίοτε παρουσιάζουν μειωμένη κίνηση. Η μειωμένη επιβατική κίνηση των πτήσεων του εξωτερικού, ενδεχομένως να οφείλεται σε πλείστους παράγοντες, οι οποίοι επηρεάζουν διαχρονικά την τουριστική κίνηση τόσο της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου, όσο και της χώρας. Ενδέχεται όμως και να αναδεικνύουν το πρόβλημα της δυναμικής των αεροπορικών υποδομών της Περιφέρειας, προκειμένου αυτές να πληρούν τις προδιαγραφές και να αναρμονίζονται με τις σύγχρονες απαιτήσεις των διεθνών αερομεταφορών.

Στον τομέα των λιμενικών υποδομών, στην Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου εντοπίζεται μεγάλος αριθμός λιμενικών εγκαταστάσεων (άνω των 150) και οι κεντρικοί λιμένες των νησιών της περιφέρειας είναι τα λιμάνια: Μυτιλήνης, Χίου, Σάμου, Μύρινας, Αγίου Κηρύκου, Αγίου Ευστρατίου, Ψαρών, Οινουσσών και Φούρνων. Σύμφωνα με το Γενικό Περιφερειακό Χωροταξικό Πλαίσιο Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης (Γ.Π.Χ.Σ.Α.Α.), ο λιμένας Μυτιλήνης χαρακτηρίζεται ως λιμένας Διεθνούς Ενδιαφέροντος, οι λιμένες Χίου και Σάμου χαρακτηρίζονται ως λιμένες Εθνικής Σημασίας και οι λιμένες Αγίου Κηρύκου και Μύρινας Λήμνου χαρακτηρίζονται ως λιμένες μείζονος ενδιαφέροντος. Πέραν των προαναφερθέντων, στην Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου εντοπίζονται ακόμα οι λιμένες: Μούδρου στη Λήμνο, Σιγρίου στη Λέσβο, Μεστών στη Χίο, Καρλοβασίου και Πυθαγορείου στη Σάμο, Ευδήλου στην Ικαρία, κ.ά., οι οποίοι είναι λιμένες τοπικής σημασίας. Οι λιμένες της Περιφέρειας παρουσιάζουν συνδυασμένη χρήση, δηλαδή εξυπηρετούν τόσο την επιβατική, όσο και την εμπορική κίνηση, ενώ στους τουριστικούς λιμένες καταπλέουν κρουαζιερόπλοια και ιδιωτικά σκάφη αναψυχής (κυρίως στις μαρίνες, τα αγκυροβόλια και τα καταφύγια). Επιπλέον, η Περιφέρεια διαθέτει πλήθος άλλων μικρότερων λιμένων, οι οποίοι εξυπηρετούν κυρίως

ιδιωτικά σκάφη και ψαροκάικα καθώς και την εμπορική και επιβατική κίνηση σε τοπικό δια-νησιωτικό επίπεδο. Η επιβατική και εμπορική κίνηση των λιμένων της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου πλήττεται σημαντικά από τις προβληματικές και ανεπαρκείς διασυνδέσεις των νησιών της Περιφέρειας μεταξύ τους, αλλά και του συνόλου των νησιών της Περιφέρειας με την ηπειρωτική χώρα. Η εποχική ενίσχυση των ακτοπλοϊκών διασυνδέσεων κατά τη διάρκεια της καλοκαιρινής περιόδου, είναι μεν σημαντική, κρίνεται όμως ανεπαρκής για την κάλυψη των αυξημένων αναγκών λόγω της τουριστικής κίνησης. Αποτρεπτικό δε παράγοντα για την ενίσχυση της επιβατικής και εμπορικής κίνησης, αποτελεί το υψηλό κόστος των ακτοπλοϊκών διασυνδέσεων.

Αναπόφευκτα, η Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου αντιμετωπίζει φαινόμενα:

- α. φυσικής απομόνωσης με την ηπειρωτική χώρα και τα μεγάλα αστικά κέντρα,
- β. δια-νησιωτικής απομόνωσης, εξαιτίας των μεγάλων αποστάσεων και της ανεπαρκούς διασύνδεσης μεταξύ των νησιών της και
- γ. ενδονησιωτικής απομόνωσης με δυσκολία επικοινωνίας των ορεινών και ημιορεινών περιοχών των νησιών με τα αστικά τους κέντρα.

Η συμβολή των παραγόντων αυτών στο χαρακτηρισμό της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου ως «δύσκολα προσπελάσιμη», είναι σημαντική και αποτελεί τροχοπέδη στην προσπάθεια εξάλειψης των ανισοτήτων μεταξύ των περιφερειών της χώρας και την περαιτέρω ανάπτυξη της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου. Με βάση τα συγκεκριμένα χαρακτηριστικά, παρατηρείται αυξημένη ανάγκη για την ανάπτυξη των υποδομών μεταφορών και συγκοινωνιών στην Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου. Απαραίτητη κρίνεται δε, η υιοθέτηση μιας ενιαίας πολιτικής μεταφορών με έμφαση στην ευελιξία, τη λειτουργικότητα και την αποτελεσματικότητα για την βελτιστοποίηση της συνδεσιμότητας των νησιών της περιφέρειας, αφενός μεταξύ τους και αφετέρου με την ηπειρωτική χώρα και τους κύριους οδικούς και εμπορικούς άξονες.

Η βελτίωση της συνδεσιμότητας αυτής, δύναται να ενισχύσει σημαντικά την τοπική οικονομία μέσω της ανάπτυξης της επιχειρηματικότητας και του τουρισμού και να συμβάλλει στη βελτίωση των οικονομικών και κοινωνικών δεικτών της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου.

Τομέας Ενέργειας

Η νησιωτική φύση της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου και οι μεγάλες αποστάσεις των νησιών της από την ηπειρωτική χώρα καθιστούν την Περιφέρεια ευάλωτη στον ενεργειακό τομέα. Δεδομένου ότι παρατηρείται μία στασιμότητα στον εθνικό σχεδιασμό για τη διασύνδεση των νησιών της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου με την ηπειρωτική χώρα, η αυξανόμενη ενεργειακή ζήτηση συμβάλλει στη δημιουργία ενεργειακού ελλείματος και κατ' επέκταση σε αυξημένες περιβαλλοντικές επιβαρύνσεις των νησιών της Περιφέρειας.

Το παλαιωμένο σύστημα παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας, καθώς επίσης και τα παλαιά τεχνολογίας δίκτυα μεταφοράς και διανομής της ενέργειας, συμβάλλουν αφενός στην υποβάθμιση της ποιότητας ζωής των κατοίκων της Περιφέρειας και

αφετέρου καθιστούν την Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου λιγότερο ελκυστική στους τομείς των επενδύσεων και της ανάπτυξης.

Τα νησιά της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου, όπως και η πλειονότητα των νησιών της χώρας, είναι πλούσια σε φυσικούς ενεργειακούς πόρους, όπως η γεωθερμία, η ηλιακή ενέργεια, η αιολική ενέργεια, η κινητική ενέργεια του θαλάσσιου χώρου. Κατά τη διάρκεια των τελευταίων ετών στην Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου εγκαταστάθηκαν αρκετά αιολικά πάρκα, των οποίων την εκμετάλλευση διαχειρίζονται τόσο ο δημόσιος όσο και ο ιδιωτικός τομέας⁵. Αναφορικά με την ηλιακή ενέργεια, τα φωτοβολταϊκά συστήματα τυγχάνουν ευρείας απήχησης στον τομέα των επενδύσεων λόγω του καθεστώτος των επιδοτήσεων και των ευνοϊκών ρυθμίσεων για την πώληση της παραγόμενης ηλεκτρικής ενέργειας στο δημόσιο τομέα. Παρά τη σημαντική πρόοδο στον τομέα των επενδύσεων στις Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας (ΑΠΕ), η Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου εξακολουθεί να εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από τη χρήση συμβατικών καυσίμων και μεθόδων για την παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας, οι οποίες δεν ανταποκρίνονται στις επιταγές της σύγχρονης εποχής παραγωγής και διαχείρισης της ηλεκτρικής ενέργειας.

Συνεπώς, παρουσιάζεται αυξημένη ανάγκη συντονισμένων ενεργειών και υιοθέτηση στρατηγικών στόχων για την αποτελεσματική εκμετάλλευση των Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας (ΑΠΕ), την εφαρμογή προγραμμάτων εξοικονόμησης ενέργειας σε κτίρια του δημόσιου και ιδιωτικού τομέα και την ευαισθητοποίηση των πολιτών για την ενεργή συμμετοχή τους στην προσπάθεια μετάβασης σε μία οικονομία χαμηλών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα. Παράλληλα, για την επίτευξη του στόχου της ενεργειακής επάρκειας, απαιτείται και ο εκσυγχρονισμός των δικτύων μεταφοράς και διανομής της παραγόμενης ενέργειας.

Αστικό Περιβάλλον – Πολιτισμός – Τουρισμός

Στη διαχείριση των λυμάτων και απορριμμάτων, η Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου αντιμετωπίζει σημαντικές δυσκολίες στην υιοθέτηση και εφαρμογή μίας συντονισμένης και ολοκληρωμένης διαχείρισης των στερεών αποβλήτων. Η προβληματική δραστηριοποίηση φορέων ανακύκλωσης, η έλλειψη επαρκών υποδομών διαχείρισης απορριμμάτων στα νησιά της Περιφέρειας, αλλά και το ανεπαρκές θεσμικό πλαίσιο περί θαλάσσιας μεταφοράς των απορριμμάτων, αποτελούν παράγοντες επιβάρυνσης των οικολογικά ευαίσθητων περιοχών της Περιφέρειας, του γενικότερου οικοσυστήματος των νησιών, αλλά και του φυσικού και αστικού περιβάλλοντος της περιοχής.

Σημαντικό αναπτυξιακό μειονέκτημα για την Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου, επίσης αποτελεί η αυξανόμενη ζήτηση νερού, τόσο για άρδευση, όσο και για ύδρευση. Η ανεπαρκής διαχείριση των υδάτινων πόρων επιβαρύνεται από τα πεπαλαιωμένα και προβληματικά δίκτυα μεταφοράς και διανομής νερού τα οποία αδυνατούν να καλύψουν τις αυξημένες ανάγκες, ιδιαίτερα κατά την θερινή περίοδο.

⁵ Πηγή: Σχέδιο ΠεΣΠΚΑ Βορείου Αιγαίου, rvaigaiou.gov.gr, Δεκέμβριος 2020

Αναφορικά με το πολιτιστικό περιβάλλον της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου, αυτό παρουσιάζεται ιδιαίτερα πλούσιο, με χώρους και μνημεία σημαντικής πολιτιστικής κληρονομιάς, αρκετά εκ των οποίων υπάγονται σε καθεστώς προστασίας, με βάση τη νομοθεσία του Υπουργείου Πολιτισμού.

Σε αυτά συγκαταλέγονται, μνημεία (αρχαία, βυζαντινά, μεσαιωνικά, αλλά και νεότερα), μουσεία, μοναστήρια, κάστρα και φρούρια, ενώ απαντάται μεγάλος αριθμός παραδοσιακών οικισμών του Βορείου Αιγαίου, οι οποίοι εντάσσονται σε ειδικό καθεστώς προστασίας⁶. Σημαντικό κομμάτι της πολιτιστικής ταυτότητας των νησιών της περιφέρειας, αποτελούν τα στοιχεία λαϊκού πολιτισμού, τα οποία περιλαμβάνουν τα ήθη, τα έθιμα και τις παραδόσεις των περιοχών, τις τέχνες, τα γράμματα, τη μουσική και το χορό, τα οποία αναπτύχθηκαν στις τοπικές κοινωνίες και τα οποία προβάλλονται μέσω των λαογραφικών μουσείων της περιφέρειας καθώς και των πολιτιστικών εκδηλώσεων κατά τη διάρκεια του έτους. Ανάμεσα σε πληθώρα σημείων εξέχουσας πολιτιστικής αξίας και επισκεψιμότητας στην περιφέρεια, συμπεριλαμβάνεται και το Απολιθωμένο Δάσος της Λέσβου, το οποίο αποτελεί – σύμφωνα με το Π.Δ. 443/85 - Διατηρητέο Μνημείο της Φύσης με ιδιαίτερα μεγάλη περιβαλλοντική, γεωλογική και παλαιοντολογική αξία. Τα μουσεία της περιφέρειας αποτελούν δυναμικό μοχλό πολιτιστικής, οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης της περιοχής, καθώς στις εγκαταστάσεις τους πραγματοποιούνται διεθνή επιστημονικά συνέδρια, εκθέσεις, διαλέξεις, προβολές και ποικίλες εκδηλώσεις.

Συμπερασματικά, το πολιτιστικό περιβάλλον της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου, αποτελεί πόλο τουριστικής έλξης με αυξημένη επισκεψιμότητα εντούτοις στερείται μιας συντονισμένης πολιτικής προστασίας και ανάδειξης του. Με περισσότερα από 16.000 χιλιόμετρα ακτογραμμής πανελλαδικά, κατά την διάρκεια της θερινής περιόδου ο ήλιος και η θάλασσα αποτελούν το σημαντικότερο κίνητρο τουριστικής επισκεψιμότητας, στο σύνολο των περιφερειών της χώρας. Ο τουριστικός κλάδος, αν και χαρακτηρίζεται από έντονη εποχικότητα, αναπτύσσει σημαντική οικονομική δραστηριότητα κατά τη διάρκεια της θερινής περιόδου και συμβάλλει σημαντικά στη μείωση της ανεργίας και την αύξηση του ΑΕΠ, τόσο σε περιφερειακό, όσο και σε εθνικό επίπεδο.

Η Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου αποτελεί δημοφιλή προορισμό κατά την διάρκεια των καλοκαιρινών διακοπών, αλλά επίσης διαθέτει ελκυστικές προτάσεις θεματικού τουρισμού, καθ' όλη τη διάρκεια του χρόνου. Το πλούσιο φυσικό και πολιτιστικό περιβάλλον παρέχει τη δυνατότητα εκμετάλλευσης εναλλακτικών μορφών τουρισμού, όπως ο πολιτιστικός, ο ιαματικός, ή ο θρησκευτικός τουρισμός, ενώ τα τελευταία χρόνια καταβάλλεται προσπάθεια ανάπτυξης του συνεδριακού και εκθεσιακού τουρισμού. Ενίοτε, η ανεξέλεγκτη ανάπτυξη του τουριστικού κλάδου, συνεπάγεται και δυσμενείς επιπτώσεις στο φυσικό περιβάλλον. Παράγοντες όπως η υποβάθμιση ή και η καταστροφή των βιοτόπων και των προστατευόμενων περιοχών, η ρύπανση των ακτών, η αλλαγή χρήσεων γης, μειώνουν την ελκυστικότητα των περιοχών και επηρεάζουν αρνητικά τον

⁶ Πηγή: Υπουργείο Πολιτισμού και Αθλητισμού, *culture.gov.gr*, Δεκέμβριος 2020

τουριστικό κλάδο, δεδομένου ότι, το φυσικό τοπίο αποτελεί το σημαντικότερο πόλο έλξης.

Συνεπώς, επιτακτική κρίνεται η ανάγκη για την μετάβαση σε μία αιεφόρο τουριστική ανάπτυξη, με έμφαση σε εναλλακτικές μορφές τουρισμού, με σεβασμό στο φυσικό και ανθρωπογενές περιβάλλον και απώτερο στόχο την στοχευμένη ανάπτυξη του τουριστικού κλάδου και την προσέλκυση νέων επενδύσεων.

Έρευνα – Καινοτομία

Στην Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου παρατηρείται μία υστέρηση στους δείκτες Έρευνας, Ανάπτυξης και Καινοτομίας, η οποία είναι άμεσα συνδεδεμένη με την έλλειψη επαρκούς ερευνητικού ανθρώπινου δυναμικού. Η ισχυρή παρουσία του Πανεπιστημίου Αιγαίου, το οποίο αποτελεί και τον μοναδικό φορέα έρευνας και καινοτομίας της περιφέρειας, δεν καθίσταται ικανή να αντισταθμίσει την γενικότερη έλλειψη εξειδικευμένου επιστημονικού δυναμικού για την προαγωγή της έρευνας και καινοτομίας στην περιφέρεια.

Πίνακας 2: Δαπάνες Έρευνας & Ανάπτυξης ανά Περιφέρεια, 2018

Περιφέρεια (NUTSII)	Σύνολο Δαπανών (εκατ.€)	E&A	Τομέας Εκτέλεσης Έρευνας & Ανάπτυξης			
			BES*	GOV**	HES***	PNP****
Αττική		1.353,45	800,75	268,53	249,20	15,45
Κεντρική Μακεδονία		276,09	107,60	73,68	92,72	2,09
Κρήτη		133,43	13,92	63,06	55,11	1,34
Δυτική Ελλάδα		104,36	21,59	12,34	70,43	0,00
Θεσσαλία		74,73	17,63	9,26	47,71	0,13
Ήπειρος		52,70	9,54	6,97	35,98	0,21
Πελοπόννησος		51,68	24,12	17,98	6,59	2,99
Ανατολική Μακεδονία & Θράκη		51,24	13,63	7,71	29,80	0,10
Στερεά Ελλάδα		42,41	31,63	6,87	3,91	0,00
Δυτική Μακεδονία		19,26	4,81	5,71	8,47	0,27
Βόρειο Αιγαίο		16,82	1,07	6,74	8,81	0,20
Νότιο Αιγαίο		11,77	0,49	6,93	3,99	0,36
Ιόνια Νησιά		10,89	2,72	2,31	5,86	0,00
Σύνολο		2.179,31	1.049,50	488,09	618,58	23,14

Πηγή: Εθνικό Κέντρο Τεκμηρίωσης, Ιανουάριος 2021

*Τομέας Επιχειρήσεων, **Δημόσιος τομέας, ***Τομέας Τριτοβάθμιας & Μεταδευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, ****Τομέας Ιδιωτικών μη Κερδοσκοπικών Ιδρυμάτων.

Σύμφωνα με τα στοιχεία του Εθνικού Κέντρου Τεκμηρίωσης (ΕΚΤ), ο δείκτης έντασης Έρευνας και Ανάπτυξης, ο οποίος αναφέρεται στις δαπάνες έρευνας και ανάπτυξης ως ποσοστό του ΑΕΠ, ανέρχεται σε 0,66% του ΑΕΠ (2018) στην Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου, με τον εθνικό δείκτη να βρίσκεται στο 1,21% του ΑΕΠ (2018) και τον αντίστοιχο της ΕΕ28 στο 2,08% (2018). Το μεγαλύτερο ποσοστό των δαπανών Έρευνας και Ανάπτυξης της ίδιας περιόδου επενδύεται στον τομέα της τριτοβάθμιας και μεταδευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (52,38%), με τον δημόσιο τομέα να ακολουθεί με 40,07% και τους τομείς των επιχειρήσεων και των ιδιωτικών μη κερδοσκοπικών ιδρυμάτων να απορροφούν το 7,55% των συνολικών δαπανών έρευνας και ανάπτυξης.

Για το σύνολο της χώρας, αντιστοίχως, το 28,38% επί του συνόλου των δαπανών έρευνας και ανάπτυξης, επενδύεται στον τομέα της τριτοβάθμιας και μεταδευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, το 22,40% στον δημόσιο τομέα και το 49,22%

στους τομείς των επιχειρήσεων και των ιδιωτικών μη κερδοσκοπικών ιδρυμάτων. Αναφορικά με τη συνεισφορά της έρευνας και ανάπτυξης στον τομέα της απασχόλησης, το ποσοστό του εργατικού δυναμικού, στον τομέα έρευνας και ανάπτυξης της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου, αντιστοιχεί σε 0,68% επί του συνολικού πληθυσμού της περιφέρειας για το 2017. Το ποσοστό αυτό, υπολείπεται του εθνικού μέσου όρου (0,98%) αλλά και του ευρωπαϊκού μέσου όρου (1,26%) της ΕΕ28.

Στον κλάδο των Μικρομεσαίων Επιχειρήσεων (ΜμΕ), η επιχειρηματική καινοτομία της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου, αν και εμφανίζει υψηλά ποσοστά καινοτομίας στην οργάνωση και την προώθηση αγαθών (46,07% επί του συνόλου των ΜμΕ κατά την περίοδο 2016 – 2018), άνω του εθνικού μέσου όρου (45,39%), υστερεί στην τεχνολογική καινοτομία, ήτοι την ανάπτυξη καινοτομιών σε προϊόντα ή διαδικασίες.

Ως καινοτομία οργάνωσης ορίζεται η υιοθέτηση μίας νέας οργανωσιακής μεθόδου, στις επιχειρησιακές πρακτικές της επιχείρησης, στην οργάνωση της εργασίας ή στις εξωτερικές σχέσεις της επιχείρησης. Η καινοτομία προώθησης αφορά στην εφαρμογή μίας νέας στρατηγικής μάρκετινγκ, η οποία διαφέρει σημαντικά από τις υπάρχουσες μεθόδους και η οποία απαιτεί σημαντικές διαφοροποιήσεις στο σχεδιασμό ή τη συσκευασία, στην τοποθέτηση, στην προώθηση ή τιμολόγηση του προϊόντος. Ως καινοτομία προϊόντος ορίζεται η εισαγωγή στην αγορά αγαθού ή υπηρεσίας, τα οποία είτε είναι νέα, είτε είναι σημαντικά βελτιωμένα ως προς τα χαρακτηριστικά ή τις προοριζόμενες χρήσεις τους. Η καινοτομία διαδικασίας αφορά σε μία νέα ή σημαντικά βελτιωμένη διαδικασία παραγωγής ή δραστηριότητας υποστήριξης των αγαθών ή υπηρεσιών, τα οποία παρέχει η επιχείρηση⁷.

Στην Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου, το ποσοστό των μικρομεσαίων επιχειρήσεων οι οποίες εφαρμόζουν δραστηριότητες καινοτομίας προϊόντος ή/και διαδικασίας κατά την περίοδο 2016 - 2018, ανέρχεται σε 52,81% επί του συνόλου των μικρομεσαίων επιχειρήσεων, με τον αντίστοιχο μέσο όρο της χώρας να ανέρχεται σε 59,22% για την ίδια περίοδο. Η ανάπτυξη των καινοτομιών αυτών απαιτεί σημαντικές επενδύσεις, τόσο σε εξοπλισμό και μηχανήματα, όσο και στην τεχνολογική κατάρτιση του εργατικού δυναμικού.

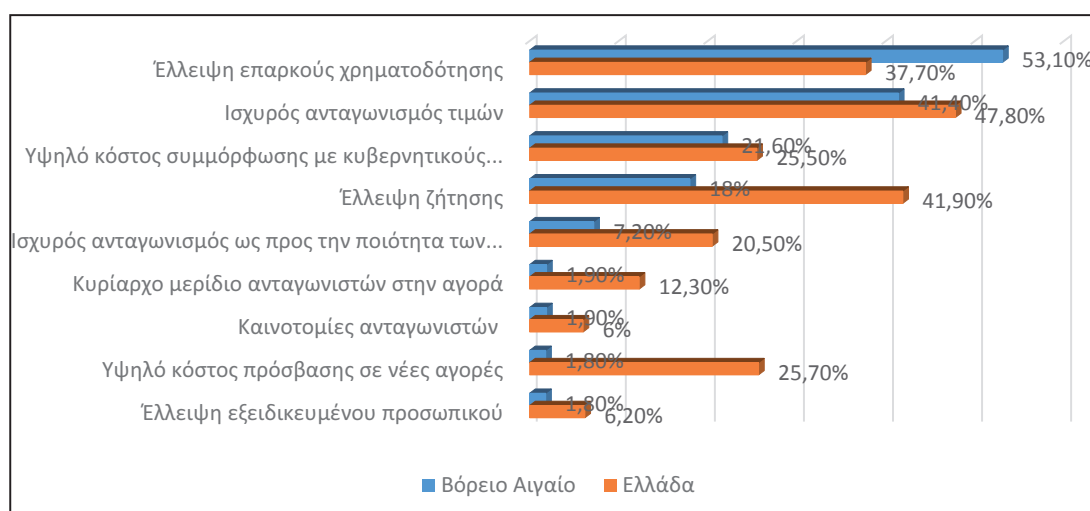
Οι δαπάνες των επιχειρήσεων της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου σε δραστηριότητες καινοτομίας, αντιστοιχούν σε 0,16% (2018) του συνολικού ΑΕΠ της περιφέρειας, με τον αντίστοιχο δείκτη της χώρας να ανέρχεται σε 1,42% του ΑΕΠ (2018). Στις καινοτομικές δραστηριότητες περιλαμβάνονται η ενδο-επιχειρησιακή και η εξω-επιχειρησιακή Έρευνα & Ανάπτυξη, η αγορά μηχανημάτων, εξοπλισμού, λογισμικού και κτιρίων, η απόκτηση εξωτερικής γνώσης από άλλες επιχειρήσεις ή οργανισμούς, η κατάρτιση για καινοτομικές δραστηριότητες, οι ενέργειες προώθησης/εισαγωγής καινοτομιών στην αγορά, ο βιομηχανικός σχεδιασμός κ.ά.. Το ποσοστό των δαπανών των επιχειρήσεων σε καινοτομικές δραστηριότητες

⁷ Πηγή: Εθνικό Κέντρο Τεκμηρίωσης & Ηλεκτρονικού Περιεχομένου, *metrics.ekt.gr*, Ιανουάριος 2021

κατατάσσει την Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου στην τελευταία θέση της σχετικής λίστας, μεταξύ των δεκατριών (13) περιφερειών της χώρας⁸.

Τα σημαντικότερα εμπόδια, τα οποία αντιμετωπίζουν οι ελληνικές επιχειρήσεις στον τομέα της καινοτομίας, περιλαμβάνουν τον ισχυρό ανταγωνισμό ποιότητας και τιμής, το εμπορικό σήμα, την χαμηλή ζήτηση, την έλλειψη εξειδικευμένου προσωπικού, την έλλειψη επαρκούς χρηματοδότησης, αλλά και το υψηλό κόστος πρόσβασης σε νέες αγορές.

Συγκεκριμένα, στην Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου, το 53,1% των επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται στον τομέα της καινοτομίας, αντιμετωπίζει την έλλειψη επαρκούς χρηματοδότησης ως το σημαντικότερο εμπόδιο, το οποίο αποτελεί τροχοπέδη στην προσπάθεια ανάπτυξης του τομέα έρευνας και καινοτομίας⁹.

Πηγή: Εθνικό Κέντρο Τεκμηρίωσης, Έρευνα, Ανάπτυξη & Καινοτομία στις Ελληνικές Περιφέρειες

Σχήμα 5: Εμπόδια Καινοτόμων Επιχειρήσεων και % Θεώρησης τους ως σημαντικών

Η φύση των επιχειρήσεων της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου, οι οποίες στην πλειονότητά τους χαρακτηρίζονται μικρές ή πολύ μικρές και αποτελούνται από εργατικό δυναμικό σχετικά χαμηλού εκπαιδευτικού επιπέδου, αμβλύνει σημαντικά το πρόβλημα ενσωμάτωσης και χρήσης προϊόντων και αποτελεσμάτων έρευνας, τεχνολογικής ανάπτυξης και καινοτομίας. Συμπερασματικά, κρίνεται επιτακτική η ανάγκη δημιουργίας υποστηρικτικών δομών στην Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου για την ανάπτυξη της καινοτομίας, την προώθηση της έρευνας και τεχνολογίας, αλλά και την ενσωμάτωση των αποτελεσμάτων τους στον παραγωγικό και επιχειρηματικό ιστό της περιφέρειας.

Περιφερειακή Κατάταξη Καινοτομίας

Ο Περιφερειακός Πίνακας Αποτελεσμάτων για την Καινοτομία (Regional Innovation Scoreboard 2019 – RIS2019), χρησιμοποιείται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή των Περιφερειών για την καταγραφή και την αξιοποίηση δεδομένων σε διάφορους τομείς της έρευνας και της καινοτομίας, μέσω των οποίων επιχειρείται η εκτίμηση

⁸ Πηγή: Εθνικό Κέντρο Τεκμηρίωσης, www.ekt.gr, Δεκέμβριος 2020

⁹ Πηγή: ΕΚΤ, Έρευνα, Ανάπτυξη & Καινοτομία στις Ελληνικές Περιφέρειες, Δεκέμβριος 2020

των συγκριτικών πλεονεκτημάτων και των αδυναμιών των περιφερειών στον τομέα της Έρευνας και Καινοτομίας¹⁰.

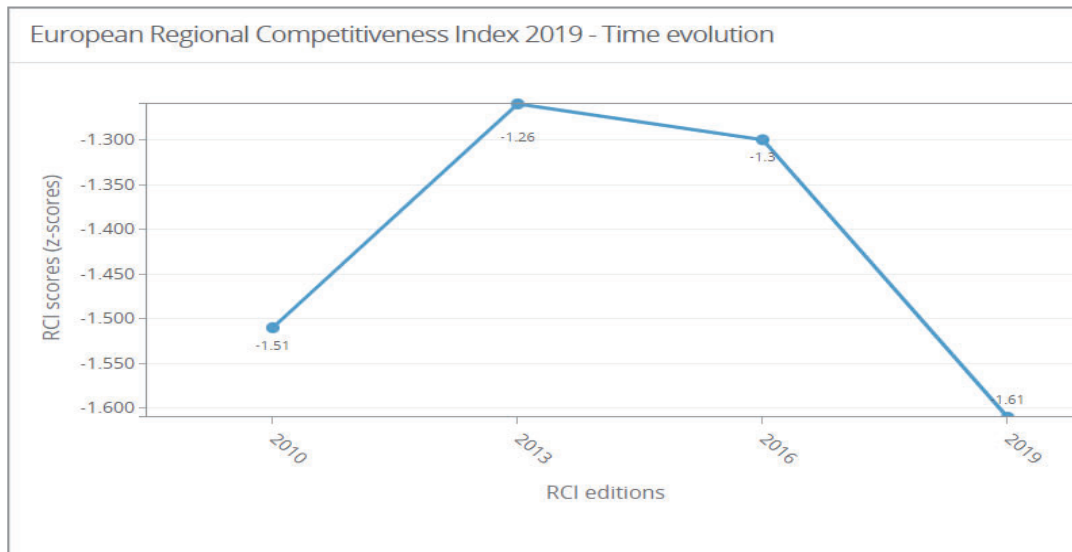
Σύμφωνα με τον Περιφερειακό Πίνακα Αποτελεσμάτων για την Καινοτομία, η Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου χαρακτηρίζεται ως Περιφέρεια Μέσης Καινοτομίας και παρατηρείται μία βελτίωση των επιδόσεών της, τα τελευταία χρόνια, της τάξης του 19%.

Στον τομέα της Περιφερειακής Ανταγωνιστικότητας, η οποία, σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, ορίζεται ως η ικανότητα μιας περιφέρειας να προσφέρει ένα ελκυστικό και βιώσιμο περιβάλλον για τις επιχειρήσεις και τους κατοίκους της, ο Δείκτης Περιφερειακής Ανταγωνιστικότητας (Regional Competitiveness Index – RCI) επιτρέπει την παρακολούθηση και εκτίμηση της αναπτυξιακής πορείας κάθε περιφέρειας, συγκριτικά με τις υπόλοιπες περιφέρειες, τόσο της χώρας στην οποία ανήκει, όσο και της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Για την διαμόρφωση του Δείκτη Περιφερειακής Ανταγωνιστικότητας (RCI), λαμβάνονται υπόψη περισσότεροι από 70 συγκριτικοί δείκτες ανταγωνιστικότητας σε κοινωνικο – οικονομικούς τομείς όπως η εκπαίδευση (βασική, ανώτερη, τριτοβάθμια, δια βίου μάθηση), η υγεία, το δίκτυο υποδομών, η μακρο-οικονομική σταθερότητα, η καινοτομία, η τεχνολογική ετοιμότητα κ.ά.

Η παρακολούθηση του δείκτη ανταγωνιστικότητας επιτρέπει τον εντοπισμό των πλεονεκτημάτων και μειονεκτημάτων κάθε περιφέρειας και την εξαγωγή χρήσιμων συμπερασμάτων για την χάραξη των αναπτυξιακών πολιτικών και την εκτίμηση της αποτελεσματικότητάς τους¹¹. Στην κάτωθι εικόνα αποτυπώνεται η εξέλιξη του Δείκτη Περιφερειακής Ανταγωνιστικότητας (RCI) της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου, κατά την τελευταία δεκαετία, όπου παρατηρείται η σημαντική πτώση του Δείκτη από -1,3 (2016) σε -1,61 (2019), επίδοση που κατατάσσει την Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου στην τελευταία θέση της σχετικής λίστας, μεταξύ των 268 περιφερειών της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

¹⁰ Ευρωπαϊκή Επιτροπή των Περιφερειών, europa.eu, Ιανουάριος 2021

¹¹ Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή, www.cohesiondata.ec.europa.eu, Ιανουάριος 2021

Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή, ec.europa.eu

Σχήμα 6: Εξέλιξη Δείκτη Περιφερειακής Ανταγωνιστικότητας Βορείου Αιγαίου

Οι επιδόσεις της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου, οι οποίες διαμορφώνουν τον Δείκτη Ανταγωνιστικότητας (RCI), οι σχετικοί τομείς υπεροχής και υστέρησης, καθώς και οι περιφέρειες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, με τις οποίες συγκρίνεται η Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου, παρουσιάζονται συνοπτικά στον ακόλουθο πίνακα.

Πίνακας 3: Συγκεντρωτικός Πίνακας Ανταγωνιστικότητας¹² Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου, 2019

Greece		Voreio Aigaio				EU28		EL41	
RCI 2019	Score	Score 0-100	Rank*	GDP per head PPS - EU28-100	Value	Rank	Stage of development (1 = Lowest; 5 = Highest)		
	-1.61	0.00	268/268		51	246/268	2		

Peer Regions: Thessalia; Podlaskie; Dytiki Ellada; Nord-Vest; Guyane; Sud-Est; Świętokrzyskie; Kentriki Makedonia; Warmińsko-mazurskie; Podkarpackie; Východné Slovensko; Ipeiros; Dél-Alföld; Lubelskie and Anatoliki Makedonia, Thraki

Dimension	score (EU28=0)	peers comparison
Basic dimension	-1.11	🟡
Institutions	-1.47	🟡
Macroeconomic Stability	-2.02	🔴
Infrastructure	-0.88	🟢
Health	0.12	🟢
Basic Education	-1.31	🟡
Efficiency dimension	-2.04	🔴
Higher Education and lifelong learning	-0.98	🟡
Labour Market Efficiency	-1.98	🟡
Market Size	-3.18	🔴
Innovation dimension	-1.26	🟡
Technological Readiness	-1.91	🔴
Business Sophistication	-0.48	🟢
Innovation	-1.39	🟡

🟢 Overperforming with respect to its peers
🟡 Similar to peers
🔴 Underperforming with respect to its peers

Basic dimension

Efficiency dimension

Innovation dimension

* Equal ranking is assigned if the difference in score is equal or below 0.1 on the 0-100 scale
 Note: Macroeconomic Stability and Basic Education at the country level

Ψηφιακός Τομέας – Ευρυζωνικότητα

Η ησιωτική φύση της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου και οι μεγάλες αποστάσεις των νησιών της από την ηπειρωτική χώρα, αποτελούν παράγοντες που επηρεάζουν

¹² Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή, ec.europa.eu

αρνητικά το βαθμό κάλυψης της Περιφέρειας σε ευρυζωνικές υπηρεσίες και δίκτυα υψηλών ταχυτήτων. Ο τομέας Τεχνολογίας, Πληροφορικής και Επικοινωνιών (ΤΠΕ) στην Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου παρουσιάζει χαμηλή δραστηριότητα, η οποία οφείλεται κυρίως σε παράγοντες όπως:

- α. το σχετικά χαμηλό εκπαιδευτικό επίπεδο του πληθυσμού,
- β. η έλλειψη εξειδικευμένης τεχνολογικής κατάρτισης του εργατικού δυναμικού,
- γ. η απομόνωση των νησιών της περιφέρειας από κέντρα έρευνας, τεχνολογίας και πληροφόρησης και
- δ. η ξεπερασμένη επιχειρηματική προσέγγιση της παραγωγικής βάσης.

Η Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου, όπως και το σύνολο της χώρας, εξακολουθεί να παρουσιάζει χαμηλές επιδόσεις σε τομείς όπως η πρόσβαση στο διαδίκτυο, η συχνότητα χρήσης του διαδικτύου, οι ηλεκτρονικές συναλλαγές, αλλά και οι ηλεκτρονικές δεξιότητες του εργατικού δυναμικού. Η μετάβαση σε ευρυζωνικά δίκτυα υψηλών ταχυτήτων πραγματοποιείται με αργούς ρυθμούς σε σχέση με την υπόλοιπη Ευρώπη, δεδομένου ότι παρατηρούνται σημαντικές καθυστερήσεις στην υλοποίηση των απαιτούμενων έργων και στην απορρόφηση των διαθέσιμων κονδυλίων. Θετικό στοιχείο αποτελεί το γεγονός ότι καταγράφεται μια αύξηση του εξειδικευμένου εργατικού δυναμικού στον τομέα της Τεχνολογίας Πληροφορικής και Επικοινωνιών, επί του συνολικού δείκτη απασχόλησης, εντούτοις, η ενσωμάτωση της ψηφιακής τεχνολογίας στον τομέα των επιχειρήσεων παραμένει σε χαμηλά επίπεδα.

Η ανάπτυξη του τομέα της Τεχνολογίας Πληροφορικής και Επικοινωνιών (ΤΠΕ) συμβάλλει στην δημιουργία πρόσφορου εδάφους για την έξυπνη, βιώσιμη και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου. Η μετάβαση στη νέα ψηφιακή εποχή και η γρήγορη ενσωμάτωση των νέων τεχνολογιών, εμπεριέχουν σημαντικά οφέλη για τον τομέα των επιχειρήσεων, τον δημόσιο τομέα αλλά και την γενικότερη ευημερία των κατοίκων της περιφέρειας.

Σύμφωνα με το σύστημα δεικτών, το οποίο καθιερώθηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και αφορά στη μέτρηση των επιδόσεων των χωρών-μελών σε πέντε (5) κύριες κατηγορίες παρεμβάσεων του τομέα Τεχνολογίας Πληροφορικής και Επικοινωνιών (Δείκτης Ψηφιακής Οικονομίας και Κοινωνίας – Digital Economy Society Index – DESI), η Ελλάδα κατατάσσεται στην 26^η θέση μεταξύ των 28 χωρών-μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, σημειώνοντας χαμηλές επιδόσεις στις εξής κατηγορίες¹³:

- I. Συνδεσιμότητας: η οποία αφορά στις πραγματικές ταχύτητες ευρυζωνικής σύνδεσης, στην κάλυψη δικτύων επόμενης γενιάς, στη διείσδυση σταθερών και κινητών ευρυζωνικών συνδέσεων, ενώ σημειώνεται και το σχετικά υψηλό κόστος των σταθερών ευρυζωνικών συνδέσεων σε σχέση με το μέσο εισόδημα των πολιτών.
- II. Ψηφιακών δεξιοτήτων ανθρώπινου δυναμικού: καθώς η πληθυσμιακή ομάδα άνω των 55 ετών, η οποία αποτελεί και την πλειονότητα του 30% του συνολικού πληθυσμού που δεν έχει χρησιμοποιήσει ποτέ το διαδίκτυο,

¹³ Πηγή: European Commission, ec.europa.eu, Ιανουάριος 2021

υστερεί σημαντικά σε ψηφιακές δεξιότητες έναντι του αντίστοιχου μέσου όρου της ΕΕ28.

- III. Χρήσης διαδικτύου: αναφορικά με τους τομείς των ηλεκτρονικών συναλλαγών, των αγορών μέσω διαδικτύου και της συνδρομητικής τηλεόρασης, η Ελλάδα υπολείπεται σημαντικά του μέσου όρου της ΕΕ.
- IV. Ενσωμάτωσης της ψηφιακής τεχνολογίας στον κλάδο των επιχειρήσεων: το ποσοστό των πωλήσεων, μέσω ηλεκτρονικού εμπορίου, παρουσιάζεται χαμηλό, ενώ μικρός είναι και ο αριθμός των επιχειρήσεων, οι οποίες εφαρμόζουν σύγχρονες τεχνολογίες οργάνωσης της παραγωγής.
- V. Ψηφιακών υπηρεσιών του Δημοσίου: παρατηρείται σημαντική υστέρηση στην παροχή ολοκληρωμένων υπηρεσιών του δημόσιου τομέα, προς τους πολίτες, τις επιχειρήσεις, αλλά και προς άλλες υπηρεσίες του δημοσίου.

Η ισχύουσα Εθνική Ψηφιακή Στρατηγική¹⁴ αποτελεί το πλαίσιο για τον ψηφιακό μετασχηματισμό της Ελλάδας και εστιάζει: α) στην ανάπτυξη των ψηφιακών υποδομών, β) στην βελτίωση των ψηφιακών δεξιοτήτων του εργατικού δυναμικού, γ) στη δημιουργία κατάλληλου νομικού πλαισίου ψηφιακού μετασχηματισμού σε τομείς οικονομίας και επιχειρήσεων, μέσω επενδύσεων και δ) στην περαιτέρω βελτίωση της ηλεκτρονικής διακυβέρνησης και την διεύρυνση των ψηφιακών υπηρεσιών του δημόσιου τομέα.

Συμπερασματικά, ο τομέας της Τεχνολογίας Πληροφορικής και Επικοινωνιών (ΤΠΕ) αναπτύσσεται ταχύτατα και η αξιοποίηση των νέων τεχνολογιών δύναται να αποτελέσει τον κινητήριο μοχλό επανεκκίνησης της οικονομίας, τόσο σε περιφερειακό, όσο και σε εθνικό επίπεδο, ενώ παράλληλα θα συμβάλλει στην τόνωση της καινοτομίας και της επιχειρηματικότητας, στη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας, στην ενίσχυση της ηλεκτρονικής διακυβέρνησης και στη βελτίωση της ποιότητας ζωής των πολιτών.

2.2 Κανονιστικό και Προγραμματικό Πλαίσιο

2.2.1 Εθνικό Πρόγραμμα Μεταρρυθμίσεων 2020

Η εξάπλωση της πανδημίας του κορονοϊού COVID-19 προκάλεσε παγκοσμίως μια σύνθετη κοινωνικοοικονομική κρίση, ικανή να συγκριθεί και ενδεχομένως να ξεπεράσει την παγκόσμια χρηματοπιστωτική κρίση του 2008/09. Ο διττός στόχος της πολιτικής ανάσχεσης της κρίσης εντοπίζεται, αφενός στην εξασφάλιση της δημόσιας υγείας και αφετέρου στην αποκατάσταση της οικονομικής δραστηριότητας. Το συνολικό δημοσιονομικό κόστος των μέτρων για το 2020 ανέρχεται σε 9,5 δις €, εκ των οποίων 1,56 δις € αντιστοιχούν σε αναβαλλόμενα έσοδα, γεγονός που αναμένεται να διαμορφώσει το ποσοστό του πρωτογενούς ισοζυγίου σε 3,5% του ΑΕΠ για το 2020.

Σύμφωνα με το Μακροοικονομικό Πλαίσιο του Εθνικού Προγράμματος Μεταρρυθμίσεων, ο τομέας της απασχόλησης για το 2020, αναμένεται να δεχτεί μείωση του ποσοστού της τάξης του 3,6%, ενώ μεσοπρόθεσμα εκτιμάται ότι θα ανακάμψει φτάνοντας το 2021 σε αύξηση της τάξης του 3,8%. Το ποσοστό

¹⁴ Υπουργείο Ψηφιακής Διακυβέρνησης, Εθνική Ψηφιακή Στρατηγική 2016 – 2021, Ιανουάριος 2021

ανεργίας αναμένεται να φτάσει το 19,9% για το έτος 2020 ενώ για το 2021 αναμένεται να υποχωρήσει στο 16,4% με προϋπόθεση ότι οι προσπάθειες για την υποστήριξη των πληττόμενων επιχειρήσεων και τη διατήρηση των θέσεων εργασίας θα είναι επιτυχής. Η βελτίωση της αποτελεσματικότητας των ενεργητικών πολιτικών αγοράς εργασίας και η περαιτέρω ενίσχυση του πλαισίου κοινωνικής προστασίας πρέπει να είναι βασικοί παράγοντες για τη διασφάλιση της κοινωνικής ένταξης χωρίς αποκλεισμούς τα επόμενα έτη. Στις περαιτέρω προβλέψεις, οι εξαγωγές αγαθών και υπηρεσιών για το 2020, εκτιμάται ότι θα υποστούν μείωση της τάξης του 19,2%, με τους κλάδους του τουρισμού, των μεταφορών και της ναυτιλίας να επηρεάζονται περισσότερο, ανάλογη πορεία μείωσης θα σημειώσουν και οι εισαγωγές (-14,2%).

Αναφορικά με την Ενέργεια και το Περιβάλλον και στα πλαίσια της εφαρμογής της Ευρωπαϊκής Οδηγίας 2018/844/ΕΕ, επιδιώκεται η αύξηση της ενεργειακής αποδοτικότητας μέσω της προώθησης μέτρων και πολιτικών για την ενεργειακή αναβάθμιση του υφιστάμενου κτιριακού αποθέματος. Η τιμή στόχος για την ενεργειακή αναβάθμιση ή και αντικατάσταση κτιρίων κατοικίας, με νέα σχεδόν μηδενικής ενεργειακής κατανάλωσης, είναι κατά μέσο όρο 60.000 κτίρια κατ' έτος. Προς την κατεύθυνση της ενεργειακής αναβάθμισης και προστασίας του περιβάλλοντος, κινούνται και οι φορείς της κεντρικής κυβέρνησης, όπου από 01/01/2021 δεσμεύονται με την υποχρέωση κάθε νέας μίσθωσης-αγοράς κτιρίου ή κτιριακής μονάδας να εμπίπτει στην κατηγορία μηδενικής κατανάλωσης ενέργειας. Το ίδιο κανονιστικό πλαίσιο θα ακολουθήσουν και οι Δημόσιες Αρχές για όλα τα κτίρια, στα οποία στεγάζονται κατόπιν της 31/12/2023. Σύμφωνα με το Εθνικό Πρόγραμμα Μεταρρυθμίσεων και στα πλαίσια της προώθησης των Συμβάσεων Ενεργειακής Απόδοσης, σημαντικό ρόλο αναμένεται να διαδραματίσει το πρόγραμμα ΗΛΕΚΤΡΑ που αφορά στη χρηματοδότηση παρεμβάσεων ενεργειακής απόδοσης σε κτίρια της Γενικής Κυβέρνησης, με δυνατότητα πλέον συμμετοχής και των Επιχειρήσεων Ενεργειακών Υπηρεσιών στη χρηματοδότηση σχετικών παρεμβάσεων.

2.3 Εθνικά και Περιφερειακά Προγραμματικά Κείμενα

2.3.1 Εθνικές Στρατηγικές για την Προγραμματική Περίοδο 2021-2027

Το Ε.Π. «Μεταρρύθμιση Δημόσιου Τομέα»

Το Ε.Π. «Μεταρρύθμιση Δημόσιου Τομέα» (ΕΠ ΜΔΤ¹⁵) αποτελεί μέρος της δομής του νέου Ε.Σ.Π.Α. 2014-2020 και εντάσσεται στη συνολική αναπτυξιακή στρατηγική της Ελλάδας για την τρέχουσα προγραμματική περίοδο. Πρόκειται για ένα πολυτομεακό και πολυταμειακό Πρόγραμμα (συγχρηματοδοτούμενο από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο ΕΚΤ και το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης ΕΤΠΑ) που αποσκοπεί στην επίτευξη του μέγιστου αντίκτυπου στην ανάπτυξη και στην απασχόληση με την αξιοποίηση πόρων των Διαρθρωτικών Επενδυτικών Ταμείων (ΕΔΕΤ), με γνώμονα την επίτευξη των στόχων της δεκαετούς

¹⁵ <http://www.epdm.gr/el/Pages/epmdt.aspx>

Στρατηγικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης «Ευρώπη 2020» για μία έξυπνη, βιώσιμη και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη και την αντίστοιχη επικέντρωση της ενωσιακής πολιτικής για τη συνοχή στους στόχους αυτούς.

Η επίτευξη του οράματος του Ε.Π. Μ.Δ.Τ. πραγματοποιείται μέσα από την συγχρηματοδότηση ενός πλέγματος αλληλοσυμπληρούμενων παρεμβάσεων που δίνουν έμφαση στην παραγωγή σαφών και μετρήσιμων αποτελεσμάτων επιδιώκοντας ταυτόχρονα την:

- ενίσχυση της οργανωτικής, θεσμικής και επιχειρησιακής ικανότητας της δημοσίας διοίκησης και της τοπικής αυτοδιοίκησης μέσα από παρεμβάσεις που θα αλλάξουν τη δομή, την οργάνωση και τη λειτουργία των υπηρεσιών, προς όφελος των πολιτών και των επιχειρήσεων,
- προώθηση της ηλεκτρονικής διακυβέρνησης στον Δημόσιο Τομέα, η οποία σε συνδυασμό με συστημικές δράσεις και πολιτικές θα αποτελέσει κύριο εργαλείο μετασχηματισμού των υφιστάμενων διαδικασιών, βελτιώνοντας τις παρεχόμενες υπηρεσίες και καθιστώντας τη Διοίκηση πιο αποτελεσματική και αποδοτική,
- αναβάθμιση του ανθρώπινου δυναμικού του Δημόσιου Τομέα, μέσω: α) της ορθολογικής κατανομής των ανθρώπινων πόρων, της καλύτερης αξιοποίησης των στελεχών της διοίκησης, καθώς και της παροχής αναβαθμισμένων υπηρεσιών κατάρτισης/εκπαίδευσης, με στόχο την ατομική ανάπτυξη των υπαλλήλων και την διαρκώς βελτιούμενη ανταπόκρισή τους στις αυξημένες ανάγκες.

Η Εθνική Στρατηγική για την Ενέργεια και το Κλίμα

ΠΡΑΣΙΝΗ ΒΙΒΛΟΣ: Πλαίσιο για τις πολιτικές που αφορούν το κλίμα και την ενέργεια με χρονικό ορίζοντα το έτος 2030.

Στο Εθνικό Σχέδιο για την Ενέργεια και το Κλίμα (2019), προωθούνται πρακτικές για τον μετασχηματισμό του συστήματος ενέργειας της χώρας, με προτεραιότητες την αύξηση της συμβολής των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, τις βελτιώσεις στον τομέα της ενεργειακής απόδοσης και τη δημιουργία καλύτερων και εξυπνότερων υποδομών ενέργειας. Εντός του σχεδίου γίνεται ενσωμάτωση και περιγραφή σχετικών στρατηγικών πολιτικών, όπως η επιτάχυνση της ηλεκτρικής διασύνδεσης των νησιών, η μείωση των καθυστερήσεων για τη λειτουργία του νέου μοντέλου αγοράς ηλεκτρικής ενέργειας, η προώθηση των ενεργειακών διασυνδέσεων με παράλληλη δημιουργία στρατηγικών έργων αποθήκευσης, η ψηφιοποίηση των δικτύων ενέργειας, η προώθηση της ηλεκτροκίνησης, η σύζευξη των τελικών τομέων, καθώς και πρωτοβουλίες σε θέματα έρευνας και καινοτομίας και ενίσχυσης της ανταγωνιστικότητας.

Η Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία έχει θέσει ως στόχο την πλήρη αποσύνδεση της οικονομικής ανάπτυξης από τη χρήση ορυκτών πόρων έως το 2050. Η επίτευξη αυτού του στόχου δημιουργεί επενδυτικές ανάγκες για ριζικό μετασχηματισμό των παραγωγικών δομών της χώρας προς μια κατεύθυνση κυκλικής οικονομίας που

δεν παράγει εκπομπές αερίων θερμοκηπίου. Ως αποτέλεσμα, οι παρεμβάσεις για την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής έχουν αναδειχθεί στο να αποτελούν πλέον τον βασικό κορμό της μακροχρόνιας αναπτυξιακής στρατηγικής της ΕΕ. Οι αναπτυξιακές ανάγκες στον τομέα της κυκλικής οικονομίας παραμένουν ιδιαίτερα αυξημένες στη χώρα. Είναι χαρακτηριστικό ότι το Εθνικό Σχέδιο για την Ενέργεια και το Κλίμα προβλέπει ότι την περίοδο 2020-2030 για την επίτευξη των περιβαλλοντικών στόχων απαιτούνται επενδύσεις συνολικής αξίας 43,8 δις. ευρώ σε ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, υποδομές και δίκτυα, ενεργειακή απόδοση, κυκλική οικονομία και άλλους σχετικούς τομείς.

Η Εθνική Στρατηγική για τις Μεταφορές

Το **Στρατηγικό Σχέδιο Μεταφορών** για την Ελλάδα, το οποίο συντάχθηκε για να καλύπτει όλους τους τρόπους μεταφοράς (οδικές, σιδηροδρομικές, θαλάσσιες, εναέριας και πολυτροπικές) με χρονικό ορίζοντα 2017-2037, έχει πλέον ολοκληρωθεί. Το σχέδιο αυτό θα βοηθήσει στον εντοπισμό και την ιεράρχηση των επενδύσεων και των μέτρων που είναι απαραίτητα για τη βελτίωση της απόδοσης του ελληνικού συστήματος μεταφορών. Μεταξύ των επενδύσεων που θα μπορούσαν να ληφθούν υπόψη στις μελλοντικές προτεραιότητες, δύναται να είναι η ολοκλήρωση του εκσυγχρονισμού του σιδηροδρομικού δικτύου, η αύξηση της πολυτροπικότητας για τις εμπορευματικές μεταφορές μέσω της βελτίωσης των σιδηροδρομικών συνδέσεων στους λιμένες των διευρωπαϊκών δικτύων, στις πλατφόρμες εφοδιαστικής και στις βιομηχανικές ζώνες, επενδύσεις οδικής ασφάλειας και ο επανασχεδιασμός του παράκτιου δικτύου ναυτιλίας για τη δημιουργία περιφερειακών κόμβων που θα επιτρέψουν την ταχύτερη μεταφορά εμπορευμάτων σε μικρότερα λιμάνια και νησιά σε ολόκληρο το Αιγαίο.

Ειδικά, η ευκολότερη και ταχύτερη διασύνδεση μεταξύ των μικρών και μεγάλων νησιών των ελληνικών θαλασσών θα υποβοηθηθεί και από την λειτουργία των υδατοδρομίων, όπως αυτά θεσπίστηκαν με το νέο νομικό πλαίσιο (ν. 4662/2020 (Α' 30)). Σύμφωνα με τη Εθνικό Στρατηγικό Σχέδιο Μεταφορών, οι ακόλουθοι πέντε στρατηγικοί στόχοι καθορίστηκαν για τον τομέα μεταφορών στην Ελλάδα:

1. Οικονομική Ανάπτυξη και Αποδοτικότητα στην ανάπτυξη και λειτουργία του συστήματος μεταφορών σε Περιφερειακό και Εθνικό επίπεδο, όπως εκτιμώνται μέσω του χρόνου μετακίνησης, της αξιοπιστίας και της οικονομικής αποδοτικότητας,
2. Ενίσχυση της Συνδεσιμότητας των Μεταφορών, η οποία περιλαμβάνει τη συνδεσιμότητα με τα νησιά και μεταξύ συμπληρωματικών μέσων μεταφοράς, τη διαλειτουργικότητα των συστημάτων, την εδαφική συνοχή και τη διασυνοριακή σύνδεση με χώρες εντός/ εκτός ΕΕ,
3. Εξασφάλιση ενός Περιβαλλοντικά Βιώσιμου τομέα μεταφορών,
4. Παροχή Προσβασιμότητας και Κοινωνικής Ένταξης σε σχέση με την απασχόληση, την εκπαίδευση και τις κοινωνικές υπηρεσίες για τον πληθυσμό και
5. Διατήρηση Ασφάλειας και Προστασίας του συστήματος μεταφορών

Ο πρωταρχικός στόχος του Σχεδίου είναι να αποτελέσει τη βάση για την αειφόρο ανάπτυξη των υποδομών και υπηρεσιών του μεταφορικού συστήματος της

Ελλάδας, μεσοπρόθεσμα και μακροπρόθεσμα, η οποία θα συμβάλει στην ανταγωνιστικότητα του τομέα μεταφορών της χώρας και θα καθορίσει την αναπτυξιακή στρατηγική του τομέα μεταφορών για τα επόμενα 20 χρόνια υποστηρίζοντας έτσι και την οικονομική ανάπτυξη της Ελλάδας.

Η Έκθεση Ευρωπαϊκού εξαμήνου

Κατά την επόμενη δεκαετία, η πολιτική συνοχής σε περιφερειακό επίπεδο αναμένεται να συμβάλει στον εκσυγχρονισμό της βιομηχανίας, στην αύξηση των επενδύσεων για καινοτομία καθώς και στην μετάβαση σε μια κυκλική οικονομία χαμηλών εκπομπών άνθρακα. Η πολιτική συνοχής θα χρηματοδοτηθεί με 331 δις €, από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης, το Ταμείο Συνοχής και το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο. Οι περισσότερες εκ των επενδύσεων του ΕΤΠΑ και του Ταμείου Συνοχής θα προσανατολίζονται κατά κύριο λόγο σε δύο πρώτους στόχους: μια εξυπνότερη και μια πιο πράσινη Ευρώπη. Με βάση τη δέσμευση που έχει αναλάβει η ΕΕ στην πρότασή της για τον νέο μακροπρόθεσμο προϋπολογισμό της ΕΕ, οι επενδύσεις του Ευρωπαϊκού Ταμείου Περιφερειακής Ανάπτυξης και του Ταμείου Συνοχής θα πρέπει να συμβάλουν στην επίτευξη του στόχου που έχει καθοριστεί για το σύνολο του προϋπολογισμού, σύμφωνα με τον οποίο το 25 % των κοινοτικών δαπανών θα συνεισφέρουν στη δράση για το κλίμα.

Οι πόροι της Πολιτικής Συνοχής για την Ελλάδα για την περίοδο 2021-2027, σύμφωνα με την πρόταση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής ανέρχονται στα 19,2 δις. ευρώ (τιμές 2018) έναντι 17,8 δις. ευρώ (τιμές 2018) για το 2014-2020, ήτοι αύξηση κατά 8%. Οι πόροι που θα κατανεμηθούν στο Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης είναι περίπου 10 δις. ευρώ, στο Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο 5 δις. ευρώ, στο Ταμείο Συνοχής 3,5 δις. ευρώ και στην Ευρωπαϊκή Εδαφική Συνεργασία 106 εκ. ευρώ. Στους πόρους αυτούς θα πρέπει να προσμετρηθούν και 294 εκ. ευρώ τα οποία κατανέμονται στη χώρα μέσω του Ταμείου Δίκαιης Μετάβασης για την στήριξη της ενεργειακής μετάβασης της χώρας ενώ δεν προσμετρούνται οι πόροι για την Αγροτική Ανάπτυξη και την Αλιεία.

Εκτιμάται ότι στο νέο ΕΣΠΑ, ακολουθώντας και την κανονιστικά προβλεπόμενη θεματική συγκέντρωση των πόρων, το 35% των πόρων του ΕΤΠΑ, ήτοι βάση των παραπάνω εκτιμήσεων 3,5 δις. ευρώ Κοινοτικής Συνδρομής ή περίπου 5 δις. ευρώ δημόσια δαπάνη, θα διατεθούν για δράσεις που αφορούν στην ενίσχυση της έρευνας και καινοτομίας, ψηφιακή και βιομηχανική μετάβαση, ανάπτυξη καινοτομίας και ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των μικρομεσαίων επιχειρήσεων. Για την υλοποίηση των παραπάνω προβλέπεται να αξιοποιηθούν μεταξύ των άλλων περαιτέρω τα χρηματοδοτικά εργαλεία και η Ελληνική Αναπτυξιακή Τράπεζα. Εκτιμάται επίσης ότι το 30% των πόρων του ΕΤΠΑ ήτοι 3 δις. ευρώ Κοινοτικής Συνδρομής ή 4 δις. ευρώ θα διατεθούν για δράσεις που αφορούν στην πράσινη ανάπτυξη και αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής, εξοικονόμηση και μείωση του κόστους ενέργειας σε όλα τα επίπεδα, προώθηση των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, κυκλική οικονομία και αντιμετώπιση κινδύνων.

Η Εθνική Ψηφιακή Στρατηγική

Η **Εθνική Ψηφιακή Στρατηγική** (ΕΨ), αποτελεί οδικό χάρτη και πλαίσιο για τον ψηφιακό μετασχηματισμό της χώρας, καθώς θέτει το όραμα και εξειδικεύει τους τομείς παρέμβασης στους οποίους θα πρέπει να εστιάσει η προσπάθεια, έτσι ώστε η Ελλάδα, με ορίζοντα το 2021 να ενταχθεί με αξιώσεις στον ευρωπαϊκό ψηφιακό χάρτη. Ειδικότερα, η ΕΨ εστιάζει σε επτά τομείς παρέμβασης με συγκεκριμένες προτεραιότητες για τον κάθε τομέα. Οι προτεραιότητες αντιστοιχούν σε αναγνωρισμένα κενά της ελληνικής Δημόσιας Διοίκησης, της οικονομίας και της κοινωνίας και διαμορφώνουν ένα συνεκτικό πλαίσιο παρεμβάσεων ΤΠΕ, εστιάζοντας στην παραγωγή αποτελεσμάτων και στη βέλτιστη δυνατή αξιοποίηση των διαθέσιμων δημόσιων πόρων. Εξάλλου, για τον εκσυγχρονισμό της λειτουργίας του δημόσιου και ιδιωτικού τομέα, η Βίβλος Ψηφιακού Μετασχηματισμού προσδιορίζει ένα πλήθος βραχυπρόθεσμων και μεσοπρόθεσμων έργων που καλύπτουν όλους τους τομείς της δημόσιας πολιτικής (π.χ. Υγεία, Παιδεία, Οικονομία, Περιβάλλον, Ενέργεια, κ.ά.).

Πρωταρχικός στόχος της Εθνικής Ψηφιακής Πολιτικής, για τις Τεχνολογίες Πληροφορικής και Επικοινωνιών (ΤΠΕ), είναι να αποτελέσουν το μοχλό για την επανεκκίνηση και ανάπτυξη της οικονομίας και για την ενίσχυση της απασχόλησης, ιδιαίτερα σε τομείς υψηλής εξειδίκευσης, τον καταλύτη για αποτελεσματικότερη και αποδοτικότερη Δημόσια Διοίκηση καθώς και εργαλείο και μέσο για τη βελτίωση της ποιότητας ζωής των πολιτών και την ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής. Άλλωστε, όπως απέδειξε και η πρόσφατη εμπειρία από τη διαχείριση των συνεπειών της πανδημίας του COVID-19, ο ψηφιακός μετασχηματισμός του δημόσιου και του ιδιωτικού τομέα καθώς και οι κατάλληλες ψηφιακές δεξιότητες του ανθρώπινου δυναμικού, αποτελούν καθοριστικούς παράγοντες για την αδιάλειπτη λειτουργία κράτους και οικονομίας, ακόμα και σε ακραίες συνθήκες κρίσεων.

Η Βίβλος του Ψηφιακού Μετασχηματισμού

Η Βίβλος Ψηφιακού Μετασχηματισμού συνιστά μια καταγραφή των απαραίτητων παρεμβάσεων στις τεχνολογικές υποδομές του κράτους, στην εκπαίδευση και κατάρτιση του πληθυσμού για την απόκτηση ψηφιακών δεξιοτήτων, καθώς και στον τρόπο που η χώρα δύναται να αξιοποιήσει την ψηφιακή τεχνολογία διατομεακά, ήτοι σε όλους τους τομείς της οικονομίας και την Δημόσιας Διοίκησης. Με γνώμονα την εξειδίκευση των οριζόμενων από την ΕΨ περιγράφεται το μοντέλο διακυβέρνησης και υλοποίησης του ψηφιακού μετασχηματισμού μέσα από τους στρατηγικούς άξονες. Οι βασικές παρεμβάσεις του Ψηφιακού Μετασχηματισμού οργανώνονται σε έξι διακριτούς στρατηγικούς άξονες (Συνδεσιμότητα, Ψηφιακές Δεξιότητες, Ψηφιακό Κράτος, Ψηφιακή Επιχείρηση, Ψηφιακή Καινοτομία, Ενσωμάτωση της Τεχνολογίας σε κάθε τομέα της οικονομίας) και αφορούν 17 τομείς της οικονομίας.

Τα έργα της Βίβλου του Ψηφιακού Μετασχηματισμού προορίζονται για όλους τους τομείς της δημόσιας πολιτικής (π.χ. Υγεία, Παιδεία, Δικαιοσύνη, Οικονομία, Περιβάλλον, Ενέργεια κ.ά.) με στόχο τον εκσυγχρονισμό της λειτουργίας του

δημόσιου και ιδιωτικού τομέα. Ο κατάλογος έργων παρέχει πρόσβαση σε όλες τις στοχευμένες δράσεις που υλοποιούνται σε συγκεκριμένους άξονες παρέμβασης οι οποίοι εξειδικεύονται με βάση τις ιδιαίτερες ανάγκες του κάθε τομέα πολιτικής (π.χ. οριζόντιες, στρατηγικοί άξονες, τομείς οικονομίας, κτλ.). Πιο συγκεκριμένα, τα συνολικά έργα είναι 451 εκ των οποίων τα εν εξελίξει έργα είναι 103 και ταξινομούνται σε βραχυπρόθεσμα και μεσοπρόθεσμα, σε οριζόντια και σε τομεακά τα οποία υλοποιούν τη στρατηγική για την Ψηφιακή Ελλάδα.

Πίνακας 4: Σημαντικότερα ολοκληρωμένα και προγραμματισμένα έργα Βίβλου Ψηφιακού Μετασχηματισμού

Ολοκληρωμένα Έργα	
Φεβρουάριος 2020	Τομέας Εσωτερικών & Δημόσιας Διοίκησης : Ψηφιοποίηση και απλούστευση δήλωσης γέννησης
Μάρτιος 2020	Υγεία & Αξιοπρεπής Διαβίωση: Άυλη Συνταγογράφηση
Μάιος 2020	Μεταφορές & Υποδομές: Προσωρινή άδεια οδήγησης
	Παιδεία: Εγγραφή στο Νηπιαγωγείο
Οκτώβριος 2020	Τομέας Οικονομικών: myAAElive (παροχή υπηρεσιών μέσω βιντεοκλήσης)
Προγραμματισμός εξαμήνου	
Μάρτιος 2021	Ψηφιακές Δεξιότητες: Ανάπτυξη του ολοκληρωμένου πληροφοριακού συστήματος της Ψηφιακής Ακαδημίας Πολιτών
	Οριζόντια Έργα: Εθνικό Μητρώο Επικοινωνίας
Απρίλιος 2021	Παιδεία : Αναδιοργάνωση Διαδικασίας Κάλυψης Θέσεων Αναπληρωτών Εκπαιδευτικών
	Αθλητισμός: Ψηφιακό Μητρώο Αθλητικών Φορέων
Μάιος 2021	Τομέας Εσωτερικών & Δημόσιας Διοίκησης: Εγγραφή σε βρεφικό και παιδικό σταθμό
	Παιδεία: Ψηφιακές Υπηρεσίες του Πανελληνίου Σχολικού Δικτύου - ΠΣΔ
	Ψηφιακή Επιχείρηση: Ανάπτυξη συστήματος αποτίμησης της ψηφιακής ωριμότητας των επιχειρήσεων και τεκμηρίωσης του σχεδιασμού των κρατικών ενισχύσεων για τον ψηφιακό μετασχηματισμό των επιχειρήσεων (Digitometer)
Ιούνιος 2021	Παιδεία: Ψηφιακή Υπηρεσία Απόκτησης και Διαχείρισης Ακαδημαϊκής Ταυτότητας
Αύγουστος 2021	Παιδεία: Διαχείριση των μετακινήσεων των μαθητών
	Παιδεία: Ψηφιοποίηση φυσικού αρχείου ΔΟΑΤΑΠ / Απλούστευση διαδικασιών / Ένταξη στη διαλειτουργικότητα

Πηγή: <https://digitalstrategy.gov.gr>

Η Εθνική Στρατηγική για την Κοινωνική Ένταξη 2014-2020

Η Εθνική Στρατηγική Κοινωνικής Ένταξης (Ε.Σ.Κ.Ε.) συντάχθηκε τον Δεκέμβριο του 2014 και εξειδικεύτηκε με τη σχετική μελέτη «Εξειδίκευση του Εθνικού Στρατηγικού Πλαισίου για την Κοινωνική Ένταξη» που παραδόθηκε το 2015. Η δημιουργία της ΕΣΚΕ είναι απόρροια της «Πράσινης Βίβλου», ενώ διαμορφώθηκε κατά τη διάρκεια

του δεύτερου προγράμματος οικονομικής προσαρμογής υιοθετώντας τους στόχους του Εθνικού Προγράμματος Μεταρρυθμίσεων 2011 – 2014.

Η Εθνική Στρατηγική προάγει το υπόδειγμα της Ενεργητικής Ένταξης των ευπαθών ομάδων του πληθυσμού, σε συνδυασμό με την επαρκή ενίσχυση του εισοδήματος, την προώθηση στην απασχόληση χωρίς αποκλεισμούς και την πρόσβαση σε ποιοτικές υπηρεσίες φροντίδας, με γνώμονα τόσο την συμβολή των μέτρων στην κοινωνική και οικονομική ενσωμάτωση των ευάλωτων ατόμων, όσο και τις πιθανές συνέργειες που δύναται να προκύψουν. Η Στρατηγική δεν περιορίζεται στην επιφανειακή υποστήριξη των ευάλωτων ατόμων και ομάδων, αλλά προωθεί παρεμβάσεις ενεργητικών μέτρων που δύναται να παράσχουν ουσιαστική στήριξη στους ενδιαφερόμενους, προκειμένου να είναι σε θέση να αντιμετωπίσουν καταστάσεις ανάγκης. Η Στρατηγική οργανώθηκε στους παρακάτω **τρεις πυλώνες**:

1. **Στήριξη του εισοδήματος** για τη διασφάλιση ενός αξιοπρεπούς βιοτικού επιπέδου για τους ανθρώπους που δεν διαθέτουν επάρκεια πόρων για την κάλυψη αναγκών.
2. **Σύνδεση με την αγορά εργασίας** μέσω ενεργητικών μέτρων απασχόλησης.
3. **Βελτίωση των συνθηκών πρόσβασης σε υπηρεσίες**, προκειμένου να καταστεί εφικτή η παροχή συμβουλών, υγειονομικής περίθαλψης, φροντίδας, ψυχολογικής και κοινωνικής αποκατάστασης σε ανθρώπους που έχουν ιδιαίτερη ανάγκη από τέτοιου είδους υπηρεσίες και δεν έχουν τα μέσα ή τη γνώση να ωφεληθούν από αυτές.

Η Νέα Εθνική Στρατηγική για την Κοινωνική Ένταξη 2021 – 2027

Η ύπαρξη και εφαρμογή Εθνικού Στρατηγικού Πλαισίου Πολιτικής για Κοινωνική Ένταξη και Μείωση της Φτώχειας, αποτελεί αναγκαίο πρόσφορο όρο στο πλαίσιο του ΕΣΠΑ 2021-2027. Για τον λόγο αυτό ξεκίνησε η διαδικασία σχεδιασμού της νέας Εθνικής Στρατηγικής Κοινωνικής Ένταξης και Μείωσης της Φτώχειας, αξιοποιώντας την αξιολόγηση της Ε.Σ.Κ.Ε. 2014-2020. Απώτερος σκοπός της νέας Εθνικής Στρατηγικής είναι η ανάπτυξη μίας ολοκληρωμένης πολιτικής πρόληψης και καταπολέμησης του εργασιακού και κοινωνικού αποκλεισμού κυρίως των ειδικών και ευάλωτων ομάδων του πληθυσμού που διαβιούν στην χώρα. Η νέα Εθνική Στρατηγική θέτει πρωτίστως:

1. τις κύριες μεταρρυθμιστικές πρωτοβουλίες και δράσεις προς την κατεύθυνση της ανασυγκρότησης της χώρας και της αναβάθμισης του κοινωνικού της ιστού,
2. τις νέες στρατηγικές προτεραιότητες για την κοινωνική ένταξη και την καταπολέμηση των φαινομένων κοινωνικού αποκλεισμού, καθώς και
3. τους νέους στόχους και τις γενικές κατευθύνσεις της εθνικής αναπτυξιακής πολιτικής της χώρας στο πεδίο της κοινωνικής ένταξης.

Η νέα Εθνική Στρατηγική προωθεί ένα νέο μοντέλο «ενεργητικών πολιτικών» κοινωνικής προστασίας, προσανατολισμένες κατά κύριο λόγο στην πρόληψη και αντιμετώπιση των συνεπειών που δημιουργούνται από τα φαινόμενα της ανεργίας, της φτώχειας και του αποκλεισμού στην Ελληνική κοινωνία, οι οποίες

αναμένεται να ενταθούν από τις επιπτώσεις της πανδημίας Covid-19. Η Στρατηγική στοχεύει στην ισότιμη συμμετοχή όλων των πολιτών στην κοινωνική και οικονομική ζωή, υπό το πρίσμα του σχεδιασμού πολιτικών που προάγουν την κοινωνικοποίηση των πλέον ευάλωτων ατόμων, μέσω της ενίσχυσης των ευκαιριών ανάπτυξης εργασιακών δεξιοτήτων και της καλλιέργειας κοινωνικών επαφών και σχέσεων. Η επιδίωξη της Στρατηγικής είναι η προσέγγιση όλων των ευπαθών ομάδων πληθυσμού και η κινητοποίηση πλήθος αρμοδίων δημοσίων υπηρεσιών και φορέων, με πολυεπίπεδη συνεργασία. Εντός της στρατηγικής συμπεριλαμβάνονται δράσεις 11 συναρμόδιων Υπουργείων, Περιφερειών και Δήμων της χώρας, μέσω της λειτουργίας του Εθνικού Μηχανισμού.

Η Εθνική Στρατηγική για τη Βιώσιμη και Δίκαιη Ανάπτυξη

Από την Ελλάδα, παρουσιάστηκε και εγκρίθηκε στο Eurogroup της 27^{ης} Απριλίου 2018 η αναπτυξιακή στρατηγική **“Εθνική Στρατηγική για τη Βιώσιμη και Δίκαιη Ανάπτυξη 2030¹⁶”**. Στόχος της Στρατηγικής είναι η μετάβαση σε ένα νέο δίκαιο, βιώσιμο και χωρίς αποκλεισμούς αναπτυξιακό υπόδειγμα, με όρους κοινωνικής και περιφερειακής συνοχής, μέσα από την έγκαιρη και αποτελεσματική υλοποίηση ενός πλέγματος μεταρρυθμίσεων και πολιτικών για την ενίσχυση του μακροπρόθεσμου αναπτυξιακού δυναμικού της Ελλάδας, την τόνωση των επενδύσεων, την υποστήριξη της καινοτόμου και εξωστρεφούς επιχειρηματικότητας, τη δημιουργία νέων και ποιοτικών θέσεων εργασίας, καθώς και την αναβάθμιση του Κράτους Πρόνοιας. Η Εθνική Στρατηγική για τη Βιώσιμη και Δίκαιη Ανάπτυξη 2030 στηρίζεται στους εξής άξονες παρέμβασης: Άξονας 1. Δημοσιονομική Σταθερότητα, Άξονας 2. Βιώσιμη ανάπτυξη, Άξονας 3. Ποιοτικές και Προσβάσιμες Υποδομές για την Ανάπτυξη, Άξονας 4. Δίκαιη και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξης και Άξονας 5. Χρηματοδότηση της ανάπτυξης.

Το Εθνικό Σχέδιο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας

Το **Ελληνικό Σχέδιο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας**, φιλοδοξεί να πυροδοτήσει μια αλλαγή υποδείγματος στην ελληνική οικονομία και τους θεσμούς προς ένα πιο εξωστρεφές, ανταγωνιστικό και πράσινο οικονομικό μοντέλο, με πιο αποτελεσματικό και ψηφιοποιημένο κράτος, λιγότερο γραφειοκρατικό, με δραστικά μειωμένη παραοικονομία, με φορολογικό σύστημα φιλικό προς την ανάπτυξη και με ένα ποιοτικό και αποτελεσματικό δίκτυο κοινωνικής προστασίας, προσβάσιμο σε όλους.

Το Σχέδιο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας είναι πλήρως εναρμονισμένο με τους στόχους της ΕΕ για ταχύτερη μετάβαση της ελληνικής οικονομίας προς ένα ψηφιοποιημένο και πράσινο μοντέλο ανάπτυξης, λαμβάνοντας υπόψη τις σχετικές ευρωπαϊκές συστάσεις για την χώρα μας, σε ό,τι αφορά τις προτεινόμενες μεταρρυθμίσεις και τις αναγκαίες για την έγκαιρη ολοκλήρωσή τους επενδύσεις. Το Ελληνικό Σχέδιο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας αποτελείται από τέσσερις πυλώνες: (1) Πράσινο, (2) Ψηφιακό, (3) Απασχόληση, δεξιότητες και κοινωνική συνοχή, (4) Ιδιωτικές επενδύσεις και οικονομικός και θεσμικός μετασχηματισμός.

¹⁶ Υπουργείο Οικονομίας και Ανάπτυξης, «1η ΕΓΚΥΚΛΙΟΣ για το σχεδιασμό του νέου Εταιρικού Συμφώνου για το Πλαίσιο Ανάπτυξης: ΕΣΠΑ 2021-2027 στο πλαίσιο του αναπτυξιακού προγραμματισμού», Ιούνιος 2019

Ως προς την πράσινη μετάβαση, θα διατεθούν επιδοτήσεις 6 δις ευρώ κινητοποιώντας συνολικά επενδυτικούς πόρους αξίας 10,4 δις ευρώ. Οι επενδύσεις και οι μεταρρυθμίσεις του Σχεδίου περιλαμβάνουν μεταξύ άλλων: διασύνδεση των ελληνικών νησιών, η οποία θα μειώσει σημαντικά το ενεργειακό κόστος νοικοκυριών και επιχειρήσεων και θα επιτρέψει την καλύτερη αξιοποίηση του δυναμικού της χώρας σε Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας. Για την ψηφιακή μετάβαση, θα διατεθούν 2,1 δις ευρώ, για την απασχόληση, 5,2 δις ευρώ (κινητοποιώντας 5,3 δις ευρώ). Οι επενδύσεις και οι μεταρρυθμίσεις του Σχεδίου περιλαμβάνουν, μεταξύ άλλων: προεγκατάσταση υποδομής οπτικών ινών στα κτίρια για τη διευκόλυνση της μετάβασης στην χρήση δικτύων οπτικών ινών από επιχειρήσεις και νοικοκυριά. Ανάπτυξη διαδρόμων δικτύου 5G στους ελληνικούς αυτοκινητόδρομους. Ψηφιακό μετασχηματισμό επιχειρήσεων, με απόκτηση εξοπλισμού, υπηρεσιών cloud και διαδικτυακών υπηρεσιών. Ευρείες επενδύσεις σε ψηφιακές δημόσιες υπηρεσίες, οι οποίες περιλαμβάνουν αναβάθμιση των ψηφιακών υπηρεσιών που παρέχουν τα υπουργεία, το ψηφιακό σύστημα κοινωνικής ασφάλισης (ΕΦΚΑ), ψηφιοποίηση πολεοδομιών δήμων, της δικαιοσύνης (e-justice), τις "έξυπνες" πόλεις (smart cities) κ.ο.κ.

Τέλος, οι συνολικές επιδοτήσεις που δικαιούται η Ελλάδα από το Ταμείο Ανάκαμψης είναι 17,778 δις. Στο ποσό αυτό προστίθενται 413 εκατ. ευρώ από το Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων για να αποφευχθεί απώλεια πόρων σε περίπτωση μεγαλύτερων εκπτώσεων από αυτές που έχουν προϋπολογιστεί, καθώς το σχέδιο στηρίζεται στο εύλογο καθαρό κόστος που προκύπτει από την αφαίρεση από τον προϋπολογισμό κάθε έργου του ΦΠΑ και της αναμενόμενης έκπτωσης που θα προκύψει στον σχετικό διαγωνισμό.

Ο Σχεδιασμός νέου Εταιρικού Συμφώνου για το Πλαίσιο Ανάπτυξης – ΕΣΠΑ 2021-2027

Σύμφωνα με τα Συμπεράσματα της Έκτακτης Συνόδου του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου που πραγματοποιήθηκε στις 17-21 Ιουλίου 2020, ο προσανατολισμός της Πολιτικής της Συνοχής για την ΠΠ 2021-2027 διαμορφώνεται από:

- Την ανάγκη αντιμετώπισης της κρίσης και τη στόχευση στην οικονομική ανάκαμψη.
- Το ρόλο της για μείωση των ανισοτήτων μεταξύ των Περιφερειών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, υποστηρίζοντας όμως την ευρύτερη στόχευση για μία πράσινη, ψηφιακή και ανθεκτική Ευρώπη.
- Την άμεση διασύνδεση με το Ευρωπαϊκό εξάμηνο και τις προτεινόμενες μεταρρυθμίσεις που προβλέπονται από αυτό, καθώς επίσης με τις στρατηγικές για τη βέλτιστη οικονομική διακυβέρνηση, την αποτελεσματική εφαρμογή του κράτους δικαίου και του Ευρωπαϊκού Πυλώνα Κοινωνικών Δικαιωμάτων.

Τα αποτελέσματα ερευνών δείχνουν ότι η διεθνοποίηση μιας οικονομίας μπορεί να είναι μια αξιόπιστη αναπτυξιακή στρατηγική μόνο στο βαθμό που υποστηρίζεται από ενδογενείς πολιτικές που επιτρέπουν σημαντική επέκταση των εμπορεύσιμων

τομέων και κλάδων. Ωστόσο, η σχετικά καλύτερη απόδοση αυτών των περιοχών ή περιφερειών κατά τη διάρκεια της κρίσης δεν πρέπει να κρύβει τις σοβαρές ενδοπεριφερειακές ανισότητες ή χωροταξικές διαιρέσεις εντός μιας μητρόπολης, που μπορεί να αντιμετωπίσουν με την μορφή, είτε της μαζικής ανεργίας και της εκτεταμένης φτώχειας, είτε της υλικής στέρησης ευρύτατων εισοδηματικών στρωμάτων ακόμα και εργαζομένων.

Με βάση το πλαίσιο αυτό, στη νέα προγραμματική περίοδο 2021-2027 δίνεται έμφαση στους παρακάτω πέντε στόχους ανάπτυξης :

- 1) Μια εξυπνότερη Ευρώπη — καινοτόμος και έξυπνος οικονομικός μετασχηματισμός, ήτοι: μια εξυπνότερη Ευρώπη μέσω της προώθησης του καινοτόμου και έξυπνου οικονομικού μετασχηματισμού.
- 2) Μια πιο «πράσινη» Ευρώπη - με χαμηλές εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα, ήτοι: μια πιο πράσινη Ευρώπη με χαμηλές εκπομπές άνθρακα μέσω της προώθησης της μετάβασης σε καθαρές μορφές ενέργειας, των πράσινων και μπλε επενδύσεων, της κυκλικής οικονομίας, της προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή, της πρόληψης και της διαχείρισης κινδύνων.
- 3) Μια πιο διασυνδεδεμένη Ευρώπη — κινητικότητα και περιφερειακές διασυνδέσεις ΤΠΕ, ήτοι: μέσω της ενίσχυσης της κινητικότητας και των περιφερειακών διασυνδέσεων ΤΠΕ.
- 4) Μια πιο κοινωνική Ευρώπη — υλοποίηση του ευρωπαϊκού πυλώνα κοινωνικών δικαιωμάτων.
- 5) Μια Ευρώπη πιο κοντά στους πολίτες της — βιώσιμη και ολοκληρωμένη ανάπτυξη των αστικών, αγροτικών και παράκτιων περιοχών χάρη σε τοπικές πρωτοβουλίες, ήτοι: μια Ευρώπη πιο κοντά στους πολίτες της, μέσω της προώθησης της βιώσιμης και ολοκληρωμένης ανάπτυξης των αστικών, αγροτικών και παράκτιων περιοχών, καθώς και μέσω της στήριξης τοπικών πρωτοβουλιών. Επιπρόσθετα, με δράσεις αναφοράς σε Ολοκληρωμένες Χωρικές Επενδύσεις, ΤΑΠ/ΤΟΚ με βάση την εμπειρία της τρέχουσας προγραμματικής περιόδου της συμβολής τους και την επίτευξη των στόχων και των προτεραιοτήτων του προγράμματος στο οποίο εφαρμόστηκαν.

Οι 11 θεματικοί στόχοι της στρατηγικής E2020 και κατ' επέκταση της προγραμματικής περιόδου 2014-2020 ενοποιούνται σε 5 Αναπτυξιακούς Στόχους (ΑΣ), ενώ αντίστοιχα οι 60 επενδυτικές προτεραιότητες μειώνονται σε 30 ειδικούς στόχους Περιφερειακές Στρατηγικές για την Προγραμματική Περίοδο 2021-2027

2.3.2 Περιφερειακές Στρατηγικές για την Προγραμματική Περίοδο 2021-2027

Η Περιφερειακή Στρατηγική για το Εταιρικό Σύμφωνο για το Πλαίσιο Ανάπτυξης - ΕΣΠΑ 2021-2027

Αρχικά, με βάση την κατηγοριοποίηση των Περιφερειών (I. Λιγότερο ανεπτυγμένες, II. Περιφέρειες σε μετάβαση, και III. Περισσότερο ανεπτυγμένες) και τα επίσημα περιφερειακά στοιχεία των ετών 2012-2014, στην Ελλάδα οι Περιφέρειες Αττικής και Νοτίου Αιγαίου συμπεριλαμβάνονται στις Περιφέρειες σε μετάβαση, ενώ οι

υπόλοιπες 11 στις Λιγότερο Αναπτυγμένες Περιφέρειες (κατά κεφαλήν ΑΕΠ <75% του μέσου ευρωπαϊκού όρου).

Αντίστοιχα, τα ποσοστά συγχρηματοδότησης ανάλογα με την κατηγορία των περιφερειών (εξαιρέση αποτελούν τα προγράμματα Interreg) όπως διαμορφώνονται σύμφωνα με την πρόταση της Επιτροπής και αφορούν την Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου είναι κατ' ανώτατο όριο 70%, και επιπλέον:

- Ειδικά για τους άξονες Κοινωνικής καινοτομίας του ΕΚΤ+ το ποσοστό συγχρηματοδότησης είναι 95%
- Το ποσοστό συγχρηματοδότησης για το Ταμείο Συνοχής στο επίπεδο κάθε προτεραιότητας δεν είναι υψηλότερο από 70 %.
- Το ποσοστό συγχρηματοδότησης για τα προγράμματα Interreg δεν πρέπει να είναι υψηλότερο από 70 %.
- Τα μέτρα τεχνικής βοήθειας που εκτελούνται με πρωτοβουλία της Επιτροπής ή εξ ονόματός της μπορούν να χρηματοδοτούνται σε ποσοστό 100 %

Με δεδομένα τα προβλήματα της διπλής περιφερειακότητας της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου, όπως πολύ συνοπτικά έχουν περιγραφεί στις αρχικές ενότητες του παρόντος, τα οποία οφείλονται στα γεωγραφικά και γεωφυσικά χαρακτηριστικά των επί μέρους χωρικών ενότητων (νησιών) της και τα οποία δημιουργούν έντονα και επιμηκνόμενα (σε χρόνο) προβλήματα ανάπτυξης, το «όραμα¹⁷» ανάπτυξης της Π.Β.Α. συνοψίζεται ως εξής: «Μετασχηματισμός και μεγέθυνση της οικονομίας της Περιφέρειας, με την παραγωγική και κοινωνική διαλειτουργικότητα των νησιών, για τη διασφάλιση και ενδυνάμωση της Χωρικής και Κοινωνικής Συνοχής και την διατήρηση της νησιωτικής φυσιογνωμίας κάθε νησιού».

Κύριες συνιστώσες του Στρατηγικού Στόχου της Περιφέρειας είναι αύξηση της ανταγωνιστικότητας και της ελκυστικότητας της Περιφέρειας με στοχευμένη ενίσχυση των εδραιωμένων και αναδυόμενων οικονομικών δραστηριοτήτων, καθώς και η άμβλυση των προβλημάτων και των μειονεκτημάτων, που οφείλονται στον ιδιαίτερο χαρακτήρα της πολύ-νησιωτικότητάς της. Βασική κατεύθυνση είναι ότι ο τουρισμός που αποτελεί έναν από τους κύριους μοχλούς της περιφερειακής οικονομίας θα λειτουργήσει συνδυαστικά με την ανάπτυξη των υπολοίπων παραγωγικών δραστηριοτήτων της Περιφέρειας και κυρίως με τις δραστηριότητες του πρωτογενή τομέα, της μεταποίησης και των υπηρεσιών, που συνδέονται οικονομικά και επιχειρηματικά μαζί του στο πλαίσιο της αλυσίδας αξιών.

Προς αυτή την κατεύθυνση ιδιαίτερη έμφαση δίδεται στην εμβάθυνση και διεύρυνση της Περιφερειακής Στρατηγικής «Εξυπνης Εξειδίκευσης». Η στρατηγική της «Εξυπνης Εξειδίκευσης» βασίζεται στη διαμόρφωση ρεαλιστικών επιλογών για τις δυνατότητες και την προοπτική των υφιστάμενων ή αναδυόμενων

¹⁷ 1^ο Κείμενο Στρατηγικής Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου για την Προγραμματική Περίοδο 2021- 2027, Μυτιλήνη 2019

οικονομικών δραστηριοτήτων, οι οποίες με την εφαρμογή του κατάλληλου μίγματος πολιτικών μπορούν να αποτελέσουν τις βάσεις του οικονομικού μετασχηματισμού της Περιφέρειας.

Η επίτευξη του Στρατηγικού Στόχου της Περιφέρειας, θα πραγματοποιηθεί με την αποτελεσματική και αποδοτική αξιοποίηση των διατιθέμενων πόρων που αναλογούν στην Περιφέρεια, από όλα τα Ταμεία (ΕΔΕΤ) της ΕΕ, τα οποία θα συγχρηματοδοτήσουν το Εταιρικό Σύμφωνο για το Πλαίσιο Ανάπτυξης (ΕΣΠΑ) της Χώρας, κατά την περίοδο 2021-2027.

Στο πλαίσιο των βασικών Αναπτυξιακών Προτεραιοτήτων της Περιφέρειας, η αναπτυξιακή στρατηγική οριοθετεί τους κυρίαρχους αναπτυξιακούς πυλώνες της Περιφέρειας, οι οποίοι είναι οι εξής:

- Ενίσχυση της χωρικής συνοχής και αναβάθμιση των υποδομών προς την κατεύθυνση της άρσης των φαινομένων απομόνωσης (εσωτερικής και εξωτερικής) που συνεπάγεται η νησιωτική φυσιογνωμία της Περιφέρειας,
- Ενίσχυση της ελκυστικότητας, της ανταγωνιστικότητας και της εξωστρέφειας των νησιών και των επιχειρήσεων, με έμφαση στην αξιοποίηση των τοπικών προϊόντων και υπηρεσιών που διαθέτουν τα νησιά.
- Εμβάθυνση και διεύρυνση της Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης της Περιφέρειας σε όλους τους δυναμικούς τομείς της Περιφέρειας.
- Προστασία και αναβάθμιση του περιβάλλοντος και του πολιτισμού και ανάδειξή τους σε κύρια μέσα και μηχανισμό ανάπτυξης.
- Ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού, αύξηση της απασχόλησης και κοινωνική στήριξη στην κατεύθυνση της αντιμετώπισης των φαινομένων που προκύπτουν από την κρίση, όσο και την στήριξη ευπαθών κοινωνικών ομάδων,

Ειδικότερα, στη **νέα προγραμματική περίοδο 2021-2027** δίνεται έμφαση από την Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου μέσα από όλες τις προγραμματιζόμενες δράσεις και στρατηγικές στην επίτευξη αποτελεσμάτων και στους πέντε στόχους πολιτικής:

Στον Στόχο Πολιτικής 1: «Μια εξυπνότερη Ευρώπη μέσω της προώθησης του καινοτόμου και έξυπνου οικονομικού μετασχηματισμού» θα επιδιωχθεί:

- Αύξηση των δαπανών των επιχειρήσεων της Περιφέρειας για έρευνα και ανάπτυξη και αύξηση της ανταγωνιστικότητάς τους και της εξωστρέφειάς τους.
- Δημιουργία ερευνητικών πυρήνων στην Περιφέρεια, με κατεύθυνση/προσανατολισμό σύνδεσης της έρευνας με τις παραγωγικές/οικονομικές και κοινωνικές δραστηριότητες στην Περιφέρεια.
- Ενδυνάμωση, διεύρυνση και εκσυγχρονισμός του παραγωγικού και επιχειρηματικού ιστού όλων των νησιών της Περιφέρειας.
- Άρση της απομόνωσης και του αποκλεισμού των μικρών νησιών και των εσωτερικών ορεινών και ημιορεινών περιοχών των μεγαλύτερων νησιών από κοινωνικές και διοικητικές υπηρεσίες και ενδυνάμωση της χωρικής και κοινωνικής συνοχής του νησιωτικού συμπλέγματος της Περιφέρειας.

Στον Στόχο Πολιτικής 2: «Μια πιο πράσινη Ευρώπη με χαμηλές εκπομπές άνθρακα, μέσω της προώθησης της δίκαιης μετάβασης σε καθαρές μορφές ενέργειας, των πράσινων και μπλε επενδύσεων, της κυκλικής οικονομίας, της προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή, της πρόληψης και της διαχείρισης των κινδύνων», θα επιδιωχθεί:

- Μείωση των αερίων του θερμοκηπίου και αύξηση της δυναμικότητας παραγωγής ενέργειας από ΑΠΕ στα νησιά της Περιφέρειας.
- Διασφάλιση της προστασίας του πληθυσμού των νησιών και της περιουσίας του από φυσικές καταστροφές, με παράλληλη προστασία του περιβάλλοντος και των φυσικών πόρων κάθε νησιού ως πόλους έλξης για επίσκεψη, διαμονή και κατοίκηση των νησιών και για ανάπτυξη παραγωγικών/οικονομικών και κοινωνικών δραστηριοτήτων.
- Αύξηση της αναγνωσιμότητας και της ελκυστικότητας των νησιών της Περιφέρειας ως περιοχές υψηλού επιπέδου ποιότητας ζωής και αποδοτικής οικονομικής/ επιχειρηματικής δραστηριότητας.

Στον Στόχο Πολιτικής 3: «Μια πιο διασυνδεδεμένη Ευρώπη μέσω της ενίσχυσης της κινητικότητας και των περιφερειακών διασυνδέσεων ΤΠΑ» θα επιδιωχθεί:

- Άρση της αίσθησης απομόνωσης των μικρών και απομακρυσμένων νησιών και των εσωτερικών ορεινών και ημιορεινών ζωνών των μεγαλύτερων νησιών.
- Αύξηση της πρόσβασης κατοίκων και επισκεπτών των νησιών της Περιφέρειας σε υψηλού επιπέδου διοικητικές, εκπαιδευτικές, υγειονομικές, επιχειρηματικές και κοινωνικές υπηρεσίες εξυπηρέτησης πολιτών, δημόσιων υπηρεσιών, τοπικών φορέων και επιχειρήσεων.
- Μείωση του κόστους και του χρόνου μετακίνησης ανθρώπων και μεταφοράς αγαθών/ εμπορευμάτων.
- Μείωση των οδικών ατυχημάτων με την αύξηση της ασφάλειας των μετακινήσεων.
- Αύξηση του επιπέδου ποιότητας των μεταφορικών υπηρεσιών.
- Αύξηση της ελκυστικότητας των νησιών της Περιφέρειας για επισκέψεις, διαμονή/ κατοίκηση και ανάπτυξη επενδυτικών και επιχειρηματικών δραστηριοτήτων.

Στον Στόχο Πολιτικής 4: «Μια πιο κοινωνική Ευρώπη, μέσω της υλοποίησης του Ευρωπαϊκού πυλώνα κοινωνικών δικαιωμάτων» θα επιδιωχθεί:

- Βελτίωση του εκπαιδευτικού επιπέδου του πληθυσμού της Περιφέρειας.
- Βελτίωση των δεικτών της αγοράς εργασίας (αύξηση της συμμετοχής στην αγορά εργασίας, αύξηση της απασχόλησης, μείωση της συνολικής ανεργίας, της ανεργίας των νέων και των γυναικών, καθώς και της μακροχρόνιας ανεργίας) σε περιφερειακό, αλλά και σε τοπικό επίπεδο.
- Αύξηση της απασχολησιμότητας του εργατικού δυναμικού της Περιφέρειας και της ποιότητας των θέσεων εργασίας.
- Αύξηση της παραγωγικότητας της εργασίας και της ανταγωνιστικότητας της οικονομίας.

- Ενδυνάμωση της κοινωνικής συνοχής.
- Μείωση της φτώχειας και εξάλειψη της περιθωριοποίησης ευπαθών κοινωνικών ομάδων.
- Βελτίωση της ποιότητας ζωής των κατοίκων της Περιφέρειας.
- Αύξηση της εξωστρέφειας του κοινωνικοοικονομικού ιστού της Περιφέρειας.

Στον Στόχο Πολιτικής 5: «Μια Ευρώπη πιο κοντά στους πολίτες της, μέσω της προώθησης της βιώσιμης και ολοκληρωμένης ανάπτυξης των αστικών, αγροτικών και παράκτιων περιοχών, καθώς και μέσω της στήριξης τοπικών πρωτοβουλιών» θα επιδιωχθεί να ληφθούν υπ' όψη τα φυσικά γεωγραφικά και γεωφυσικά μειονεκτήματα των νησιών της Περιφέρειας, όπως μέγεθος, αποστάσεις, ανάγλυφο του εδάφους, στέρση φυσικών πόρων για ανάπτυξη συγκεκριμένων παραγωγικών δραστηριοτήτων στα παραδοσιακά πρότυπα χωρίς χρήση προηγμένων τεχνολογιών, αλλά και με συγκεκριμένα αντίστοιχα φυσικά και ανθρωπογενή πλεονεκτήματα. Για την επίτευξη αυτών των στόχων η χρήση των εργαλείων στρατηγικών Χωρικής Ανάπτυξης θα αποτελέσει την κυριότερη στρατηγική επιλογή της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου.

Η Στρατηγική Έξυπνης Εξειδίκευσης (RIS3) της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου

Το στρατηγικό όραμα της Π.Β.Α. όπως εξειδικεύεται μέσα από την Περιφερειακή Στρατηγική Έξυπνης Εξειδίκευσης (Regional Innovation Strategy ή/και RIS3) 2014-2020 είναι ο **«μετασχηματισμός της οικονομίας της Περιφέρειας σε μια ανταγωνιστική οικονομία βασισμένη στην έξυπνη αξιοποίηση των τοπικών παραγωγικών συστημάτων και ανάδειξη τους σε συστήματα νέας δυναμικής και προοπτικής»**.

Η στρατηγική βασίζεται στη διαμόρφωση ρεαλιστικών επιλογών για τις δυνατότητες και την προοπτική των υφιστάμενων ή αναδυόμενων οικονομικών δραστηριοτήτων, οι οποίες με την εφαρμογή του κατάλληλου μίγματος πολιτικών μπορούν να αποτελέσουν τις βάσεις του οικονομικού μετασχηματισμού της Περιφέρειας.

Ουσιαστικά για την υλοποίηση του οράματος της RIS της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου επιχειρείται: α) η αναμόρφωση της οικονομίας της περιφέρειας σε Οικονομία της Γνώσης με έμφαση στα συγκριτικά πλεονεκτήματά της, β) 1-2 εμβληματικές επενδύσεις και γ) η ανάσχεση της εκροής επιστημονικού κεφαλαίου και η αύξηση της απασχόλησης. Στο πλαίσιο αυτό, η Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου έχει εκπονήσει Σχέδιο Δράσης το οποίο περιλαμβάνει τους ακόλουθους άξονες δράσης:

1. **Μηχανισμοί και μέσα ενσωμάτωσης της καινοτομίας και της επιχειρηματικότητας στην πραγματική οικονομία:** Αφορά στην δημιουργία μηχανισμών και στην ανάπτυξη μέσων και διαδικασιών για ενσωμάτωση της καινοτομίας στην παραγωγική και εμπορική διαδικασία και σταδιακό μετασχηματισμό της πραγματικής οικονομίας σε μια καινοτόμα και ανταγωνιστική τοπική οικονομία. Στο ίδιο πλαίσιο και για την καινοτόμο

εκκίνηση της τοπικής οικονομίας πρόκειται να σχεδιαστεί και ενεργοποιηθεί ένα «Κεφάλαιο Εκκίνησης / Σποράς» που θα χρηματοδοτήσει νέες καινοτόμες ιδέες στην καταρχήν εκκίνηση τους.

2. **Ανάπτυξη Αγροδιατροφικού Τομέα:** Οι παρεμβάσεις αφορούν στην ανάπτυξη και στήριξη του αγροδιατροφικού τομέα στην διεύρυνση του και στην ορθολογική διάρθρωση και εκσυγχρονισμό του ώστε:
  - i. να αναπτυχθεί περαιτέρω με όρους εξωστρεφούς ανάπτυξης στοχεύοντας σε συγκεκριμένες, επιλεγμένες μικρές αγορές υψηλής προστιθέμενης αξίας (niche markets)
  - ii. να εκσυγχρονιστεί και να ενσωματώσει καινοτομικές παραγωγικές και εμπορικές διαδικασίες εξυπηρετώντας πρωτίστως με «έξυπνο» και «αποτελεσματικό» τρόπο πρωτίστως την τοπική τουριστική αγορά κάθε νησιού
3. **Τουρισμός – Φύση – Πολιτισμός:** Ο άξονας αυτός αφορά στην χρηματοδότηση επενδύσεων ή και ολοκληρωμένων παρεμβάσεων με στόχο την ανάδειξη των συγκριτικών πόρων των νησιών της Περιφέρειας σε μηχανισμούς μεγέθυνσης της οικονομίας. Το τρίπτυχο αυτό στα νησιά του Βορείου Αιγαίου αφενός μεν συναντάται κατά κόρον και συνδυαστικά και αφετέρου αποτελεί δυναμικό και αξιοποιήσιμο πόρο.
4. **Νησιά ίσων ευκαιριών:** Ο άξονας αφορά την εφαρμογή διαδικασιών και μέσων που θα κάνουν τους κατοίκους της περιοχής να εισπράττουν όλο και πιο αναβαθμισμένες υπηρεσίες στην καθημερινότητα τους.

Ως προς τη χρηματοδότηση της στρατηγικής συνολικά στο ΕΠ Β. Αιγαίου είναι ενταγμένα 30 έργα, τα οποία υπηρετούν την RIS Π.Β.Α., αθροιστικού π/υ 29.383.404€. Από άλλα Προγράμματα (βλ. HORIZON κ.λπ.) χρηματοδοτούνται 71 έργα αθροιστικού π/υ 23.559.649 €. Εκτός από τα τρέχοντα έργα της Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης (RIS3) στην Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου, υλοποιούνται παράλληλα ερευνητικές δράσεις και καινοτόμα έργα που λειτουργούν συμπληρωματικά και συμβάλλουν στην επίτευξη των στόχων της Στρατηγικής (RIS3) προωθώντας την έρευνα, την τεχνολογική ανάπτυξη και την καινοτομία στην επιχειρηματικότητα, τον αγροδιατροφικό τομέα, τον τουρισμό, την προστασία του φυσικού περιβάλλοντος και τον πολιτισμό.

Ειδικότερα:

- Στο πλαίσιο του Έβδομου Προγράμματος Πλαισίου για την Έρευνα και την Τεχνολογική Ανάπτυξη (7^ο ΠΠ) και του Προγράμματος «Ορίζοντας 2020», το Πανεπιστήμιο Αιγαίου συμμετέχει στην υλοποίηση είκοσι εννέα (29) ερευνητικών προγραμμάτων και δράσεων με προϋπολογισμό 5.770.010 € (αφορά στις δράσεις του Πανεπιστημίου Αιγαίου).
- Η Δι.Α.Π. Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου στο πλαίσιο προγραμματικών συμβάσεων που υπέγραψε με Πανεπιστημιακούς Φορείς, υλοποίησε δεκατρία (13) ερευνητικά και καινοτόμα έργα συνολικού προϋπολογισμού 2.364.213 €. Οι δράσεις χρηματοδοτήθηκαν από το Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων – ΣΑΕΠ

588 (2 δράσεις 520.800 €), πόρους της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου - ΚΑΕ (3 δράσεις 75.920 €), Κεντρικούς Αυτοτελείς Πόρους (7 δράσεις 1.539.893 €) και το Ε.Π.Α.νΕΚ 2014 – 2020 (1 δράση - 227.600 €).

- Σε σχέση με τα έργα του Προγράμματος Ερευνών - Δημιουργώ – Καινοτομώ (Ε.Π.Α.νΕΚ 2014 - 2020), έχουν ενταχθεί εννέα (9) έργα συνολικού προϋπολογισμού 7.300.641 €. Σύμφωνα με επεξεργασμένα στοιχεία της ΓΓΕΤ, το 89% του προϋπολογισμού των ενταγμένων έργων κατανέμεται σε ερευνητικούς οργανισμούς / φορείς και το 11% σε επιχειρήσεις της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου. Σε ό,τι αφορά τους τομείς προτεραιότητας, το 31% του προϋπολογισμού αφορά έργα Τουρισμού, Πολιτισμού και Δημιουργικές Βιομηχανίες (2-ΤΠΔ), το 24% Μεταφορές και Εφοδιαστική Αλυσίδα (6-ΜΕΑ), το 13% το Περιβάλλον και τη Βιώσιμη Ανάπτυξη (4-Π.Β.Α.), το 12% Υλικά και Κατασκευές (1-ΥΚΑ), το 11% την Αγροδιατροφή και τη Βιομηχανία τροφίμων (3-ΑΓΡ) και το 9% Τεχνολογίες Πληροφορικής και Επικοινωνιών (8-ΤΠΕ). Το 69% των έργων υλοποιούνται στο Δήμο Λέσβου και το 31% στο Δήμο Χίου.
- Σε σχέση με τα έργα που έχουν υποβληθεί και βρίσκονται σε διαδικασία αξιολόγησης από το Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης στην Περιφέρεια έχουν υποβληθεί δεκαπέντε (15) προτάσεις συνολικού προϋπολογισμού 725.000 €, που αφορούν κυρίως τη φυτική και ζωική παραγωγή, τη μεταποίηση, τη γεωργία και την οικονομική ανάπτυξη και βιοτεχνολογία.
- Φορείς από την Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου συμμετέχουν επίσης σε δεκατέσσερις (14) δράσεις που αφορούν την ανάπτυξη δραστηριοτήτων Έρευνας και Καινοτομίας στο πλαίσιο του Προγράμματος Διασυνοριακής Συνεργασίας Ελλάδας - Κύπρου 2014 - 2020 (Interreg V-A Greece-Cyprus) συνολικού προϋπολογισμού 6.641.396 € (αφορά μόνο στον προϋπολογισμό των φορέων της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου).
- Τέλος το Περιφερειακό Ταμείο Ανάπτυξης (ΠΤΑ) της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου συμμετείχε στην υλοποίηση έξι (6) δράσεων στον τομέα έρευνας και καινοτομίας συνολικού προϋπολογισμού 1.157.387 € (αφορά μόνο στον προϋπολογισμό του ΠΤΑ).

Η Περιφερειακή Στρατηγική για την Κοινωνική Ένταξη

Ο κυριότερος στόχος της Περιφερειακής Στρατηγικής Καταπολέμησης της Φτώχειας και Κοινωνικής Ένταξης (ΠεΣΚΕ) της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου είναι η κατάρτιση μιας στοχευμένης και αποδοτικής στρατηγικής, η οποία θα συμβάλλει στην αποτελεσματικότερη αξιοποίηση των διαθέσιμων πόρων, παρέχοντας πρόσβαση στις ευπαθείς ομάδες του πληθυσμού της, σε ολοκληρωμένες υπηρεσίες καταπολέμησης της φτώχειας και του εργασιακού / κοινωνικού αποκλεισμού μέσω στοχευμένων δράσεων κοινωνικής ένταξης. Η Περιφερειακή Στρατηγική Κοινωνικής Ένταξης βασίζεται στις αρχές της Εθνικής Στρατηγικής και διεθνείς καλές πρακτικές. Υποστηρίζεται από την ανάπτυξη Περιφερειακών Παρατηρητηρίων με στόχο την παρακολούθηση των παρεμβάσεων της Εθνικής Στρατηγικής σε περιφερειακό / τοπικό επίπεδο, την ανάδειξη τοπικών αναγκών και προκλήσεων, την αποτύπωση των χωρικών διαστάσεων της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού και την τροφοδότηση του Εθνικού Συντονιστικού Μηχανισμού με δεδομένα της τοπικής κοινωνίας. Οι κύριες διαστάσεις της

στρατηγικής επικεντρώνονται στην ορθολογική ανάπτυξη στοχευμένων παρεμβάσεων, οι οποίες θα καλύπτουν όχι μόνο τις παραδοσιακές ομάδες στόχους των προνοιακών πολιτικών, αλλά και άλλες κατηγορίες προσώπων που απειλούνται με αποκλεισμό από την αγορά εργασίας παρά την ικανότητα και διαθεσιμότητα τους για απασχόληση (π.χ. μακροχρόνια άνεργοι).

Στο πλαίσιο αυτό, η Περιφερειακή Στρατηγική για την Καταπολέμηση της Φτώχειας και την Κοινωνική Ένταξη, βάσει των Πυλώνων της Εθνικής Στρατηγικής και του νομοσχεδίου για τη λήψη άμεσων μέτρων για την αντιμετώπιση της ανθρωπιστικής κρίσης συνοψίζεται στους εξής πυλώνες:

Καταπολέμηση της Φτώχειας: εστιάζει στην προστασία των ατόμων που βιώνουν συνθήκες ακραίας φτώχειας στην Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου και είτε βρίσκονται σε κατάσταση κρίσης (π.χ. άστεγοι) είτε αδυνατούν να καλύψουν τις βασικές ανάγκες διαβίωσής τους. Επιδιώκεται η πρόληψη και άμβλυση παραγόντων που αποτελούν εστίες υψηλού κινδύνου αποκλεισμού, όπως η αδυναμία κάλυψης των βασικών αναγκών διαβίωσης, η έλλειψη ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης, η έλλειψη κατάλληλης στέγασης, η έλλειψη δομών και υποδομών προσβάσιμων για τα άτομα με αναπηρία κ.ο.κ.

Πρόσβαση σε Υπηρεσίες: διασφάλιση της πρόσβασης όλων σε βασικές Υπηρεσίες Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Υγείας, σε Υπηρεσίες Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Κοινωνικής Φροντίδας, στους θεσμούς της δικαιοσύνης, στο χρηματοπιστωτικό σύστημα, στο σύστημα προσχολικής και σχολικής εκπαίδευσης και στο δομημένο περιβάλλον σε σχέση με τρεις βασικές μορφές ανθρώπινης δραστηριότητας: α) διακίνηση, β) επικοινωνία, γ) ενημέρωση και πληροφόρηση.

Αγορά Εργασίας Χωρίς Αποκλεισμούς: προώθηση της ένταξης των ευπαθών και ευάλωτων ομάδων του πληθυσμού στην Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου, που συνδυάζει την ενίσχυση του εισοδήματος, την προώθηση στην απασχόληση χωρίς αποκλεισμούς και την πρόσβαση σε ποιοτικές υπηρεσίες.

Οι Πυλώνες της Περιφερειακής Στρατηγικής του Βορείου Αιγαίου για την Κοινωνική Ένταξη και την Καταπολέμηση της Φτώχειας είναι πλήρως εναρμονισμένοι με τις επιταγές της Εθνικής Στρατηγικής Κοινωνικής Ένταξης.

Η Περιφερειακή Στρατηγική για τον Πολιτισμό¹⁸

Η στρατηγική της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου για τον Πολιτισμό, πλήρως εναρμονιζόμενη με την Εθνική Στρατηγική, υιοθετεί ένα μακροπρόθεσμο πλαίσιο συστηματικής δράσης, με συνέπεια, συνοχή και βιωσιμότητα, σε εθνικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο. Η ιστορική πορεία του τόπου και η πλούσια πολιτιστική κληρονομιά αποτελούν σημαντικά στοιχεία για δημιουργική και δυναμική παρουσία στο σύγχρονο πολιτιστικό σκηνικό, τα οποία επιβάλλεται να αναδειχθούν και να διαφυλαχθούν, δημιουργώντας ταυτόχρονα τις προϋποθέσεις για την ανάπτυξη της σύγχρονης πολιτιστικής δημιουργίας. Στο πλαίσιο αυτό, οι

¹⁸ Πηγή: Π.Β.Α. Αντιπεριφέρεια Πολιτισμού, Σχέδιο Δράσης Πολιτισμός

στρατηγικοί στόχοι της Εθνικής Στρατηγικής για τον πολιτισμό συνδέονται άμεσα με τα ακόλουθα θεμελιώδη σχέδια:

1. **Παρατηρητήριο Εθνικού Πολιτισμικού Κεφαλαίου** με στόχο την ανάλυση της συγκρότησης του υλικού και συμβολικού πολιτισμικού κεφαλαίου της χώρας και την παρακολούθηση της εξέλιξής του σε ετήσια βάση.
2. **Περιφερειακή πολιτική σύγχρονου πολιτισμού** με ορίζοντα την επόμενη δεκαετία 2020 - 2030, που αποτελεί απαραίτητη παράμετρο συγκρότησης ενός νέου πολιτισμικού μοντέλου αειφόρου ανάπτυξης και κοινωνικο-πολιτισμικής συνοχής.
3. **Νέος Οργανισμός Βιβλίου και Ανάγνωσης**, μετά από διαβούλευση με τους φορείς και την κοινότητα βιβλίου και ανάγνωσης για τη σκοπιμότητα της ίδρυσης και τον σχεδιασμό του.
4. **Πολιτισμός και παιδιά**. Η έρευνα του Παιδαγωγικού τμήματος ΕΚΠΑ θα υποστηρίξει πολιτικές παρεμβάσεις και νέα προγράμματα για τα παιδιά (εκπαίδευση).
5. **Πολιτισμός, Αθλητισμός και Τουρισμός**. Η αλληλεξάρτηση και η συσχέτιση αυτή είναι απαραίτητη προκειμένου να αναπτυχθούν μορφές πολιτισμικής έκφρασης και πρακτικών, που συνδυάζουν και τα 3 πεδία και θα συνεισφέρουν στη βιώσιμη ανάπτυξη, στην ελληνική οικονομία και κοινωνία.
6. **Δημιουργία κόμβων** πολιτισμικής δραστηριότητας, ήτοι χώροι καλλιτεχνικής δημιουργίας που θα επιχειρούν να αποτελέσουν το «ενδιάμεσο πεδίο» συνεχούς συνδιαμόρφωσης και διαλόγου ανάμεσα στη δημόσια πολιτική και τη σύγχρονη ανεξάρτητη παραγωγή, με επίκεντρο τις ανάγκες του κοινού.
7. **Σχεδιασμός για συνεργασίες και συνέργειες** με υπουργεία, φορείς, δημοτικές και περιφερειακές αρχές, οι οποίες επιθυμούν πολιτισμική παρέμβαση σε συγκεκριμένα πεδία.

Επιπροσθέτως, η Εθνική Στρατηγική για τον πολιτισμό δίνει πολύ μεγάλη έμφαση στην Εθνική Ψηφιακή Στρατηγική και συγκεκριμένα στο πλαίσιο εφαρμογής της στον τομέα του πολιτισμού.

Παράλληλα, η Ευρωπαϊκή Στρατηγική για τον πολιτισμό, συμπληρώνει την πολιτιστική πολιτική των κρατών μελών της ΕΕ σε διάφορους τομείς, όπως στην προστασία της Ευρωπαϊκής Πολιτιστικής Κληρονομιάς, τη συνεργασία των πολιτιστικών θεσμών διαφόρων χωρών ή την κινητικότητα των ατόμων που εργάζονται στον τομέα του πολιτισμού. Η ΕΕ επιδιώκει να διαφυλάξει την κοινή Ευρωπαϊκή Πολιτιστική Κληρονομιά, καθώς και να στηρίξει και να προωθήσει τις τέχνες και τους τομείς της δημιουργίας στην Ευρώπη. Οι τομείς προτεραιότητας της ΕΕ για τον πολιτισμό συνοψίζονται ως εξής:

1. Η χρηματοδότηση για τον πολιτισμό: χρηματοδότηση για τον οπτικοακουστικό, πολιτιστικό και δημιουργικό τομέα, διαρθρωτικό ταμείο για τον πολιτισμό, έρευνα για την πολιτιστική κληρονομιά
2. Η ψηφιακή κουλτούρα: η Ευρωπαϊκή Επιτροπή υποστηρίζει πολιτικές μέσω των οποίων επιτρέπουν στους ευρωπαίους πολίτες να απολαμβάνουν απρόσκοπτες και

διαδραστικές εμπειρίες, επιτρέποντάς τους να έχουν πρόσβαση σε οποιοδήποτε περιεχόμενο από οπουδήποτε στην Ευρώπη

3. Η προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς
4. Οι Πολιτιστικές πρωτεύουσες της Ευρώπης: υποστήριξη των πολιτιστικών και δημιουργικών τομέων της Ευρώπης
5. Ο αθλητισμός στη ΕΕ: υποστήριξη του ευ αγωνίζεσθαι και της συνεργασίας στον αθλητισμό
6. Η Ετικέτα Ευρωπαϊκής κληρονομιάς: βραβεία και πρωτοβουλίες
7. Οι Πολιτιστικές Διαδρομές του Συμβουλίου της Ευρώπης: οι πολιτιστικές διαδρομές προωθούν τον διαπολιτισμικό διάλογο, τις ανταλλαγές προσώπων και ιδεών, ενώ συμβάλλουν στην κατανόηση της Ευρωπαϊκής ιστορίας και των πολλαπλών πολιτιστικών εκφάνσεων της.

Συμπερασματικά, με βάση τις Εθνικές, Ευρωπαϊκές και Περιφερειακές προτεραιότητες και πολιτικές, διαμορφώνεται το Αναπτυξιακό Όραμα της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου:

«Ο πολιτισμός αντλεί από το παρελθόν, διαμορφώνει το παρόν και ατενίζει το μέλλον»

Ο πολιτισμός των νησιών της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου αποτελεί σημαντικό πλούτο, ο οποίος μπορεί να οδηγήσει στην ανάπτυξη της περιοχής. Προϋπόθεση για να συμβεί αυτό είναι να διαμορφωθεί το κατάλληλο πλαίσιο, το οποίο θα δώσει τη δυνατότητα να αναδειχθεί, να προστατευθεί και να προβληθεί αυτό το μοναδικό, διαχρονικό και υπερτοπικό πολιτιστικό προφίλ των νησιών του Βορειοανατολικού Αιγαίου.

Οι Γενικοί Στρατηγικοί Στόχοι που τίθενται για την υλοποίηση του Οράματος της Περιφέρειας, στον τομέα του πολιτισμού, είναι οι εξής:

- Προστασία και βιώσιμη διαχείριση αξιόλογων οικιστικών συνόλων και λοιπών αξιόλογων οικοσυστημάτων. Οι πολιτικές προστασίας και ανάδειξης των παραδοσιακών οικισμών & των διατηρητέων κτιρίων, των αρχαιολογικών μνημείων, των ιστορικών διαδρομών, της βιοποικιλότητας και των περιοχών ιδιαίτερου φυσικού κάλλους και γενικά η ανάδειξη της πολιτιστικής κληρονομιάς και οι παροχές κινήτρων για την εξέλιξή της, αποτελούν φυσικές πολιτισμικές και αναπτυξιακές συνιστώσες κρίσιμες για την ανάπτυξη της Περιφέρειας.
- Βελτίωση παραγωγικής δομής και ανάπτυξη ανθρώπινου δυναμικού με επίκεντρο τη διασύνδεση του πολιτιστικού προϊόντος με τον τουρισμό και τον αγροδιατροφικό τομέα. Η εξυπηρέτηση του οράματος της Περιφέρειας για βελτίωση της ευημερίας μέσω της εξωστρεφούς βιώσιμης ανάπτυξης απαιτεί την αναβάθμιση των δομών και των εργαλείων στήριξης της επιχειρηματικότητας. Η απαιτούμενη εξωστρέφεια της οικονομίας της Περιφέρειας θέτει σαν κρίσιμο ζήτημα επίτευξης του στόχου, την προσέλκυση επενδύσεων και συνεργασιών.

Μέσω της εφαρμογής της Περιφερειακής Στρατηγικής για τον πολιτισμό και της υλοποίησης του "Σχεδίου Δράσης Πολιτισμός", δύναται:

1. να ανοίξει ένα παράθυρο προς νέες ευκαιρίες επιχειρηματικής δράσης συμβάλλοντας:
  - στη στήριξη των τοπικών οικονομιών και τη δημιουργία προστιθέμενης αξίας,
  - στη διατήρηση και ανάδειξη της ποιότητας του αποθέματος αυτού,
  - στην οικονομική και κοινωνική συνοχή και την περιφερειακή ανάπτυξη,
  - στην αναβάθμιση της ποιότητας ζωής των τοπικών πληθυσμών.
2. να βοηθήσει στην προβολή της υλικής και άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς του ΒΑ και κατ' επέκταση στην προβολή της ίδιας της περιοχής του Αιγαίου
3. να βοηθήσει στην καταγραφή και διάσωση σπάνιων πολιτιστικών ντοκουμέντων (ιστορικά βιβλία, δοκίμια, επίσημα έγγραφα, φωτογραφικό, ηχητικό ή κινηματογραφικό υλικό, διάφορα αντικείμενα, εξοπλισμός, κλπ.)
4. να δώσει ώθηση στην ανάπτυξη, προβολή και εφαρμογή του ψηφιακού πολιτισμού, ως ενός χρήσιμου εργαλείου για τη βιώσιμη ανάπτυξη της υπαίθρου του ΒΑ
5. να προβάλλει και να αναπτύξει τον πολιτιστικό τουρισμό (διασύνδεση του τουριστικού προϊόντος με τον πολιτισμό). Ο πολιτιστικός τουρισμός δύναται να περιλαμβάνει, ενδεικτικά, την υλική και άυλη πολιτιστική κληρονομιά, τις πολιτιστικές θεματικές διαδρομές, τις πολιτιστικές εκδηλώσεις, τον αστικό τουρισμό ή τουρισμό πόλεων, τον γαμήλιο τουρισμό και τον κινηματογραφικό τουρισμό
6. να βοηθήσει στην αναγέννηση νέων καλλιτεχνικών ιδεών, οι οποίες δύναται να καλλιεργήσουν περαιτέρω τον τομέα της σύγχρονης τέχνης, σε καινοτόμα μονοπάτια δημιουργικότητας
7. να ενθαρρύνει την ανάπτυξη των δεξιοτήτων της τοπικής κοινωνίας, και ιδιαίτερα σε ευάλωτες ομάδες του πληθυσμού (γυναίκες, νέοι)
8. να δώσει την ευκαιρία της επαφής, ανταλλαγής ή/και ενσωμάτωσης των διάφορων ειδών πολιτισμικής κουλτούρας, με κύριο στόχο την πνευματική καλλιέργεια και μόρφωση όλων των κατοίκων των νησιών του Βορείου Αιγαίου
9. να δώσει το έναυσμα και τα κίνητρα προς την κεντρική εξουσία, για νέες χρηματοδοτήσεις ανάδειξης πολιτιστικών μνημείων (ανασκαφές, κλπ.) και κτιρίων.

Οι πολιτιστικοί πόροι αποτελούν σημαντικό πυλώνα στην αναπτυξιακή προσπάθεια της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου και ο στοχευμένος αναπτυξιακός σχεδιασμός μπορεί να οδηγήσει σε σημαντική αναβάθμισή της περιοχής, μέσω της κατάλληλης αξιοποίησης των ιδιαίτερων πολιτιστικών χαρακτηριστικών και της διαμόρφωσης της πολιτιστικής ταυτότητάς της.

Περιφερειακό Σχέδιο Διαχείρισης Αποβλήτων

Το Περιφερειακό Σχέδιο Διαχείρισης Αποβλήτων (ΠΕΣΔΑ) αποτελεί ένα ολοκληρωμένο σχέδιο διαχείρισης των αποβλήτων που παράγονται στην

Περιφέρεια, προσδιορίζει τις γενικές κατευθύνσεις για τη διαχείρισή τους, σε συμφωνία με τις κατευθύνσεις του Εθνικού Σχεδιασμού Διαχείρισης Αποβλήτων και του Εθνικού Σχεδίου για την Πρόληψη δημιουργίας Αποβλήτων και υποδεικνύει τα κατάλληλα μέτρα που προωθούν ιεραρχικά και συνδυασμένα: α) την πρόληψη, β) την επαναχρησιμοποίηση, γ) την ανακύκλωση, δ) άλλου είδους ανάκτηση, όπως ανάκτηση ενέργειας, και ε) την ασφαλή τελική διάθεση σε επίπεδο Περιφέρειας. Το Σχέδιο καλύπτει γεωγραφικά το σύνολο της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου, ήτοι τις Περιφερειακές Ενότητες (Π.Ε.) Λέσβου, Λήμνου, Χίου, Σάμου και Ικαρίας. Με βάση τα παραπάνω, το Περιφερειακό Σχέδιο Διαχείρισης Αποβλήτων:

- α. προσδιορίζει τους ποσοτικούς και ποιοτικούς στόχους της αποτελεσματικής διαχείρισης αποβλήτων,
- β. προτείνει τα ενδεδειγμένα μέτρα εξασφάλισης της επίτευξης των στόχων αυτών,
- γ. καθορίζει τις υποδομές διαχείρισης των αστικών στερεών αποβλήτων, βιο-αποβλήτων, καθώς και των ανακυκλώσιμων και
- δ. παρουσιάζει το σύστημα παρακολούθησης των σημαντικών περιβαλλοντικών επιπτώσεων από την εφαρμογή του Σχεδίου.

Επιπροσθέτως, το Σχέδιο Διαχείρισης Αποβλήτων περιλαμβάνει το Σχέδιο Πρόληψης για την Δημιουργία Αποβλήτων στην Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου, το οποίο εναρμονίζεται πλήρως με το Εθνικό Στρατηγικό Σχέδιο Πρόληψης Παραγωγής Αποβλήτων παράλληλα με τις βασικές αρχές, κατευθύνσεις και στόχους της Ενότητας Β «Πλαίσιο παραγωγής και διαχείρισης αποβλήτων» του ν. 4042/2012 (Α' 24), ο οποίος απορρέει από την κοινοτική οδηγία 2008/98 ΕΚ. Το επικαιροποιημένο Εθνικό Πρόγραμμα Πρόληψης Δημιουργίας Αποβλήτων αφορά στην πρόληψη δημιουργίας αποβλήτων στα νοικοκυριά και τις επιχειρήσεις και απευθύνεται σε μια ευρεία ομάδα εμπλεκόμενων μερών της εφοδιαστικής αλυσίδας, που περιλαμβάνει τους παραγωγούς προϊόντων, τους οικονομικούς παράγοντες και τους πολίτες/ καταναλωτές.

Το Περιφερειακό Πρόγραμμα Βορείου Αιγαίου 2014-2020¹⁹

Η Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου διατυπώνει το αναπτυξιακό της όραμα και τη στρατηγική της με βάση τις διαπιστωμένες ανάγκες της προκειμένου να αντιμετωπίσει αποτελεσματικά τις διαρθρωτικές της αδυναμίες και τις επιπτώσεις της οικονομικής και κοινωνικής κρίσης, αξιοποιώντας τις σημαντικές δυνατότητες και τα πλεονεκτήματά της, στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Στρατηγικής 2020 για έξυπνη, βιώσιμη και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη.

Το όραμα της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου για την ΠΠ 2014-2020 είναι:

«Η αναστροφή της φθίνουσας αναπτυξιακής πορείας των νησιών της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου και επιδίωξη της πραγματικής οικονομικής και κοινωνικής σύγκλισης με τις αναπτυγμένες Περιφέρειες της ΕΕ, διασφαλίζοντας τις προϋποθέσεις εσωτερικής και εξωτερικής χωρικής και κοινωνικής συνοχής και διατήρησης της ιδιαίτερης νησιωτικής φυσιογνωμίας κάθε νησιού».

¹⁹ Πηγή: ΕΥΔ Βορείου Αιγαίου, Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Βορείου Αιγαίου 2014-2020

Βασικές συνιστώσες του στρατηγικού σχεδιασμού της Περιφέρειας είναι η αύξηση της ανταγωνιστικότητας και της ελκυστικότητάς της με στοχευμένη ενίσχυση των εδραιωμένων και αναδύομενων οικονομικών δραστηριοτήτων καθώς και η άμβλυση προβλημάτων και μειονεκτημάτων που οφείλονται στον ιδιαίτερο χαρακτήρα της πολύ-νησιωτικότητάς της.

Προς αυτή τη κατεύθυνση ιδιαίτερη έμφαση δίδεται στην εφαρμογή της Περιφερειακής Στρατηγικής «Εξυπνης Εξειδίκευσης» η οποία βασιίζεται στη διαμόρφωση ρεαλιστικών επιλογών για τις δυνατότητες και την προοπτική των υφιστάμενων ή αναδύομενων οικονομικών δραστηριοτήτων, οι οποίες με την εφαρμογή του κατάλληλου μίγματος πολιτικών μπορούν να αποτελέσουν τις βάσεις του οικονομικού μετασχηματισμού της Περιφέρειας. Η στρατηγική RIS3 της Περιφέρειας αναδεικνύει τους τομείς της αγροδιατροφής και του τουρισμού ως κυρίαρχες αλυσίδες αξίας δίνοντας έμφαση στα τοπικά προϊόντα, ενώ επίσης θεωρεί ότι ο πολιτισμός και η φύση των νησιών της αποτελούν εν δυνάμει αναπτυξιακό μηχανισμό.

Το Περιφερειακό Πρόγραμμα του Βορείου Αιγαίου διαρθρώνεται σε 7 Άξονες Προτεραιότητας ως εξής:

- **Άξονας Προτεραιότητας 1:** «Άμεση ανάσχεση της συρρίκνωσης της παραγωγικής / επιχειρηματικής δραστηριότητας, ενδυνάμωση της ελκυστικότητας, της ανταγωνιστικότητας και της εξωστρέφειας των νησιών της Περιφέρειας, ιδιαίτερα των μικρομεσαίων επιχειρήσεων και αύξηση της περιφερειακής προστιθέμενης αξίας, με αιχμή την καινοτομία», **π/υ 65,00 εκ. €** που κατανέμονται σε 6 Επενδυτικές Προτεραιότητες από 3 Θεματικούς Στόχους.
- **Άξονας Προτεραιότητας 2α:** «Ανάπτυξη, αξιοποίηση και αύξηση της συμμετοχής του ανθρώπινου δυναμικού στην αγορά εργασίας, ενεργός ένταξη και κοινωνική ενσωμάτωση», **π/υ 40,48 εκ. €** που κατανέμονται σε 7 Επενδυτικές Προτεραιότητες από 2 Θεματικούς Στόχους και χρηματοδότηση από το ΕΚΤ.
- **Άξονας Προτεραιότητας 2β:** «Υποδομές υποστήριξης ανθρώπινου δυναμικού», **π/υ 35,00 εκ.€** που κατανέμονται σε 2 Επενδυτικές Προτεραιότητες από 2 Θεματικούς Στόχους .
- **Άξονας Προτεραιότητας 3:** «Προστασία του περιβάλλοντος και των πόρων και μετάβαση σε μια οικονομία φιλική στο περιβάλλον, με επάρκεια πόρων για ανάπτυξη, απασχόληση και αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής», **π/υ 91,43 εκ. €** που κατανέμονται σε 7 Επενδυτικές Προτεραιότητες από 3 Θεματικούς Στόχους .
- **Άξονας Προτεραιότητας 4:** «Συμπλήρωση - ολοκλήρωση διατηρήσιμων υποδομών για την ανάπτυξη και την απασχόληση», **π/υ 32,00 εκ. €** που κατανέμονται σε 2 Επενδυτικές Προτεραιότητες από 1 Θεματικό Στόχο.
- **Άξονας Προτεραιότητας 5:** Τεχνική Βοήθεια ΕΤΠΑ
- **Άξονας Προτεραιότητας 6:** Τεχνική Βοήθεια ΕΚΤ

Ο **συνολικός π/υ** του ΕΠ ανέρχεται σε **269,34 εκ. €** δημ. δαπάνη, εκ των οποίων 182.6 εκ. € με χρηματοδότηση του ΕΤΠΑ, 32.8 εκ. € με χρηματοδότηση του ΕΚΤ και 53.94 εκ. € Εθνική χρηματοδότηση.

2.4 Ανάλυση της Υφιστάμενης Κατάστασης και του Εθνικού Σκέλους του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων ανά Αναπτυξιακό Στόχο του Εθνικού Προγράμματος Ανάπτυξης της Π.Β.Α.

2.4.1 Μεθοδολογία Ανάλυσης

Στην ενότητα αυτή αξιολογούνται στοιχεία επί των υφιστάμενων έργων εθνικού Π.Δ.Ε. της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου, ούτως ώστε να εξαχθούν χρήσιμα συμπεράσματα και να γίνει μία εκτίμηση του προϋπολογισμού (π/υ) που τα έργα αυτά δεσμεύουν και κατ' επέκταση του υπολειπόμενου π/υ που είναι διαθέσιμος σε σχέση με τα εγκεκριμένα όρια του Ε.Π.Α. κατά την περίοδο 2021 – 2025.

Η Διεύθυνση Αναπτυξιακού Προγραμματισμού της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου (Δι.Α.Π) συγκέντρωσε το σύνολο των υφιστάμενων έργων του εθνικού Π.Δ.Ε. και μέσω μεθοδικής συστηματοποίησης των διαθέσιμων δεδομένων, συντάχθηκε ένας **Συγκεντρωτικός Πίνακας Έργων Εθνικού Π.Δ.Ε..**

Ειδικότερα επεξεργάστηκαν τα ακόλουθα:

1. Αρχεία (σε μορφή Excel) με τα υφιστάμενα έργα Π.Δ.Ε. της Π.Β.Α., κατηγοριοποιημένα ανά Συλλογική Απόφαση. Αναλυτικότερα το αρχείο εμπεριείχαν τα εξής:
  - i. στοιχεία Συλλογικής Απόφασης ΣΑΕΠ088 που αναφέρεται σε έργα εθνικού Π.Δ.Ε.,
  - ii. στοιχεία Συλλογικής Απόφασης ΣΑΕΠ588 που αναφέρεται σε έργα επαναλαμβανόμενων δράσεων²⁰,
  - iii. στοιχεία Συλλογικής Απόφασης ΣΑΕΠ888 που αναφέρεται σε έργα αντιμετώπισης φυσικών καταστροφών, iv). στοιχεία Συλλογικής Απόφασης ΣΑΜΠ088 που αναφέρεται σε μελέτες έργων εθνικού Π.Δ.Ε.,
  - iv. στοιχεία Συλλογικής Απόφασης ΣΑΜΠ988 που αναφέρεται σε μελέτες ωρίμανσης έργων.
2. Η SWOT Analysis Ε.Π.Α.-Π.Π.Α. της Π.Β.Α. Ιούνιος 2020.
3. Συμπληρωματικό αρχείο της Δι.Α.Π. (σε μορφή Excel) με στοιχεία για υφιστάμενα έργα Π.Δ.Ε. της Π.Β.Α..
4. Αρχείο της Δι.Α.Π. (σε μορφή Excel) εξαγόμενο από το e-rde με στοιχεία Νομικών Δεσμεύσεων για τα υφιστάμενα έργα της Περιφέρειας.
5. Αρχείο της Δι.Α.Π. (σε μορφή Excel) εξαγόμενο από το e-rde με στοιχεία συγκεντρωτικών πληρωμών έργων Π.Δ.Ε. από 01/01/2019 έως 31/12/2019.

²⁰ Τα έργα επαναλαμβανόμενων δράσεων περιλαμβάνουν γενικά έργα συντήρησης οδικού δικτύου, σχολικών κτιρίων, μουκτονίες, καταπολέμηση κουνουπιών, καθαρισμούς χειμάρρων κλπ.

6. Αρχείο της Δι.Α.Π. (σε μορφή Excel) εξαγόμενο από το e-rde με στοιχεία πληρωμών έργων Π.Δ.Ε. από 01/01/2020 έως 20/10/2020 καθώς και το αρχείο Λογιστικοποίησης των αναλυτικών πληρωμών από 01/01/2020 έως 20/10/2020.
7. Αρχείο της Δι.Α.Π. (σε μορφή Excel) εξαγόμενο από το e-rde με στοιχεία οφειλών από 01/01/2020 έως 20/10/2020.
8. Αρχείο του Περιφερειακού Ταμείου της Π.Β.Α. (σε μορφή PDF) με τις αναλυτικές πληρωμές των έργων του Π.Δ.Ε. μέχρι και 31-12-2020.
9. Συμπληρωματικό αρχείο της Δι.Α.Π. (σε μορφή Excel) με στοιχεία προτεινόμενων μελετών της Π.Β.Α..

Περαιτέρω, με βάση την υπ' αρ. Πρωτ. : 14235/06-02-2020 Εγκύκλιο «Οδηγιών για την Έγκριση και Χρηματοδότηση του Π.Δ.Ε. 2020 και τον Προγραμματισμό Δαπανών Π.Δ.Ε. 2021 – 2023» (ΑΔΑ: Ψ07Ε46ΜΤΛΡ-0ΒΛ) ζητήθηκαν και αποστάλθηκαν από την Δι.Α.Π. το σύνολο των πινάκων προγραμματισμού που είχαν κατατεθεί για την έγκριση του Π.Δ.Ε. της Π.Β.Α. έτους 2020. Ειδικότερα:

- i) Πίνακας 1α: «Ετήσιος Αναλυτικός Πίνακας Προγραμματισμού – Π.Δ.Ε. 2020-2023»,
- ii) Πίνακας 1β: «Ετήσιος Συγκεντρωτικός Πίνακας Προγραμματισμού – Π.Δ.Ε. 2020-2023»,
- iii) Πίνακας 2α: «Αναφορά Στοιχείων Μητρώου Δεσμεύσεων Π.Δ.Ε. – Αναλυτικός Πίνακας»,
- iv) Πίνακας 2β: «Αναφορά Στοιχείων Μητρώου Δεσμεύσεων Π.Δ.Ε. – Συγκεντρωτικός Πίνακας»,
- v) Πίνακας 16: «Αναλυτικός Πίνακας Έργων επαναλαμβανόμενων Δράσεων».

Το σύνολο των ως άνω στοιχείων και δεδομένων συμπεριλαμβανομένων και των νέων έργων που προτάθηκαν κατά τη διάρκεια των διαβουλεύσεων, συστηματοποιήθηκαν στον «Συγκεντρωτικό Πίνακα Έργων Εθνικού Π.Δ.Ε.».

2.4.2 Παραδοχές Επεξεργασίας/Συστηματοποίησης Στοιχείων

Για την σύνταξη του Συγκεντρωτικού Πίνακα Εθνικού Π.Δ.Ε. της Π.Β.Α. η ομάδα εργασίας της Δι.Α.Π. εφόσον εξέτασε το σύνολο των στοιχείων που τέθηκαν στη διάθεσή της, έδρασε υπό το πλαίσιο των εξής παραδοχών:

Παραδοχή 1: Τα στοιχεία έργων εκ του υφιστάμενου εθνικού σκέλους του Π.Δ.Ε. της Π.Β.Α. όπως εμφανίζονται στις καταστάσεις έγκρισης Π.Δ.Ε. έτους 2020, έχουν λάβει υπόψη τους και εναρμονίστηκαν κατά 100% με το σύνολο των οδηγιών εξυγίανσης, εξορθολογισμού, προτεραιοποίησης, προγραμματισμού, σκοπιμότητας κ.ο.κ που έχει θέσει σε εφαρμογή η σχετική Εγκύκλιος (βλ. ΑΔΑ: Ψ07Ε46ΜΤΛΡ-0ΒΛ). Κατ' επέκταση η έγκριση του αντίστοιχου Π.Δ.Ε. της Π.Β.Α. για το προηγούμενο έτος (2019), ακολούθησε την ίδια διαδικασία. Συνεπώς, ο εξορθολογισμός και η εκκαθάριση έργων έχει ήδη επιτευχθεί μέχρι και το 1^ο εξάμηνο του 2020.

Παραδοχή 2: Όλα τα στοιχεία που έχουν παραληφθεί ανταποκρίνονται στο μέγιστο βαθμό πληρότητας και εγκυρότητας στοιχείων που έχει η Δι.Α.Π. στη διάθεσή της.

Παραδοχή 3: Ο σχεδιασμός του Π.Π.Α. της Π.Β.Α. συμπίπτει χρονικά με τον προγραμματισμό του Π.Δ.Ε. 2021 των περιφερειών, ενώ παράλληλα σχεδιάζεται το ΕΣΠΑ 2021-2027 από την Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης (Ε.Υ.Δ.) Ε.Π. της Π.Β.Α., αξιολογούνται και επικαιροποιούνται οι υπόλοιπες Περιφερειακές Στρατηγικές (βλ. RIS, Κοινωνικής Ένταξης, κοκ), ενώ δεν έχει εκπονηθεί το Επιχειρησιακό Σχέδιο της Περιφέρειας. Ως αποτέλεσμα, θα πρέπει να υπάρξει καίριος συγχρονισμός μεταξύ της Δι.Α.Π. και της Ε.Υ.Δ., ώστε στα κείμενα προγραμματισμού να συμβαδίζουν οι προτεινόμενες δράσεις τους. Αυτό, δεδομένου των συνθηκών της πανδημίας και του διαφορετικού χρονοπρογραμματισμού τους, θεωρείται αρκετά δύσκολο να επιτευχθεί, τουλάχιστον κατά την πρώτη φάση του Στρατηγικού Σχεδιασμού Ε.Π.Α. και ΕΣΠΑ.

2.4.3 Συστηματοποίηση και Επεξεργασία Διαθέσιμων Στοιχείων

Για την σύνταξη, συστηματοποίηση και επεξεργασία του Συγκεντρωτικού Πίνακα Εθνικού Π.Δ.Ε. της Π.Β.Α. ακολουθήθηκε η εξής διαδικασία/ μεθοδολογία:

1. Δομήθηκε ένας ενιαίος πίνακας (σε μορφή Excel) εμπεριέχων όλα τα στοιχεία της Δι.Α.Π. (βλ. Προηγούμενη ενότητα).
2. Στον ενιαίο πίνακα που προέκυψε, συστηματοποιήθηκαν τα έργα ανά Συλλογική Απόφαση Έργου Περιφέρειας (ΣΑΕΠ) και Μελετών Περιφέρειας (ΣΑΜΠ).
3. Ακολούθησε συστηματοποίηση των έργων ανά Κωδικό Ενάριθμο κάθε έργου. Έργα τα οποία διέθεταν στοιχεία Συλλογικής Απόφασης (ΣΑ) αλλά όχι κωδικό Ενάριθμο, σημάνθηκαν στον Συγκεντρωτικό Πίνακα (στη στήλη του Ενάριθμου) ως «N/A Not Available», προκειμένου να επιχειρηθεί η συμπλήρωση των στοιχείων τους.
4. Περαιτέρω, στον Συγκεντρωτικό Πίνακα, τα έργα επισημάνθηκαν ως E_j ($E_1, E_2, \dots, E_n$), (όπου j : αρίθμηση έργου).
5. Κατά την διάρκεια της διαδικασίας, ορισμένα εκ των έργων δεν ανέφεραν στοιχεία που να καθιστούν εφικτή την ένταξή τους σε ανάλογη ΣΑ, ενώ ανέκυψαν και υποέργα, για τα οποία δεν ήταν εφικτή η υπαγωγή τους σε αντίστοιχο έργο. Τα έργα αυτά σημάνθηκαν ως «ορφανά έργα» και ακολούθησε περαιτέρω ανάλυση από την Δι.Α.Π για την εύρεση επιπλέον στοιχείων.
6. Στο επόμενο στάδιο έγινε εκκαθάριση των διπλών εγγραφών που τυχόν προέκυψαν από την συνένωση των πινάκων, με βάση τον ενάριθμο ή/και τον τίτλο του έργου.
7. Ακολούθως, τα έργα του Συγκεντρωτικού Πίνακα αναζητήθηκαν και συστηματοποιήθηκαν ως προς την «Κατάσταση Έργου», όπως αυτά χαρακτηρίστηκαν από τη Δι.Α.Π και η σήμανσή τους περιλαμβάνει: i)

«Ολοκληρωμένα» έργα, τα οποία έχουν ενταχθεί στο Π.Δ.Ε., έχουν συμβασιοποιηθεί, έχουν ολοκληρωθεί και αποπληρωθεί, ii) «Ενεργά – Ενταγμένα» έργα, τα οποία έχουν ενταχθεί στο Π.Δ.Ε., έχουν συμβασιοποιηθεί (δηλ. έχουν Νο.Δε.) και είναι σε εξέλιξη, iii) «Ενταγμένα χωρίς ΝοΔε», τα οποία αποτελούν μέρος του Π.Δ.Ε. (καθώς έχουν πληρωμές), αλλά δεν αναγράφονται στοιχεία συμβάσεών τους, ήτοι δεν έχουν Νομική Δέσμευση, iv) «Απεντάξιμα», έργα τα οποία προτείνονται να αφαιρεθούν από το Π.Δ.Ε. κατά τη διαδικασία εξυγίανσης από την Δι.Α.Π.

8. Περαιτέρω, όλα τα έργα του Συγκεντρωτικού Πίνακα αντιστοιχήθηκαν, αφενός με τους Αναπτυξιακούς Στόχους και αφετέρου, με τις Επενδυτικές Προτεραιότητες του Ε.Π.Α..
9. Στο τελικό στάδιο προστέθηκαν στον Συγκεντρωτικό Πίνακα τα νέα έργα και τα πιθανώς ενταγμένα έργα, όπως αυτά προέκυψαν από τις διαβουλεύσεις. Σημειώνεται ότι στον Συγκεντρωτικό Πίνακα Έργων Εθνικού Π.Δ.Ε. κάθε έργο σημαίνεται ως προς το «είδος έργου» και χαρακτηρίζεται ως συνεχιζόμενο, νέο ή πιθανά ενταγμένο. Ειδικότερα: i) «Συνεχιζόμενα» χαρακτηρίζονται τα έργα που βρίσκονται σε εξέλιξη από στοιχεία που ελήφθησαν από την Δι.Α.Π και έχουν είτε ενάρθμο, είτε νομική δέσμευση, είτε πληρωμές, ii) «Νέα έργα» χαρακτηρίζονται τα έργα που προτάθηκαν από τις διαβουλεύσεις δηλ. αυτά που ούτε ενάρθμο έχουν, ούτε ημερομηνία ένταξης.

2.4.4 Υλοποιούμενα και σε Εξέλιξη Έργα από Εθνικούς Πόρους του Π.Δ.Ε.

Η παρούσα ενότητα παρουσιάζει τα σημαντικότερα συμπεράσματα, τα οποία προκύπτουν από την ενοποίηση και επεξεργασία των στοιχείων του Συγκεντρωτικού Πίνακα Έργων Εθνικού Π.Δ.Ε. της Π.Β.Α. Για την εξαγωγή των συμπερασμάτων αυτών, ο Συγκεντρωτικός Πίνακας υπέστη επεξεργασία και ανάλυση με επιμέρους υποπίνακες και ομαδοποιήσεις και αναλύσεις των έργων, ανάλογα με την Συλλογική Απόφαση στην οποία ανήκουν, το είδος του έργου, τον Αναπτυξιακό Στόχο κλπ. κατά την μεθοδολογία συστηματοποίησής τους που ακολουθήθηκε (βλ. ενότητα **2.4.3**).

2.4.5 Γενική Κατηγοριοποίηση και Ανάλυση Κατανομής του Υφιστάμενου Π.Δ.Ε.

Σύμφωνα με τα στοιχεία παρακολούθησης της πορείας του Π.Δ.Ε. της Π.Β.Α. μέχρι και τον Δεκέμβριο του 2020 με την ένδειξη ως «συνεχιζόμενο» (επί του Συγκεντρωτικού Πίνακα Έργων Εθνικού Π.Δ.Ε. της Π.Β.Α.), εντοπίζονται 220 παρεμβάσεις (εκφραζόμενες ως έργα) αθροισόμενου προϋπολογισμού 176.605.671 €. Επιπλέον, υπήρξαν και 401 παρεμβάσεις «προς ένταξη» έργων (ήτοι εν αναμονή ένταξης καθώς εκφράζουν ανάγκες για νέα έργα όπως προέκυψε από τις διαβουλεύσεις με φορείς) αθροισόμενου προϋπολογισμού 161.484.389,31€.

Με δεδομένο τις οδηγίες σχεδιασμού του Ε.Π.Α. 2021-2025 στο σχεδιασμό του Περιφερειακού Προγράμματος Ανάπτυξης της Π.Β.Α. στα προαναφερόμενα στοιχεία δεν εμπεριέχονται παρεμβάσεις (έργα) και προϋπολογισμοί αυτών που εντάσσονται στις «Φυσικές Καταστροφές» (βλ. ΣΑΕΠ888).

Ως αποτέλεσμα των ανωτέρω, στο τέλος Δεκεμβρίου 2020, με τα στοιχεία που υπάρχουν το υφιστάμενο Π.Δ.Ε. εθνικού σκέλους της Π.Β.Α. διαρθρώνεται σε 220 παρεμβάσεις (εκφραζόμενες ως έργα) αθροισμένου προϋπολογισμού 176.605.671€ τα οποία επισημαίνονται στο εξής ως «συνεχιζόμενα έργα» (ήτοι ενεργά και ενταγμένα) και θα αποτελούν την βάση ανάλυσης και σχεδιασμού του Π.Π.Α. της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου.

Αυτά συστηματοποιούνται στον ακόλουθο πίνακα ανά Συλλογική Απόφαση και Κατηγορία.

Πίνακας 5: Σύνολο Συνεχιζόμενων Έργων ανά Συλλογική Απόφαση/Κατηγορία

ΣΥΛΛΟΓΙΚΗ ΑΠΟΦΑΣΗ	ΠΛΗΘΟΣ ΕΡΓΩΝ	ΕΓΚΕΚΡΙΜΕΝΟΣ ΠΡΟΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ	Ποσοστό επί του Συνολικού Π.Δ.Ε.
ΣΑΕΠ088 Γενικά Έργα Εθνικού Π.Δ.Ε.	126	95.578.785 €	54,12%
ΣΑΕΠ588 Έργα Επαναλαμβανόμενων Δράσεων	26	65.120.165 €	36,87%
ΣΑΜΠ088 Μελέτες Έργων Εθνικού Π.Δ.Ε.	30	7.156.721 €	4,05%
ΣΑΜΠ988 Μελέτες Ορίμανσης Έργων	38	8.750.000 €	4,95%
Σύνολα	220	176.605.671 €	100,00%

Από τα ως άνω προκύπτει ότι **το εθνικό σκέλος του Π.Δ.Ε. της Π.Β.Α. είναι δεσμευμένο κατά 91%** στα «Γενικά Έργα» και στα «Έργα επαναλαμβανόμενων Δράσεων».

Επίσης από την συστηματοποίηση και επεξεργασία των στοιχείων του Συγκεντρωτικού Πίνακα Έργων Εθνικού Π.Δ.Ε. προκύπτει ότι μόλις 28 έργα (εκ των 220) έχουν προϋπολογισμούς ένταξης 1.000.000,00€ και άνω. Συμπερασματικά, τα 220 συνεχιζόμενα έργα προϋπολογισμού 176.605.671 € είναι μικρά έργα με μέσο π/υ ανά έργο 802.753 €.

Ειδικότερα στις δύο βασικές κατηγορίες του υφιστάμενου Π.Δ.Ε., ήτοι «Γενικά Έργα Π.Δ.Ε.» και «Επαναλαμβανόμενες Δράσεις» οι ακόλουθοι πίνακες παρουσιάζουν την ποσοστιαία κατανομή των βασικών κατηγοριών έργων τους.

Πίνακας 6: Ποσοστιαία Κατανομή Βασικών Κατηγοριών «Γενικών Έργων Π.Δ.Ε.»

α/α	Βασικές Κατηγορίες «Γενικών Έργων» (ΣΑΕΠ088)	Π/Υ	Βαρύτητα (%)
1	Ανάπτυξη, βελτίωση, εκσυγχρονισμός οδικών υποδομών (4.5)	50.965.400,00 €	54%
2	Προστασία και ανάδειξη μνημείων, αρχαιολογικών χώρων και τόπων ιστορικού ενδιαφέροντος (5.3)	10.561.664,26 €	11%
3	Υποδομές στον τομέα του αθλητισμού (3.13)	10.170.000,00 €	11%
4	Διαχείριση στερεών και υγρών αποβλήτων (2.1)	5.500.000,00 €	6%

5	Οδική ασφάλεια (4.8)	2.820.000,00 €	3%
6	Ανάπτυξη, βελτίωση, εκσυγχρονισμός λιμενικών υποδομών (4.3)	2.470.000,00 €	3%
7	Ανάπτυξη, βελτίωση, εκσυγχρονισμός ενεργειακών δικτύων και υποδομών (4.2)	1.687.000,00 €	2%
8	Πράσινες πόλεις (2.11)	1.682.160,00 €	2%
9	Λοιπές υποδομές και δράσεις βελτίωσης της ποιότητας ζωής των κατοίκων (3.5)	1.671.609,74 €	2%
10	Πρόληψη & διαχείριση κινδύνων (2.4)	1.316.026,00 €	1%
11	Υποδομές και δράσεις σύγχρονου Πολιτισμού (5.6)	1.150.000,00 €	1%
12	Ανάπτυξη και Εκσυγχρονισμός Υποδομών όλων των βαθμίδων εκπαίδευσης (3.8)	1.126.697,03 €	1%
13	Πρώθηση και ανάπτυξη υποδομών για εναλλακτικές μορφές τουρισμού (5.1)	985.000,00 €	1%
14	Μουσεία και Πολιτιστικά Κέντρα (5.5)	395.000,00 €	0,5%
15	Λοιπές υποδομές	377.000,00 €	0,5%
16	Ανάδειξη, προστασία και αξιοποίηση της φυσικής κληρονομιάς (2.10)	300.000,00 €	0,4%
17	Παροχή πόσιμου νερού & διαχείριση υδάτων (2.6)	224.400,00 €	0,4%
18	Τεχνική Βοήθεια (6.2)	130.000,00 €	0,2%
	Σύνολα	93.531.957,03 €	100%

Πίνακας 7: Ποσοστιαία Κατανομή Βασικών Κατηγοριών Έργων «Επαναλαμβανόμενων Δράσεων»

α/α	Βασικές Κατηγορίες «Γενικών Έργων» (ΣΑΕΠ588)	Π/Υ	Βαρύτητα (%)
1	Ανάπτυξη, βελτίωση, εκσυγχρονισμός οδικών υποδομών (4.5)	48.800.000,00 €	75%
2	Ανάπτυξη υποδομών και προστασία περιβάλλοντος (2.9)	9.950.000,00 €	15%
3	Ανάπτυξη και Εκσυγχρονισμός Υποδομών όλων των βαθμίδων εκπαίδευσης (3.8)	4.152.000,00 €	6%
4	Πρόληψη & διαχείριση κινδύνων (2.4)	1.967.630,00 €	3%
5	Διοικητική Υποστήριξη (6.1)	562.363,50 €	1%
	Σύνολα	65.431.993,50 €	100%

Το υπόλοιπο ποσοστό και στις δύο προαναφερόμενες Συλλογικές Αποφάσεις καλύπτονται από πολλά μικρότερα έργα διαφόρων κατηγοριών, αλλά εξ ίσου σημαντικά κυρίως σε επίπεδο ωρίμανσης παρεμβάσεων.

Επιπρόσθετα, η αποτύπωση έργων με προϋπολογισμούς άνω των 4 εκ. ευρώ στον ακόλουθο πίνακα, αναδεικνύει τα «μεγάλα» έργα της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου, και όπως ήταν αναμενόμενο, αφορούν έργα «Υποδομών» (ΑΣ4) όπου μόλις 8 έργα συνθέτουν ένα αθροιζόμενο προϋπολογισμό 69.900.000,00€.

Πίνακας 8: Πίνακας «Μεγάλων Έργων» και Ποσοστιαία Κατανομή τους στο Σύνολο του Π.Δ.Ε.

α/α	ΕΝΑΡΙΘΜΟΣ ΕΡΓΟΥ	ΤΙΤΛΟΣ ΕΡΓΟΥ	Π.Ε.	Π/Υ	Βαρύτητα (%)
1	2013ΕΠ08800000	ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΒΑΤΟΤΗΤΑΣ ΤΗΣ ΟΔΟΥ ΜΕΓΑΛΟΧΩΡΙΟΥ - ΑΓΙΑΣΟΥ	ΠΕ ΛΕΣΒΟΥ	5.000.000 €	2,83%
2	2014ΕΠ58800000	ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ ΟΔΙΚΟΥ ΔΙΚΤΥΟΥ ΝΗΣΟΥ ΧΙΟΥ	ΠΕ ΧΙΟΥ	12.500.000 €	7,08%
3	2014ΕΠ58800001	ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ ΟΔΙΚΟΥ ΔΙΚΤΥΟΥ ΝΗΣΟΥ ΣΑΜΟΥ	ΠΕ ΣΑΜΟΥ	7.900.000 €	4,47%
4	2014ΕΠ58800002	ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ ΟΔΙΚΟΥ ΔΙΚΤΥΟΥ Π.Ε. ΛΕΣΒΟΥ - Π.Ε. ΛΗΜΝΟΥ	ΔΙΑΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΑ	17.000.000 €	9,63%
5	2014ΕΠ58800004	ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ ΟΔΙΚΟΥ ΔΙΚΤΥΟΥ ΝΗΣΟΥ ΙΚΑΡΙΑΣ	ΠΕ ΙΚΑΡΙΑΣ	4.500.000 €	2,55%
6	2016ΕΠ58800006	ΚΑΘΑΡΙΣΜΟΣ ΧΕΙΜΑΡΡΩΝ ΠΕ ΛΕΣΒΟΥ & ΠΕ ΛΗΜΝΟΥ	ΔΙΑΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΑ	7.000.000 €	3,96%
7	2017ΕΠ08800032	ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΕΠΑΡΧΙΑΚΗΣ ΟΔΟΥ ΑΜΠΕΛΙΚΟΥ - ΣΤΑΥΡΟΥ	ΠΕ ΛΕΣΒΟΥ	12.000.000 €	6,79%
8	2019ΕΠ08800018	ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΤΜΗΜΑΤΟΣ 2ης ΕΠΑΡΧΙΑΚΗΣ ΟΔΟΥ ΠΑΠΠΑΔΟΥ - ΠΛΩΜΑΡΙΟΥ ΑΠΟ ΟΙΚΙΣΜΟ ΠΛΑΓΙΑΣ ΕΩΣ ΛΑΓΚΑΔΑ	ΠΕ ΛΕΣΒΟΥ	4.000.000 €	2,26%
Σύνολα				69.900.000 €	39,58%

Ενδεικτικά, προς την διασπορά των έργων του Π.Δ.Ε. στις Περιφερειακές Ενότητες του Βορείου Αιγαίου και την ποσοστιαία κατανομή τους επί του συνόλου, τα στοιχεία παρουσιάζονται ακολούθως.

Πίνακας 9: Πίνακας και Ποσοστιαία Κατανομή Έργων Π.Δ.Ε. ανά Π.Ε.

α/α	Περιφερειακή Ενότητα	Π/Υ Έργων	Βαρύτητα (%)
1	Διαπεριφερειακά	28.103.390 €	15,91%
2	Π.Ε. ΛΕΣΒΟΥ	55.447.394 €	31,40%
3	Π.Ε. ΧΙΟΥ	43.174.230 €	24,45%
4	Π.Ε. ΣΑΜΟΥ	22.853.420 €	12,94%

α/α	Περιφερειακή Ενότητα	Π/Υ Έργων	Βαρύτητα (%)
5	Π.Ε. ΛΗΜΝΟΥ	13.211.740 €	7,48%
6	Π.Ε. ΙΚΑΡΙΑΣ	13.815.497 €	7,82%
Σύνολα		176.605.671,00 €	100%

Τέλος, από την μελέτη των στοιχείων συνεχιζόμενων έργων του εθνικού σκέλους του Π.Δ.Ε. της Π.Β.Α. προκύπτει ότι στους οριζόμενους ως «Φορείς Υλοποίησης» των έργων, η αντίστοιχη ποσοστιαία κατανομή είναι περίπου **53,21%** η Περιφέρεια Β. Αιγαίου και οι Υπηρεσίες της και **46,79%** όλοι οι υπόλοιποι (λ.χ. Δήμοι, Εφορείες Αρχαιοτήτων, Μητροπόλεις, κ.ο.κ).

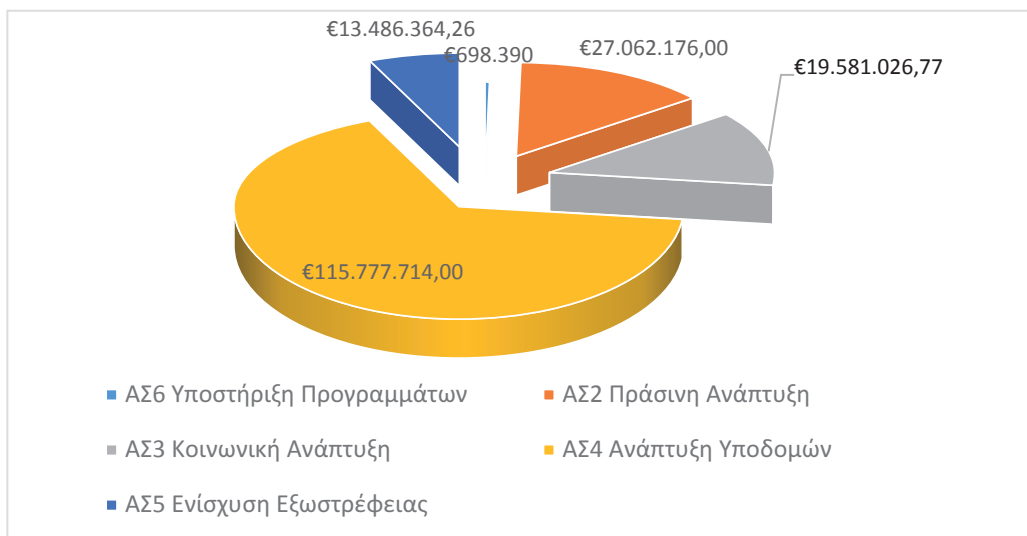
2.4.6 Κατηγοριοποίηση Έργων Π.Δ.Ε. ανά Αναπτυξιακό Στόχο Π.Π.Α.

Κατά τη νέα Προγραμματική Περίοδο 2021 – 2025, το Π.Π.Α., εστιάζει σε 5 Αναπτυξιακούς Στόχους (Α.Σ.). Ακολουθως, με την κατηγοριοποίηση μόνο των «συνεχιζόμενων» έργων του Εθνικού Π.Δ.Ε. ανά Α.Σ. συνοψίζεται η παρέμβαση (έργα και υποέργα) της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου και οι συνολικοί π/υ αυτών, σε συνάρτηση με τους Α.Σ. στους οποίους αντιστοιχούν.

Πίνακας 10: Σύνολο Συνεχιζόμενων Έργων Ανά Αναπτυξιακό Στόχο

ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟΣ ΣΤΟΧΟΣ	Π/Υ ΕΡΓΩΝ (€)
2 Πράσινη Ανάπτυξη	27.062.176,00 €
3 Κοινωνική Ανάπτυξη	19.581.026,77 €
4 Ανάπτυξη Υποδομών	115.777.714,00 €
5 Εξωστρέφεια	13.486.364,26 €
6 Υποστήριξη Προγράμματος	698.390,00 €
Σύνολα	176.605.671,46 €

Όπως γίνεται αντιληπτό και παρουσιάζεται αντίστοιχα στο ακόλουθο σχήμα, τα έργα τα οποία υπάγονται στον ΑΣ4 (Ανάπτυξη Υποδομών) δεσμεύουν το μεγαλύτερο μέρος ή **65,56%** του διαθέσιμου π/υ, ενώ το ανάλογο ποσοστό το οποίο δεσμεύεται από τα έργα που υπάγονται στον ΑΣ6 για την «Υποστήριξη Προγράμματος» είναι μόλις **0,40%**. Αντίστοιχα τα έργα του ΑΣ2 καταλαμβάνουν το **15,32%**, τα έργα του ΑΣ3 το **11,09%** και τα έργα του ΑΣ5 το **7,64%**.

Σχήμα 7: Συνολικοί Π/Υ ανά Αναπτυξιακό Στόχο

Η συγκεκριμένη διαπίστωση, δύναται να αποτελέσει μέρος της βάσης για τη χάραξη της στρατηγικής για την ένταξη νέων έργων κατά την Προγραμματική Περίοδο του Π.Π.Α. 2021-2025, ούτως ώστε να υπάρξει εναρμόνιση με τις κατευθυντήριες οδηγίες όπου κυρίαρχα στοχεύουν στην ισορροπημένη περιφερειακή ανάπτυξη και στους 5 Αναπτυξιακούς Στόχους.

Ακολούθως στους επόμενους πίνακες παρουσιάζονται οι κυριότερες κατηγορίες ενταγμένων έργων - ως δράσεις - ταξινομημένες ανά Αναπτυξιακό Στόχο και Προτεραιότητα Π.Π.Α.

Πίνακας 11: Ενδεικτικά Είδη Ενταγμένων Έργων ανά Προτεραιότητα Αναπτυξιακού Στόχου 2

ΑΣ2. ΠΡΑΣΙΝΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ (Περιλαμβάνει: Προστασία περιβάλλοντος, κλιματική αλλαγή και κυκλική οικονομία)	
2.3 Διαχείριση στερεών και υγρών αποβλήτων	
1	ΜΕΛΕΤΗ ΤΡΟΠΟΠΟΙΗΣΗΣ ΤΩΝ ΣΜΑ
2	ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΧΑΔΑ
3	Μονάδα Επεξεργασίας Λυμάτων οικισμού
4	ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΔΙΚΤΥΟΥ ΣΤΑΘΜΩΝ ΜΕΤΑΦΟΡΤΩΣΗΣ ΑΠΟΡΡΙΜΜΑΤΩΝ (ΣΜΑ)
5	ΜΕΛΕΤΗ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΥΓΡΩΝ ΑΣΤΙΚΩΝ ΑΠΟΒΛΗΤΩΝ - ΥΔΡΟΔΟΤΗΣΗ ΚΑΙ ΕΡΓΑ ΟΜΒΡΙΩΝ ΥΔΑΤΩΝ
6	ΜΕΛΕΤΗ ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΔΙΑΘΕΣΗΣ ΛΥΜΑΤΩΝ
7	ΠΡΟΜΗΘΕΙΑ ΑΥΤΟΝΟΜΗΣ ΜΟΝΑΔΑΣ ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑΣ ΛΥΜΑΤΩΝ
8	ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ ΤΡΟΠΟΠΟΙΗΣΗΣ ΤΩΝ ΣΜΑ
9	Κατασκευή δικτύου αποχέτευσης οικισμού Κάμπου
2.4 Πρόληψη & διαχείριση κινδύνων	
1	ΕΡΓΑΣΙΕΣ ΣΥΓΚΡΑΤΗΣΗΣ ΠΡΑΝΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΚΑΤΟΛΙΣΘΗΤΙΚΩΝ ΦΑΙΝΟΜΕΝΩΝ
2	ΑΜΕΣΕΣ ΣΤΕΡΕΩΤΙΚΕΣ ΕΡΓΑΣΙΕΣ
3	ΔΑΣΟΠΟΝΙΚΟ ΣΧΕΔΙΟ - ΑΝΤΙΠΥΡΙΚΟ ΣΧΕΔΙΟ - ΧΑΡΤΟΓΡΑΦΗΣΕΙΣ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΚΑΙ ΜΗ ΔΑΣΩΝ

ΑΣ2. ΠΡΑΣΙΝΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ (Περιλαμβάνει: Προστασία περιβάλλοντος, κλιματική αλλαγή και κυκλική οικονομία)	
4	ΚΑΘΑΡΙΣΜΟΙ ΧΕΙΜΑΡΡΩΝ Π.Ε.
5	ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΗ ΚΟΥΝΟΥΠΙΩΝ Π.Ε.
6	ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗΣ ΚΑΙ ΠΑΡΟΧΗΣ ΣΥΜΒΟΥΛΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΕΚ ΜΕΡΟΥΣ ΤΗΣ ΔΤΕ ΠΕ ΣΑΜΟΥ ΑΚΤΟΜΗΧΑΝΙΚΟΥ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΟΣ - ΔΙΑΒΡΩΣΗΣ ΑΚΤΩΝ
7	ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΑΔΕΙΟΔΟΤΗΣΗ ΕΡΓΩΝ ΚΑΙ ΛΟΙΠΩΝ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ ΕΠΕΙΓΟΝΤΟΣ ΧΑΡΑΚΤΗΡΑ ΣΕ ΧΕΙΜΑΡΡΟΥΣ
8	ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ- ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΟΔΩΝ ΠΡΟΣΒΑΣΗΣ
9	ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΔΙΕΞΑΓΩΓΗΣ ΕΡΕΥΝΩΝ ΓΕΩΦΥΣΙΚΗΣ, ΙΖΗΜΑΤΟΜΕΤΡΙΑΣ ΚΑΙ ΕΛΕΓΧΟΥ ΑΛΛΑΓΗΣ ΒΥΘΟΜΕΤΡΙΑΣ ΓΙΑ ΤΗ ΣΥΝΤΑΞΗ ΜΕΛΕΤΗΣ
10	ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΔΙΕΞΑΓΩΓΗΣ ΕΡΕΥΝΩΝ ΚΑΙ ΠΑΡΟΧΗΣ ΣΥΜΒΟΥΛΩΝ ΜΕ ΧΡΗΣΗ ΑΡΙΘΜΗΤΙΚΗΣ ΠΡΟΣΟΜΟΙΩΣΗΣ ΓΙΑ ΝΑ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΕΙ ΤΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ ΔΙΑΒΡΩΣΗΣ ΑΚΤΩΝ
11	ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΠΑΡΟΧΗΣ ΣΥΜΒΟΥΛΩΝ ΣΕ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΠΟΥ ΣΧΕΤΙΖΟΝΤΑΙ ΜΕ ΤΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ ΔΙΑΒΡΩΣΗΣ ΣΕ ΑΚΤΕΣ
2.6 Παροχή πόσιμου νερού & διαχείριση υδάτων	
1	ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΔΕΞΑΜΕΝΗΣ
2	ΕΠΙΚΑΙΡΟΠΟΙΗΣΗ ΟΛΟΚΛΗΡΩΣΗ ΜΕΛΕΤΗΣ ΛΙΜΝΟΔΕΞΑΜΕΝΗΣ
3	ΕΠΙΚΑΙΡΟΠΟΙΗΣΗ ΟΛΟΚΛΗΡΩΣΗ ΜΕΛΕΤΩΝ ΦΡΑΓΜΑΤΟΣ
4	ΈΡΓΑ ΓΙΑ ΤΟΝ ΕΜΠΛΟΥΤΙΣΜΟ ΤΩΝ ΥΔΡΟΦΟΡΩΝ ΟΡΙΖΟΝΤΩΝ
5	ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΒΛΑΒΩΝ ΚΑΙ ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ ΦΡΑΓΜΑΤΟΣ
6	ΔΙΚΤΥΟ ΜΕΤΑΦΟΡΑΣ ΝΕΡΟΥ ΣΤΗΝ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΕΞΑΜΕΝΗ ΥΔΡΟΔΟΤΗΣΗΣ
7	ΕΡΓΑ ΥΔΡΕΥΣΗΣ - ΑΠΟΧΕΤΕΥΣΗΣ - ΒΙΟΛΟΓΙΚΟΥ ΚΑΘΑΡΙΣΜΟΥ
8	ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ-ΑΝΤΙΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΔΙΚΤΥΩΝ ΥΔΡΕΥΣΗΣ ΟΙΚΙΣΜΩΝ
9	ΜΕΛΕΤΗ ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΒΕΛΤΙΩΣΗΣ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ ΥΔΡΑΓΩΓΕΙΟΥ
2.9 Ανάπτυξη υποδομών και προστασία περιβάλλοντος (μικρά φράγματα, αρδευτικά δίκτυα, ύδρευση - αποχέτευση, αντιπλημμυρικά κλπ)	
1	ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΦΡΑΓΜΑΤΟΣ
2	ΕΠΙΚΑΙΡΟΠΟΙΗΣΗ - ΟΛΟΚΛΗΡΩΣΗ ΜΕΛΕΤΗΣ
3	ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΔΙΚΤΥΟΥ ΑΠΟΧΕΤΕΥΣΗΣ ΟΙΚΙΣΜΟΥ ΚΑΜΠΟΥ
4	ΜΕΤΡΑ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΑΠΟ ΚΑΤΟΛΙΣΘΗΤΙΚΑ ΦΑΙΝΟΜΕΝΑ
5	ΕΠΙΚΑΙΡΟΠΟΙΗΣΗ - ΟΛΟΚΛΗΡΩΣΗ ΜΕΛΕΤΩΝ ΦΡΑΓΜΑΤΟΣ
6	ΕΡΓΑ ΑΝΤΙΠΛΗΜΜΥΡΙΚΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ Π.Ε.
7	ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΑΝΑΣΧΕΤΙΚΩΝ ΦΡΑΓΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΤΑΜΙΕΥΤΗΡΩΝ
8	ΜΕΛΕΤΗ ΑΝΤΙΠΛΗΜΜΥΡΙΚΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ & ΔΙΕΥΘΕΤΗΣΗΣ ΧΕΙΜΑΡΡΩΝ
9	ΜΕΛΕΤΗ ΑΡΣΗ ΠΛΗΜΜΥΡΙΚΩΝ ΦΑΙΝΟΜΕΝΩΝ
10	ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΑΔΕΙΟΔΟΤΗΣΗ ΕΡΓΩΝ ΚΑΙ ΛΟΙΠΩΝ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ ΕΠΕΙΓΟΝΤΟΣ ΧΑΡΑΚΤΗΡΑ ΣΕ ΧΕΙΜΑΡΡΟΥΣ
11	ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΠΑΡΟΧΗΣ ΣΥΜΒΟΥΛΩΝ ΣΕ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΑ ΚΑΙ ΤΕΧΝΙΚΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΠΡΟΚΕΙΜΕΝΟΥ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗΣ ΝΕΟΥ ΑΓΩΓΟΥ ΣΥΝΔΕΣΗΣ ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΩΝ ΔΕΞΑΜΕΝΩΝ ΙΜΒΡΑΣΣΟΥ - ΝΕΡΟΤΡΙΒΙΑΣ ΤΟΕΒ ΚΑΜΠΟΥ ΧΩΡΑΣ ΣΑΜΟΥ
2.10 Ανάδειξη, προστασία και αξιοποίηση της φυσικής κληρονομιάς (βιοποικιλότητα, περιοχές Natura κλπ)	
1	ΑΝΑΔΕΙΞΗ ΥΓΡΟΤΟΠΩΝ
2	ΠΕΙΡΑΜΑΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΑΙ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΟΙΚΟ-ΚΑΙΝΟΤΟΜΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΟΙΚΟΤΟΠΩΝ
3	ΜΕΛΕΤΗ ΑΝΑΔΕΙΞΗΣ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ ΓΕΩΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ

ΑΣ2. ΠΡΑΣΙΝΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ (Περιλαμβάνει: Προστασία περιβάλλοντος, κλιματική αλλαγή και κυκλική οικονομία)	
2.11 Πράσινες πόλεις (αστικές αναπλάσεις, εκσυγχρονισμός στόλου αστικών μεταφορών κλπ)	
1	ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΚΟΙΝΟΧΡΗΣΤΩΝ ΧΩΡΩΝ
2	ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΠΛΑΚΟΣΤΡΩΤΟΥ
3	ΑΝΑΠΛΑΣΗ ΠΛΑΤΕΙΑΣ
4	ΑΠΟΚΑΛΥΨΗ ΚΟΙΝΟΧΡΗΣΤΩΝ ΧΩΡΩΝ - ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΔΑΝΕΙΟΘΑΛΑΜΟΥ ΔΟΜΙΚΩΝ ΛΙΘΩΝ

Πίνακας 12. Ενδεικτικά Είδη Ενταγμένων Έργων ανά Προτεραιότητα Αναπτυξιακού Στόχου 3

ΑΣ3. ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ (Περιλαμβάνει: Υγεία, Απασχόληση, Παιδεία, Αθλητισμό & Κοινωνική Συνοχή)	
3.5 Κοινωνικές επενδύσεις (πχ στήριξη της οικογένειας, ενίσχυση προσχολικής αγωγής)	
1	ΒΡΕΦΟΝΗΠΙΑΚΟΣ ΣΤΑΘΜΟΣ
2	ΜΕΛΕΤΗ ΑΝΕΓΕΡΣΗΣ ΝΕΟΥ ΠΑΙΔΙΚΟΥ ΣΤΑΘΜΟΥ ΔΗΜΟΥ
3	ΜΕΛΕΤΗ ΕΠΙΣΚΕΥΗΣ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ ΑΚΙΝΗΤΟΥ ΓΙΑ ΤΗ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΚΕΝΤΡΟΥ ΝΕΟΤΗΤΑΣ
4	ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ ΝΕΟΤΗΤΑΣ
5	ΟΛΟΚΛΗΡΩΣΗ, ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗ ΙΕΡΟΥ ΝΑΟΥ
3.8 Ανάπτυξη και Εκσυγχρονισμός Υποδομών όλων των βαθμίδων εκπαίδευσης (μετάβαση σε αποκεντρωμένο σύστημα μεγαλύτερων και λιγότερων μονάδων, ενίσχυση ψηφιακών και λοιπών υποδομών, επιμόρφωση εκπαιδευτικών κλπ.)	
1	ΜΕΛΕΤΗ ΑΝΕΓΕΡΣΗΣ ΝΕΟΥ ΕΙΔΙΚΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ
2	ΟΛΟΚΛΗΡΩΣΗ ΒΕΛΤΙΩΣΗΣ ΚΑΙ ΣΤΑΤΙΚΗΣ ΕΝΙΣΧΥΣΗΣ ΣΧΟΛΙΚΟΥ ΣΥΓΚΡΟΤΗΜΑΤΟΣ
3	Επισκευή - συντήρηση σχολικών συγκροτημάτων Δήμου
4	ΜΕΛΕΤΗ ΑΝΑΠΛΑΣΗΣ ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΩΝ ΚΤΙΡΙΩΝ
5	ΜΕΛΕΤΗ ΕΠΕΚΤΑΣΗΣ ΤΟΥ Ε.Π.Α.Λ
6	ΣΥΝΤΗΡΗΣΕΙΣ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΜΟΝΑΔΩΝ
7	ΑΠΟΠΕΡΑΤΩΣΗ ΚΤΙΡΙΟΥ ΚΟΛΕΓΙΟΥ
8	ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΚΤΙΡΙΟΥ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ
9	ΠΡΟΣΘΗΚΗ ΚΤΙΡΙΟΥ ΣΤΟ ΓΥΜΝΑΣΙΟ
3.13 Υποδομές στον τομέα του αθλητισμού	
1	ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗ - ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΜΟΣ ΚΛΕΙΣΤΟΥ ΓΥΜΝΑΣΤΗΡΙΟΥ
2	ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗ ΑΘΛΗΤΙΚΩΝ ΥΠΟΔΟΜΩΝ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ ΣΤΑΔΙΟΥ
3	ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗ - ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΜΟΣ ΓΗΠΕΔΟΥ
4	ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗ ΑΘΛΗΤΙΚΩΝ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΝ ΣΤΑ ΓΗΠΕΔΑ
5	ΑΝΑΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΥΠΟΔΟΜΩΝ ΣΤΙΒΟΥ
6	ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΠΡΟΠΟΝΗΤΙΚΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ
7	ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΣΤΕΓΑΣΤΡΟΥ ΣΤΟ ΓΗΠΕΔΟ
8	ΤΟΠΟΘΕΤΗΣΗ ΣΥΝΘΕΤΙΚΟΥ ΧΛΟΟΤΑΠΗΤΑ

Πίνακας 13: Ενδεικτικά Είδη Ενταγμένων Έργων ανά Προτεραιότητα Αναπτυξιακού Στόχου 4

ΑΣ4. ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΥΠΟΔΟΜΩΝ (Περιλαμβάνει: Δίκτυα, Μεταφορές, Εφοδιαστική Αλυσίδα)	
--	--

ΑΣ4. ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΥΠΟΔΟΜΩΝ (Περιλαμβάνει: Δίκτυα, Μεταφορές, Εφοδιαστική Αλυσίδα)	
4.2 Ενεργειακά δίκτυα και υποδομές	
1	ΗΛΕΚΤΡΟΦΩΤΙΣΜΟΣ ΟΙΚΙΣΜΟΥ
2	ΕΠΕΚΤΑΣΗ – ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗ ΔΙΚΤΥΟΥ ΗΛΕΚΤΡΟΦΩΤΙΣΜΟΥ
3	ΕΠΕΚΤΑΣΗ - ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗ ΗΛΕΚΤΡΟΦΩΤΙΣΜΟΥ ΟΔΙΚΟΥ ΔΙΚΤΥΟΥ
4.3 Λιμενικές υποδομές	
1	ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΒΛΑΒΩΝ ΑΠΟ ΑΝΩΤΕΡΑ ΒΙΑ ΣΕ ΛΙΜΕΝΑ
2	ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΗΛΕΚΤΡΟΦΩΤΙΣΜΟΥ ΛΙΜΕΝΑ
3	ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΥΠΟΣΚΑΦΗΣ ΛΙΜΕΝΑ
4	ΓΕΩΤΕΧΝΙΚΕΣ ΕΡΓΑΣΙΕΣ ΣΤΟ ΚΟΛΠΟ
5	ΕΡΓΑΣΙΕΣ ΑΝΕΥΡΕΣΗΣ ΚΑΙ ΚΑΤΑΓΡΑΦΗΣ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΚΤΟΓΡΑΜΜΗ ΤΗΣ ΧΕΡΣΑΙΑΣ ΖΩΝΗΣ ΛΙΜΕΝΑ
6	ΗΛΕΚΤΡΟΦΩΤΙΣΜΟΣ ΛΙΜΕΝΑ
7	ΜΕΛΕΤΗ ΕΠΙΒΑΤΙΚΟΥ ΣΤΑΘΜΟΥ ΛΙΜΕΝΑ
8	ΣΥΜΒΑΣΗ ΕΡΓΟΥ ΑΛΙΕΥΤΙΚΟΥ ΚΑΤΑΦΥΓΙΟΥ
9	ΟΛΟΚΛΗΡΩΣΗ ΛΙΜΕΝΑ
10	ΠΡΟΒΛΗΤΕΣ ΠΡΟΣΔΕΣΗΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΣΚΑΦΩΝ
11	ΑΝΑΘΕΩΡΗΣΗ, ΕΠΙΚΑΙΡΟΠΟΙΗΣΗ ,ΤΡΟΠΟΠΟΙΗΣΗ, ΣΥΜΠΛΗΡΩΣΗ ΕΚΠΟΝΗΣΗ ΟΡΙΣΤΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ ΛΙΜΕΝΙΚΩΝ ΕΡΓΩΝ
12	ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΥΠΟΔΟΜΩΝ ΣΤΟ ΛΙΜΑΝΙ
13	ΕΠΙΚΑΙΡΟΠΟΙΗΣΗ MASTER PLAN ΛΙΜΕΝΟΣ
14	ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΛΙΜΕΝΑ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΣΚΑΦΩΝ
15	ΜΕΛΕΤΗ ΒΕΛΤΙΩΣΗΣ ΛΙΜΕΝΙΚΩΝ ΥΠΟΔΟΜΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΥΠΟΔΟΧΗ ΚΡΟΥΑΖΕΡΟΠΛΟΙΩΝ
16	ΜΕΛΕΤΗ ΧΕΡΣΑΙΩΝ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΝ ΛΙΜΕΝΑ
17	ΟΛΟΚΛΗΡΩΣΗ ΜΕΛΕΤΗΣ ΛΙΜΕΝΙΚΩΝ ΥΠΟΔΟΜΩΝ ΕΜΠΟΡΙΚΟΥ ΛΙΜΕΝΑ
4.5 Οδικές υποδομές	
1	ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗ ΥΠΟΔΟΜΩΝ ΠΑΡΑΛΙΑΚΟΥ ΔΡΟΜΟΥ
2	ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΕΘΝΙΚΗΣ ΟΔΟΥ
3	ΕΡΓΑΣΙΕΣ ΑΝΕΥΡΕΣΗΣ ΚΑΙ ΚΑΤΑΓΡΑΦΗΣ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΤΗΜΑΤΟΓΡΑΦΗΣΗ ΤΩΝ ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΩΝ ΤΟΥ ΔΡΟΜΟΥ
4	ΑΣΦΑΛΤΟΣΤΡΩΣΗ ΟΔΟΥ
5	ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΕΠΑΡΧΙΑΚΗΣ ΟΔΟΥ
6	ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ ΔΡΟΜΟΥ
7	ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΕΠΑΡΧΙΑΚΟΥ ΔΙΚΤΥΟΥ
8	ΒΕΛΤΙΩΣΗ-ΑΣΦΑΛΤΟΣΤΡΩΣΗ ΤΟΥ ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΟΥ ΔΡΟΜΟΥ
9	ΔΡΟΜΟΣ ΠΑΡΑΚΑΜΨΗΣ
10	ΜΕΛΕΤΗ ΓΕΦΥΡΑΣ
11	ΕΠΙΚΑΙΡΟΠΟΙΗΣΗ - ΟΛΟΚΛΗΡΩΣΗ ΜΕΛΕΤΗΣ ΠΑΡΑΚΑΜΨΗΣ
12	ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ - ΥΔΡΟΛΟΓΙΚΗ ΜΕΛΕΤΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΟΔΟ
13	ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ ΚΑΙ ΗΛΕΚΤΡΟΦΩΤΙΣΜΟΣ ΕΠΑΡΧΙΑΚΩΝ ΟΔΩΝ
14	ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ ΟΔΙΚΟΥ ΔΙΚΤΥΟΥ
15	ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΒΑΤΟΤΗΤΑΣ ΔΡΟΜΟΥ
16	ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ ΕΠΑΡΧΙΑΚΗΣ ΟΔΟΥ
17	ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ ΗΛΕΚΤΡΟΦΩΤΙΣΜΟΥ ΟΔΙΚΟΥ ΔΙΚΤΥΟΥ

ΑΣ4. ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΥΠΟΔΟΜΩΝ (Περιλαμβάνει: Δίκτυα, Μεταφορές, Εφοδιαστική Αλυσίδα)	
18	ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΠΑΡΟΧΗΣ ΣΥΜΒΟΥΛΩΝ ΣΤΗ Δ.Τ.Ε. Π.Ε. ΣΑΜΟΥ ΓΙΑ ΤΗ ΣΥΝΤΑΞΗ ΦΑΚΕΛΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΚΗΡΥΞΗ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΟΥ ΤΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ
4.8 Οδική ασφάλεια	
1	ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΒΑΤΟΤΗΤΑΣ ΟΔΩΝ
2	ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΕΥΣΤΑΘΕΙΑΣ ΓΕΦΥΡΑΣ
3	ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΒΑΤΟΤΗΤΑΣ ΑΓΡΟΤΙΚΟΥ ΟΔΙΚΟΥ ΔΙΚΤΥΟΥ
4	ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΟΔΙΚΗΣ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ ΣΤΟ ΕΘΝΙΚΟ & ΕΠΑΡΧΙΑΚΟ ΟΔΙΚΟ ΔΙΚΤΥΟ (ΔΙΑΓΡΑΜΜΙΣΗ, ΣΗΜΑΝΣΗ, ΣΤΗΘΑΙΑ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ).
5	ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΚΑΤΟΛΙΣΘΗΣΕΩΝ
6	ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΟΔΙΚΗΣ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ ΜΕΤΑ ΤΩΝ ΑΠΑΙΤΟΥΜΕΝΩΝ ΣΥΝΟΔΩΝ ΕΡΓΩΝ
7	ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΚΑΙ ΣΤΑΘΕΡΟΠΟΙΗΣΗ ΠΡΑΝΩΝ ΣΕ ΤΜΗΜΑΤΑ ΟΔΟΥ
8	ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΒΑΤΟΤΗΤΑΣ ΚΑΙ ΑΡΣΗ ΕΠΙΚΙΝΔΥΝΩΝ ΟΓΚΩΝ ΣΤΟ ΟΔΙΚΟ ΔΙΚΤΥΟ
9	ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΩΝ ΠΡΟΚΛ/ΣΩΝ ΖΗΜΙΩΝ ΣΤΟ ΕΠΑΡΧΙΑΚΟ ΟΔΙΚΟ ΔΙΚΤΥΟ

Πίνακας 14: Ενδεικτικά Είδη Ενταγμένων Έργων ανά Προτεραιότητα Αναπτυξιακού Στόχου 5

ΑΣ5. ΕΞΩΣΤΡΕΦΕΙΑ (Περιλαμβάνει: Πολιτισμό, Τουρισμό, Αγροδιατροφικό Τομέα, Μεταποίηση)	
5.2 Προώθηση και ανάπτυξη υποδομών για εναλλακτικές μορφές τουρισμού (health & wellness, city break, αγροτουρισμός, ορειβατικός τουρισμός κλπ.)	
1	ΑΝΑΔΕΙΞΗ (ΗΠΙΕΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ)
2	ΣΗΜΑΝΣΕΙΣ ΚΑΙ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΕΣ-ΠΕΡΙΠΑΤΗΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΠΟΔΗΛΑΤΟΔΡΟΜΙΚΕΣ ΔΙΑΔΡΟΜΕΣ
3	ΕΡΓΑΣΙΕΣ ΜΟΝΟΠΑΤΙΩΝ
4	ΕΡΓΑΣΙΕΣ ΣΕ ΠΟΔΗΛΑΤΙΚΕΣ ΔΙΑΔΡΟΜΕΣ ΚΑΙ ΑΝΑΡΡΙΧΗΤΙΚΑ ΠΕΔΙΑ
5	ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ ΚΤΙΡΙΑΚΩΝ ΥΠΟΔΟΜΩΝ
5.3 Προστασία και ανάδειξη μνημείων, αρχαιολογικών χώρων και τόπων ιστορικού ενδιαφέροντος	
1	ΑΝΕΓΕΡΣΗ ΑΙΘΟΥΣΑΣ ΕΚΔΗΛΩΣΕΩΝ
2	Διαμόρφωση και Ανάδειξη Χώρου Πολιτιστικής Κληρονομιάς
3	Έκθεση αρχιτεκτονικών μελών στον αρχαιολογικό χώρο
4	Ολοκλήρωση αποκατάστασης και ανάδειξης του οχυρωμένου οικισμού
5	ΠΕΡΙΦΡΑΞΗ ΚΑΙ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΑΥΛΕΙΟΥ ΧΩΡΟΥ
6	ΑΝΤΙΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΙΕΡΟΥ ΝΑΟΥ
7	Διαμόρφωση υπαίθριου θεάτρου και εκπόνηση μελετών αποκατάστασης μεσαιωνικού κάστρου
8	ΛΗΨΗ ΑΜΕΣΩΝ ΜΕΤΡΩΝ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΑΡΣΗΣ ΕΤΟΙΜΟΡΡΟΠΙΑΣ ΤΩΝ ΙΕΡΩΝ ΝΑΩΝ
9	ΜΕΛΕΤΗ ΑΝΑΚΑΤΑΣΚΕΥΗΣ ΘΕΑΤΡΟΥ
10	ΟΛΟΚΛΗΡΩΣΗ ΜΕΛΕΤΗΣ ΑΝΑΣΤΗΛΩΣΗΣ-ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗΣ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΥ ΧΩΡΟΥ
11	ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ ΞΥΛΟΓΛΥΠΤΟΥ ΤΕΜΠΛΟΥ
12	ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ ΣΤΕΡΕΩΣΗ ΤΟΥ ΙΕΡΟΥ ΝΑΟΥ
13	ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
14	ΜΕΛΕΤΗ ΑΝΑΣΤΗΛΩΣΗΣ
15	ΜΕΛΕΤΗ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΝΑΟΥ
16	ΜΕΛΕΤΗ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΠΥΡΓΟΥ
17	ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ, ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΚΑΙ ΑΝΑΔΕΙΞΗ ΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΟΥ ΧΩΡΟΥ

ΑΣ5. ΕΞΩΣΤΡΕΦΕΙΑ (Περιλαμβάνει: Πολιτισμό, Τουρισμό, Αγροδιατροφικό Τομέα, Μεταποίηση)	
5.5 Μουσεία και Πολιτιστικά Κέντρα	
1	ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΕΠΕΚΤΑΣΗ ΕΚΘΕΣΗΣ ΜΟΥΣΕΙΟΥ
2	ΕΠΙΣΚΕΥΗ ΚΤΙΡΙΟΥ ΚΑΙ ΜΕΤΑΦΟΡΑ ΣΥΛΛΟΓΗΣ
3	ΕΠΙΣΚΕΥΗ ΚΤΙΡΙΟΥ ΜΟΥΣΕΙΟΥ
4	ΙΔΡΥΣΗ ΜΟΥΣΕΙΟΥ
5.6 Υποδομές και δράσεις σύγχρονου Πολιτισμού	
1	Μελέτη για την προμήθεια και εγκατάσταση ηλεκτρομηχανολογικού και λοιπού εξοπλισμού Μουσείου
2	Αναβάθμιση Πνευματικού κέντρου νεότητας
3	Διαμόρφωση Θεάτρου

2.4.7 Σε εξέλιξη Έργα με Ανεκτέλεστα Υπόλοιπα του Εθνικού Σκέλους Π.Δ.Ε της Π.Β.Α.

Η παρούσα ενότητα παρουσιάζει τα σημαντικότερα συμπεράσματα, τα οποία προκύπτουν μετά την προαναφερόμενη γενική παρουσίαση του υφιστάμενου Π.Δ.Ε. της ΠΒΑ, ως προς τα «ενεργά» έργα, ήτοι τα έργα που έχουν ανεκτέλεστο υπόλοιπο νομικής δέσμευσης. Σκοπός είναι η ανάδειξη του πραγματικά μεταφερομένου εθνικού σκέλους του Π.Δ.Ε. στην Προγραμματική Περίοδο 2021-2025.

Ως μεθοδολογία επεξεργασίας/συστηματοποίησής τους ακολουθήθηκαν τα βήματα των ενοτήτων **2.4.1 και 2.4.3**. Συμπληρωματικά, η ομάδα εργασίας της Δι.Α.Π., στη διαδικασία αποτύπωσης/εξυγίανσης ακολούθησε τις οδηγίες της Εγκυκλίου με αριθ. πρωτ. : 17642 -10-02-2021«Οδηγιών για την Έγκριση και Χρηματοδότηση του Π.Δ.Ε. 2021 και τον Προγραμματισμό Δαπανών Π.Δ.Ε. 2022–2024» (δημοσίευσης 3-3-2021).

Στη συνέχεια, για την αναγνώριση των «ενεργών έργων» ακολουθήθηκε η εξής διαδικασία περαιτέρω εξυγίανσης του υφιστάμενου Π.Δ.Ε. με τη χρήση του Συγκεντρωτικού Πίνακα Έργων Εθνικού Π.Δ.Ε.:

1. Μέσω του e-PDE, συγκεντρώθηκαν τα παραστατικά πληρωμών παλαιότερων έργων και κατόπιν εξακρίβωσης της αποπληρωμής τους, τα έργα αυτά σημάνθηκαν ως «ολοκληρωμένα».
2. Στη συνέχεια, με την άντληση επικαιροποιημένων στοιχείων πληρωμών από το Ηλεκτρονικό Σύστημα e-PDE, συμπληρώθηκαν με πλήρη και επικαιροποιημένα στοιχεία, σημαντικά δεδομένα και ειδικότερα οι στήλες στις οποίες αναγράφεται ο Π/Υ του έργου, το Συνολικό Ποσό Πληρωμών, οι Πιστώσεις, οι Κατανομές, καθώς επίσης και οι Εκκρεμείς Πληρωμές.
3. Με την περαιτέρω επεξεργασία, έργα τα οποία δεν εμφάνιζαν εκκρεμείς πληρωμές και το συνολικό ποσό των Νομικών τους Δεσμεύσεων είχε αποπληρωθεί, σημάνθηκαν επίσης ως «Ολοκληρωμένα».
4. Επίσης έργα για τα οποία υπάρχουν διαθέσιμες οι κατανομές τους ήτοι υπάρχουν τα σχετικά ταμειακά υπόλοιπα για την πληρωμή τους, δεν εντάχθηκαν στους νέους πίνακες.
5. Ακολούθως, λαμβάνοντας υπόψη τους Π/Υ των έργων, τα ποσά των Νομικών Δεσμεύσεων και τα συνολικά ποσά πληρωμών ανά έργο μέχρι και τις 31-12-

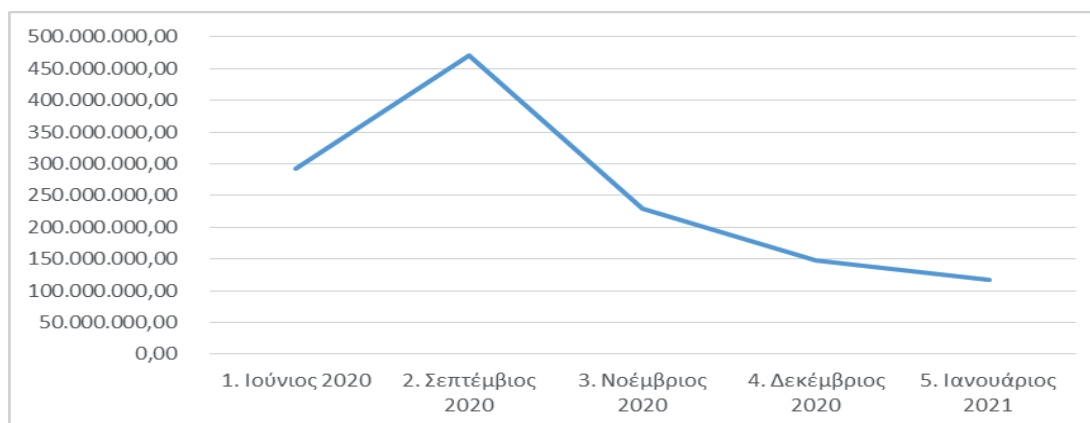
2020, υπολογίστηκε το «ανεκτέλεστο», ήτοι το ποσό το οποίο υπολείπεται για την αποπληρωμή των σε εξέλιξη και ενεργών έργων. Άλλωστε, αυτό το δεδομένο ήταν και είναι το σημαντικότερο όφελος της διαδικασίας συστηματοποίησης και επεξεργασίας μέχρι στιγμής.

6. Τέλος, ελέγχθηκε η «ορθότητα» της ως άνω διαδικασίας με την λήψη του «ανεκτέλεστο ποσού» για το εθνικό σκέλος του Π.Δ.Ε. που εμφανίζει το Υπουργείο Ανάπτυξης. Τότε διαπιστώθηκε ότι τα δύο ποσά (της ομάδας εργασίας της Δι.Α.Π. και του Υπουργείου) ήταν ταυτόσημα.

Εκ της προαναφερόμενης διαδικασίας συμπερασματικά προκύπτει ότι:

1. Με την προσαρμογή της αφαίρεσης των «ολοκληρωμένων», των «προς απένταξη» έργων καθώς και όλων των έργων «Φυσικών Καταστροφών» το **συνολικό ποσό ενταγμένων έργων** που δεσμεύει το υφιστάμενο Π.Δ.Ε. ανέρχεται (1/1/2021) σε **176.605.671,00 €**.
2. Οι επί των Νομικών Δεσμεύσεων «**ανεκτέλεστες υποχρεώσεις**» (ήτοι οι Νομικές Δεσμεύσεις που έχουν υπόλοιπο αποπληρωμής) στις 1/1/2021, ανέρχονται σε: **79.959.108,33 €**.
3. Οι ως άνω ανεκτέλεστες υποχρεώσεις έχουν υπολογιστεί χωρίς τα υφιστάμενα (1-1-2021) σχετικά ταμειακά διαθέσιμα ύψους **18.238.760,01 €** (εμπεριέχοντας και τα Ταμειακά Διαθέσιμα για τα έργα «Φυσικών Καταστροφών»).
4. Τα έτοιμα προς δημοπράτηση έργα, ήτοι ενταγμένα με τεύχη δημοπράτησης αλλά χωρίς Νομικές Δεσμεύσεις ανέρχονται σε **35.628.400,00 €**.
5. Συνεπώς, το σύνολο του «ανεκτέλεστων υποχρεώσεων» για το εθνικό σκέλος του Π.Δ.Ε. αθροίζεται σε **115.587.508,33 €**.

Ενδεικτικά, η πορεία εξορθολογισμού του εθνικού σκέλους Π.Δ.Ε. παρουσιάζεται στην ακόλουθη σχηματική αναπαράσταση όπου: 1) είναι το μέγεθος του Π.Δ.Ε. Ιούνιος 2020, 2) η διόγκωση του Π.Δ.Ε. με την προσθήκη ιδεών για νέα έργα (βλ. προσπάθεια για ένταξή τους (Σεπτ. 2020)), 3) το εξορθολογισμένο μέγεθος όπου μόνο τα ενεργά ενταγμένα παρέμειναν (Νοε. 2020), 4) το πραγματικό μέγεθος του Π.Δ.Ε. πριν τις τελικές πληρωμές του 2020 (Δεκ. 2020) και την προσθήκη των ταμειακών διαθεσίμων και 5) το πραγματικό μέγεθος του Π.Δ.Ε. ως βάση σχεδιασμού του Π.Π.Α. εκφραζόμενο σε άθροισμα ανεκτέλεστων υποχρεώσεων Νομικών Δεσμεύσεων και έτοιμων προς δημοπράτηση έργων (Ιαν. 2021).

Σχήμα 8: Πορεία Εξορθολογισμού του Π.Δ.Ε.

Συνοψίζοντας, το ποσό των 115.587.508,33 €, που αφορά τον συνολικό «ανεκτέλεστο» προϋπολογισμό που δεσμεύουν τα συνεχιζόμενα έργα, αποτελεί εφεξής τη βάση σχεδιασμού για το Π.Π.Α. της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου.

2.4.8 Ανάλυση SWOT ανά Αναπτυξιακό Στόχο Π.Π.Α²¹

Η ανάλυση SWOT, η οποία παρουσιάζεται στην παρούσα ενότητα, για την Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου, εκπονήθηκε τον Ιούνιο του 2020 και κατατέθηκε από την Δι.Α.Π. στο Υπουργείο Ανάπτυξης, σε συνέχεια της ενημέρωσης που ζητήθηκε από το Υπουργείο Ανάπτυξης για την πορεία σχεδιασμού του Ε.Π.Α. – Π.Π.Α. για το σύνολο των περιφερειών της χώρας. Τα στοιχεία της ανάλυσης SWOT προέκυψαν έπειτα από επεξεργασία του Επιχειρησιακού Προγράμματος της Π.Β.Α. 2014 – 2020, σε συνάρτηση με το 1^ο Κείμενο Στρατηγικής της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου για την Προγραμματική Περίοδο 2021 – 2027 και το θεσμικό πλαίσιο του Ε.Π.Α 2021-2025.

Στη συνέχεια η ανάλυση SWOT επικαιροποιήθηκε και εναρμονίστηκε τόσο με το Π.Π.Α. 2021-2025, όσο με το εθνικό σκέλος του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων της περιφέρειας ώστε να αποτελέσει αξιοποιήσιμο στοιχείο σχεδιασμού του Περιφερειακού Προγράμματος Ανάπτυξης της Π.Β.Α

Ακολουθώς παρουσιάζονται τα επικαιροποιημένα σημεία της SWOT analysis για την Π.Β.Α. ανά αναπτυξιακό στόχο του Π.Π.Α..

Αναπτυξιακός Στόχος 1: Έξυπνη Ανάπτυξη**Δυνατά Σημεία**

1. Ισχυρή παρουσία του Πανεπιστημίου Αιγαίου με δυνατότητες έρευνας.
2. Καλή ποιότητα και μεγάλη ποικιλία, επώνυμων τοπικών αγροτικών προϊόντων.
3. Επάρκεια στελεχών με εμπειρία στη Δημόσια Διοίκηση και υψηλής ακαδημαϊκής μόρφωσης.
4. Στην Ηλεκτρονική Διακυβέρνηση παρατηρείται υλοποίηση σημαντικών έργων, ικανοποιητικό επίπεδο εξοπλισμού και εσωτερικής δικτύωσης των υπηρεσιών, και παράλληλα νέες κτιριακές υποδομές και ύπαρξη σχετικά σύγχρονου εξοπλισμού Η/Υ σε μεγάλο εύρος υπηρεσιών.

Αδυναμίες

1. Χαμηλή ικανότητα ανάπτυξης, ενσωμάτωσης, χρήσης προϊόντων έρευνας και σύνδεσης ερευνητικού και επιχειρηματικού ιστού, διακλαδική – διατομεακή διασύνδεση, παραγωγικότητα και ανταγωνιστικότητα του πρωτογενή τομέα.
2. Μικρό: ποσοστό απόφοιτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, μέγεθος επιχειρήσεων και εύρος υλοποίησης δράσεων/έργων ΤΠΕ.
3. Έλλειψη/ανεπάρκεια ερευνητικού δυναμικού.
4. Αδύναμες μεταποιητικές μονάδες & συρρίκνωση του δευτερογενή τομέα.

²¹ Οι Αναπτυξιακοί Στόχοι προκύπτουν από το Ε.Π.Α. 2021 – 2025 του Υπουργείου Ανάπτυξης

Ευκαιρίες

1. Εξοικείωση του νέου εργατικού δυναμικού με ΤΠΕ.
2. Διεύρυνση/εμπλουτισμός/διαφοροποίηση και συμπληρωματικότητα τουριστικού προϊόντος και παραγωγικών δραστηριοτήτων.
3. Αξιοποίηση τοπικών επώνυμων προϊόντων και ενδυνάμωση της γεωγραφικής τους προέλευσης.
4. Εξωστρέφεια επώνυμων τοπικών αγροτικών προϊόντων, αξιοποίηση/ενδυνάμωση ΠΟΠ/ΠΓΕ.
5. Ύπαρξη χρηματοδοτικών ενισχύσεων.
6. Αξιοποίηση αποτελεσμάτων εφαρμογής RIS.
7. Υποστήριξη φορέων και επιχειρήσεων στην εφαρμογή/χρήση ΤΠΕ από το Πανεπιστήμιο Αιγαίου.

Απειλές

1. Braindrain υψηλού εκπαιδευτικού επιπέδου εργατικού δυναμικού λόγω κρίσης.
2. Έντονα ανταγωνιστικό οικονομικό περιβάλλον.
3. Ανισοκατανομή/απορρόφηση κοινοτικών κονδυλίων στους τομείς RIS από άλλες Περιφέρειες.
4. Μείωση των επιδοτήσεων/ενισχύσεων των αγροτικών προϊόντων.
5. Καθυστέρηση ενισχύσεων στις ΜΜΕ, λόγω θεσμικών και τεχνικών προβλημάτων.
6. Ανυπαρξία μηχανισμών υποστήριξης επιχειρήσεων σε τομείς RIS και ΤΠΕ.
7. Κίνδυνος υποβάθμισης του τουριστικού τομέα λόγω του μεταναστατευτικού ζητήματος.

Αναπτυξιακός Στόχος 2: Πράσινη Ανάπτυξη

Δυνατά Σημεία

1. Χαμηλά επίπεδα ρύπανσης και χωρικής διασποράς της μόλυνσης από μεταποίηση/παραγωγή και μικρή επιβάρυνση από την κλιματική αλλαγή.
2. Σχετικά αναλλοίωτο φυσικό περιβάλλον.
3. Ανάπτυξη/εφαρμογή διαδικασιών προστασίας του περιβάλλοντος και αποδοτικής χρήσης των πόρων.
4. Αξιόλογο και ιδιόμορφο φυσικό περιβάλλον, πλούσιο σε ενδημικά και σπάνια είδη χλωρίδας και πανίδας και υψηλής αισθητικής αρμονίας τοπία.

Αδυναμίες

1. Δυσκολία εφαρμογής υψηλού κόστους λύσεων υδροληψίας (αφαλάτωση, μεταφορά νερού, λιμνοδεξαμενές) και αντιρρυπαντικών τεχνολογιών από επιχειρήσεις.
2. Καταστροφικές πυρκαγιές, σεισμοί, έντονες πλημμύρες με αρνητικές επιπτώσεις στο κλίμα.
3. Ευαίσθητο περιβάλλον, λόγω της μικρής έκτασης των οικοτόπων και της ανάπτυξης παραγωγικών δραστηριοτήτων.

4. Πεπαλαιωμένα δίκτυα μεταφοράς και διανομής ενέργειας, ανεπαρκή να ανταπεξέλθουν σε ανάγκες ΑΠΕ.
5. Έλλειψη ενημέρωσης παραγωγικών και διοικητικών βάσεων για την μετάβαση σε οικονομία χαμηλών εκπομπών ρύπων σε όλους τους τομείς.
6. Περιορισμένες δυνατότητες προσαρμογής στη κλιματική αλλαγή, πρόληψη και διαχείριση κινδύνων.
7. Ανάγκες ορθολογικής διαχείρισης υδάτων.
8. Έλλειψη διαχείρισης σε οικολογικά ευαίσθητες περιοχές ή/και σε τουριστικές περιοχές με μικρούς οικισμούς
9. Παλαιωμένο και ενεργοβόρο κτιριακό απόθεμα (κατοικίες & δημόσια κτίρια).

Ευκαιρίες

1. Ισχυρά συγκριτικά πλεονεκτήματα προσέλκυσης επενδύσεων ΑΠΕ.
2. Δυνατότητα ενεργειακής αναβάθμισης κτιρίων στο πλαίσιο του ΕΣΠΑ
3. Ευαισθητοποιημένος πληθυσμός σε θέματα κλιματικής αλλαγής και περιβαλλοντικά θέματα.
4. Ύπαρξη χρηματοδοτικών μέσων και κατευθύνσεων για την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής, τη διαχείριση κινδύνων, την προστασία του περιβάλλοντος και την αποδοτική χρήση πόρων.
5. Ολοκλήρωση του χωρικού σχεδιασμού σε μεγάλο μέρος των νησιών.
6. Ενδιαφέρον των Δήμων για υλοποίηση δράσεων διαλογής στην πηγή.

Απειλές

1. Εξάρτηση με τα γειτνιάζοντα χωρικά διαμερίσματα και στα αποτελέσματα της κλιματικής αλλαγής.
2. Εύθραυστα και ασταθή οικοσυστήματα υπό συνεχείς και έντονες πιέσεις.
3. Αυξημένη επικινδυνότητα παράκτιων καταστροφών λόγω νησιωτικότητας.
4. Καθυστέρηση και ελλείψεις στο σχεδιασμό και την αντιμετώπιση των αρνητικών αποτελεσμάτων των φυσικών καταστροφών.
5. Προοπτική τάσης ανάπτυξης μαζικών τουριστικών δραστηριοτήτων σε περιορισμένες εκτάσεις.
6. Εγκατάλειψη βιομηχανικών εγκαταστάσεων λόγω υψηλού κόστους συντήρησης.
7. Σοβαρή περιβαλλοντική επιβάρυνση από ανεξέλεγκτη/προβληματική διάθεση αστικών και βιομηχανικών λυμάτων και στερεών αποβλήτων από οικοδομική και λατομική δραστηριότητα.

Αναπτυξιακός Στόχος 3: Κοινωνική Ανάπτυξη

Δυνατά Σημεία

1. Ομοιογένεια πληθυσμού και μικρής κλίμακας κοινωνικός αποκλεισμός και φτώχεια.
2. Ενσωμάτωση στον κοινωνικό ιστό της πανεπιστημιακής και σπουδαστικής κοινότητας.
3. Διαχρονική αύξηση του οικονομικά ενεργού πληθυσμού .
4. Αύξηση ποσοστού συμμετοχής και απασχόλησης.

5. Βελτίωση των τιμών των δημογραφικών δεικτών γήρανσης και αντικατάστασης.
6. Ύπαρξη ικανοποιητικής προσβασιμότητας στη δευτεροβάθμια περίθαλψη και εκσυγχρονισμένου βιοϊατρικού εξοπλισμού.
7. Υλοποίηση της Περιφερειακής Πολιτικής Κοινωνικής Ένταξης (βλ. ΠεΣΚΕ) και εκκίνηση της διαδικασίας λειτουργίας των Περιφερειακών Δομών (σχ. οδηγίες του Υπουργείου Εργασίας).
8. Υλοποίηση προγράμματος διανομής τροφίμων (βλ. ΤΕΒΑ).
9. Λειτουργία Περιφερειακής Επιτροπής για τη Δια Βίου Μάθηση.
10. Λειτουργία υποδομών αθλητισμού και πολιτισμού στους περισσότερους ΟΤΑ, διενέργεια αντίστοιχων εκδηλώσεων και ύπαρξη μεγάλου αριθμού ερασιτεχνικών αθλητικών σωματείων.
11. Αυξημένες δυνατότητες απασχόλησης εξαιτίας των υψηλών ποσοστών νέων.

Αδυναμίες

1. Υπερδιπλασιασμός ποσοστού ανεργίας κατά την διάρκεια της κρίσης, υπερβαίνοντας το μ.ο. της Χώρας.
2. Δυσκολίες ένταξης γυναικών και μείωση της απασχόλησης των νέων.
3. Σχετικά χαμηλό εκπαιδευτικό και μορφωτικό επίπεδο πληθυσμού.
4. Υλοποίηση οριζόντιων δράσεων από Τ.Π. μη λαμβάνοντας υπόψη τις ιδιαιτερότητες της Περιφέρειας.
5. Ελλιπής ανάπτυξη συνεργασιών εντός της Περιφέρειας, απουσία ενιαίας στρατηγικής και συνεκτικού σχεδίου δράσης των υπηρεσιών.
6. Εφαρμογή προγραμμάτων προαγωγής της Δημόσιας Υγείας στον γενικό πληθυσμό και σε ειδικές ομάδες του πληθυσμού.
7. Ανεπάρκεια δομών ΔΒΜ και κατάρτιση σε όλα τα νησιά για την αναβάθμιση των δεξιοτήτων των απασχολούμενων.

Ευκαιρίες

1. Ένταξη των γυναικών στην αγορά εργασίας και τομείς κοινωνικής οικονομίας.
2. Ενίσχυση για ανάπτυξη της πολυδραστηριότητας του τοπικού ανθρώπινου δυναμικού.
3. Αυξημένα κονδύλια του ΕΚΤ και διεύρυνση της επιλεξιμότητας δράσεων για την περίοδο 2021-2027.
4. Τάσεις αύξησης του οικονομικά ενεργού πληθυσμού.
5. Αξιοποίηση ΤΠΕ και τηλεϊατρικής για την ανάπτυξη κοινωνικών υποδομών, την εκπαίδευση και την υγεία.
6. Δράσεις προώθησης της απασχόλησης και της κινητικότητας του εργατικού δυναμικού.
7. Δυνατότητα διασύνδεσης του Πανεπιστημίου με την αγορά εργασίας.

Απειλές

1. Αδυναμία διαφοροποίησης δραστηριοτήτων του πρωτογενή τομέα.

2. Κατακερματισμένη πρωτοβάθμια φροντίδα, με ελλείψεις, επικαλύψεις και κενά αρμοδιοτήτων.
3. Πολυπλοκότητα και δυσκαμψία του διαχειριστικού πλαισίου εφαρμογής δράσεων προώθησης της αυτοαπασχόλησης και της προσαρμογής των εργαζομένων.
4. Έξοδος νέας ηλικίας εργατικού δυναμικού.
5. Αποεπένδυση και ελλιπής συντήρηση σε βασικές και κοινωνικές υποδομές.
6. Ανεξέλεγκτες διαστάσεις του προσφυγικού/μεταναστευτικού προβλήματος.

Αναπτυξιακός Στόχος 4: Ανάπτυξη Υποδομών

Δυνατά Σημεία

1. Υλοποίηση μεγάλου αριθμού έργων συντήρησης του επαρχιακού δικτύου καθώς και σε εξέλιξη υλοποίηση μιας σειράς έργων κατασκευής νέων οδικών δικτύων και αναβάθμισης λιμένων.

Αδυναμίες

1. Αυξημένες ανάγκες μεταφορικών υποδομών λόγω της νησιωτικότητας, διπλής περιφερειακότητας καθώς και υποδομών και υπηρεσιών ευρυζωνικών δικτύων πολύ υψηλών ταχυτήτων.
2. Έλλειψη αναγκαίων κονδυλίων για μεταφορικές επενδύσεις.
3. Απουσία συνδυασμένων μεταφορών και υψηλό μεταφορικό κόστος.
4. Ανεπάρκεια εξυπηρέτησης από δημόσια μέσα μαζικής μεταφοράς (ΚΤΕΛ) με αποτέλεσμα την υψηλού κόστους και προβληματική ενδονησιωτική μετακίνηση ιδίων μέσων.
5. Ανεπάρκεια ενδοπεριφερειακών και διαπεριφερειακών συνδέσεων, ιδιαίτερα κατά την χειμερινή περίοδο.
6. Ελλείψεις στο σχεδιασμό για την προαγωγή της βιώσιμης αστικής κινητικότητας.

Ευκαιρίες

1. Υποκατάσταση των μεταφορικών υποδομών από λειτουργίες ψηφιακών υποδομών και υπηρεσιών.
2. Τάσεις προώθησης των πολυτροπικών μεταφορών και άμβλυνση των περιορισμών επιλεξιμότητας για μεταφορικές υποδομές κατά την περίοδο 2021-2027.

Απειλές

1. Έλλειψη σχεδιασμού για την προετοιμασία και ωρίμανση έργων μεταφορικών υποδομών

Αναπτυξιακός Στόχος 5: Εξωστρέφεια

Δυνατά Σημεία

1. Περιοχές με αναξιοποίητα συγκριτικά πλεονεκτήματα φυσικού, πολιτιστικού και ανθρωπογενούς περιβάλλοντος.
2. Φυσικό περιβάλλον σε πολύ καλή κατάσταση διατήρησης.
3. Ανθρώπινο δυναμικό με δεξιότητες σχεδιασμού, υλοποίησης, εφαρμογή ΟΧΑ.
4. Ύπαρξη πολιτιστικών, αρχαιολογικών χώρων και μνημείων παγκόσμιας και εθνικής εμβέλειας και μεγάλου αριθμού πολιτιστικών ερασιτεχνικών σωματείων.
5. Ποιοτική τοπική παραγωγή πρωτογενούς τομέα, σημαντικά προϊόντα Π.Ο.Π και σωρεία ερευνητικών έργων για τα αγροτικά προϊόντα σε συνεργασία με ερευνητικούς φορείς.
6. Υλοποίηση προγράμματος στήριξης και τεκμηρίωσης της αυθεντικότητας τοπικών προϊόντων.
7. Επικείμενη σύσταση Περιφερειακής Δομής Στήριξης της Επιχειρηματικότητας.
8. Υλοποίηση Περιφερειακού Σχεδίου Τουριστικής Ανάπτυξης, διοργάνωση δράσεων τουριστικής προβολής και δυνατότητα διασύνδεσης του τουριστικού προϊόντος με τον τοπικό αγροδιατροφικό τομέα (προϊόντα και γαστρονομία).

Αδυναμίες

1. Έντονη διανοησιωτική και ενδονησιωτική απομόνωση λόγω της διπλής περιφερειακότητας.
2. Ραγδαία υποβάθμιση περιοχών λόγω μεταναστευτικών πιέσεων.
3. Αποδυνάμωση των περιοχών χαμηλής ανάπτυξης από το αναγκαίο (νέο) ανθρώπινο δυναμικό.
4. Χαμηλού εκπαιδευτικού επιπέδου, γηρασμένος πληθυσμός, εγκαταλειμμένο οικιστικό απόθεμα με τάσεις ερημοποίησης και προβλήματα ελλείψει κοινωνικών και λοιπών βασικών υποδομών και υπηρεσιών στις μειονεκτικές περιοχές.
5. Έλλειψη συντονισμού και συνεργασίας των δημοσίων κυρίως φορέων, που δραστηριοποιούνται στον τομέα του πολιτισμού
6. Σημαντικές δυσκολίες στη μεταφορά των ζώντων ζώων.

Ευκαιρίες

1. Τάσεις ζήτησης σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο, εναλλακτικών μορφών τουρισμού.
2. Στροφή της καταναλωτικής τάσης σε φυσικά είδη διατροφής.
3. Συμμετοχή των τοπικών φορέων στο σχεδιασμό των αναπτυξιακών Στρατηγικών.
4. Διεύρυνση και ενδυνάμωση της πολιτικής συνοχής, για την εξάλειψη των χωρικών ανισοτήτων, την εφαρμογή χωρικών στρατηγικών, την ενθάρρυνση αναπτυξιακών πρωτοβουλιών για την αντιμετώπιση των ζητημάτων της διπλής περιφερειακότητας.

Απειλές

1. Επιδείνωση των δημογραφικών χαρακτηριστικών μειονεκτικών περιοχών.
2. Αδύναμα και μη λειτουργικά αστικά κέντρα.

3 Η Περιφερειακή Αναπτυξιακή Στρατηγική για την Περίοδο 2021-2027

3.1 Όραμα και Στρατηγική του Π.Π.Α. της Π.Β.Α. ανά Αναπτυξιακό Στόχο

3.1.1 Συνολική Αναπτυξιακή Στρατηγική της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου

Με βάση την ανάλυση που προηγήθηκε και την ανίχνευση των αναγκών της Περιφέρειας διαμορφώνεται μια συνολική αναπτυξιακή στρατηγική για την Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου για την χρονική περίοδο 2021-27. Η αναπτυξιακή αυτή στρατηγική θα υπηρετηθεί από διάφορα χρηματοδοτικά εργαλεία και συγκεκριμένα το ΕΣΠΑ 2021-27, το οποίο θα χρηματοδοτήσει το Περιφερειακό Πρόγραμμα Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου 2021-27 αλλά και τα Τομεακά Προγράμματα με γεωγραφικά εστιασμένες στην ΠΒΑ παρεμβάσεις τους, το Εθνικό Σχέδιο Ανάκαμψης της περιόδου 2021-23 (όπου είναι καταγεγραμμένα και κάποια διαπεριφερειακά έργα που σχετίζονται και με την Περιφ. Βορείου Αιγαίου), το Εθνικό Πρόγραμμα Ανάπτυξης 2021-25 που θα χρηματοδοτήσει το Περιφερειακό Πρόγραμμα Ανάπτυξης της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου, η διεκδίκηση κονδυλίων για έρευνα και ανάπτυξη από ανταγωνιστικά προγράμματα της ΕΕ και η μόχλευση ιδιωτικών επενδύσεων.

Με αυτά τα δεδομένα, η **συνολική αναπτυξιακή στρατηγική της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου** για την επόμενη δεκαετία είναι η αύξηση της ανταγωνιστικότητας και της ελκυστικότητας της Περιφέρειας με στοχευμένη ενίσχυση των εδραιωμένων και αναδυόμενων οικονομικών δραστηριοτήτων, καθώς και η άμβλυση των προβλημάτων και των μειονεκτημάτων, που οφείλονται στον ιδιαίτερο νησιωτικό χαρακτήρα της.

Βασική κατεύθυνση είναι η ανάπτυξη και η λειτουργική διασύνδεση των παραγωγικών δραστηριοτήτων της Περιφέρειας, στην λογική μιας ανταγωνιστικής, εξωστρεφούς και καινοτόμου οικονομίας, όπου όλοι οι τομείς της οικονομίας συνδέονται οικονομικά και επιχειρηματικά στο πλαίσιο της αλυσίδας αξιών.

Η συνολική αυτή αναπτυξιακή στρατηγική της Π.Β.Α., ευθυγραμμιζόμενη κυρίως με τις κατευθύνσεις της ΕΕ, διαρθρώνεται στους ακόλουθους πέντε (5) στόχους Πολιτικής:

Στόχος Πολιτικής 1: Μια εξυπνότερη Ευρώπη μέσω της προώθησης του καινοτόμου και έξυπνου οικονομικού μετασχηματισμού και των περιφερειακών διασυνδέσεων ΤΠΕ

- Περαιτέρω εξειδίκευση ή/και βελτίωση της περιφερειακής στρατηγικής έξυπνης εξειδίκευσης (RIS) και εμβάθυνση & επικέντρωση της επιχειρηματικής ανακάλυψης σε περισσότερο στοχευμένους τομείς.
- Ενδυνάμωση και διεύρυνση των ερευνητικών δυνατοτήτων της ΠΒΑ σύμφωνα με την RIS της ΠΒΑ. Περαιτέρω ενδυνάμωση των δομών στήριξης/διακυβέρνησης της Περιφερειακής RIS.
- Ενίσχυση/αναβάθμιση των δημόσιων ερευνητικών υποδομών, με προτεραιότητα το Πανεπιστήμιο Αιγαίου για την ενδυνάμωση της έρευνας σε τομείς αιχμής της περιφερειακής οικονομίας.
- Προώθηση των αποτελεσμάτων της έρευνας της τεχνολογίας και της καινοτομίας στις επιχειρήσεις της Περιφέρειας, για την αύξηση της ανταγωνιστικότητάς τους και της εξωστρέφειάς τους.

- Συμπράξεις επιχειρήσεων-ερευνητικών φορέων, ως βάση για τη συνέχιση της προσπάθειας των συνεργασιών καινοτομίας μεταξύ των συντελεστών παραγωγής και έρευνας στη Περιφέρεια.
- Ανάπτυξη επιχειρηματικών δραστηριοτήτων στην ψηφιακή τεχνολογία και αξιοποίηση της Τεχνολογίας των Πληροφοριών και Επικοινωνιών (ΤΠΕ) από τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις της Περιφέρειας
- Διεύρυνση και εμπάθυνση παρεχόμενων ηλεκτρονικών υπηρεσιών προς πολίτες, επιχειρήσεις και δημόσιο τομέα για άμβλυνση των προβλημάτων απομόνωσης των μικρών νησιών και των εσωτερικών ορεινών και ημιορεινών ζωνών των μεγαλύτερων νησιών της Περιφέρειας.
- Ενίσχυση των πολύ μικρών επιχειρήσεων της ΠΒΑ για αύξηση του μεγέθους τους και της ανταγωνιστικότητάς τους.
- Ενίσχυση των επιχειρήσεων της ΠΒΑ για διακλαδικές, διατομεακές και διανοησιωτικές συνεργασίες καθώς και για αύξηση της εξωστρέφειάς τους στις εθνικές και διεθνείς αγορές.
- Ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού των επιχειρήσεων και του ευρύτερου δημοσίου τομέα για αποτελεσματική προσαρμογή στις αλλαγές του ψηφιακού περιβάλλοντος και της έξυπνης εξειδίκευσης.

Στόχος Πολιτικής 2: Μια πιο πράσινη με χαμηλές εκπομπές άνθρακα και ανθεκτική Ευρώπη, μέσω της προώθησης της δίκαιης μετάβασης σε καθαρές μορφές ενέργειας, των πράσινων και μπλε επενδύσεων, της κυκλικής οικονομίας, της προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή, της πρόληψης, της διαχείρισης των κινδύνων και της βιώσιμης αστικής κινητικότητας

- Συμβολή στη μείωση της κατανάλωσης ενέργειας σε όλα τα κατοικημένα νησιά της ΠΒΑ, με βελτίωση/αναβάθμιση της ενεργειακής αποδοτικότητας των δημοσίων κτηρίων.
- Ενίσχυση των «πράσινων χαρακτηριστικών» των υποδομών στο δημόσιο χώρο (βιοκλιματικά υλικά, κλπ.).
- Θωράκιση των νησιών της ΠΒΑ από φυσικές καταστροφές με μέτρα πρόληψης (έγκαιρης διάγνωσης και εξοπλισμού πολιτικής προστασίας σε τοπικό επίπεδο) πυρκαγιών, πλημμυρών και διάβρωσης ακτών/εδαφών, καθώς και με μέτρα ευαισθητοποίησης, ενημέρωσης και κατάρτισης πολιτών και στελεχών αρμόδιων Υπηρεσιών, για πρόληψη και αντιμετώπιση φυσικών καταστροφικών φαινομένων και γενικότερα περί κλιματικής αλλαγής.
- Προστασία του περιβάλλοντος, φυσικού και ανθρωπογενούς, με προσανατολισμό ιδιαίτερα στην ολοκληρωμένη διαχείριση στερεών και υγρών αποβλήτων.
- Εξασφάλιση της αυτάρκειας των νησιών της ΠΒΑ σε νερό, με τις κατάλληλες ενέργειες εξοικονόμησης σε όλα τα στάδια διαχείρισής του και με την αξιοποίηση των κατάλληλων νέων τεχνολογιών.
- Προστασία και ορθολογική ανάδειξη του πλούσιου και σπάνιου φυσικού θαλάσσιου, φυτικού, ζωικού και γεωλογικού περιβάλλοντος των νησιών της ΠΒΑ ως πόρων ενίσχυσης της ελκυστικότητας των νησιών της Περιφέρειας.

Στόχος Πολιτικής 3: Μια πιο διασυνδεδεμένη Ευρώπη μέσω της ενίσχυσης της κινητικότητας

- Ενίσχυση του δικτύου ακτοπλοϊκών μεταφορών και των αντίστοιχων αναγκαίων λιμενικών υποδομών με στόχο τη δημιουργία περιφερειακών κόμβων που βελτιώνουν την προσβασιμότητα των νησιών, (ιδιαίτερα των μικρών νησιών), τη μείωση του κόστους και την αύξηση της ποιότητας των μεταφορικών υπηρεσιών.
- Αναβάθμιση και ολοκλήρωση του εσωτερικού οδικού δικτύου των νησιών της Περιφέρειας, για την κάλυψη των αναγκών ασφαλούς και γρήγορης μεταφοράς/μετακίνησης προϊόντων και ανθρώπων

Στόχος Πολιτικής 4: Μια πιο κοινωνική Ευρώπη, μέσω της υλοποίησης του Ευρωπαϊκού Πυλώνα κοινωνικών δικαιωμάτων

- Δημιουργία (ολοκλήρωση και αναβάθμιση) των υποδομών και συστημάτων διάγνωσης των αναγκών της αγοράς εργασίας σε τοπικό (ανά νησί)/περιφερειακό επίπεδο και της προώθησης του επαγγελματικού προσανατολισμού και της απασχόλησης.
- Δημιουργία (ολοκλήρωση και αναβάθμιση) του δικτύου υποδομών υγείας για κάλυψη των αναγκών σε όλα τα νησιά με ποιοτικές υπηρεσίες Α'βάθμιας και Β'βάθμιας ιατρικής περίθαλψης
- Κάλυψη των αναγκών όλων των νησιών σε υποδομές εκπαίδευσης όλων των βαθμίδων, συμπεριλαμβανομένης και με ιδιαίτερη έμφαση της προσχολικής εκπαίδευσης, καθώς και της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης, κυρίως με αναβάθμιση και εκσυγχρονισμό των υποδομών (κτηριακών και εξοπλισμού), καθώς και των αναγκών μετακινήσεων μαθητών (Σχολικών λεωφορείων).
- Δημιουργία (ολοκλήρωση και αναβάθμιση) ενός αποτελεσματικού δικτύου υποδομών κοινωνικής πρόνοιας, κυρίως για παιδιά, ηλικιωμένους και ευπαθείς πληθυσμιακές ομάδες, συμπεριλαμβανομένων και εκείνων με ιδιαίτερα χαμηλά εισοδήματα.
- Ανάδειξη της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς και αξιοποίηση κτιριακού πολιτιστικού αποθέματος, καθώς και η ενίσχυση των σύγχρονων μορφών πολιτισμού
- Εμπέδωση διαδικασιών διαχείρισης προορισμού τουριστών, ο συντονισμός και η συνέργεια των τοπικών φορέων, η αναβάθμιση και ο εμπλουτισμός της τουριστικής προσφοράς και η ανάδειξη δημόσιων τουριστικών υποδομών αξιοποίησης φυσικών πόρων.
- Αύξηση της πρόσβασης στην απασχόληση, κυρίως των νέων, με παράλληλη μείωση της υποαπασχόλησης και αύξηση της παραγωγικότητας της εργασίας.
- Μείωση της ανεργίας των νέων και της μακροχρόνιας ανεργίας.
- Δημιουργία και λειτουργία μόνιμου δικτύου τοπικών φορέων εκπροσώπων επιχειρήσεων και εργαζομένων/εργατικού δυναμικού (κοινωνικών εταίρων), για διάγνωση αναγκών της αγοράς εργασίας σε τοπικό επίπεδο, ανά νησί της Περιφέρειας και για τον σχεδιασμό ή/και υλοποίηση προγραμμάτων/δράσεων συμβουλευτικής, κατάρτισης και προώθησης της απασχόλησης.
- Ανάπτυξη οριζόντιων δεξιοτήτων και ιδιαίτερα ψηφιακών δεξιοτήτων σε όλο τον πληθυσμό εργασίμης ηλικίας της Περιφέρειας, για την προσαρμοστικότητα τους στις ανάγκες της αγοράς και στις αλλαγές του εθνικού και διεθνούς κοινωνικοοικονομικού περιβάλλοντος.
- Σύνδεση των συστημάτων τυπικής εκπαίδευση (κυρίως της περιφερειακής επαγγελματικής και της Γ'βάθμιας εκπαίδευσης με την τοπική/περιφερειακή αγορά εργασίας.
- Πλήρης κάλυψη των αναγκών φροντίδας ατόμων που χρήζουν προστασίας, για ισορροπία επαγγελματικής και ιδιωτικής ζωής στους φροντιστές αυτών
- Ενίσχυση, αναβάθμιση και μεγέθυνση της λειτουργικής ικανότητας των μονάδων Α' βάθμιας και Β' βάθμιας περίθαλψης σε όλα τα νησιά της Περιφέρειας.
- Πλήρης κάλυψη των αναγκών περίθαλψης, στέγης, υπηρεσιών κοινωνικής πρόνοιας και εκπαίδευσης σε άτομα κοινωνικά ευαίσθητων πληθυσμιακών ομάδων, συμπεριλαμβανομένων και των ατόμων που ανήκουν σε νοικοκυριά με ιδιαίτερα χαμηλά εισοδήματα.
- Παροχή ολοκληρωμένων υπηρεσιών συμβουλευτικής, ψυχολογικής υποστήριξης, κατάρτισης και προώθησης στην απασχόληση ατόμων που ανήκουν σε περιθωριοποιημένες κοινωνικά ομάδες.

Στόχος Πολιτικής 5: Μια Ευρώπη πιο κοντά στους πολίτες της, μέσω της προώθησης της βιώσιμης και ολοκληρωμένης ανάπτυξης όλων των τύπων περιοχών, καθώς και μέσω της στήριξης τοπικών πρωτοβουλιών

– Ενίσχυση Ολοκληρωμένων Χωρικών Επενδύσεων

3.1.2 Η Στοχευμένη Στρατηγική στο πλαίσιο του Περιφερειακού Προγράμματος Ανάπτυξης

Στο πλαίσιο της ως άνω αναπτυχθείσης συνολικής αναπτυξιακής στρατηγικής, η οποία θα χρηματοδοτηθεί με περίπου 394,0 εκ. € μέσω του ΠΕΠ ΠΒΑ την περίοδο 2021-27 και ανάλογους επιπλέον πόρους Τομεακών Επιχειρησιακών Προγραμμάτων, γεωγραφικά εστιασμένους στην ΠΒΑ, έρχεται επικουρικά το Περιφερειακό Πρόγραμμα Ανάπτυξης της ΠΒΑ, το οποίο δομεί μια **στοχευμένη αναπτυξιακή στρατηγική**, η οποία θα χρηματοδοτηθεί από το Εθνικό Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων (Εθνικό Πρόγραμμα Ανάπτυξης).

Η στοχευμένη αναπτυξιακή στρατηγική ευθυγραμμίζεται αφενός γύρω από την εθνική στρατηγική που πρεσβεύει το Εθνικό Πρόγραμμα Ανάπτυξης και αφετέρου υπηρετεί την συνολική αναπτυξιακή στρατηγική της ΠΒΑ.

3.1.3 Το Πλαίσιο Χρηματοδότησης Έργων του Π.Δ.Ε./Π.Π.Α. Μεταβατικού Έτους 2021

Το συνολικό πλαίσιο χρηματοδότησης δράσεων του Περιφερειακού Προγράμματος Ανάπτυξης προσδιορίζει ότι: η εκταμίευση των εθνικών πόρων για τα έργα του εθνικού σκέλους του Π.Δ.Ε. 2021 πραγματοποιείται ύστερα από αιτήματα των φορέων που οφείλουν με ευθύνη τους να τα υποβάλλουν κατά προτεραιότητα για:

1. την εξόφληση υποχρεώσεων που απορρέουν από δικαστικές ή διαιτητικές αποφάσεις,
2. την εξόφληση ληξιπρόθεσμων υποχρεώσεων, εντός του εγκεκριμένου Π/Υ,
3. την εξόφληση οφειλών προηγούμενων ετών από εκτελεσθείσες εργασίες που έχουν πραγματοποιηθεί εντός των εγκεκριμένων Π/Υ και
4. την εξόφληση οφειλών έργων ΣΔΙΤ
5. την εκτέλεση εν εξελίξει (συνεχιζόμενων) έργων με πιστώσεις που να ανταποκρίνονται στους διαθέσιμους πόρους του Π.Δ.Ε

Συνεπώς οι δράσεις που προτείνονται στο Περιφερειακό Πρόγραμμα Ανάπτυξης της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου, εναρμονίζονται εκτός από το θεσμικό πλαίσιο του Ε.Π.Α. και στο ως άνω πλαίσιο για το μεταβατικό έτος 2021.

3.2 Ανάλυση της Στρατηγικής του Π.Π.Α. της Π.Β.Α. ανά Αναπτυξιακό Στόχο

Στην υποενότητα αυτή επιχειρείται η ανάδειξη του πλαισίου, των δράσεων, των στόχων, των δεικτών και της συνάφειας που διέπει τον σχεδιασμό της Περιφερειακής Αναπτυξιακής Πολιτικής μέσω του Ε.Π.Α. 2021-2025 για την πραγμάτωση των αναπτυξιακών στόχων της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου.

3.2.1 Προτάσεις Νέων Παρεμβάσεων για το Π.Π.Α. 2021-2025 της Π.Β.Α. από διαβουλεύσεις

Στην ενότητα αυτή παρατίθενται τα στοιχεία που συλλέχθηκαν από την Διεύθυνση Αναπτυξιακού Προγραμματισμού της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου (Δι.Α.Π), μέσω των διαβουλεύσεων και ενημερωτικών συναντήσεων της αιρετής Διοίκησης της Π.Β.Α. με διάφορους φορείς.

Στόχος της ενέργειας ήταν να αποτελέσουν μία από τις βάσεις στρατηγικού σχεδιασμού του Π.Π.Α. της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου. Στα νέα έργα που προτάθηκαν επιχειρήθηκε η προτεραιοποίησή τους ανάλογα με τον βαθμό ωριμότητάς τους (δηλ. την προοπτική άμεσης ένταξής τους στο Π.Δ.Ε.).

Στο σημείο αυτό, αξίζει να σημειωθεί ότι στους ακόλουθους πίνακες οι αθροίσεις προταθέντων προϋπολογισμών παρατίθενται αποκλειστικά και μόνο «ενδεικτικά» καθώς πολλές προτάσεις για νέα έργα δεν συνοδεύονταν από αντίστοιχες εκτιμήσεις κόστους/προϋπολογισμούς (επισημαίνονται με N/A).

Ακολούθως παρουσιάζονται ανά Αναπτυξιακό Στόχο και Άξονα Προτεραιότητας Π.Π.Α. συνοπτικά στοιχεία παρεμβάσεων όπως προτάθηκαν κατά τη διάρκεια των διαβουλεύσεων της Δι.Α.Π. της Π.Β.Α. με φορείς.

Πίνακας 15: Προταθέντες Παρεμβάσεις ανά Α.Σ. & Άξονα Προτεραιότητας

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟΥ ΣΤΟΧΟΥ ΚΑΙ ΑΞΟΝΑ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ ΠΠΑ	Πλήθος Προτάσεων	Π/Υ Προταθέντων έργων
ΑΣ1. ΕΞΥΠΝΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ: ΕΡΕΥΝΑ & ΑΝΑΠΤΥΞΗ - ΨΗΦΙΑΚΟΣ ΜΕΤΑΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟΣ - ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑ & ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ	Σύνολο Προτάσεων ΑΣ1: 14	Σύνολο π/υ ΑΣ1: 3.839.234,28 €
1.3 Προώθηση αποτελεσμάτων Έρευνας, Καινοτομίας και Τεχνολογία στις επιχειρήσεις	1	1.598.000,00 €
1.4 Συστάδες ανάπτυξης	3	N/A
1.5 Βιομηχανική Μετάβαση και Επιχειρηματικότητα	6	1.667.190,00 €
1.6 Δημόσια διοίκηση και ψηφιοποίηση (ηλεκτρονική διακυβέρνηση, ηλεκτρονικές δημόσιες συμβάσεις, ηλεκτρονική ένταξη, ηλεκτρονική μάθηση, κλπ)	2	90.000,00 €
1.8 Ψηφιακή διασύνδεση μονάδων δημόσιας διοίκησης	1	454.044,28 €
1.10 Έξυπνες πόλεις	1	30.000,00 €
ΑΣ2. ΠΡΑΣΙΝΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ: ΚΥΚΛΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ – ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ – ΚΛΙΜΑΤΙΚΗ ΑΛΛΑΓΗ	Σύνολο Προτάσεων ΑΣ2: 121	Σύνολο π/υ ΑΣ2: 55.121.895,32 €
2.1 Ενεργειακή απόδοση	4	1.589.000,00 €
2.2 Στήριξη ΑΠΕ – συμπαραγωγή	1	100.000,00 €
2.3 Διαχείριση στερεών και υγρών αποβλήτων	12	8.815.891,24 €
2.4 Πρόληψη & διαχείριση κινδύνων	21	6.967.000,00 €
2.5 Απεξάρτηση από ορυκτά καύσιμα- ενεργειακή μετάβαση	4	277.200,00 €
2.6 Παροχή πόσιμου νερού & διαχείριση υδάτων	24	5.187.400,00 €
2.8 Στήριξη φιλικών προς το περιβάλλον διεργασιών παραγωγής και αποδοτικής χρήσης πόρων	2	1.175.000,00 €

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟΥ ΣΤΟΧΟΥ ΚΑΙ ΑΞΟΝΑ ΠΡΟΤΕΡΙΑΙΟΤΗΤΑΣ ΠΠΑ	Πλήθος Προτάσεων	Π/Υ Προταθέντων έργων
2.9 Ανάπτυξη υποδομών και προστασία περιβάλλοντος (μικρά φράγματα, αρδευτικά δίκτυα, ύδρευση - αποχέτευση, αντιπλημμυρικά κλπ)	26	15.133.822,37 €
2.10 Ανάδειξη, προστασία και αξιοποίηση της φυσικής κληρονομιάς (βιοποικιλότητα, περιοχές Natura κλπ)	13	6.626.600,00 €
2.11 Πράσινες πόλεις (αστικές αναπλάσεις, εκσυγχρονισμός στόλου αστικών μεταφορών κλπ)	14	9.249.981,71 €
ΑΣ3. ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ: ΥΓΕΙΑ - ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ - ΠΑΙΔΕΙΑ - ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΣ - ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΣΥΝΟΧΗ	Σύνολο Προτάσεων ΑΣ3: 58	Σύνολο π/υ ΑΣ3: 27.659.083,12 €
3.1 Υγεία - υποδομές, εξοπλισμός	6	1.150.000,00 €
3.2 Τόνωση των πολιτικών απασχόλησης (προγράμματα επιχειρηματικής κατάρτισης, μικροπιστώσεις για επιχειρηματικά σχέδια ανέργων κλπ.)	1	N/A
3.3 Ενσωμάτωση Ευπαθών Ομάδων Πληθυσμού (α. 1 παρ. 4 ν. 4019/2011) στο εργατικό δυναμικό	1	N/A
3.5 Κοινωνικές επενδύσεις (πχ στήριξη της οικογένειας, ενίσχυση προσχολικής αγωγής)	5	1.268.341,38 €
3.6 Αντιμετώπιση ανισοτήτων στις απομακρυσμένες και νησιωτικές περιοχές (μεταφορικό ισοδύναμο)	1	N/A
3.7 Δράσεις εκπαίδευσης – κατάρτισης εργαζομένων	5	11.260.000,00 €
3.8 Ανάπτυξη και Εκσυγχρονισμός Υποδομών όλων των βαθμίδων εκπαίδευσης (μετάβαση σε αποκεντρωμένο σύστημα μεγαλύτερων και λιγότερων μονάδων, ενίσχυση ψηφιακών και λοιπών υποδομών, επιμόρφωση εκπαιδευτικών κλπ.)	28	8.695.943,20 €
3.11 Ενίσχυση δομών ενσωμάτωσης Ευπαθών Ομάδων Πληθυσμού (α. 1 παρ. 4 ν. 4019/2011) στην εκπαίδευση	2	356.500,00 €
3.13 Υποδομές στον τομέα του αθλητισμού	8	2.528.298,54 €
3.14 Ολοκληρωμένη ανάπτυξη των αστικών, αγροτικών και παράκτιων περιοχών -στήριξη τοπικών πρωτοβουλιών	1	2.400.000,00 €
ΑΣ4. ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΥΠΟΔΟΜΩΝ: ΔΙΚΤΥΑ - ΜΕΤΑΦΟΡΕΣ - ΕΦΟΔΙΑΣΤΙΚΗ ΑΛΥΣΙΔΑ	Σύνολο Προτάσεων ΑΣ3: 82	Σύνολο π/υ ΑΣ3: 39.469.716,10 €
4.1 Υποδομές ΤΠΕ	1	N/A
4.2 Ενεργειακά δίκτυα και υποδομές	2	230.000,00 €
4.3 Λιμενικές υποδομές	23	9.734.120,00 €
4.5 Οδικές υποδομές	47	25.854.268,10 €
4.6 Υποδομές αερομεταφορών	1	N/A
4.7 Υδατοδρόμια	2	N/A
4.8 Οδική ασφάλεια	3	1.751.328,00 €
4.11 Επενδύσεις στην εφοδιαστική αλυσίδα	3	1.900.000,00 €
ΑΣ5. ΕΞΩΣΤΡΕΦΕΙΑΣ: ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ - ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ - ΑΓΡΟΔΙΑΤΡΟΦΙΚΟΣ ΤΟΜΕΑΣ - ΜΕΤΑΠΟΙΗΣΗ	Σύνολο Προτάσεων ΑΣ5: 125	Σύνολο π/υ ΑΣ5: 35.394.460,49 €
5.1 Προώθηση τουρισμού με έμφαση στις ανερχόμενες και μη παραδοσιακές αγορές	13	1.710.000,00 €

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟΥ ΣΤΟΧΟΥ ΚΑΙ ΑΞΟΝΑ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ ΠΠΑ	Πλήθος Προτάσεων	Π/Υ Προταθέντων έργων
5.2 Προώθηση και ανάπτυξη υποδομών για εναλλακτικές μορφές τουρισμού (health & wellness, city break, αγροτουρισμός, ορειβατικός τουρισμός κλπ.)	14	3.910.000,00 €
5.3 Προστασία και ανάδειξη μνημείων, αρχαιολογικών χώρων και τόπων ιστορικού ενδιαφέροντος	28	16.572.000,00 €
5.4 Προστασία, ανάπτυξη και προβολή της πολιτιστικής κληρονομιάς	14	726.300,00 €
5.5 Μουσεία και Πολιτιστικά Κέντρα	12	4.438.400,00 €
5.6 Υποδομές και δράσεις σύγχρονου Πολιτισμού	19	7.177.660,99 €
5.7 Πολιτιστικές και δημιουργικές βιομηχανίες	20	790.099,50 €
5.8 Ενίσχυση των επιχειρήσεων για αύξηση της εξωστρέφειας στις εθνικές και διεθνείς αγορές	4	70.000,00 €
5.9 Ανάπτυξη και προώθηση προϊόντων με προστατευόμενη ονομασία προέλευσης (ΠΟΠ) και προστατευόμενη γεωγραφική ένδειξη (ΠΓΕ)	1	N/A
Γενικό Σύνολο Προτάσεων/Προϋπολογισμών Παρεμβάσεων	401	161.484.389,31€

Πηγή: Διαβουλεύσεις Ε.Π.Α. της Δι.Α.Π, Δεκέμβριος 2020

Τα συμπεράσματα που εξάγονται εκ των προαναφερθέντων στοιχείων και της διαδικασίας συστηματοποίησής τους είναι τα εξής:

- Οι Φορείς, οι Υπηρεσίες και τα Αιρετά στελέχη της Π.Β.Α.** έχουν κατανοήσει την ανάγκη για ισόρροπη ανάπτυξη σε όλους τους Αναπτυξιακούς Στόχους όπως αποτυπώνεται στους προηγούμενους πίνακες και στις προτάσεις που υπέβαλλαν. Μάλιστα, όπως παρουσιάζεται στον ακόλουθο πίνακα **θεωρούν αναγκαία την ανατροπή της μέχρι σήμερα ποσόστωσης κατανομής πόρων** σε όλους τους Αναπτυξιακούς Στόχους.

Πίνακας 16: Συγκριτικός Πίνακας Κατανομών υφιστάμενων και προταθέντων Έργων Π.Δ.Ε. ανά ΑΣ

Αναπτυξιακός Στόχος	Προτάσεις Νέων Έργων	Υφιστάμενο Π.Δ.Ε.	ΑΛΛΑΓΗ (2 με 3)	% Διαφορά (2 με 3)
1	2	3	4	5
ΑΣ1	2,38%	0,00%	(+) 2,38%	(+) 238%
ΑΣ2	34,13%	15,32%	(+) 18,81%	(+) 223%
ΑΣ3	17,13%	11,09%	(+) 6,04%	(+) 154%
ΑΣ4	24,44%	65,56%	(-)41,12%	(-) 37%
ΑΣ5	21,89%	7,64%	(+) 14,25%	(+)287%
ΑΣ6	1,00%	0,40%	(+) 0,60%	(+) 250%

Πηγή: Διαβουλεύσεις Ε.Π.Α. της Δι.Α.Π, Δεκέμβριος 2020

2. Οι **προτεινόμενοι προϋπολογισμοί ανά έργο** παραμένουν μικροί περίπου **400-500.000€** ανά έργο, γεγονός που επιβεβαιώνει την ανάγκη αλλαγής κουλτούρας.
3. Από την εκτίμηση του συνολικού αθροίσματος προταθέντων νέων έργων, ήτοι «ενδεικτικά» 161.484.389,31€ προκύπτει ότι **υπερκαλύπτεται η διαθέσιμη κατανομή πόρων του Π.Π.Α. 2021-2025** προς την Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου (βλ. 102εκ €) κατά περίπου **+58%**. Ως αποτέλεσμα οι προτάσεις νέων έργων δεν θα καταστεί εφικτό να ενσωματωθούν στο σύνολό τους στο Π.Π.Α. της Π.Β.Α. και θα πρέπει να αποτελέσουν βάση περιφερειακού σχεδιασμού (παράλληλα με το Ε.Π.Α. 2021-2025) για το ΕΣΠΑ 2021-2027 και το Ταμείο Ανάκαμψης.
4. Στους ως άνω προταθέντες τομείς/άξονες προτεραιότητας (ως νέα έργα) δυστυχώς μόλις ένα μικρό **πλήθος έργων 11,04%** αθροιζόμενου προϋπολογισμού **17.831.567,00 €**, τα οποία είτε δεν απαιτούν μελέτες είτε διαθέτουν επικαιροποιημένες μελέτες, και μπορούν να χαρακτηριστούν ως **«ώριμα» έργα**. Όσον αφορά τα υπόλοιπα, θα απαιτηθεί περαιτέρω ενδελεχής έρευνα από την Δι.Α.Π. και τις Τεχνικές Υπηρεσίες της Περιφέρειας και ίσως συμπληρωματικές παρεμβάσεις ανάθεσης μελετών –πιθανώς από την Τεχνική Βοήθεια του Ε.Π.Α. ή/και ως διακριτές ενέργειες (μελέτης/κατασκευής) μέσω της ένταξής τους στο ΕΣΠΑ- ώστε να αποτελέσουν αναπτυξιακές παρεμβάσεις στη Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου.

3.2.2 Δράσεις και Νέα Έργα που δύναται να χρηματοδοτηθούν από το ΕΣΠΑ 2021-2027 ανά Αναπτυξιακό Στόχο

Ακολούθως και με βάση την 2^η Εγκύκλιο²² και ανά Αναπτυξιακό Στόχο παρουσιάζονται οι δυνατότητες ένταξης των νέων έργων που προτάθηκαν στα πλαίσια διαβούλευσης για το Π.Π.Α. της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου, για χρηματοδότηση μέσω του ΕΣΠΑ 2021-2027.

Αναπτυξιακός Στόχος 1

Μέσω της διαδικασίας διαβούλευσης προέκυψαν προτάσεις **7 νέων έργων** συνολικού εκτιμώμενου προϋπολογισμού περίπου: **2.172.044,28 €** στον Αναπτυξιακό Στόχο 1, τα οποία κατά εφαρμογή της 2^{ης} Εγκυκλίου μπορούν να ενταχθούν στον περιφερειακό σχεδιασμό ΕΣΠΑ 2021-2027. Άλλωστε, αποτελούν αμιγώς έργα «Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης».

Πίνακας 17: Τομείς /Άξονες Προτεραιότητας ΑΣ1 Δυνητικής Χρηματοδότησης Μέσω ΕΣΠΑ 2021-2027

ΑΣ1: Ανάπτυξη	Έξυπνη	Τομείς/Άξονες Προτεραιότητας που δύναται να ενταχθούν στο ΕΣΠΑ 2021-2027
1.3		Προώθηση αποτελεσμάτων έρευνας, καινοτομίας και τεχνολογίας στις επιχειρήσεις

²² Πηγή: υπ' αρ. πρωτ.: 125192/2020 «2^η εγκύκλιος για την προετοιμασία του σχεδιασμού των Προγραμμάτων 2021-2027»

1.11	Ψηφιακές δεξιότητες και ψηφιακή ένταξη
------	--

Πηγή: Διαβουλεύσεις Π.Π.Α. της Δι.Α.Π, Δεκέμβριος 2020

Αναπτυξιακός Στόχος 2

Μέσω της διαδικασίας διαβούλευσης προέκυψαν προτάσεις **106 νέων έργων** συνολικού εκτιμώμενου προϋπολογισμού περίπου: **42.746.101,78 €** στον Αναπτυξιακό Στόχο 2, τα οποία κατά εφαρμογή της 2^{ης} Εγκυκλίου μπορούν να ενταχθούν στον περιφερειακό σχεδιασμό ΕΣΠΑ 2021-2027.

Πίνακας 18: Τομείς/ Άξονες Προτεραιότητας ΑΣ2 Δυνητικής Χρηματοδότησης Μέσω ΕΣΠΑ 2021-2027

ΑΣ2: Πράσινη Ανάπτυξη	Τομείς/Άξονες Προτεραιότητας που δύναται να ενταχθούν στο ΕΣΠΑ 2021-2027
2.1	Ενεργειακή απόδοση
2.2	Στήριξη ΑΠΕ – συμπαραγωγή
2.3	Διαχείριση στερεών και υγρών αποβλήτων
2.4	Πρόληψη & διαχείριση κινδύνων
2.5	Απεξάρτηση από ορυκτά καύσιμα- ενεργειακή μετάβαση
2.6	Παροχή πόσιμου νερού & διαχείριση υδάτων
2.9	Ανάπτυξη υποδομών και προστασία περιβάλλοντος (μικρά φράγματα, αρδευτικά δίκτυα, ύδρευση - αποχέτευση, αντιπλημμυρικά κλπ),
2.10	Ανάδειξη, προστασία και αξιοποίηση της φυσικής κληρονομιάς (βιοποικιλότητα, περιοχές Natura κλπ)
2.11	Πράσινες πόλεις (αστικές αναπλάσεις, εκσυγχρονισμός στόλου αστικών μεταφορών κλπ)

Πηγή: Διαβουλεύσεις Π.Π.Α. της Δι.Α.Π, Δεκέμβριος 2020

Αναπτυξιακός Στόχος 3

Μέσω της διαδικασίας διαβούλευσης προέκυψαν προτάσεις **63 νέων έργων** συνολικού εκτιμώμενου προϋπολογισμού περίπου: **30.516.083,12 €** στον Αναπτυξιακό Στόχο 3, τα οποία κατά εφαρμογή της 2^{ης} Εγκυκλίου μπορούν να ενταχθούν στον περιφερειακό σχεδιασμό ΕΣΠΑ 2021-2027.

Πίνακας 19: Τομείς / Άξονες Προτεραιότητας ΑΣ3 Δυνητικής Χρηματοδότησης Μέσω ΕΣΠΑ 2021-2027

ΑΣ3: Κοινωνική Ανάπτυξη	Τομείς/Άξονες Προτεραιότητας που δύναται να ενταχθούν στο ΕΣΠΑ 2021-2027
3.1	Υγεία - υποδομές, εξοπλισμός
3.2	Τόνωση των ενεργητικών πολιτικών απασχόλησης (προγράμματα επιχειρηματικής κατάρτισης, μικροπιστώσεις για επιχειρηματικά σχέδια ανέργων κλπ.)
3.3	Ενσωμάτωση Ευπαθών Ομάδων Πληθυσμού (α. 1 παρ. 4 ν. 4019/2011) στο εργατικό δυναμικό
3.6	Αντιμετώπιση ανισοτήτων στις απομακρυσμένες και νησιωτικές περιοχές (μεταφορικό ισοδύναμο)
3.7	Δράσεις εκπαίδευσης – κατάρτισης εργαζομένων
3.8	Ανάπτυξη και Εκσυγχρονισμός Υποδομών όλων των βαθμίδων εκπαίδευσης (μετάβαση σε αποκεντρωμένο σύστημα μεγαλύτερων και λιγότερων μονάδων, ενίσχυση ψηφιακών και λοιπών υποδομών, επιμόρφωση εκπαιδευτικών κλπ.)
3.13	Υποδομές στον τομέα του αθλητισμού
3.14	Ολοκληρωμένη ανάπτυξη των αστικών, αγροτικών και παράκτιων

περιοχών - στήριξη τοπικών πρωτοβουλιών

Πηγή: Διαβουλεύσεις Π.Π.Α. της Δι.Α.Π, Δεκέμβριος 2020

Αναπτυξιακός Στόχος 4

Μέσω της διαδικασίας διαβούλευσης προέκυψαν προτάσεις **89 νέων έργων** συνολικού εκτιμώμενου προϋπολογισμού περίπου: **47.783.509,64 €** στον Αναπτυξιακό Στόχο 4, τα οποία κατά εφαρμογή της 2^{ης} Εγκυκλίου μπορούν να ενταχθούν στον περιφερειακό σχεδιασμό ΕΣΠΑ 2021-2027.

Πίνακας 20: Τομείς / Άξονες Προτεραιότητας ΑΣ4 Δυνητικής Χρηματοδότησης Μέσω ΕΣΠΑ 2021-2027

ΑΣ4: Ανάπτυξη Υποδομών	Τομείς/Άξονες Προτεραιότητας που δύναται να ενταχθούν στο ΕΣΠΑ 2021-2027
4.1	Υποδομές ΤΠΕ
4.2	Ενεργειακά δίκτυα και υποδομές
4.3	Λιμενικές υποδομές
4.5	Οδικές υποδομές
4.7	Υδατοδρόμια
4.8	Οδική ασφάλεια
4.9	Ψηφιοποίηση μεταφορών
4.11	Επενδύσεις στην Εφοδιαστική αλυσίδα

Πηγή: Διαβουλεύσεις Π.Π.Α. της Δι.Α.Π, Δεκέμβριος 2020

Αναπτυξιακός Στόχος 5

Μέσω της διαδικασίας διαβούλευσης προέκυψαν προτάσεις **101 νέων έργων** συνολικού εκτιμώμενου προϋπολογισμού περίπου: **27.885.555,49 €** στον Αναπτυξιακό Στόχο 5, τα οποία κατά εφαρμογή της 2^{ης} Εγκυκλίου μπορούν να ενταχθούν στον περιφερειακό σχεδιασμό ΕΣΠΑ 2021-2027.

Πίνακας 21: Τομείς / Άξονες Προτεραιότητας ΑΣ5 Δυνητικής Χρηματοδότησης Μέσω ΕΣΠΑ 2021-2027

ΑΣ5: Εξωστρέφεια	Τομείς/ Άξονες Προτεραιότητας που δύναται να ενταχθούν στο ΕΣΠΑ 2021-2027
5.1	Πρώθηση τουρισμού με έμφαση στις ανερχόμενες και μη παραδοσιακές αγορές
5.2	Πρώθηση και ανάπτυξη υποδομών για εναλλακτικές μορφές τουρισμού (health & wellness, city break, αγροτουρισμός, ορειβατικός τουρισμός κλπ.)
5.3	Προστασία και ανάδειξη μνημείων, αρχαιολογικών χώρων και τόπων ιστορικού ενδιαφέροντος
5.4	Δράσεις προστασίας, ανάπτυξης και προβολής στον τομέα του τουρισμού και της πολιτιστικής κληρονομιάς
5.5	Μουσεία και Πολιτιστικά Κέντρα
5.6	Υποδομές και δράσεις σύγχρονου Πολιτισμού
5.7	Πολιτιστικές και δημιουργικές βιομηχανίες
5.8	Ενίσχυση των επιχειρήσεων για αύξηση της εξωστρέφειας στις εθνικές και διεθνείς αγορές
5.9	Ανάπτυξη και προώθηση προϊόντων με προστατευόμενη ονομασία προέλευσης (ΠΟΠ) και προστατευόμενη γεωγραφική ένδειξη (ΠΓΕ)

Πηγή: Διαβουλεύσεις Π.Π.Α. της Δι.Α.Π, Δεκέμβριος 2020

Για την ένταξη των ως άνω παρεμβάσεων στο σχεδιασμό του ΕΣΠΑ 2021-2027 θα πρέπει να εξεταστούν περαιτέρω τόσο οι εξαρτώμενες αιρεσιμότητες του προγράμματος, όσο και η σκοπιμότητα και οι τεχνικές προδιαγραφές τους.

3.2.3 Οι Άξονες Προτεραιότητας του Π.Π.Α. της Π.Β.Α. 2021-2025

Όπως προαναφέρθηκε σε προηγούμενες ενότητες στην Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου παρατηρούνται σημαντικές αποκλίσεις σε οικονομικούς και κοινωνικούς δείκτες, σε σχέση με άλλες περιφέρειες της χώρας. Το κατά κεφαλήν ΑΕΠ στην περιφέρεια Βορείου Αιγαίου (€11,8 χιλ.) είναι σχεδόν το μισό από αυτό που καταγράφεται στην Αττική (€23,3 χιλ.) για το 2018 (σε τρέχουσες τιμές), ενώ ο δείκτης κινδύνου φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού για το Βόρειο Αιγαίο (33,6%) είναι υψηλότερος του μέσου όρου της χώρας (31,8%) για το 2018. Σημαντικό ρόλο στην εξάλειψη των κοινωνικών ανισοτήτων διαδραματίζουν οι ευκαιρίες που παρουσιάζονται στην εκπαίδευση, απασχόληση και επιχειρηματική δραστηριότητα για τους νέους ανθρώπους κάθε περιφέρειας. Οι ανάγκες για την ενίσχυση των συνθηκών αυτών είναι αυξημένες, καθώς παρουσιάζεται ιδιαίτερα υψηλό ποσοστό ατόμων ηλικίας 15 – 24 που βρίσκονται εκτός εκπαίδευσης και απασχόλησης (25,7%), με το μέσο όρο της χώρας να κυμαίνεται στο 12,5% για το έτος 2019.

Χαμηλά ποσοστά, σε σχέση με το μέσο όρο της χώρας, καταγράφονται επίσης στους δείκτες επιστημονικής κατάρτισης και καινοτομίας στην περιφέρεια Βορείου Αιγαίου, ενώ αυξημένη παρουσιάζεται και η ανάγκη για την ενίσχυση των ψηφιακών υποδομών σε όλη την νησιωτική χώρα. Ιδιαίτερης δε προσοχής χρήζει η αύξηση του πληθυσμού, κατά την περίοδο 2015 – 2019, που καταγράφεται στην Περιφέρεια του Βορείου Αιγαίου, σε αντίθεση με την μείωση που παρατηρείται στο σύνολο της υπόλοιπης χώρας. Ο εν λόγω δείκτης αναδεικνύει την ιδιαιτερότητα και το μέγεθος της πρόκλησης που προέρχεται από την ισχυρή ροή μεταναστών λόγω της προσφυγικής κρίσης.

Υπό το ως άνω πλαίσιο και συμπληρωματικά στις Ευρωπαϊκές, Εθνικές και άλλες Περιφερειακές Στρατηγικές, το Περιφερειακό Πρόγραμμα Ανάπτυξης της Π.Β.Α. ήτοι, το μέρος του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων, της περιόδου 2021-2025, το οποίο θα χρηματοδοτηθεί με αμιγώς εθνικούς πόρους 102 εκ ευρώ διαρθρώνεται ως ακολούθως.

Αναπτυξιακός Στόχος (ΑΣ)1: «Εξυπνη Ανάπτυξη»

Σε συνέχεια των διαβουλεύσεων και σε απόλυτη σύγκλιση και συμπληρωματικότητα με τις εθνικές παρεμβάσεις οι οποίες θα επικεντρωθούν:

- στην προώθηση των αποτελεσμάτων της έρευνας, της τεχνολογίας και της καινοτομίας στις επιχειρήσεις, για την αύξηση της ανταγωνιστικότητάς και της εξωστρέφειάς τους, στην ενίσχυση των πολύ μικρών επιχειρήσεων της, για αύξηση του μεγέθους και της ανταγωνιστικότητάς τους, στην ενίσχυση των επιχειρήσεων των νησιών, για διακλαδικές, διατομεακές και διανησιωτικές συνεργασίες, στην ενίσχυση των επιχειρήσεων, για αύξηση της εξωστρέφειάς τους στις εθνικές και διεθνείς αγορές,

- στην ανάπτυξη επιχειρηματικών δραστηριοτήτων στην ψηφιακή τεχνολογία και αξιοποίηση της Τεχνολογίας των Πληροφοριών και Επικοινωνιών (ΤΠΕ) από τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις τόσο στη συνεργασία των επιχειρήσεων μεταξύ τους, όσο και στις σχέσεις των επιχειρήσεων με τους καταναλωτές,
- στον ψηφιακό μετασχηματισμό του δημόσιου τομέα, στην ενδυνάμωση και διεύρυνση των ερευνητικών δυνατοτήτων του δημόσιου και ιδιωτικού τομέα, προς την κατεύθυνση των αναγκών και των δυνατοτήτων του παραγωγικού ανθρώπινου δυναμικού, στη διεύρυνση και εμβάθυνση των παρεχόμενων ηλεκτρονικών υπηρεσιών με στόχο την αξιοποίησή τους από τους πολίτες, τις επιχειρήσεις και τον δημόσιο τομέα, για άμβλυνση των προβλημάτων απομόνωσης τόσο των νησιών (ιδιαίτερως των μικρότερων), όσο και των ορεινών και ημιορεινών ζωνών,

η Περιφέρεια Β. Αιγαίου θα επιθυμούσε να εντάξει δράσεις του εθνικού σκέλους Π.Δ.Ε. και στον Αναπτυξιακό Στόχο 1. Ωστόσο, στην παρούσα χρονική στιγμή δεν επαρκούν οι εγκεκριμένοι πόροι για την εξυπηρέτηση αυτής της ανάγκης. Εντούτοις, με την ολοκλήρωση της διαδικασίας εξυγίανσης του υφιστάμενου Π.Δ.Ε., την απελευθέρωση απαιτούμενων πόρων από την αποπληρωμή/ολοκλήρωση έργων και την εισροή πρόσθετων πόρων από την υπερδέσμευση του ΠΠΑ (έως και 30% του εγκεκριμένου προϋπολογισμού), η Π.Β.Α. σε επόμενη αναθεώρηση του Π.Π.Α. θα εντάξει δράσεις και στους ακόλουθους τομείς/άξονες προτεραιότητας του Π.Π.Α.:

- **1.6 «Δημόσια διοίκηση και ψηφιοποίηση»** για την ενίσχυση των δημόσιων υπηρεσιών και οργανισμών της περιφέρειας, την ενίσχυση φορέων (π.χ. υγείας, πολιτισμού, κ.ά.) για την ανάπτυξη υποδομών ηλεκτρονικών υπηρεσιών προς τους πολίτες.
- **1.8 «Ψηφιακή διασύνδεση μονάδων δημόσιας διοίκησης»** για την δημιουργία και λειτουργία υποδομών παροχής υψηλού επιπέδου υπηρεσιών προς τους πολίτες και τις επιχειρήσεις στους βασικούς κοινωνικούς και οικονομικούς τομείς.
- **1.10 «Έξυπνες πόλεις»**

Αναπτυξιακός Στόχος (ΑΣ)2: «Πράσινη Ανάπτυξη»

Σε απόλυτη σύγκλιση και συμπληρωματικότητα με τις εθνικές παρεμβάσεις οι οποίες θα επικεντρωθούν:

- στην ολοκλήρωση/επικαιροποίηση του θεσμικού πλαισίου (κυρίως ΑΠΕ), στην προσέλκυση ιδιωτικών κεφαλαίων και την ενίσχυση ESCOs, στη στήριξη καταναλωτών για την ενεργειακή αναβάθμιση κτιρίων, στην επιβολή υποχρέωσης ενεργειακής απόδοσης, στη μεγαλύτερη δυνατή αξιοποίηση ΑΠΕ (περιλαμβανομένων υπεράκτιων), στην ανάπτυξη, αναβάθμιση και ψηφιοποίηση υποδομών δικτύων μεταφοράς και διανομής ενέργειας και των συστημάτων παρακολούθησης (έξυπνοι μετρητές) και στην επιλογή κατάλληλων οικονομικών κινήτρων για συμμετοχή τελικών καταναλωτών,

- στην πρόληψη κινδύνων και την ενίσχυση της ανθεκτικότητας σε καταστροφές με παρεμβάσεις που θα επικεντρωθούν στην επιχειρησιακή ενίσχυση των δομών του Εθνικού Μηχανισμού Διαχείρισης Κρίσεων και Αντιμετώπισης Καταστροφών, ενίσχυση των θεσμικών ικανοτήτων, απόκτηση σύγχρονου εξοπλισμού και συστημάτων, αναβάθμιση δεξιοτήτων προσωπικού και κινητοποίηση εθελοντικών οργανώσεων, έργα βραχείας αποκατάστασης μετά από μεγάλες καταστροφές και δράσεις διασυννοριακή συνεργασία πρόληψης και αντιμετώπισης φυσικών κινδύνων,
- στην παράλληλη ενίσχυση δράσεων υιοθέτησης της κυκλικής οικονομίας από επιχειρήσεις και ενίσχυσης της βιομηχανικής συμβίωσης μεταξύ ΜμΕ μέσω της προώθηση της κυκλικότητας στις μεθόδους παραγωγής,
- στην προώθηση της βιοοικονομίας, των υπηρεσιών χρήσης αντί της προμήθειας προϊόντων και των κυκλικών επιχειρηματικών μοντέλων καινοτομίας,
- στην προώθηση της ολοκληρωμένης διαχείρισης αποβλήτων με δράσεις που σχετίζονται με την κυκλική κατανάλωση, την ανακύκλωση και επανάχρηση με αναβάθμιση των σχετικών υποδομών, καθώς και τη χρήση έξυπνων τεχνολογιών,
- στην ορθολογική και βιώσιμη διαχείριση των υδάτινων πόρων (συμπ. θαλάσσιων) προκειμένου να διασφαλιστεί η καθολική πρόσβαση σε επαρκές και καλής ποιότητας νερό, με έμφαση σε απομακρυσμένα και μικρά νησιά,
- στην κατά προτεραιότητα αντιμετώπιση της κάλυψης αναγκών σε υποδομές διαχείρισης λυμάτων ιδιαίτερα σε οικισμούς α, β, γ προτεραιότητας, καθώς και σε τουριστικές και περιβαλλοντικά ευαίσθητες περιοχές με έμφαση σε μικρά νησιά, συνδυάζοντας και διαχείριση ιλύος,
- στην προστασία της βιοποικιλότητας και των δασών με στόχο την αποτελεσματικότερη διαχείριση των προστατευόμενων περιοχών και του δικτύου NATURA 2000,

η Περιφέρεια Β. Αιγαίου θα εστιάσει σε δράσεις στους ακόλουθους άξονες Προτεραιότητας του Π.Π.Α.:

- **2.3 «Διαχείριση στερεών και υγρών αποβλήτων»** για την προστασία του περιβάλλοντος φυσικού και ανθρωπογενούς με προσανατολισμό ιδιαίτερα στην ολοκληρωμένη διαχείριση στερεών και υγρών αποβλήτων, με εστίαση στην ανακύκλωση των στερεών και στη διαχείρισή τους στην πηγή, καθώς και με την ολιστική διαχείριση των υγρών αποβλήτων, κυρίως και πρωτίστως αξιοποιώντας την ιλύ και επαναχρησιμοποιώντας το νερό κατάλληλα επεξεργασμένων λυμάτων, με βάση τις αρχές της κυκλικής οικονομίας.
- **2.4 «Πρόληψη & διαχείριση κινδύνων»**, για την θωράκιση των νησιών της Περιφέρειας από φυσικές καταστροφές με μέτρα πρόληψης πυρκαγιών, πλημμυρών και διάβρωσης ακτών/εδαφών, καθώς και με μέτρα ευαισθητοποίησης, ενημέρωσης και κατάρτισης πολιτών και στελεχών

αρμόδιων Υπηρεσιών, για πρόληψη και αντιμετώπιση φυσικών καταστροφικών φαινομένων και γενικότερα περί κλιματικής αλλαγής.

- **2.6 «Παροχή πόσιμου νερού & διαχείριση υδάτων»** για την εξασφάλιση της αυτάρκειας των νησιών της Περιφέρειας σε νερό, με τις κατάλληλες ενέργειες εξοικονόμησης σε όλα τα στάδια διαχείρισής του και με την αξιοποίηση των κατάλληλων νέων τεχνολογιών.
- **2.9 «Ανάπτυξη υποδομών και προστασία περιβάλλοντος** (μικρά φράγματα, αρδευτικά δίκτυα, ύδρευση - αποχέτευση, αντιπλημμυρικά κλπ)»
- **2.10 «Ανάδειξη, προστασία και αξιοποίηση της φυσικής κληρονομιάς** (βιοποικιλότητα, περιοχές Natura κλπ)» για την προστασία και ορθολογική ανάδειξη του πλούσιου και σπάνιου φυσικού θαλάσσιου, φυτικού, ζωικού και γεωλογικού περιβάλλοντος των νησιών της Περιφέρειας, ως προσδιοριστικού παράγοντα του χαρακτήρα κάθε νησιού και κατ' ακολουθία, ως πόρο της ελκυστικότητας των νησιών της Περιφέρειας.
- **2.11 «Πράσινες πόλεις** (αστικές αναπλάσεις, εκσυγχρονισμός στόλου αστικών μεταφορών κλπ)» για την αύξηση της αναγνωρισιμότητας και της ελκυστικότητας των νησιών της Περιφέρειας ως περιοχές υψηλού επιπέδου ποιότητας ζωής και αποδοτικής οικονομικής/ επιχειρηματικής δραστηριότητας.

Συνοπτικά τα αναμενόμενα αποτελέσματα των δράσεων του Αναπτυξιακού Στόχου 2 θα είναι η διασφάλιση της προστασίας του πληθυσμού των νησιών και της παρουσίας του από φυσικές καταστροφές, με παράλληλη προστασία του περιβάλλοντος και των φυσικών πόρων κάθε νησιού ως πόλους έλξης για επίσκεψη, διαμονή και κατοίκηση των νησιών και για ανάπτυξη παραγωγικών/οικονομικών και κοινωνικών δραστηριοτήτων.

Αναπτυξιακός Στόχος (ΑΣ)3: «Κοινωνική Ανάπτυξη»

Σε απόλυτη σύγκλιση και συμπληρωματικότητα με τις εθνικές παρεμβάσεις οι οποίες θα επικεντρωθούν στις βασικές προτεραιότητες :

- μια πιο κοινωνική Ελλάδα μέσω της επένδυσης στο ανθρώπινο δυναμικό και της διασφάλισης ισότιμης πρόσβασης σε ποιοτικές υπηρεσίες και αγαθά, αναβάθμιση της ποιότητας και της ενίσχυσης της εξωστρέφειας και της συνάφειας της εκπαίδευσης όλων των βαθμίδων και της δια βίου μάθησης με την αγορά εργασίας,
- αναβάθμιση και εκσυγχρονισμό των θεσμών και μηχανισμών κοινωνικής αλληλεγγύης η οποία αποτελεί βασική επιλογή με στόχο τον περιορισμό της εισοδηματικής ανισότητας, του κινδύνου φτώχειας του κοινωνικού αποκλεισμού και των έμφυλων και άλλων διακρίσεων,
- ανάπτυξη υπηρεσιών φροντίδας που βασίζονται στην οικογένεια και την κοινότητα αποτελούν μέτρα προς αυτή την κατεύθυνση παράλληλα με τον εκσυγχρονισμό και τη δημιουργία υποδομών κοινωνικής προστασίας, αναψυχής και πολιτισμού,

- κοινωνική ένταξη για πολίτες περιθωριοποιημένων κοινοτήτων και ατόμων με μεταναστευτικό υπόβαθρο, μέσω της αντιμετώπισης των εις βάρος τους διακρίσεων, της επισφαλούς στέγασης και της ένταξής τους στην εκπαίδευση, η Περιφέρεια Β. Αιγαίου θα εστιάσει σε δράσεις στους ακόλουθους άξονες Προτεραιότητας του Π.Π.Α.:
- **3.5 «Κοινωνικές επενδύσεις»** (πχ στήριξη της οικογένειας, ενίσχυση προσχολικής αγωγής). Στόχος είναι η δημιουργία (ολοκλήρωση και αναβάθμιση) ενός αποτελεσματικού δικτύου υποδομών κοινωνικής πρόνοιας, κυρίως για παιδιά, ηλικιωμένους και ευπαθείς πληθυσμιακές ομάδες, συμπεριλαμβανομένων και εκείνων με ιδιαίτερα χαμηλά εισοδήματα.
- **3.6 «Αντιμετώπιση ανισοτήτων στις απομακρυσμένες και νησιωτικές περιοχές (μεταφορικό ισοδύναμο)»**. Στόχος αυτών των δράσεων –όταν το επιτρέψει η ελάφρυνση του προγράμματος-αποτελεί η βελτίωση της ποιότητας ζωής των κατοίκων της Περιφέρειας και η ενδυνάμωση της κοινωνικής συνοχής.
- **3.8 «Ανάπτυξη και Εκσυγχρονισμός Υποδομών όλων των βαθμίδων εκπαίδευσης»** (μετάβαση σε αποκεντρωμένο σύστημα μεγαλύτερων και λιγότερων μονάδων, ενίσχυση ψηφιακών και λοιπών υποδομών, επιμόρφωση εκπαιδευτικών κλπ.). Στόχος είναι η κάλυψη των αναγκών όλων των νησιών σε υποδομές εκπαίδευσης όλων των βαθμίδων, συμπεριλαμβανόμενης και με ιδιαίτερη έμφαση της προσχολικής εκπαίδευσης, καθώς και της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης, με αξιοποίηση και των ΤΠΕ, καθώς και των αναγκών μετακινήσεων μαθητών (Σχολικών λεωφορείων). Παράλληλοι στόχοι αποτελούν η βελτίωση του εκπαιδευτικού επιπέδου του πληθυσμού της Περιφέρειας και η σύνδεση των συστημάτων τοπικής εκπαίδευσης, ιδιαίτερα της περιφερειακής επαγγελματικής και της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης με τις τοπικές/περιφερειακές ανάγκες της αγοράς εργασίας.
- **3.13 «Υποδομές στον τομέα του αθλητισμού»**. Στόχοι αυτών των δράσεων αποτελούν η βελτίωση της ποιότητας ζωής των κατοίκων της Περιφέρειας και η ενδυνάμωση της κοινωνικής συνοχής.

Αναπτυξιακός Στόχος (ΑΣ)4: «Ανάπτυξη Υποδομών»

Σε απόλυτη σύγκλιση και συμπληρωματικότητα με τις εθνικές παρεμβάσεις οι οποίες θα επικεντρωθούν στις βασικές προτεραιότητες :

- ψηφιακή συνδεσιμότητα για την εξασφάλιση συνδεσιμότητας υπερυψηλής ταχύτητας για τους πολίτες και τους κοινωνικοοικονομικούς φορείς,
- γεφύρωση του ψηφιακού χάσματος μεταξύ κατοίκων αστικών κέντρων, της ελληνικής περιφέρειας καθώς και των απομακρυσμένων και νησιωτικών περιοχών με την παροχή σταθερής ευρυζωνικής σύνδεσης, την αύξηση της χωρητικότητας και την εξασφάλιση διαθεσιμότητας σε ήδη εξυπηρετούμενα νησιά,

- ολοκλήρωση/αναβάθμιση υποδομών οδικών μεταφορών και του βασικού και αναλυτικού ΔΟΔ στην ηπειρωτική και νησιωτική χώρα, η λειτουργική διασύνδεσή τους, η ολοκλήρωση διασυννοριακών συνδέσεων, η κατασκευή νέων ή/και αναβάθμιση οδικού δικτύου εκτός ΔΟΔ, παρεμβάσεις οδικής ασφάλειας εκτός ΔΟΔ και αξιοποίηση ευφύων συστημάτων μεταφορών. κατά προτεραιότητα ολοκλήρωση/αναβάθμιση υποδομών στις θαλάσσιες μεταφορές για την βελτίωση της εξυπηρέτησης των νησιών με έμφαση στη διασύνδεση μεταξύ τους και με την ηπειρωτική χώρα,
- επενδύσεις σε συστήματα διαχείρισης ασφάλειας που αφορούν και την εναέρια κυκλοφορία,
- κατά προτεραιότητα ενίσχυση της στρατηγικής συνδεσιμότητας μέσα από τα Προγράμματα Εδαφικής Συνεργασίας, συμπεριλαμβάνοντας σχετικές δράσεις ως μέρος ενός ευρύτερου λειτουργικού χώρου,
- κατά προτεραιότητα παρεμβάσεις σε επιλεγμένα λιμάνια, σύμφωνα με τις ανάγκες επανασχεδιασμού των ακτοπλοϊκών/εμπορευματικών μεταφορών, με την παράλληλη εγκατάσταση συστημάτων και εφαρμογών για την ασφάλεια της ναυσιπλοΐας,
- κατά προτεραιότητα επενδύσεις σε λιμενικές υποδομές μέσω δράσεων Στρατηγικών Χωρικής Ανάπτυξης όπως προσδιορίζονται στον Αναπτυξιακό Στόχο 4, Προτεραιότητα 3.: «Εφαρμογή ολοκληρωμένων στρατηγικών στις νησιωτικές περιοχές και συμπλέγματα νησιών που στοχεύουν στη βιώσιμη ανάπτυξη, στην προσβασιμότητα, στην ανάδειξη της πολιτιστικής κληρονομιάς και στην αξιοποίηση των προοπτικών τους - με έμφαση στις επενδύσεις στις υποδομές - ιδιαίτερα λιμενικές για τη διασύνδεση μεταξύ των νησιών, και τη ανάδειξή τους ως «τουριστικών προορισμών»,

η Περιφέρεια Β. Αιγαίου θα εστιάσει σε δράσεις στους ακόλουθους άξονες Προτεραιότητας του Π.Π.Α.:

4.2 «Ενεργειακά δίκτυα και υποδομές», με στόχο την ανάπτυξη υποδομών διασύνδεσης ηλεκτρικής ενέργειας των νησιών της Περιφέρειας και τη σταδιακή κατάργηση της δαπανηρής και ρυπογόνου τοπικής παραγωγής ενέργειας από ορυκτά καύσιμα.

- **4.3 «Λιμενικές υποδομές»** και **4.5 «Οδικές υποδομές»** και ταυτόχρονα **4.8 «Οδική ασφάλεια»** με στόχους:

1) την αναβάθμιση και ολοκλήρωση του εσωτερικού οδικού δικτύου των νησιών της Περιφέρειας, για την κάλυψη των αναγκών ασφαλούς και γρήγορης μεταφοράς/μετακίνησης προϊόντων και ανθρώπων από και προς τους εσωτερικούς οικισμούς, τις παραγωγικές περιοχές των νησιών και τις θαλάσσιες και εναέρια εισόδους εξόδους προς τους τουριστικούς πόλους των νησιών,

2) μείωση του κόστους και του χρόνου μετακίνησης ανθρώπων και μεταφοράς αγαθών/ εμπορευμάτων,

3) αύξηση της πρόσβασης κατοίκων και επισκεπτών των νησιών της Περιφέρειας σε υψηλού επιπέδου διοικητικές, εκπαιδευτικές, υγειονομικές, επιχειρηματικές και κοινωνικές υπηρεσίες εξυπηρέτησης πολιτών, δημόσιων υπηρεσιών, τοπικών φορέων και επιχειρήσεων,

4) αύξηση της ελκυστικότητας των νησιών της Περιφέρειας για επισκέψεις, διαμονή/ κατοίκηση και ανάπτυξη επενδυτικών και επιχειρηματικών δραστηριοτήτων και

5) μείωση των οδικών ατυχημάτων με την αύξηση της ασφάλειας των μετακινήσεων.

Αναπτυξιακός Στόχος (ΑΣ)5: «Εξωστρέφεια»

Σε απόλυτη σύγκλιση και συμπληρωματικότητα με τις εθνικές παρεμβάσεις οι οποίες θα επικεντρωθούν στις βασικές προτεραιότητες :

- εφαρμογή ολοκληρωμένων χωρικών στρατηγικών με την αξιοποίηση των χωρικών εργαλείων ΟΧΕ και ΤΑΠΤΟΚ που θα εφαρμοστούν σε περιοχές ορεινές, αγροτικές και παράκτιες περιοχές ώστε να στοχεύουν στη βιώσιμη ανάπτυξη, στην προσβασιμότητα και ανάδειξη της πολιτιστικής κληρονομιάς. Επιδιώκεται παράλληλα η ανάπτυξη κοινοτήτων αλιείας και υδατοκαλλιέργειας σε παράκτιες και εσωτερικές περιοχές και η εφαρμογή ολοκληρωμένων στρατηγικών στις νησιωτικές περιοχές και συμπλέγματα νησιών που στοχεύουν στη βιώσιμη ανάπτυξη, στην προσβασιμότητα, στην ανάδειξη της πολιτιστικής κληρονομιάς και στην αξιοποίηση των προοπτικών τους. Στόχος είναι η κατά προτεραιότητα άρση της γεωγραφικής απομόνωσης, η αειφόρος ανάπτυξη σε τοπικό επίπεδο και η διασφάλιση ποιοτικών συνθηκών διαβίωσης,
- έμφαση στις επενδύσεις στις υποδομές - ιδιαίτερα λιμενικές - (που δεν προτεραιοποιούνται από το ΑΣ4) για τη διασύνδεση μεταξύ των νησιών, και την εφαρμογή ολιστικών παρεμβάσεων που προωθούν την κυκλική οικονομία, την ενεργειακή και ψηφιακή μετάβαση, την τοπική επιχειρηματικότητα και την ανάδειξή τους ως τουριστικών προορισμών,
- συνεργασία διαπεριφερειακών ή τοπικών περιοχών που παρουσιάζουν λειτουργική/χωρική συνέχεια για την προώθηση ολοκληρωμένων αναπτυξιακών παρεμβάσεων που θα επιφέρουν προστιθέμενη αξία στις οικονομικές και κοινωνικές δραστηριότητες και ενδυνάμωση της ενιαίας πολιτισμικής ταυτότητας,

η Περιφέρεια Β. Αιγαίου με δεδομένο ότι η κύρια στρατηγική επιλογή της για την περίοδο 2021-2027 ταυτίζεται με τον Αναπτυξιακό Στόχο 5, ήτοι την **ενδυνάμωση της Χωρικής Συνοχής, βασικό παράγοντα της κοινωνικής συνοχής και της προώθησης της ανάπτυξης**, θα εστιάσει σε δράσεις στους ακόλουθους άξονες προτεραιότητας του Π.Π.Α.:

- **5.2 «Πρώθηση και ανάπτυξη υποδομών για εναλλακτικές μορφές τουρισμού»** (health & wellness, city break, αγροτουρισμός, ορειβατικός τουρισμός κλπ.),
- **5.3 «Προστασία και ανάδειξη μνημείων, αρχαιολογικών χώρων και τόπων ιστορικού ενδιαφέροντος»,**
- **5.5 «Μουσεία και Πολιτιστικά Κέντρα»,**
- **5.6 «Υποδομές και δράσεις σύγχρονου Πολιτισμού».**

Στόχος των ανωτέρω δράσεων είναι η ολοκλήρωση του αναπτυξιακού οράματος της Π.Β.Α. αξιοποιώντας τόσο την αντίστοιχη εμπειρία κατά την τρέχουσα περίοδο (2014-2020), όσο και τα εργαλεία στρατηγικής της περιόδου 2021-2027 παράλληλα με την εστίαση των προαναφερόμενων δράσεων του Ε.Π.Α. 2021-2025 στα φυσικά και ανθρωπογενή πλεονεκτήματα της περιφέρειας ως μοχλό ανάσχεσης των επιπτώσεων της διπλής περιφερειακότητας του Βορείου Αιγαίου.

Αναπτυξιακός Στόχος (ΑΣ)6: «Υποστήριξη Προγράμματος»

Σε απόλυτη σύγκλιση και συμπληρωματικότητα με τις εθνικές παρεμβάσεις, οι οποίες στην παρούσα συγκυρία προγραμματισμού για την νέα Προγραμματική περίοδο 2021-2027 αλλά και ανάσχεσης των επιπτώσεων της παρατεταμένης οικονομικής κρίσης και της πανδημίας covid-19, η Περιφέρεια Β. Αιγαίου στοχεύει να αξιοποιήσει στο έπακρο τις δυνατότητες του πρόσθετου Αναπτυξιακού Στόχου 6. Ειδικότερα μέσα από δράσεις σε τομείς /άξονες Προτεραιότητας του Π.Π.Α.:

- **6.1. «Διοικητική Υποστήριξη»,** και
- **6.2 «Τεχνική Βοήθεια».**

σκοπεύει μέσω της αναβαθμισμένης διοικητικής υποστήριξής της: 1) του Περιφερειακού Ταμείου Ανάπτυξης, 2) της Υπηρεσίας Διαχείρισης του Π.Π.Α., να ενισχύσει την διοικητική της επάρκεια ώστε να ανταποκριθεί στον ρόλο που αναλαμβάνει καλύπτοντας όλους τους παραπάνω αναπτυξιακούς στόχους, και να συμβάλει στην επίτευξη του αναπτυξιακού της οράματος για την νέα προγραμματική περίοδο.

Συνοψίζοντας στον ακόλουθο πίνακα παρουσιάζονται οι άξονες Προτεραιότητας της στρατηγικής του Περιφερειακού Προγράμματος Ανάπτυξης της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου.

Πίνακας 22: Συνοπτικά οι Στρατηγικοί Αναπτυξιακοί Στόχοι του Π.Π.Α. της Π.Β.Α

ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ	Άξονες Προτεραιότητας ΠΠΑ
ΑΣ1 ΕΞΥΠΝΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ:	1.6 Δημόσια διοίκηση και ψηφιοποίηση (ηλεκτρονική διακυβέρνηση, ηλεκτρονικές δημόσιες συμβάσεις, ηλεκτρονική ένταξη, ηλεκτρονική μάθηση, κλπ)
	1.8 Ψηφιακή διασύνδεση μονάδων δημόσιας διοίκησης
	1.10 Έξυπνες πόλεις

ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ	Άξονες Προτεραιότητας ΠΠΑ
ΑΣ2 ΠΡΑΣΙΝΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ:	2.3 Διαχείριση στερεών και υγρών αποβλήτων
	2.4 Πρόληψη & διαχείριση κινδύνων
	2.6 Παροχή πόσιμου νερού & διαχείριση υδάτων
	2.9 Ανάπτυξη υποδομών και προστασία περιβάλλοντος (μικρά φράγματα, αρδευτικά δίκτυα, ύδρευση - αποχέτευση, αντιπλημμυρικά κλπ)
	2.10 Ανάδειξη, προστασία και αξιοποίηση της φυσικής κληρονομιάς (βιοποικιλότητα, περιοχές Natura κλπ)
	2.11 Πράσινες πόλεις (αστικές αναπλάσεις, εκσυγχρονισμός στόλου αστικών μεταφορών κλπ)
ΑΣ3 ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ:	3.5 Κοινωνικές επενδύσεις (πχ στήριξη της οικογένειας, ενίσχυση προσχολικής αγωγής)
	3.6 Αντιμετώπιση ανισοτήτων στις απομακρυσμένες και νησιωτικές περιοχές (μεταφορικό ισοδύναμο)
	3.8 Ανάπτυξη και Εκσυγχρονισμός Υποδομών όλων των βαθμίδων εκπαίδευσης
	3.13 Υποδομές στον τομέα του αθλητισμού
ΑΣ4 ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΥΠΟΔΟΜΩΝ:	4.2 Ενεργειακά δίκτυα και υποδομές
	4.3 Λιμενικές υποδομές
	4.5 Οδικές υποδομές
	4.8 Οδική ασφάλεια
ΑΣ5 ΕΞΩΣΤΡΕΦΕΙΑ:	5.2 Προώθηση και ανάπτυξη υποδομών για εναλλακτικές μορφές τουρισμού (health & wellness, city break, αγροτουρισμός, ορειβατικός τουρισμός κλπ.)
	5.3 Προστασία και ανάδειξη μνημείων, αρχαιολογικών χώρων και τόπων ιστορικού ενδιαφέροντος
	5.5 Μουσεία και Πολιτιστικά Κέντρα
	5.6 Υποδομές και δράσεις σύγχρονου Πολιτισμού
ΑΣ6 ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ:	6.1 Διοικητική Υποστήριξη
	6.2 Τεχνική Βοήθεια

3.3 Ενδεικτικοί Δείκτες Εκροών

3.3.1 Η Συμβολή των Αναπτυξιακών Στόχων του Π.Π.Α. στην Επίτευξη των Δεικτών του Ε.Π.Α.

Πίνακας 23: Ενδεικτικοί Δείκτες Εκροών ανά Άξονα Προτεραιότητας του Π.Π.Α. και συσχέτιση με τους Δείκτες Αποτελέσματος Ε.Π.Α.

ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟΣ ΣΤΟΧΟΣ	Άξονες Προτεραιότητας	ΚΩΔΙΚΟΣ ΔΕΙΚΤΩΝ ΣΤΟ ΕΝΙΑΙΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗΣ ΔΕΙΚΤΩΝ ΕΣΠΑ 2014-2020	Επιλεγμένοι Δείκτες Ε.Π.Α.
ΑΣ2: ΠΡΑΣΙΝΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ	2.3 Διαχείριση στερεών και υγρών αποβλήτων	CO19, T1812	Ποσοστό κυκλικής χρήσης των υλικών
	2.4 Πρόληψη & διαχείριση κινδύνων	CO1.7, CO20, CO21, CO22, 1901, 2103, 2106, 8701, 8704, 8705, 8709, 8710, 8712, 8713, 8714, 8715, 8716, T2614, T3510, T2250, SO001, T1419, T3403, T2879	
	2.6 Παροχή πόσιμου νερού & διαχείριση υδάτων	CO18, 2104, 2108, 2109, T2104	
	2.9 Ανάπτυξη υποδομών και προστασία περιβάλλοντος (μικρά φράγματα, αρδευτικά δίκτυα, ύδρευση - αποχέτευση, αντιπλημμυρικά κλπ)		
	2.10 Ανάδειξη, προστασία και αξιοποίηση της φυσικής κληρονομιάς (βιοποικιλότητα, περιοχές Natura κλπ)	9101, 9406, 9407	
	2.11 Πράσινες πόλεις (αστικές αναπλάσεις, εκσυγχρονισμός στόλου αστικών μεταφορών κλπ)	CO37, CO38, CO39, CO40, 8302, 8303,9001,9002,9003,SO004, SO024,SO025,T4454	Έκθεση σε ατμοσφαιρική ρύπανση από αιωρούμενα σωματίδια (PM2.5)
ΑΣ3: ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ	3.5 Κοινωνικές επενδύσεις (πχ στήριξη της οικογένειας, ενίσχυση προσχολικής αγωγής)	CO35	Συμμετοχή στην προσχολική εκπαίδευση και άλλες υπηρεσίες για παιδιά κάτω των 3 ετών, ως ποσοστό του πληθυσμού της αντίστοιχης ηλικιακής ομάδας
	3.8 Ανάπτυξη και Εκσυγχρονισμός Υποδομών όλων των βαθμίδων εκπαίδευσης	5101, 5102, 11501, 11502	Συμμετοχή στην επίσημη παιδική μέριμνα ή εκπαίδευση παιδιών κάτω των 3 ετών που διαβιών σε συνθήκες κινδύνου φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού (AROE) Ποσοστό σχολείων με γρήγορη σύνδεση σε Internet υψηλής ταχύτητας (1GB)
	3.13 Υποδομές στον τομέα του αθλητισμού		

ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟΣ ΣΤΟΧΟΣ	Άξονες Προτεραιότητας	ΚΩΔΙΚΟΣ ΔΕΙΚΤΩΝ ΣΤΟ ΕΝΙΑΙΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗΣ ΔΕΙΚΤΩΝ ΕΣΠΑ 2014-2020	Επιλεγμένοι Δείκτες Ε.Π.Α.
ΑΣ4: ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΥΠΟΔΟΜΩΝ	4.2 Ενεργειακά δίκτυα και υποδομές	501	
	4.3 Λιμενικές υποδομές	4002, 3901, 3902, 4001, SO028, T2709, T3275, T4404	Δείκτης ποιότητας λιμενικών υποδομών
	4.5 Οδικές υποδομές	CO13, CO13a, CO13a, CO14, CO14a, CO14a, SO028, T4402	Χιλιόμετρα αυτοκινητόδρομων ανά εκατ. κατοίκους Εμπορευματικές οδικές μεταφορές (δισεκ. τονό-χλμ)
	4.8 Οδική ασφάλεια	3402, 3403, T3276	Χιλιόμετρα αυτοκινητόδρομων ανά εκατ. κατοίκους
ΑΣ5: ΕΞΩΣΤΡΕΦΕΙΑ	5.2 Προώθηση και ανάπτυξη υποδομών για εναλλακτικές μορφές τουρισμού	CO09, 12306, 12307	
	5.3 Προστασία και ανάδειξη μνημείων, αρχαιολογικών χώρων και τόπων ιστορικού ενδιαφέροντος	9401, 9402, 9404, 9405	Αρχαιολογικοί χώροι που λειτουργούν με διευρυμένο ωράριο, ως % του συνόλου
	5.5 Μουσεία και Πολιτιστικά Κέντρα	9401, 9403, T2708	% του συνόλου των μουσείων με δυνατότητες ψηφιακής ξενάγησης
	5.6 Υποδομές και δράσεις σύγχρονου Πολιτισμού	9403, T2708	
ΑΣ6: ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ	6.1 Διοικητική Υποστήριξη	12103, 12105	Υποστηρικτικά εργαλεία για την οργάνωση/διαχείριση που δημιουργούνται ή αναβαθμίζονται Δικαιούχοι φορείς που υποστηρίζονται
	6.2 Τεχνική Βοήθεια	12201, 12305	Μελέτες, εμπειρογνομosύνες, έρευνες, αξιολογήσεις Αριθμός εκδηλώσεων (ενέργειες ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης)

3.4 Δυνητικοί Δικαιούχοι Π.Π.Α. της Π.Β.Α.

Ο ακόλουθος πίνακας αποτυπώνει τους δυνητικούς δικαιούχους σύμφωνα με το θεσμικό πλαίσιο του Ε.Π.Α. σε συνάρτηση με τις προτεινόμενες δέσμες δράσεων που προτείνονται στο παρόν Π.Π.Α. για την Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου, βάσει της στόχευσης των Αξόνων Προτεραιότητας του παρόντος και του ενδιαφέροντος που εκδηλώθηκε κατά τις διαβουλεύσεις.

Πίνακας 24: Δυνητικοί Δικαιούχοι των Δράσεων του Π.Π.Α. της Π.Β.Α.

ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟΣ ΣΤΟΧΟΣ	Ενδεικτικοί Δικαιούχοι
ΑΣ1: Έξυπνη Ανάπτυξη	<ul style="list-style-type: none"> • Άλλοι Δημόσιοι Οργανισμοί • Ακαδημαϊκά Ιδρύματα • Φορείς/Κέντρα Έρευνας • Απασχολούμενοι και Αυτοαπασχολούμενοι • Φυσικά Πρόσωπα-Ερευνητές • Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου • Δήμοι της Π. Βορείου Αιγαίου • Ιδιωτικές Επιχειρήσεις
ΑΣ2: Πράσινη Ανάπτυξη	<ul style="list-style-type: none"> • Ακαδημαϊκά Ιδρύματα • Φορείς/Κέντρα Έρευνας • Φυσικά Πρόσωπα-Ερευνητές • Απασχολούμενοι • Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου • Δήμοι της Π. Βορείου Αιγαίου • Άλλοι Δημόσιοι Οργανισμοί • Δημόσια Κτήρια • Ιδιωτικά Κτήρια • Ιδιωτικές Επιχειρήσεις
ΑΣ3: Κοινωνική Ανάπτυξη	<ul style="list-style-type: none"> • Μονάδες Υγείας • Μονάδες Εκπαίδευσης όλων των Βαθμίδων • Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου • Δήμοι της Π. Βορείου Αιγαίου • Ιδιωτικές Επιχειρήσεις • Ευπαθείς Κοινωνικές Ομάδες και ΑΜΕΑ • Άνεργοι • Ειδικές Ομάδες Πληθυσμού • Άλλοι Δημόσιοι Οργανισμοί
ΑΣ4: Ανάπτυξη Υποδομών	<ul style="list-style-type: none"> • Μονάδες Υγείας • Μονάδες Εκπαίδευσης • Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου • Δήμοι της Π. Βορείου Αιγαίου • Ιδιωτικές Επιχειρήσεις • Άλλοι Δημόσιοι Οργανισμοί
ΑΣ5: Ενίσχυση Εξωστρέφειας	<ul style="list-style-type: none"> • Άλλοι Δημόσιοι Οργανισμοί • Ακαδημαϊκά Ιδρύματα • Φορείς/Κέντρα Έρευνας • Συλλογικοί Φορείς • Απασχολούμενοι • Φυσικά Πρόσωπα-Ερευνητές • Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου • Δήμοι της Π. Βορείου Αιγαίου • Ιδιωτικές Επιχειρήσεις
ΑΣ6: Υποστήριξη Προγραμμάτων	<ul style="list-style-type: none"> • Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου

3.5 Ενδεικτικό Εφαρμοζόμενο Κανονιστικό Πλαίσιο

Ακολούθως παρουσιάζεται ενδεικτικά το κανονιστικό πλαίσιο που διέπει το Π.Π.Α. ήτοι ένα σύνολο κανόνων και οδηγιών με σκοπό τη χρηστή διαχείριση και την υποβοήθηση της Υπηρεσίας Διαχείρισης στο ρόλο και τις αρμοδιότητές της.

- Ο ν. 3852/2010 «Νέα Αρχιτεκτονική της Αυτοδιοίκησης και της Αποκεντρωμένης Διοίκησης -Πρόγραμμα Καλλικράτης» (Α' 87).
- Το άρθρο 90 του Κώδικα Νομοθεσίας για την Κυβέρνηση και τα κυβερνητικά όργανα (π.δ. 63/2005, Α' 98), το οποίο διατηρήθηκε σε ισχύ με την παρ. 22 του άρθρου 119 του ν. 4622/2019 (Α' 133).
- Ο ν. 4555/18: Μεταρρύθμιση του θεσμικού πλαισίου της Τοπικής Αυτοδιοίκησης - Εμβάθυνση της Δημοκρατίας - Ενίσχυση της Συμμετοχής - Βελτίωση της οικονομικής και αναπτυξιακής λειτουργίας των Ο.Τ.Α. [Πρόγραμμα «ΚΛΕΙΣΘΕΝΗΣ Ι»] -Ρυθμίσεις για τον εκσυγχρονισμό του πλαισίου οργάνωσης και λειτουργίας των ΦΟΔΣΑ - Ρυθμίσεις για την αποτελεσματικότερη, ταχύτερη και ενιαία άσκηση των αρμοδιοτήτων σχετικά με την απονομή ιθαγένειας και την πολιτογράφηση - Λοιπές διατάξεις αρμοδιότητας Υπουργείου Εσωτερικών και άλλες διατάξεις. (Α' 133).
- Ο ν.4635/2019 «Επενδύω στην Ελλάδα και άλλες διατάξεις» (Α' 167).
- Η υπ' αρ. 95189/14.09.2020 απόφαση του Υφυπουργού Ανάπτυξης και Επενδύσεων «Κατάρτιση και Υποβολή Τομεακών και Περιφερειακών Προγραμμάτων (ΤΠΑ/ΠΠΑ) του Εθνικού Προγράμματος Ανάπτυξης προγραμματικής περιόδου 2021 - 2025» (Β' 3961).

4 Τεχνική Βοήθεια του Προγράμματος

Σύμφωνα με την παρ. 3 του άρθρου 134 του ν. 4635/2019 όπως τροποποιήθηκε με το άρθρο 83 του ν. 4849/2021 (Α' 207) ο «προϋπολογισμός του αντίστοιχου άξονα προτεραιότητας των επιμέρους προγραμμάτων του ΕΠΑ καθορίζεται ως ποσοστό μέχρι 1% του προϋπολογισμού τους».

Πίνακας 25: Κατανομή του Π.Π.Α. της Π.Β.Α. σε Δράσεις Τεχνικής Βοήθειας

ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ / ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΕΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΩΝ	ΣΥΝΟΛΙΚΟΣ ΚΑΤΑΝΕΜΗΜΕΝΟΣ Προϋπολογισμός 2021-2025
ΑΣ 6. ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ	
6.2 Τεχνική Βοήθεια	386.750,00 €
Σύνολο:	
Υπηρεσίες - προμήθειες Τεχνικής Υποστήριξης Ε.Π.Α.	386.750,00 €

Πίνακας 26: Πίνακας Χρηματοδοτούμενων Δράσεων Τεχνικής Βοήθειας

Οριζόντιες Κατηγορίες Δράσεων Τεχνικής Βοήθειας	
Τεχνική Υποστήριξη Υλοποίησης του Π.Π.Α.	Οι δράσεις ενδεικτικά δύναται να περιλαμβάνουν: υπηρεσίες συμβούλου τεχνικής βοήθειας για την υλοποίηση και αξιολόγηση του Π.Π.Α., διοργάνωση διαβουλεύσεων, εξορθολογισμό ή/και μετάπτωση δεδομένων δεικτών για το Π.Π.Α

5 Προϋπολογισμός και Χρονοδιάγραμμα του Προγράμματος

Στην ενότητα αυτή επιχειρείται η παρουσίαση της κατανομής των εγκεκριμένων πόρων Ε.Π.Α. 2021-2025 και των αναμενόμενων πρόσθετων πόρων υπερδέσμευσης στο Περιφερειακό Πρόγραμμα Ανάπτυξης της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου, οι ποσοτώσεις τους και ο σχετικός χρονοπρογραμματισμός τους.

Οι πόροι που δεσμεύονται για την υλοποίηση του Π.Π.Α. της Π.Β.Α και κατανέμονται στην παρούσα ενότητα, προσδιορίζονται με βάση τα ακόλουθα: [... Άρθρο 4. Προϋπολογισμός ΤΠΑ/ΠΠΑ. Οι προϋπολογισμοί των Τομεακών και Περιφερειακών Προγραμμάτων Ανάπτυξης του ΕΠΑ 2021-2025 εγκρίθηκαν με την υπ' αρ. 38/2020 Πράξη Υπουργικού Συμβουλίου της 31.8.2020 (Α'174)

5.1 Κατανομή Προϋπολογισμού Π.Π.Α.

Σε αυτή την ενότητα παρουσιάζονται οι κατανομές προϋπολογισμού ανά αναπτυξιακό στόχο και άξονες Προτεραιότητας του Π.Π.Α της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου.

Πίνακας 27: Κατανομή του Π.Π.Α. της Π.Β.Α. ανά Αναπτυξιακό Στόχο

ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ / ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΕΣ	ΣΥΝΟΛΙΚΟΣ ΚΑΤΑΝΕΜΗΜΕΝΟΣ Προϋπολογισμός 2021-2025	ΠΟΣΟΣΤΙΑΙΑ ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΠΟΡΩΝ Π.Π.Α. της Π.Β.Α. 2021-2025
ΑΣ 2: ΠΡΑΣΙΝΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ	14.487.193,42 €	14,20%
ΑΣ 3: ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ	10.636.169,98 €	10,43%
ΑΣ 4: ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΥΠΟΔΟΜΩΝ	65.720.814,00 €	64,43%
ΑΣ 5: ΕΞΩΣΤΡΕΦΕΙΑ	10.135.822,60 €	9,94%
ΑΣ 6: ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ	1.020.000,00 €	1,00%
ΣΥΝΟΛΑ	102.000.000 €	100,00%

Ακολούθως παρουσιάζονται αναλυτικά οι κατανομές του προϋπολογισμού του Περιφερειακού Προγράμματος Ανάπτυξης της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου.

5.2 Κατανομή Πόρων και Χρονοδιάγραμμα Π.Π.Α. της Π.Β.Α.

Πίνακας 28: Αναλυτική Κατανομή και Χρονοπρογραμματισμός Π.Π.Α. ανά Δράση/ Αναπτυξιακό Στόχο/ Άξονα Προτεραιότητας και Έτος

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΒΟΡΕΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ		ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ (σε Ευρώ)					
		ΕΤΗ					
Α/Α	ΥΠΟΠΡΟΓΡΑΜΜΑ/ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟΣ ΣΤΟΧΟΣ ΕΠΑ/ ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ ΠΠΑ/ΔΡΑΣΕΙΣ	2021	2022	2023	2024	2025	ΣΥΝΟΛΟ
	ΥΠΟΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΒΟΡΕΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ	4.877.431,00 €	3.501.139,84 €	1.831.459,04 €	2.125.142,99 €	2.152.020,55 €	14.487.193,42 €
2	2. ΠΡΑΣΙΝΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ						
2.3	2.3 Διαχείριση στερεών και υγρών αποβλήτων	377.733,20 €	330.799,90 €	236.933,30 €	236.933,30 €	236.933,30 €	1.419.333,00 €
2.3.1	ΔΡΑΣΗ 2.3.1: Μονάδα Επεξεργασίας Λυμάτων οικισμών						
2.3.2	ΔΡΑΣΗ 2.3.2: Κατασκευή δικτύου αποχέτευσης						
2.3.3	ΔΡΑΣΗ 2.3.3: Μελέτες ΣΜΑ						
2.4	2.4 Πρόληψη & διαχείριση κινδύνων	1.622.498,17 €	1.205.493,03 €	880.059,04 €	1.307.516,29 €	1.257.227,20 €	6.272.793,73 €
2.4.1	ΔΡΑΣΗ 2.4.1: Καταπολέμηση Κουνουπιών						
2.4.2	ΔΡΑΣΗ 2.4.2: Επεμβάσεις σε Χειμάρρους						
2.4.3	ΔΡΑΣΗ 2.4.3: Λήψη Μέτρων Προστασίας και Αντιμετώπιση Κατολισθητικών Φαινομένων						
2.6	2.6 Παροχή πόσμου νερού & διαχείριση υδάτων	622.799,53 €	256.720,16 €	147.200,00 €	51.520,00 €	44.160,00 €	1.122.399,69 €
2.6.1	ΔΡΑΣΗ 2.6.1: Επικαιροποίηση - Ολοκλήρωση Φραγμάτων & Λιμνοδεξαμενών						
2.6.2	ΔΡΑΣΗ 2.6.2: Δίκτυα Μεταφοράς Νερού						

2.9	2.9 Ανάπτυξη υποδομών και προστασία περιβάλλοντος (μικρά φράγματα, αρδευτικά δίκτυα, ύδρευση - αποχέτευση, αντιπλημμυρικά κλπ)	1.276.200,00 €	992.600,00 €	283.600,00 €	0,00 €	283.600,00 €	2.836.000,00 €
2.9.1	ΔΡΑΣΗ 2.9.1: Καθαρισμοί Χειμάρρων						
2.9.2	ΔΡΑΣΗ 2.9.2: Αντιπλημμυρικές Μελέτες						
2.9.3	ΔΡΑΣΗ 2.9.3: Αντιπλημμυρικά Έργα						
2.9.4	ΔΡΑΣΗ 2.9.4: Ακτομηχανικές Μελέτες και Έργα						
2.9.5	ΔΡΑΣΗ 2.9.5: Μελέτες και Έργα Αντιμετώπισης Κατολισθητικών Φαινομένων						
2.10	2.10 Ανάδειξη, προστασία και αξιοποίηση της φυσικής κληρονομιάς	318.000,00 €	165.360,00 €	63.600,00 €	89.040,00 €	0,00 €	636.000,00 €
2.10.1	ΔΡΑΣΗ 2.10.1: Ανάδειξη Βιοτόπων						
2.10.2	ΔΡΑΣΗ 2.10.2: Ανάδειξη Βιοπεριβάλλοντος						
2.11	2.11 Πράσινες πόλεις	660.200,10 €	550.166,75 €	220.066,70 €	440.133,40 €	330.100,05 €	2.200.667,00 €
2.11.1	ΔΡΑΣΗ 2.11.1: Μελέτες Αναπλάσεων						
2.11.2	ΔΡΑΣΗ 2.11.2: Διαμόρφωση Κοινόχρηστων Χώρων						
2.11.3	ΔΡΑΣΗ 2.11.3: Έργα Πλακόστρωτων και Ανάπλασης						
3	3. ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ	5.440.614,00 €	5.100.756,00 €	94.799,98 €	0,00 €	0,00 €	10.636.169,98 €
3.5	3.5 Κοινωνικές επενδύσεις	1.490.000 €	510.000,00 €	0,00 €	0,00 €	0,00 €	2.000.000,00 €
3.5.1	ΔΡΑΣΗ 3.5.1: Μελέτες Ανέγερσης Νηπιαγωγείων/Παιδικών Σταθμών						
3.5.2	ΔΡΑΣΗ 3.5.2: Έργα Κατασκευής Νηπιαγωγείων/Παιδικών Σταθμών						
3.5.3	ΔΡΑΣΗ 3.5.3: Ανακαινίσεις / Αναβαθμίσεις Πνευματικών Κέντρων						
3.5.4	ΔΡΑΣΗ 3.5.4: Ανακαινίσεις / Αναβαθμίσεις Κέντρων Νεότητας						

3.5.5	ΔΡΑΣΗ 3.5.5: Ανακαινίσεις / Αναβαθμίσεις Λοιπών Κοινοφελών Χώρων										
3.8	3.8 Ανάπτυξη και Εκσυγχρονισμός Υποδομών όλων των βαθμίδων εκπαίδευσης	2.880.000 €	3.520.000,00 €	0,00 €	0,00 €	0,00 €	0,00 €	0,00 €	6.400.000,00 €		
3.8.1	ΔΡΑΣΗ 3.8.1: Συντηρήσεις Σχολικών Κτηρίων										
3.8.2	ΔΡΑΣΗ 3.8.2: Μελέτες Επίκετασης / Κατασκευής Σχολικών Κτηρίων										
3.8.3	ΔΡΑΣΗ 3.8.3: Κατασκευαστικά Έργα Σχολικών Κτηρίων										
3.13	3.13 Υποδομές στον τομέα του αθλητισμού	1.070.614,00 €	1.070.756,00 €	94.799,98 €	0,00 €	0,00 €	0,00 €	0,00 €	2.236.169,98 €		
3.13.1	ΔΡΑΣΗ 3.13.1: Βελτίωση / Αναβάθμιση Αθλητικών Εγκαταστάσεων										
3.13.2	ΔΡΑΣΗ 3.13.2: Ανακατασκευή Αθλητικών Εγκαταστάσεων										
3.13.3	ΔΡΑΣΗ 3.13.3: Μελέτες Αναβάθμισης/ Κατασκευής Αθλητικών Εγκαταστάσεων										
3.13.4	ΔΡΑΣΗ 3.13.4: Αναβάθμιση Υλικοτεχνικής Υποδομής Αθλητικών Εγκαταστάσεων										
3.13.5	ΔΡΑΣΗ 3.13.5: Κατασκευή Νέων Αθλητικών Εγκαταστάσεων										
4	4. ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΥΠΟΔΟΜΩΝ	21.883.421,00 €	21.146.815,00 €	7.354.941,00 €	7.681.257,00 €	7.654.380,00 €	65.720.814,00 €				
4.2	4.2 Ενεργειακά δίκτυα και υποδομές	543.400,00 €	323.000,00 €	323.000,00 €	323.000,00 €	385.700,00 €	1.898.100,00 €				
4.2.1	ΔΡΑΣΗ 4.2.1.: Επίκεταση Αναβάθμιση Δικτύου Ηλεκτροφωτισμού										
4.3	4.3 Λιμενικές υποδομές	630.000,00 €	420.000,00 €	441.000,00 €	315.000,00 €	294.000,00 €	2.100.000,00 €				
4.3.1	ΔΡΑΣΗ 4.3.1: Μελέτες Ολοκλήρωσης Λιμένων										
4.3.2	ΔΡΑΣΗ 4.3.2: Έργα κατασκευής Λιμένων										
4.3.3	ΔΡΑΣΗ 4.3.3.: Έργα Ηλεκτροφωτισμού Λιμένων										
4.5	4.5 Οδικές υποδομές	20.048.521,00 €	19.647.815,00 €	5.929.441,00 €	6.570.757,00 €	6.376.180,00 €	58.572.714,00 €				

4.5.1	ΔΡΑΣΗ 4.5.1: Αποκατάσταση Βατότητας Οδικού Δικτύου								
4.5.2	ΔΡΑΣΗ 4.5.2: Συντήρηση Οδικού Δικτύου								
4.5.3	ΔΡΑΣΗ 4.5.3: Μελέτες Οδικών Έργων								
4.5.4	ΔΡΑΣΗ 4.5.4: Συντήρηση Ηλεκτροφωτισμού Οδικού Δικτύου								
4.5.5	ΔΡΑΣΗ 4.5.5: Κατασκευαστικά Έργα Οδικού Δικτύου								
4.8	4.8 Οδική ασφάλεια	661.500,00 €	756.000,00 €	661.500,00 €	472.500,00 €	598.500,00 €		3.150.000,00 €	
4.8.1	ΔΡΑΣΗ 4.8.1: Έργα Βελτίωσης Οδικής Ασφάλειας								
4.8.2	ΔΡΑΣΗ 4.8.2: : Μελέτες Βελτίωσης Οδικής Ασφάλειας								
5	5. ΕΞΩΣΤΡΕΦΕΙΑ	3.294.534,00 €	5.747.289,16 €	714.799,98 €	189.600,01 €	189.599,46 €	10.135.822,60 €		
5.2	<i>5.2 Προώθηση και ανάπτυξη υποδομών για εναλλακτικές μορφές τουρισμού</i>	270.000,00 €	738.800,16 €	94.799,98 €	94.800,00 €	94.799,72 €		1.293.199,87 €	
5.2.1	ΔΡΑΣΗ 5.2.1: Ανάδειξη Πάρκων Αναψυχής								
5.2.2	ΔΡΑΣΗ 5.2.2: Σημάνσεις Μονοπατιών & Αξιοθέατων								
5.2.3	ΔΡΑΣΗ 5.2.3: Συντήρηση / Ανάδειξη Υποδομών Ιαματικών Λουτρών								
5.3	5.3 Προστασία και ανάδειξη μνημείων, αρχαιολογικών χώρων και τόπων ιστορικού ενδιαφέροντος	2.660.000,00 €	4.332.000,00 €	608.000,00 €	94.800,00 €	94.799,73 €		7.789.599,73 €	
5.3.1	ΔΡΑΣΗ 5.3.1: Μελέτες και Έργα Αποκατάστασης								
5.3.2	ΔΡΑΣΗ 5.3.2: Συντηρήσεις Μνημείων								
5.3.3	ΔΡΑΣΗ 5.3.3: Κατασκευαστικά Έργα Προστασίας και Ανάδειξης								
5.5	5.5 Μουσεία και Πολιτιστικά Κέντρα	119.534,00 €	221.489,00 €	12.000,00 €	0,00 €	0,00 €		353.023,00 €	

5.5.1	ΔΡΑΣΗ 5.5.1: Εκσυγχρονισμός Υλικοτεχνικής Υποδομής									
5.5.2	ΔΡΑΣΗ 5.5.2: Συντηρήσεις Μουσείων & Πολιτιστικών Κέντρων									
5.5.3	ΔΡΑΣΗ 5.5.3: Μελέτες και Έργα Κατασκευής Μουσείων & Πολιτιστικών Κέντρων									
5.6	5.6 Υποδομές και δράσεις σύγχρονου πολιτισμού	245.000,00 €	455.000,00 €	0,00 €	0,00 €	0,00 €	0,00 €	0,00 €	0,00 €	700.000,00 €
5.6.1	ΔΡΑΣΗ 5.6.1: Διαμορφώσεις Κατασκευές Υπαίθριου Θεάτρου									
5.6.2	ΔΡΑΣΗ 5.6.2: Σύγχρονος Μουσειακός Εξοπλισμός									
5.6.3	ΔΡΑΣΗ 5.6.3: Μελέτες Υποδομών Σύγχρονου Πολιτισμού									
6	6. ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ	204.000,00 €	204.000,00 €	204.000,00 €	204.000,00 €	204.000,00 €	204.000,00 €	204.000,00 €	204.000,00 €	1.020.000,00 €
6.1	6.1 ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ	126.650,00 €	126.650,00 €	126.650,00 €	126.650,00 €	126.650,00 €	126.650,00 €	126.650,00 €	126.650,00 €	633.250,00 €
6.1.1.	ΔΡΑΣΗ 6.1.1: Πόροι του ΠΕΡΙΦ. ΤΑΜΕΙΟΥ ΑΝΑΠΤ. (Άρθρο 55)									
6.2	6.2 ΤΕΧΝΙΚΗ ΒΟΗΘΕΙΑ	77.350,00 €	77.350,00 €	77.350,00 €	77.350,00 €	77.350,00 €	77.350,00 €	77.350,00 €	77.350,00 €	386.750,00 €
6.2.1	ΔΡΑΣΗ 6.2.1 Υπηρεσίες Τεχνικής Υποστήριξης.									
ΣΥΝΟΛΟ ΥΠΟΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ Α										
ΣΥΝΟΛΟ ΠΠΑ										
102.000.000,00 €										

Συμπερασματικά ο ως άνω χρονοπρογραμματισμός κατανομής του προϋπολογισμού ύψους 102εκ. ευρώ του Περιφερειακού Προγράμματος Ανάπτυξης της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου, δεδομένου όλων των παραδοχών που έχουν ληφθεί υπόψη (ως αναλύονται σε προηγούμενες ενότητες), είναι απόλυτα ρεαλιστικός και εφαρμόσιμος.

6 Η Συμβολή του Προγράμματος στην εφαρμογή Δημόσιων Πολιτικών

Στην ενότητα αυτή επιχειρείται η παρουσίαση της ανάδειξης της συμβατότητας και η συνάφεια του Περιφερειακού Προγράμματος Ανάπτυξης της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου, με άλλες εθνικές και ευρωπαϊκές στρατηγικές.

6.1 Συμβατότητα του Περιφερειακού Προγράμματος Ανάπτυξης με το Ε.Π.Α.

Στην ακόλουθη υποενότητα θα αναδειχθεί η συσχέτιση του Π.Π.Α. με τους Ειδικούς Αναπτυξιακούς Στόχους του Ε.Π.Α.. Ωστόσο με δεδομένο ότι οι περισσότερες δράσεις του προγράμματος αφορούν σε εξέλιξη έργα τα οποία έχουν σχεδιαστεί, εστιάσει και υλοποιηθεί μερικώς για να καλύψουν συγκεκριμένες ανάγκες ανά τομέα, η βαθμολόγηση της συσχέτισής τους –εν αντιθέσει με προγράμματα που βρίσκονται στο στάδιο μόνο του προγραμματισμού- παρουσιάζει αποκλειστικά και μόνο «πολύ ισχυρή συσχέτιση» (βλ. σημειώσεις στους ακόλουθους πίνακες: ••• - πολύ ισχυρή συσχέτιση, •• - ισχυρή συσχέτιση, • - συσχέτιση).

Πίνακας 29: Συσχέτιση Αξόνων Προτεραιότητας του Π.Π.Α. με τους Ειδικούς Στόχους του Ε.Π.Α. για τον Αναπτυξιακό Στόχο 2 της Πράσινης Ανάπτυξης

Άξονες Προτεραιότητας	Ειδικόί στόχοι			Ανάγκες							Δυνατότητες		
	Μετάβαση σε κυκλική οικονομία	Προστασία του περιβάλλοντος	Αντιμετώπιση κλιματικής αλλαγής	Κοινωνικές συνέπειες	Δημοσιονομική πειθαρχία	Αλλαγή παραγωγικού υποδείγματος	Τεχνολογικές Εξελίξεις	Κλιματική αλλαγή / περιβάλλον	Δημογραφικές εξελίξεις	Λοιπές προκλήσεις	Γεωγραφική θέση	Φυσικό περιβάλλον	Πολιτιστική κληρονομιά
Πρόληψη & διαχείριση κινδύνων	1	5	5	5	1	1	1	5	1	5	5	5	1
Ανάπτυξη υποδομών προστασίας	1	5	5	5	1	1	1	5	1	5	5	1	1
Παροχή πόσιμου νερού & διαχείριση υδάτων	5	5	5	5	1	1	1	5	5	5	5	1	1
Διαχείριση στερεών και υγρών αποβλήτων	5	5	5	5	1	1	1	5	1	5	1	5	1
Ανάδειξη, προστασία και αξιοποίηση της φυσικής κληρονομιάς	1	5	5	5	1	1	1	1	1	5	5	5	1
Πράσινες πόλεις	1	5	1	1	1	1	1	1	1	5	5	1	1

Σημείωση: 1-καμία συμβατότητα, 2-χαμηλή συμβατότητα, 3 συμβατότητα, 4-ισχυρή συμβατότητα και 5-πολύ ισχυρή συμβατότητα.

Πίνακας 30: Συσχέτιση Αξόνων Προτεραιότητας του Π.Π.Α. με τους Ειδικούς Στόχους του Ε.Π.Α. για τον Αναπτυξιακό Στόχο 3 της Κοινωνικής ανάπτυξης

Αξονες Προτεραιότητας	Ειδικοί στόχοι				Ανάγκες							Δυνατότητες		
	Υγεία και αθλητισμός	Απασχόληση	Παιδεία	Κοινωνική συνοχή	Κοινωνικές συνέπειες	Δημοσιονομική πειθαρχία	Αλλαγή παραγωγικού υποδείγματος	Τεχνολογικές Εξελίξεις	Κλιματική αλλαγή / περιβάλλον	Δημογραφικές εξελίξεις	Λοιπές προκλήσεις	Γεωγραφική θέση	Φυσικό περιβάλλον	Πολιτιστική κληρονομιά
Υποδομές στον τομέα του αθλητισμού	5	1	5	5	1	1	1	1	1	5	1	5	1	1
Ενσωμάτωση ευπαθών ομάδων πληθυσμού στο εργατικό δυναμικό	5	5	5	5	5	1	1	1	1	1	5	1	1	1
Κοινωνικές επενδύσεις (στήριξη της οικογένειας, ενίσχυση προσχολικής αγωγής)	1	2	5	5	5	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Ενίσχυση υποδομών για βελτίωση της ενσωμάτωσης ΑΜΕΑ	1	1	1	1	5	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Αντιμετώπιση ανισοτήτων στις απομακρυσμένες και νησιωτικές περιοχές	1	5	5	5	1	1	1	1	1	5	1	5	1	1
Ολοκληρωμένη ανάπτυξη των αστικών, αγροτικών και παράκτιων περιοχών	1	5	5	5	1	1	1	1	1	5	1	5	1	1
Ανάπτυξη και εκσυγχρονισμός υποδομών όλων των βαθμίδων εκπαίδευσης	1	5	5	5	1	1	1	1	1	5	1	5	1	1

Σημείωση: 1-καμία συμβατότητα, 2-χαμηλή συμβατότητα, 3 συμβατότητα, 4-ισχυρή συμβατότητα και 5-πολύ ισχυρή συμβατότητα.

Πίνακας 31: Συσχέτιση Αξόνων Προτεραιότητας Π.Π.Α. με τους Ειδικούς Στόχους του Ε.Π.Α. για τον Αναπτυξιακό Στόχο 4 της Ανάπτυξης Υποδομών

Άξονες Προτεραιότητας	Ειδικοί στόχοι			Ανάγκες							Δυνατότητες		
	Δίκτυα	Μεταφορές	Εφοδιαστική αλυσίδα	Κοινωνικές συνέπειες	Δημοσιονομική πεθαρχία	Αλλαγή παραγωγικού υποδείγματος	Τεχνολογικές εξελίξεις	Κλιματική αλλαγή / περιβάλλον	Δημογραφικές εξελίξεις	Λοιπές προκλήσεις	Γεωγραφική θέση	Φυσικό περιβάλλον	Πολιτιστική κληρονομιά
Ανάπτυξη, βελτίωση, εκσυγχρονισμός ενεργειακών δικτύων και υποδομών	5	1	1	5	1	1	1	5	1	5	5	5	1
Ανάπτυξη, βελτίωση, εκσυγχρονισμός λιμενικών υποδομών	5	5	5	5	1	1	1	5	1	5	5	1	1
Ανάπτυξη, βελτίωση, εκσυγχρονισμός οδικών υποδομών	5	5	5	5	1	1	1	5	1	5	5	5	1
Οδική ασφάλεια	5	5	5		1	1	1	5	1	5	5	5	1
Επενδύσεις στην εφοδιαστική αλυσίδα	1	5	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1

Σημείωση: 1-καμία συμβατότητα, 2-χαμηλή συμβατότητα, 3 συμβατότητα, 4-ισχυρή συμβατότητα και 5-πολύ ισχυρή συμβατότητα.

Πίνακας 32: Συσχέτιση Αξόνων Προτεραιότητας του Π.Π.Α. με τους Ειδικούς Στόχους του Ε.Π.Α. για τον Αναπτυξιακό Στόχο 5 της Εξωστρέφειας

Άξονες Προτεραιότητας	Ειδικοί στόχοι				Ανάγκες							Δυνατότητες		
	Πολιτικισμός	Τουρισμός	Αγροδιατροφικός Τομέας	Βιομηχανία	Κοινωνικές συνέπειες	Δημοσιονομική πεθαρχία	Αλλαγή παραγωγικού υποδείγματος	Τεχνολογικές Εξελίξεις	Κλιματική αλλαγή / περιβάλλον	Δημογραφικές εξελίξεις	Λοιπές προκλήσεις	Γεωγραφική θέση	Φυσικό περιβάλλον	Πολιτιστική κληρονομιά
Προώθηση και ανάπτυξη υποδομών για εναλλακτικές μορφές τουρισμού	5	5	5	5	5	1	1	5	1	1	5	5	5	5
Ανάδειξη μνημείων, αρχαιολογικών χώρων και τόπων ιστορικού ενδιαφέροντος	5	5	1	5	5	1	1	5	1	1	5	5	1	5
Τουρισμός και πολιτιστική κληρονομιά - προστασία, ανάπτυξη και προβολή	5	5	5	5	5	1	1	5	1	1	5	5	5	5
Μουσεία και πολιτιστικά κέντρα	5	5	1	1	5	1	1	5	1	1	5	5	1	5
Υποδομές και δράσεις σύγχρονου πολιτισμού	5	5	1	5	5	1	1	5	1	1	5	5	1	5

Σημείωση: 1-καμία συμβατότητα, 2-χαμηλή συμβατότητα, 3 συμβατότητα, 4-ισχυρή συμβατότητα και 5-πολύ ισχυρή συμβατότητα.

Εκ των ανωτέρω προκύπτει ότι τα έργα του Π.Π.Α. της Π.Β.Α. δεν εξυπηρετούν απλά τις προκλήσεις της νέας Προγραμματικής Περιόδου 2021-2025, αλλά βελτιστοποιούν και την κατάταξη της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου ως προς τους Ειδικούς Στόχους του Ε.Π.Α..

6.2 Συμβατότητες με Περιφερειακές και Εθνικές Στρατηγικές

Στην ακόλουθη υποενότητα θα αναδειχθεί η συμβατότητα/συνάφεια του Π.Π.Α. με τις υφιστάμενες και εν εξελίξει ευρωπαϊκές και εθνικές στρατηγικές. Ωστόσο και εδώ λειτουργούν δύο διαφοροποιητικοί παράγοντες – εν αντιθέσει με αντίστοιχα προγράμματα που βρίσκονται στο στάδιο μόνο του προγραμματισμού.

Πρώτον, οι περισσότερες δράσεις του προγράμματος αφορούν σε εξέλιξη έργα τα οποία έχουν σχεδιαστεί, εστιάσει και υλοποιηθεί μερικώς για να καλύψουν συγκεκριμένες ανάγκες ανά τομέα και ως εκ τούτου δεν μπορεί να προσδώσουν γενικότερα πρόσθετη συνάφεια/ συμβατότητα στο Π.Π.Α. καθόσον εξυπηρετούν αποκλειστικά τους άξονες/ προτεραιότητες /ειδικούς στόχους στους οποίους εντάχθηκαν.

Δεύτερον, τα εν λόγω έργα του Π.Π.Α. της Π.Β.Α. αποτελούσαν και αποτελούν μέρη μιας ευρύτερης, συμπληρωματικής (στο ΕΣΠΑ, συγχρηματοδοτούμενο Π.Δ.Ε., κλπ) και ολοκληρωμένης περιφερειακής στρατηγικής (για την περίοδο 2014-2020), ως εκ τούτου οι οριζόντιες συνάφειες/συμβατότητές τους με άλλες στρατηγικές είτε ήδη επιτεύχθηκαν είτε καλύπτονται από συμπληρωματικές δράσεις/έργα αυτών.

Μόνο σε μια αναθεωρημένη έκδοση του Π.Π.Α. όπου σε αυτή θα εμπεριέχονταν ικανό πλήθος νέων έργων για την νέα προγραμματική περίοδο 2021-2025/27 θα μπορούσε πραγματικά να αποτυπωθεί η συνάφεια του προγράμματος με τις σε εξέλιξη ευρωπαϊκές και εθνικές στρατηγικές.

Ως αποτέλεσμα των ανωτέρω, οι ακόλουθες μετρήσεις είναι ενδεικτικές και όχι απόλυτες της συνάφειας που επιτυγχάνεται από την ολοκλήρωση των δράσεων/έργων του Περιφερειακού Προγράμματος Ανάπτυξης της Π.Β.Α.

Ακολούθως, ο μέσος όρος (%) της συνάφειας που επιτυγχάνεται θα προσδιορίζεται με βάση το συνολικό άθροισμα δράσεων ανά στρατηγική του Π.Π.Α. έναντι του συνολικού αθροίσματος των μετρήσεων που καταγράφηκαν.

6.2.1 Συμβατότητα με Ευρωπαϊκές Στρατηγικές

Πίνακας 33: Συμβατότητα Αξόνων Προτεραιότητας του Π.Π.Α. με τους Στόχους της Στρατηγικής Ευρώπη 2020

Στόχοι της Στρατηγικής "Ευρώπη 2020							
Αξονες Προτεραιότητας ΠΠΑ	Απασχόληση	Έρευνα & Ανάπτυξη	Κλιματική Αλλαγή & Ενέργεια	Εκπαίδευση	Φτώχεια & Κοινωνικός Αποκλεισμός	Σύνολο (s)	Τιμή Συνάφειας
2.3 Διαχείριση στερεών και υγρών αποβλήτων	3	0	5	0	3	11	0,44
2.4 Πρόληψη & διαχείριση κινδύνων	1	0	5	0	5	11	0,44
2.6 Παροχή πόσιμου νερού & διαχείριση υδάτων	3	1	5	1	5	15	0,6
2.9 Ανάπτυξη υποδομών και προστασία περιβάλλοντος (μικρά φράγματα, αρδευτικά δίκτυα, ύδρευση - αποχέτευση, αντιπλημμυρικά κλπ)	3	0	5	1	5	14	0,56
2.10 Ανάδειξη, προστασία και αξιοποίηση της φυσικής κληρονομιάς (βιοποικιλότητα, περιοχές Natura κλπ)	0	0	5	5	0	10	0,4
2.11 Πράσινες πόλεις (αστικές αναπλάσεις, εκσυγχρονισμός στόλου αστικών μεταφορών κλπ)	3	1	3	1	5	13	0,52
3.5 Κοινωνικές επενδύσεις (πχ στήριξη της οικογένειας, ενίσχυση προσχολικής αγωγής)	3	0	0	5	5	13	0,52
3.8 Ανάπτυξη και Εκσυγχρονισμός Υποδομών όλων των βαθμίδων εκπαίδευσης (μετάβαση σε αποκεντρωμένο σύστημα μεγαλύτερων και λιγότερων μονάδων, ενίσχυση ψηφιακών και λουπών υποδομών, επιμόρφωση εκπαιδευτικών κλπ.)	3	3	1	5	3	15	0,6
3.13 Υποδομές στον τομέα του αθλητισμού	3	0	0	5	3	11	0,44
4.2 Ενεργειακά δίκτυα και υποδομές	3	1	3	1	3	11	0,44

4.3 Λιμενικές υποδομές	5	0	3	3	3	14	0,56
4.5 Οδικές υποδομές	5	1	5	5	5	21	0,84
4.8 Οδική ασφάλεια	3	1	5	1	5	15	0,6
5.2 Προώθηση και ανάπτυξη υποδομών για εναλλακτικές μορφές τουρισμού (health & wellness, city break, αγροτουρισμός, ορειβατικός τουρισμός κλπ.)	5	1	0	3	5	14	0,56
5.3 Προστασία και ανάδειξη μνημείων, αρχαιολογικών χώρων και τόπων ιστορικού ενδιαφέροντος	5	1		3	5	14	0,56
5.5 Μουσεία και Πολιτιστικά Κέντρα	3	1	1	3	3	11	0,44
5.6 Υποδομές και δράσεις σύγχρονου Πολιτισμού	3	1	0	3	1	8	0,32
6.1 Τεχνική βοήθεια	3	1	3	1	3	11	0,44
Σύνολο	57	13	49	46	67	232	51,56%
Τιμή συνάφειας	3,17	0,72	2,72	2,56	3,72		

Σημειώσεις: Μέγιστη Τιμή Συνάφειας=5. (5) πολύ ισχυρή συνάφεια, (3) μέτρια συνάφεια, (1) ελάχιστη συνάφεια, (0 ή κενό) καμία συνάφεια.

Εκ των ανωτέρω προκύπτει ότι επιτυγχάνεται μέγιστη συνάφεια (σημαντικά άνω του 50%) στις δράσεις: 4.5 Ανάπτυξη, βελτίωση, εκσυγχρονισμός οδικών υποδομών (84%), 4.8 Οδική ασφάλεια (60%), 3.8 Ανάπτυξη και Εκσυγχρονισμός Υποδομών όλων των βαθμίδων εκπαίδευσης (60%). Συμπερασματικά προκύπτει ότι ο συνολικός μέσος όρος ποσοστού συνάφειας **51,56%** αποτελεί ισχυρή ένδειξη ότι οι δράσεις του Περιφερειακού Προγράμματος Ανάπτυξης αντιμετωπίζουν τις προκλήσεις, συνάδουν με τον σχεδιασμό και συμβάλουν ικανοποιητικά ως προς την επίτευξη των στόχων της Στρατηγικής: «Ευρώπη 2020».

Πίνακας 34: Συμβατότητα Αξόνων Προτεραιότητας του Π.Π.Α. με τους Στόχους του Συμφώνου Εταιρικής Σχέσης 2014-2020

Σύμφωνο Εταιρικής Σχέσης (ΕΣΠΑ) 2014 -2020							
Άξονες Προτεραιότητας ΠΠΑ	Επιχειρηματικότητα Ανταγωνιστικότητα Καινοτομία	Ανθρώπινο δυναμικό- Κοινωνική ενσωμάτωση	Περιβάλλον	Επάρκει α Δημόσιας Διοίκησης	Υποδομές για ανάπτυξη	Σύνολο (s)	Τιμή Συνάφειας
2.3 Διαχείριση στερεών και υγρών αποβλήτων	0	3	5	0	3	11	0,44
2.4 Πρόληψη & διαχείριση κινδύνων	0	1	5	0	3	9	0,36
2.6 Παροχή πόσιμου νερού & διαχείριση υδάτων	3	1	5	3	5	17	0,68

2.9 Ανάπτυξη υποδομών και προστασία περιβάλλοντος (μικρά φράγματα, αρδευτικά δίκτυα, ύδρευση - αποχέτευση, αντιπλημμυρικά κλπ)	0	2	5	3	5	15	0,6
2.10 Ανάδειξη, προστασία και αξιοποίηση της φυσικής κληρονομιάς (βιοποικιλότητα, περιοχές Natura κλπ)	1	0	3	1	3	8	0,32
2.11 Πράσινες πόλεις (αστικές αναπλάσεις, εκσυγχρονισμός στόλου αστικών μεταφορών κλπ)	0	1	3	0	3	7	0,28
3.5 Κοινωνικές επενδύσεις (πχ στήριξη της οικογένειας, ενίσχυση προσχολικής αγωγής)	0	3	0	1	5	9	0,36
3.8 Ανάπτυξη και Εκσυγχρονισμός Υποδομών όλων των βαθμίδων εκπαίδευσης (μετάβαση σε αποκεντρωμένο σύστημα μεγαλύτερων και λιγότερων μονάδων, ενίσχυση ψηφιακών και λοιπών υποδομών, επιμόρφωση εκπαιδευτικών κλπ.)	1	3	0	0	5	9	0,36
3.13 Υποδομές στον τομέα του αθλητισμού	0	3	3	3	5	14	0,56
4.1 Υποδομές ΤΠΕ							
4.2 Ενεργειακά δίκτυα και υποδομές	3	1	3	1	5	13	0,52
4.3 Λιμενικές υποδομές	3	1	1	1	5	11	0,44
4.5 Οδικές υποδομές	1	3		1	5	10	0,4
4.8 Οδική ασφάλεια	1	3		1	5	10	0,4
5.2 Προώθηση και ανάπτυξη υποδομών για εναλλακτικές μορφές τουρισμού (health & wellness, city break, αγροτουρισμός, ορειβατικός τουρισμός κλπ.)	3	1	1	1	5	11	0,44
5.3 Προστασία και ανάδειξη μνημείων, αρχαιολογικών χώρων και τόπων ιστορικού ενδιαφέροντος	1	0	1	3	5	10	0,4
5.5 Μουσεία και Πολιτιστικά Κέντρα	1	5	0	3	3	12	0,48
5.6 Υποδομές και δράσεις σύγχρονου Πολιτισμού	0	3	0	3	3	9	0,36
6.1 Τεχνική βοήθεια	3	1	0	5	0	9	0,36
Σύνολο	21	35	35	30	73	194	43,11%
Τιμή συνάφειας	1,17	1,94	1,94	1,67	4,06		

Σημειώσεις: Μέγιστη Τιμή Συνάφειας=5. (5) πολύ ισχυρή συνάφεια, (3) μέτρια συνάφεια, (1) ελάχιστη συνάφεια, (0 ή κενό) καμία συνάφεια.

Εκ των ανωτέρω προκύπτει ότι επιτυγχάνεται μέγιστη συνάφεια (σημαντικά άνω του 50%) στις δράσεις: 2.6 Παροχή πόσιμοι νερού & διαχείριση υδάτων (68%), 2.9 Ανάπτυξη υποδομών και προστασία περιβάλλοντος (60%), και ιδιαίτερα στο κάθετο τομέα των Υποδομών (βλ. Μέσος Όρος Τιμής Συνάφειας 3,91). Συμπερασματικά προκύπτει ότι ο συνολικός μέσος όρος ποσοστού συνάφειας **43,11%** αποτελεί ισχυρή ένδειξη ότι οι δράσεις του Περιφερειακού Προγράμματος Ανάπτυξης είναι συμπληρωματικές μιας ευρύτερης περιφερειακής στρατηγικής για την περίοδο 2014-2020, αντιμετωπίζουν τις προκλήσεις, συνάδουν με τον σχεδιασμό και συμβάλουν ικανοποιητικά ως προς την επίτευξη των στόχων της Στρατηγικής: «ΕΣΠΑ 2014-2020».

Πίνακας 35: Συμβατότητα Αξόνων Προτεραιότητας του Π.Π.Α. με τους Στόχους του Νέου ΕΣΠΑ 2021-2027

Εταιρικό Σύμφωνο για το Πλαίσιο Ανάπτυξης - ΕΣΠΑ της περιόδου 2021-2027							
Αξονες Προτεραιότητας ΠΠΑ	Μία εξυπνότερη Ευρώπη	Μία πιο πράσινη Ευρώπη	Μία πιο διασυνδεδεμένη Ευρώπη	Μία πιο κοινωνική Ευρώπη	Μία Ευρώπη πιο κοντά στους πολίτες	Σύνολο (s)	Τιμή Συνάφειας
2.3 Διαχείριση στερεών και υγρών αποβλήτων	0	5	0	0	3	8	0,32
2.4 Πρόληψη & διαχείριση κινδύνων	0	1	5	0	3	9	0,36
2.6 Παροχή πόσιμοι νερού & διαχείριση υδάτων	0	5	0	1	1	7	0,28
2.10 Ανάδειξη, προστασία και αξιοποίηση της φυσικής κληρονομιάς (βιοποικιλότητα, περιοχές Natura κλπ)	1	5	0	0	1	0	0
2.11 Πράσινες πόλεις (αστικές αναπλάσεις, εκσυγχρονισμός στόλου αστικών μεταφορών κλπ)	0	3	0	0	1	7	0,28
3.5 Κοινωνικές επενδύσεις (πχ στήριξη της οικογένειας, ενίσχυση προσχολικής αγωγής)	0	3	0	1	5	9	0,36
3.8 Ανάπτυξη και Εκσυγχρονισμός Υποδομών όλων των βαθμίδων εκπαίδευσης (μετάβαση σε αποκεντρωμένο σύστημα μεγαλύτερων και λιγότερων μονάδων, ενίσχυση ψηφιακών και λοιπών υποδομών, επιμόρφωση εκπαιδευτικών κλπ.)	1	3	0	0	5	0	0
3.13 Υποδομές στον τομέα του αθλητισμού	0	3	3	3	5	14	0,56
4.2 Ενεργειακά δίκτυα και υποδομές	1	1	5	3	1	11	0,44
4.3 Λιμενικές υποδομές	1	5	5	1	5	17	0,68

4.5 Οδικές υποδομές	1	1	5	3	3	13	0,52
4.8 Οδική ασφάλεια	0	1	5	3	1	10	0,4
5.2 Προώθηση και ανάπτυξη υποδομών για εναλλακτικές μορφές τουρισμού (health & wellness, city break, αγροτουρισμός, ορειβατικός τουρισμός κλπ.)	3	1	1	1	5	11	0,44
5.3 Προστασία και ανάδειξη μνημείων, αρχαιολογικών χώρων και τόπων ιστορικού ενδιαφέροντος	1	0	1	3	5	10	0,4
5.5 Μουσεία και Πολιτιστικά Κέντρα	1	5	0	3	3	12	0,48
5.6 Υποδομές και δράσεις σύγχρονου Πολιτισμού	0	3	0	3	3	9	0,36
6.1 Τεχνική βοήθεια	3	3	3	3	3	15	0,6
Σύνολο	13	48	33	28	53	162	36,00%
Τιμή συνάφειας	0,72	2,67	1,83	1,56	2,94		

Σημειώσεις: Μέγιστη Τιμή Συνάφειας=5. (5) πολύ ισχυρή συνάφεια, (3) μέτρια συνάφεια, (1) ελάχιστη συνάφεια, (0 ή κενό) καμία συνάφεια.

Εκ των ανωτέρω προκύπτει ότι επιτυγχάνεται μέγιστη συνάφεια (σημαντικά άνω του 50%) μόνο στις δράσεις: 4.3 Ανάπτυξη, βελτίωση, εκσυγχρονισμός λιμενικών υποδομών (68%), 6.1 Τεχνική βοήθεια (60%) και ιδιαίτερα στο κάθετο τομέα των Υποδομών (βλ. Μέσος Όρος Τιμής Συνάφειας 3,09).

Συμπερασματικά προκύπτει ότι ο συνολικός μέσος όρος ποσοστού συνάφειας **36,0%** αποτελεί ισχυρή ένδειξη ότι οι δράσεις του Περιφερειακού Προγράμματος Ανάπτυξης είναι συμπληρωματικές μιας ευρύτερης περιφερειακής στρατηγικής για την περίοδο 2014-2020 και ιδιαίτερα του ΕΣΠΑ (καθόσον επιτυγχάνουν σχεδόν όμοιο ποσοστό) αλλά δεν συνάδουν επαρκώς με τον σχεδιασμό και την επίτευξη των στόχων της Στρατηγικής: «ΕΣΠΑ 2021-2027». Συνεπώς θα πρέπει οι προγραμματιζόμενες δράσεις της Π.Β.Α. σε αυτή την στρατηγική να σηκώσουν το βάρος της ισόρροπης ανάπτυξης, τουλάχιστον κατά τα πρώτα δύο έτη εξέλιξης του Π.Π.Α.. Στη συνέχεια, με την αξιοποίηση της Τεχνικής Βοήθειας και την επικαιροποίηση του Π.Π.Α. θα καταστεί εφικτή η μεγέθυνση της συνάφειας του Π.Π.Α. με το ΕΣΠΑ 21-27 της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου.

6.2.2 Συμβατότητα με Εθνικές Στρατηγικές

Πίνακας 36: Συμβατότητα Αξόνων Προτεραιότητας του Π.Π.Α. με Αντίστοιχες Εθνικές Στρατηγικές

Αξονες Προτεραιότητας ΠΠΑ	Στρατηγική Έξυπνης Εξειδίκευσης (RIS3)	Εθνική Ψηφιακή Στρατηγική	Εθνική Στρατηγική για την προσαρμογή στην Κλιματική Αλλαγή	Εθνική Στρατηγική για την Κοινωνική Ένταξη	Εθνική Στρατηγική για τους Ρομά	Εθνική Στρατηγική για την ΚΑΛΟ	Στρατηγική για την Υγεία	Εθνική Στρατηγική για τη Διοικητική Μεταρρύθμιση	Σύνολο (s)	Τιμή συνάφειας
2.3 Διαχείριση στερεών και υγρών αποβλήτων	0	1	3	0	0	0	5	0	9	0,23
2.4 Πρόληψη & διαχείριση κινδύνων	0	1	3	0	0	0	1	0	5	0,13
2.6 Παροχή πόσιμου νερού & διαχείριση υδάτων	0	3	3	0	0	0	3	0	9	0,23
2.10 Ανάδειξη, προστασία και αξιοποίηση της φυσικής κληρονομιάς (βιοποικιλότητα, περιοχές Natura κλπ)	0	0	5	0	0	0	1	0	6	0,15
2.11 Πράσινες πόλεις (αστικές αναπλάσεις, εκσυγχρονισμός στόλου αστικών μεταφορών κλπ)	3	1	3	0	0	0	0	0	7	0,18
3.5 Κοινωνικές επενδύσεις (πχ στήριξη της οικογένειας, ενίσχυση προσχολικής αγωγής)	0	0	0	1	0	0	0	1	2	0,05

3.8 Ανάπτυξη και Εκσυγχρονισμός Υποδομών όλων των βαθμίδων εκπαίδευσης (μετάβαση σε αποκεντρωμένο σύστημα μεγαλύτερων και λιγότερων μονάδων, ενίσχυση ψηφιακών και λοιπών υποδομών, επιμόρφωση εκπαιδευτικών κλπ.)	0	0	0	1	0	3	0	0	1	5	0,13
3.10 Διεθνοποίηση των ΑΕΙ	3	5	1	3	1	3	0	0	3	19	0,48
3.13 Υποδομές στον τομέα του αθλητισμού	1	1	1	1	0	0	0	0	1	5	0,13
4.2 Ενεργειακά δίκτυα και υποδομές	0	0	3	0	0	0	0	0	3	6	0,15
4.3 Λιμενικές υποδομές	0	0	1	3	0	0	3	0	0	7	0,18
4.5 Οδικές υποδομές	0	0	3	3	0	0	3	0	0	9	0,23
4.8 Οδική ασφάλεια	0	0	3	3	0	0	3	0	0	9	0,23
5.2 Προώθηση και ανάπτυξη υποδομών για εναλλακτικές μορφές τουρισμού (health & wellness, city break, αγροτουρισμός, ορειβατικός τουρισμός κλπ.)	5	0	1	0	0	3	0	0	0	9	0,23
5.3 Προστασία και ανάδειξη μνημείων, αρχαιολογικών χώρων και τόπων ιστορικού ενδιαφέροντος	5	0	1	0	0	3	0	0	0	9	0,23
5.5 Μουσεία και Πολιτιστικά Κέντρα	5	0	0	0	0	1	0	0	0	6	0,15
5.6 Υποδομές και δράσεις σύγχρονου Πολιτισμού	5	1	0	3	0	1	0	0	0	10	0,25
6.1 Τεχνική βοήθεια	5	5	5	5	5	5	5	5	5	40	1,00
Σύνολο	32	18	36	23	6	19	24	14	14	172	23,89%
Τιμή συνάφειας	1,78	1,00	2,00	1,28	0,33	1,06	1,33	0,78	0,78		

Σημειώσεις: Μέγιστη Τιμή Συνάφειας=5. (5) πολύ ισχυρή συνάφεια, (4) ισχυρή συνάφεια, (3) μέτρια συνάφεια, (2) ελάχιστη συνάφεια, (1) καμία συνάφεια.

Εκ των ανωτέρω προκύπτει ότι επιτυγχάνεται μέγιστη συνάφεια (σημαντικά άνω του 50%) μόνο στη δράση: 6.1 Τεχνική βοήθεια (100%).

Συμπερασματικά, προκύπτει ότι ο συνολικός μέσος όρος ποσοστού συνάφειας **23,89%** του Περιφερειακού Προγράμματος Ανάπτυξης επί όλων των προαναφερόμενων στρατηγικών είναι ανεπαρκής για να τις στηρίξει ικανοποιητικά. Επίσης, αποδεικνύει ότι οι δράσεις του Π.Π.Α. είναι συμπληρωματικές της ευρύτερης περιφερειακής στρατηγικής ΕΣΠΑ για την περίοδο 2014-2020 και δεν συνάδουν επαρκώς με τον σχεδιασμό και την επίτευξη των στόχων της νέας Προγραμματικής Περιόδου 2021-2025.

Επομένως, θα πρέπει οι προγραμματιζόμενες δράσεις της Π.Β.Α. για την νέα προγραμματική περίοδο σε κάθε μία εκ των προαναφερόμενων στρατηγικών να σηκώσουν το βάρος της ισόρροπης ανάπτυξης, τουλάχιστον κατά τα πρώτα δύο έτη εξέλιξης του Π.Π.Α.. Στη συνέχεια, με την αξιοποίηση της Τεχνικής Βοήθειας και την επικαιροποίηση του Π.Π.Α. θα καταστεί εφικτή η μεγέθυνση της συνάφειας του Π.Π.Α. με τις επιμέρους Εθνικές Στρατηγικές.

7 Οριζόντιες Πολιτικές

7.1 Συμβολή του Προγράμματος στη Βιώσιμη Ανάπτυξη

Η Στρατηγική «Ευρώπη 2020» θέτει ως μια από τις τρεις προτεραιότητες τη «Βιώσιμη ανάπτυξη – με την προώθηση μιας πιο αποτελεσματικής στη χρησιμοποίηση των πόρων, πιο πράσινης και πιο ανταγωνιστικής οικονομίας». Σύμφωνα με τον Κανονισμό (ΕΕ) αριθ. 1303/2013 άρθρο 8 «Τα κράτη μέλη και η Επιτροπή διασφαλίζουν την προώθηση των απαιτήσεων περιβαλλοντικής προστασίας, της απόδοσης των πόρων, του μετριασμού της κλιματικής αλλαγής και της προσαρμογής σε αυτήν, της προστασίας της βιοποικιλότητας, της πρόληψης και διαχείρισης κινδύνου κατά την προετοιμασία και εφαρμογή των συμφώνων εταιρικής σχέσης και των προγραμμάτων». Στόχο της βιώσιμης ανάπτυξης συνιστά η κάλυψη των αναγκών των σημερινών γενεών, χωρίς όμως να τίθεται σε κίνδυνο η δυνατότητα των μελλοντικών γενεών να καλύπτουν τις δικές τους ανάγκες. Η βιώσιμη ανάπτυξη συνιστά μια ολοκληρωμένη προσέγγιση που περιλαμβάνει οικονομικές, κοινωνικές και περιβαλλοντικές πτυχές οι οποίες αλληλοενισχύονται.

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή παρουσίασε τη στρατηγική της προσέγγιση για την υλοποίηση της Ατζέντας 2030, καθώς και για τους Στόχους Βιώσιμης Ανάπτυξης, τον Νοέμβριο του 2016. Το 2019 ξεκίνησε η διαδικασία σύνταξης ενός Εθνικού Σχεδίου Εφαρμογής για τους Στόχους της Βιώσιμης Ανάπτυξης (ΣΒΑ), εντός του οποίου περιλαμβάνονται το σύνολο των κεντρικών και μακροπρόθεσμων μέτρων πολιτικής που έχουν ή πρόκειται να υιοθετηθούν από τη Ελλάδα, ώστε να υπεισέλθει με ισόρροπο και ολοκληρωμένο τρόπο, η υιοθέτηση του συνόλου των ΣΒΑ. Για την αξιολόγηση και παρακολούθηση του αντίκτυπου των πολιτικών για την βιώσιμη ανάπτυξη στην κοινωνία, η Γενική Γραμματεία της Κυβέρνησης υιοθέτησε την εφαρμογή δεικτών, οι οποίοι θα επικαιροποιούνται και θα προσαρμόζονται, κάθε φορά, ανάλογα με τις εξελίξεις σε επιμέρους πολιτικές προτεραιότητες και τα διαθέσιμα στατιστικά δεδομένα, έχουν επιλεγεί τόσο από το σύνολο των 232 υιοθετηθέντων από τον ΟΗΕ σχετικών δεικτών, όσο και από το αντίστοιχο πλαίσιο των 100 δεικτών της Eurostat.

Δεδομένου ότι η ενσωμάτωση των αρχών της αειφορίας στην κατάρτιση των Περιφερειακών Προγραμμάτων Ανάπτυξης 2021-2025 αποτελεί επιταγή, εφαρμόζεται η Οδηγία 2001/42 σχετικά με την Εκτίμηση των Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων ορισμένων Σχεδίων και Προγραμμάτων, όπως έχει εναρμονιστεί στο εθνικό δίκαιο. Ο στόχος της εφαρμογής της Στρατηγικής Περιβαλλοντικής Εκτίμησης (ΣΠΕ) κατά την κατάρτιση των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων, είναι αφενός η εκ των προτέρων εκτίμηση των επιπτώσεων στο περιβάλλον από την εφαρμογή του Προγράμματος, και αφετέρου η ενσωμάτωση της περιβαλλοντικής διάστασης στη διαδικασία προγραμματισμού. Στο πλαίσιο της κατάρτισης των Προγραμμάτων Ανάπτυξης, η Στρατηγική Περιβαλλοντικής Εκτίμησης συνιστά μια «παράλληλη και συμπληρωματική» διαδικασία με την εκπόνηση των ΠΠΑ.

Σημειώνεται ότι η ΣΜΠΕ έχει υποβληθεί προς έγκριση στο Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας με το υπ' αρ. 42027/907/15.07.2021 έγγραφο της Περιφέρειας Β. Αιγαίου.

7.2 Συμβολή του Προγράμματος στην Ισότητα των Φύλων

Η ισότητα μεταξύ ανδρών και γυναικών συνιστά αναπόσπαστο μέρος της πολιτικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης και αναγνωρίζεται ως κρίσιμος παράγοντας για την οικονομική ανάπτυξη και την κοινωνική συνοχή.

Η ισότητα των φύλων αποτελεί πολιτικό και αναπτυξιακό στόχο, τόσο σε επίπεδο χάραξης και εφαρμογής εθνικής πολιτικής, όσο και σε επίπεδο έργων που η υλοποίησή τους χρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση. Η αρχή των ίσων ευκαιριών για άνδρες και γυναίκες εμπεριέχεται ως στόχος στις ευρωπαϊκές χρηματοδοτήσεις από το 1988, ενώ η ένταξη της διάστασης του φύλου σημαίνει ότι λαμβάνονται υπόψη οι επιπτώσεις όλων των γενικών μέτρων και παρεμβάσεων στην αντίστοιχη θέση των γυναικών και των ανδρών κατά το σχεδιασμό. Η έννοια αυτή καλύπτει επίσης το σχεδιασμό, την υλοποίηση, την παρακολούθηση και την αξιολόγηση ειδικών συμπληρωματικών μέτρων και παρεμβάσεων με στόχο να προωθηθεί η ισότητα και να βρεθούν οι γυναίκες να συμμετέχουν και να ωφελούνται εξίσου με τους άνδρες.

Σήμερα, οι άνισες συνθήκες ζωής και εργασίας των ανδρών και των γυναικών επιδεινώνονται, εξαιτίας και των συνεπειών της σοβαρής οικονομικής κρίσης σε παγκόσμιο, ευρωπαϊκό και εθνικό επίπεδο. Στην Ελλάδα, η πολύπλευρη επίθεση της κρίσης στα κεκτημένα δικαιώματα των γυναικών, πολλαπλασίασε τα εμπόδια ισότιμης ένταξής τους στην αγορά εργασίας, οδηγώντας έτσι ένα τεράστιο αριθμό νέων γυναικών στην ανεργία. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι η κρίση της απασχόλησης έπληξε κυρίως τις γυναίκες μεσαίας και υψηλής εκπαίδευσης, οι οποίες είχαν ως κυρίαρχη επαγγελματική διέξοδο τον δημόσιο τομέα. Ως αποτέλεσμα των παραπάνω διαπιστώσεων, ένα μεγάλο τμήμα του γυναικείου πληθυσμού που βιώνει τις διακρίσεις λόγω φύλου, απομονώνεται, ενώ τα αυξημένα ποσοστά ανεργίας το καθιστούν όμηρο των καταστάσεων της φτώχειας, αναγκάζοντάς το, είτε να περιπέσει σε κατάσταση «μόνιμης φτώχειας» είτε να συντηρείται από το συγγενικό ή φιλικό του περιβάλλον χωρίς καμιά επαγγελματική διέξοδο και κοινωνική προοπτική.

Οι νομοθετικές ρυθμίσεις σε πολλά επίπεδα έχουν διαμορφώσει το θεσμικό πλαίσιο για την τήρηση της αρχής της ισότητας των φύλων και της μη διάκρισης στη βάση του φύλου σε όλες τις εκφάνσεις της κοινωνικής ζωής των πολιτών. Αρκετές μελέτες και έργα έχουν εκπονηθεί μέχρι σήμερα για την καταγραφή της υπάρχουσας κατάστασης των ανισοτήτων ανάμεσα στα φύλα, σε όλους τους τομείς της οικονομικής και κοινωνικής ζωής τόσο σε εθνικό όσο και σε περιφερειακό επίπεδο. Είναι αξιοσημείωτο ότι οι επίσημες στατιστικές που τηρούνται από την Εθνική Στατιστική Υπηρεσία ενσωματώνουν τη μεταβλητή του φύλου προκειμένου να είναι εφικτή η συγκριτική τους μελέτη. Οι Άξονες πολιτικής και οι δράσεις που επιλέγονται στο πλαίσιο του ΠΠΑ Βορείου Αιγαίου έχουν υψηλή συμβολή και δεσμεύονται για την τήρηση της αρχής της ισότητας των φύλων.

Η αρχή της ισότητας των δύο φύλων διέπει το σχεδιασμό του νέου Περιφερειακού Προγράμματος Ανάπτυξης. Ειδικότερα η συμβολή του Προγράμματος στην ισότητα των φύλων διασφαλίζεται, αφενός με την αποτύπωση των σημαντικότερων πτυχών των ανισοτήτων, κυρίως ως προς την πρόσβαση στην αγορά εργασίας και αφετέρου με την ανάληψη σχετικών πρωτοβουλιών για αναβάθμιση της εκπαίδευσης την εστιασμένη δια βίου μάθηση και τις ενεργές πολιτικές απασχόλησης που αντιμετωπίζουν και θέματα ισότητας των δύο φύλων.

7.3 Συμβολή του Προγράμματος στην Ισότητα Ευκαιριών και Κατάρτιση των Διακρίσεων

Σύμφωνα με τον Κανονισμό Κοινών Διατάξεων για τα Ταμεία (άρθρο 7), τα Κράτη Μέλη και η Επιτροπή διασφαλίζουν την προάσπιση της ισότητας μεταξύ ανδρών και γυναικών καθώς και την ενσωμάτωση της διάστασης του φύλου κατά τα στάδια της προετοιμασίας και της υλοποίησης των προγραμμάτων. Τα κράτη μέλη και η Επιτροπή λαμβάνουν τα κατάλληλα μέτρα για να αποτρέψουν κάθε διάκριση εξαιτίας του φύλου, της φυλής ή της εθνοτικής καταγωγής, της θρησκείας ή των πεποιθήσεων, αναπηρίας, της ηλικίας ή του γενετήσιου προσανατολισμού κατά την εκπόνηση και υλοποίηση των Προγραμμάτων. Προς την κατεύθυνση της μη διάκρισης και την ενίσχυση της προσβασιμότητας, οι κύριοι στόχοι καλύπτουν: α) Ισότιμη πρόσβαση στην αγορά εργασίας β) Ισότιμη πρόσβαση στην εκπαίδευση, στην κατάρτιση και τη δια βίου μάθηση γ) Προώθηση της κοινωνικής ένταξης και καταπολέμηση της φτώχειας δ) Καταπολέμηση των διακρίσεων λόγω φυλετικής ή εθνικής καταγωγής, θρησκείας ή πεποιθήσεων, αναπηρίας, ηλικίας ή γενετήσιου προσανατολισμού και διασφάλιση της προσβασιμότητας για τα ΑμεΑ.

Πιο συγκεκριμένα, η ισότητα των ευκαιριών αποτελεί γενική αρχή, οι δύο ουσιαστικές πτυχές της οποίας είναι η απαγόρευση των διακρίσεων λόγω ιθαγένειας και η ισότητα μεταξύ ανδρών και γυναικών. Η εν λόγω αρχή εφαρμόζεται σε όλους τους τομείς, ιδίως, στον οικονομικό, κοινωνικό, πολιτιστικό και οικογενειακό βίο. Η συνθήκη του Άμστερνταμ εισήγαγε μια νέα διάταξη προκειμένου να ενισχύσει την αρχή της απαγόρευσης των διακρίσεων που συνδέεται άμεσα με την ισότητα των ευκαιριών. Το άρθρο αυτό προβλέπει τη δυνατότητα λήψης από το Συμβούλιο των αναγκαίων μέτρων για την καταπολέμηση κάθε μορφής διακρίσεων λόγω φύλου, φυλής ή εθνοτικής καταγωγής, θρησκείας ή πεποιθήσεων, αναπηρίας, ηλικίας ή γενετήσιου προσανατολισμού.

Η αρχή της μη διακριτικής μεταχείρισης έχει ως στόχο τη διασφάλιση ισότητας στη μεταχείριση των ατόμων ανεξαρτήτως εθνικότητας, φύλου, φυλής, ή εθνοτικής καταγωγής, θρησκείας ή πεποιθήσεων, αναπηρίας, ηλικίας ή γενετήσιου προσανατολισμού. Η απαγόρευση κάθε διακριτικής μεταχείρισης λόγω ιθαγένειας προβλέπεται στο άρθρο 12 της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας. Η συνθήκη του Άμστερνταμ περιέλαβε στη συνθήκη ΕΚ το νέο άρθρο 13, για να συμπληρώσει την εγγύηση της απαγόρευσης των διακρίσεων που

προβλέπεται στις συνθήκες και να την επεκτείνει στις άλλες περιπτώσεις που προαναφέρονται.

Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Κολωνίας το 1998 αποφάσισε να αναλάβει εργασίες με σκοπό την εκπόνηση ενός Χάρτη θεμελιωδών δικαιωμάτων. Ως στόχος τέθηκε η συγκέντρωση των θεμελιωδών δικαιωμάτων που ισχύουν σε επίπεδο Ένωσης σε ένα μόνο κείμενο ώστε να καταστούν αυτά περισσότερο σαφή. Ο Χάρτης των θεμελιωδών δικαιωμάτων της ΕΕ προκηρύχθηκε επίσημα κατά το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Νίκαιας το 2000 και βασίζεται στις κοινοτικές Συνθήκες, στις διεθνείς συμβάσεις. Ο Χάρτης καθορίζει μέσω των 54 άρθρων τα θεμελιώδη δικαιώματα όσον αφορά την αξιοπρέπεια, την ελευθερία, την ισότητα, την αλληλεγγύη, την ιδιότητα του πολίτη και τη δικαιοσύνη. Περιλαμβάνει δικαιώματα που δεν διασφαλίζονται από την Ευρωπαϊκή Σύμβαση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΣΔΑ) και περιορίζεται στην προστασία των ατομικών και πολιτικών δικαιωμάτων. Πρόκειται ιδίως για τα κοινωνικά δικαιώματα των εργαζομένων, την προστασία των δεδομένων, τη βιοηθική ή το δικαίωμα ορθής διαχείρισης. Οι Άξονες πολιτικής και οι δράσεις που επιλέγονται στο πλαίσιο του ΠΠΑ Βορείου Αιγαίου έχουν υψηλή συμβολή και δεσμεύονται για την τήρηση της αρχής της ισότητας των ευκαιριών και κατάργησης των διακρίσεων.

Για το σκοπό αυτό, στο πλαίσιο του Προγράμματος Ανάπτυξης, περιλαμβάνονται Επενδυτικές Προτεραιότητες που στοχεύουν στην πρόληψη κάθε διάκρισης λόγω φύλου, φυλής ή καταγωγής, θρησκείας ή πεποιθήσεων, αναπηρίας, ηλικίας ή γενετήσιου προσανατολισμού λαμβάνοντας υπόψη τις ανάγκες των διαφόρων ομάδων-στόχων που κινδυνεύουν από διακρίσεις και, ιδίως, τις απαιτήσεις για να εξασφαλιστεί η δυνατότητα πρόσβασης ατόμων με αναπηρίες.

8 Υπηρεσία Διαχείρισης του Προγράμματος – Οργάνωση και Θεσμικό Πλαίσιο

8.1 Υπηρεσία Διαχείρισης

Σκοπός ορισμού της Διεύθυνσης Αναπτυξιακού Προγραμματισμού ως αρμόδια Υπηρεσίας Διαχείρισης είναι η διαμόρφωση και διαχείριση της αναπτυξιακής στρατηγικής για την περίοδο 2021-2025 και ειδικότερα ο σχεδιασμός, η παρακολούθηση και η εφαρμογή του Περιφερειακού Προγράμματος Ανάπτυξης που θα επιτρέψει τη βέλτιστη αξιοποίηση των εθνικών πόρων του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων, στην Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου. Με την υπ' αρ. 8320/208/12.2.2020 Απόφαση του Περιφερειάρχη προτείνεται ως αρμόδια Υπηρεσία Διαχείρισης του Π.Π.Α. της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου η **Διεύθυνση Αναπτυξιακού Προγραμματισμού** Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου.

Η Διεύθυνση Αναπτυξιακού Προγραμματισμού Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου υπάγεται στην **Γενική Διεύθυνση Αναπτυξιακού Προγραμματισμού, Περιβάλλοντος και Υποδομών** με βάση τον υφιστάμενο Οργανισμό Εσωτερικής Υπηρεσίας όπως συστάθηκε με το π.δ.137/2010 (Α' 230) και επικαιροποιήθηκε στην συνέχεια με την υπ' αρ. 43105/2017 (Β' 2654) Απόφαση με τίτλο "Έγκριση τροποποίησης Οργανισμού Εσωτερικής Υπηρεσίας Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου, την υπ' αρ. 1999/2018 (Β' 222) Απόφαση με τίτλο "Έγκριση τροποποίησης Οργανισμού Εσωτερικής Υπηρεσίας Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου", αναφορικά με την τροποποίηση του άρθρου 36 περίπτωση Δ του Οργανισμού και το κείμενο της υπ' αρ. 68447/20108 (Β' 5366) Απόφασης με τίτλο "Έγκριση τροποποίησης Οργανισμού Εσωτερικής Υπηρεσίας Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου", και ισχύει σήμερα.

Η προαναφερόμενη Διεύθυνση Αναπτυξιακού Προγραμματισμού Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου θα αναλάβει όλες τις αρμοδιότητες που προβλέπονται στην παρ. 3 του άρθρου 132 του ν. 4635/2019, με την ανάλογη/κατάλληλη τροποποίηση του θεσμικού πλαισίου που τη διέπει.

8.2 Κριτήρια επιλογής έργων

«Σύμφωνα με την παρ. 1 του άρθρου 129 του ν. 4635/2019 (Α' 167) για την ένταξη έργων προς χρηματοδότηση από το ΠΠΑ εκδίδεται πρόσκληση από τον Περιφερειάρχη, η οποία περιλαμβάνει όλα τα απαραίτητα στοιχεία ενημέρωσης των δυνητικών δικαιούχων σχετικά με τις δυνατότητες και τους όρους χρηματοδότησης των έργων. Για την ένταξη συγκεκριμένων έργων ή έργων στρατηγικής σημασίας δεν απαιτείται πρόσκληση και αρκεί η ανακοίνωση της πρόθεσης χρηματοδότησης προς τον φορέα υλοποίησης του συγκεκριμένου έργου.

Οι προτάσεις αξιολογούνται από την Υπηρεσία Διαχείρισης, σύμφωνα με τα κριτήρια επιλογής που ορίζονται στην πρόσκληση ή στην ανακοίνωση της πρόθεσης χρηματοδότησης με βάση την υπ' αρ. 62564/04.06.2021 ΥΑ του ΣΔΕ του ΕΠΑ (Β' 2442) και ενδεικτικά αφορούν στην:

- πληρότητα και σαφήνεια του περιεχομένου της πρότασης και τήρηση του θεσμικού πλαισίου
- σκοπιμότητα του έργου
- ωριμότητα του έργου
- επιχειρησιακή ικανότητα του δικαιούχου.

9 Σχεδιασμός του Προγράμματος

Στην παρούσα ενότητα παρουσιάζονται οι εργασίες που πραγματοποιήθηκαν από την οριζόμενη Υπηρεσία Διαχείρισης Π.Π.Α. της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου, την Διεύθυνση Αναπτυξιακού Προγραμματισμού (Δι.Α.Π), για την κατάρτιση του παρόντος Περιφερειακού Προγράμματος Ανάπτυξης.

Συνοπτικά, οι διαδικασίες σχεδιασμού πραγματοποιήθηκαν στο χρονικό διάστημα μεταξύ της 18^{ης} Νοεμβρίου 2020 έως τις 24.3.2021, αποκαλούμενη και περίοδο αναφοράς.

Το έργο σχεδιασμού ξεκίνησε με την εναρκτήρια συνάντηση, κατά τη διάρκεια της οποίας πραγματοποιήθηκε η συζήτηση επί των προτεραιοτήτων του έργου, έτσι ώστε να δοθεί η απαραίτητη εισροή για την ορθή οριοθέτηση του έργου και την επικαιροποίηση του χρονοδιαγράμματος.

Παράλληλα εξετάστηκε ο προγραμματισμός της Δι.Α.Π. για την διενέργεια διαβουλεύσεων με φορείς ώστε να συλλεχθούν ιδέες για νέα έργα και να επικαιροποιηθεί το αναπτυξιακό όραμα της αιρετής διοίκησης κατά την νέα προγραμματική περίοδο 2021-2025.

Αναλυτικότερα:

Νοέμβριος 2020.

1. Υπεγράφη η Σύμβαση του Συμβούλου Τεχνικής Υποστήριξης την 18^η Νοεμβρίου 2020.
2. Πραγματοποιήθηκε η εναρκτήρια συνάντηση του Συμβούλου με την Αναθέτουσα Αρχή (Δι.Α.Π.)
3. Έγινε ενημέρωση της Αιρετής Διοίκησης του θεσμικού πλαισίου για το Ε.Π.Α., όπως επικαιροποιήθηκε και ισχύει με τη σχετική δημοσίευση της υπ' αρ. 38/2020 Πράξης Υπουργικού Συμβουλίου (Α' 174) και της υπ' αρ. 95189/14.09.2020 απόφασης του Υφυπουργού Ανάπτυξης και Επενδύσεων (Β' 3961).
4. Συγκεντρώθηκαν τα αρχικά στοιχεία από (2) διαβουλεύσεις (Σεπτέμβριο και Οκτώβριο) της Αιρετής Διοίκησης της Π.Β.Α., για την ανάδειξη έργων που χρήζουν επικαιροποίησης, άλλων έργων που συνεχίζονται, νέων έργων που προτάθηκαν και αρχικές κατευθύνσεις καθορισμού της αναπτυξιακής πολιτικής, για το σχεδιασμό του Π.Π.Α.
5. Παρελήφθησαν τα στοιχεία των διαβουλεύσεων που είχαν πραγματοποιηθεί από την Δι.Α.Π. με φορείς πριν τις 18-11-2020.
6. Συγκεντρώθηκε ενημερωτικό υλικό για την περαιτέρω προετοιμασία της αιρετής διοίκησης, για την επικείμενη διαβούλευση Σχεδιασμού του Π.Π.Α. με φορείς, μέσω της εκπόνησης κειμένων για την έκδοση σχετικών Δελτίων Τύπου και του χρονοπρογραμματισμού διεξαγωγής ευρείας κλίμακας Διαβουλεύσεων με Φορείς, σε όλο το γεωγραφικό εύρος της Π.Β.Α.
7. Έγινε η κατάλληλη προετοιμασία για τον Ορισμό Ομάδας Εργασίας ώστε να συνδράμει την Δι.Α.Π., ως αρμόδια Υπηρεσία Διαχείρισης, στην κατάρτιση του Π.Π.Α. της Π.Β.Α.

Δεκέμβριος 2020.

1. Συγκεντρώθηκαν τα απαραίτητα στοιχεία έργων, που έχουν ήδη ενταχθεί στο σκέλος του Π.Δ.Ε. που χρηματοδοτείται από αμιγώς εθνικούς πόρους, ώστε να ξεκινήσει η διαδικασία ενοποίησης, εξορθολογισμού, κάθαρσης και ανάδειξης συμπερασμάτων για τον σχεδιασμό της νέας Προγραμματικής Περιόδου.
2. Παρελήφθησαν τα υπολειπόμενα στοιχεία τα οποία τα οποία προέκυψαν από τις συναντήσεις/τηλεδιασκέψεις διαβούλευσης με φορείς για το διάστημα από 18 Νοεμβρίου έως 31 Δεκεμβρίου.
3. Συγκεντρώθηκαν στοιχεία (στατιστικών δεδομένων κλπ.) τα οποία προσδιορίζουν το ευρύτερο περιβάλλον της περιφέρειας και των επιμέρους συνιστωσών της.
4. Αποτυπώθηκε η συμβολή των σημαντικότερων παρεμβάσεων της περιόδου 2014-2020 ως εργαλείο υποστήριξης του σχεδιασμού την περίοδο 2021-2025 προκειμένου να αναδειχθεί η πρόοδος ανά εθνικό αναπτυξιακό στόχο που επιτεύχθηκε, τυχόν ανάγκες που δεν καλύφθηκαν ή νέες ανάγκες που προέκυψαν καθώς και προβλήματα και εμπόδια που παρουσιάστηκαν κατά την περίοδο 2014-2020 τα οποία πρέπει να ληφθούν υπόψη στην περίοδο 2021-2025.
5. Αξιολογήθηκε η υφιστάμενη κατάσταση και διαγνώστηκαν οι ανάγκες που πρέπει να καλυφθούν στο πλαίσιο της νέας προγραμματικής περιόδου.

Ιανουάριος 2021.

1. Παρελήφθησαν τα υπολειπόμενα στοιχεία τα οποία τα οποία προέκυψαν από τις συναντήσεις/τηλεδιασκέψεις διαβούλευσης με φορείς για το διάστημα έως 18.1.2021.
2. Έγινε η τελική αποδελτίωση των στοιχείων από τις διαβουλεύσεις και η συγκέντρωση στοιχείων και ιδεών για έργα του Π.Δ.Ε. τόσο για την συνολική αναπτυξιακή κατεύθυνση της Περιφέρειας, όσο και για να αποτελέσουν την βάση σχεδιασμού για την περίοδο 2021-2025/2027.
3. Συντάχθηκε ο αρχικός Συγκεντρωτικός Πίνακας υφιστάμενων και νέων/ προτεινόμενων έργων Εθνικού Π.Δ.Ε..
4. Παρελήφθησαν τα στοιχεία πληρωμών για τα έργα του εθνικού σκέλους του Π.Δ.Ε., με ημερομηνία έως και 31.12.2020.

Φεβρουάριος 2021.

1. Συνεχίστηκε η συστηματοποίηση των στοιχείων του Συγκεντρωτικού Πίνακα.
2. Εξορθολογίστηκαν τα διαθέσιμα στοιχεία ώστε να αντληθούν χρήσιμα συμπεράσματα αναφορικά με το συνολικό δεσμευμένο ποσό έργων, τις νομικές δεσμεύσεις τους και τα ανεκτέλεστα υπόλοιπά τους.
3. Συγκεντρώθηκαν τα απαραίτητα στοιχεία εθνικών και περιφερειακών πολιτικών ώστε να καταστεί εφικτή η συμπληρωματικότητα σχεδιασμού του Π.Π.Α. της Π.Β.Α. προς αυτά.
4. Επιπλέον αναζητήθηκαν και πρόσθετα στοιχεία αναφορικά με τον σε εξέλιξη σχεδιασμό του ΕΣΠΑ 2021-2027 στην Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου.

Μάρτιος 2021.

1. Αποτυπώθηκαν τα στοιχεία της τελικής αποδελτίωσης σε ενιαίο κείμενο ώστε να αποτελέσουν το Σχέδιο του Περιφερειακού Προγράμματος Ανάπτυξης της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου.

Ειδικότερα ως προς την διαδικασία των «διαβουλεύσεων με φορείς», απώτερος στόχος τους ήταν:

- α) η ενημέρωση των συμμετεχόντων για τον προγραμματισμό σχεδιασμού του Ε.Π.Α. και του πλαισίου του (αναπτυξιακοί στόχοι, χρονοδιάγραμμα κλπ.),
- β) η συγκέντρωση προτάσεων για νέα έργα που δύναται να ενταχθούν στο σχεδιασμό του Περιφερειακού Προγράμματος Ανάπτυξης, και
- γ) η συστημική συγκέντρωση προτάσεων μέσω υποδείγματος που ετοιμάστηκε από τη Δι.Α.Π..

Στο πλαίσιο αυτό και κατά την περίοδο αναφοράς έχουν διεξαχθεί εννέα (9) συναντήσεις/διαβουλεύσεις με φορείς:

1. Λήμνος: Συνάντηση για τον σχεδιασμό του Περιφερειακού Προγράμματος Ανάπτυξης της Π.Β.Α. την 29^η Οκτωβρίου 2020.
2. Συνάντηση Λέσβου για το Περιφερειακό Πρόγραμμα Ανάπτυξης Βορείου Αιγαίου την 5^η Νοεμβρίου 2020.
3. Συνάντηση Ενημέρωσης με τους επικεφαλής των περιφερειακών παρατάξεων την 9^η Νοεμβρίου 2020.
4. Συνάντηση Ικαρία και Φούρνοι την 13^η Νοεμβρίου 2020.
5. Συνάντηση με θέμα το Περιφερειακό Πρόγραμμα Ανάπτυξης της Π.Β.Α. στη Χίο την 27^η Νοεμβρίου 2020.
6. Υπόδειξη έργων από το Γραφείο Προσωπικού και Διοικητικής Υποστήριξης Κ.Ε.Θ.Ι. την 2^α Δεκεμβρίου 2020.
7. Συνάντηση με το Πανεπιστήμιο Αιγαίου την 3^η Δεκεμβρίου 2020.
8. Συνάντηση με θέμα το Περιφερειακό Πρόγραμμα Ανάπτυξης της Π.Β.Α. στην Ανατ. Σάμο την 7^η Δεκεμβρίου 2020.
9. Συνάντηση με θέμα το Περιφερειακό Πρόγραμμα Ανάπτυξης της Π.Β.Α. στη Δυτ. Σάμο την 8^η Δεκεμβρίου 2020.

Πέραν των διαβουλεύσεων, η Δι.Α.Π. δέχθηκε προτάσεις από τους ακόλουθους φορείς:

1. Λέσχη Πλωμαρίου "Βενιαμίν ο Λέσβιος" (με το από 3-11-2020 email της).
2. Δήμος Δυτικής Λέσβου- Αντιδημαρχία Τουρισμού (με το υπ αριθμ. πρωτ. 15279/9-11-20 έγγραφό του).
3. Επιμελητήριο Λέσβου (με το υπ. αριθμ. πρωτ 778/11-11-20 έγγραφό του).
4. Επαρχείο Λήμνου (με το από 12-11-20 email του).
5. Επιμελητήριο Χίου (με το υπ αριθμ. πρωτ 843/6-11-20 έγγραφό του).
6. Φορέας Τουρισμού Χίου (με το από 10-11-20 έγγραφό του).

Επίσης προηγήθηκαν των άνωθεν διεργασιών, άτυπες προεργασίες διαβούλευσης της Δι.Α.Π., τα αποτελέσματα των οποίων συνοψίζονται ως εξής:

1. Προτάσεις για αναβάθμιση της Υγείας στην Π.Β.Α. (Ιούνιος 2020).

2. Ενδεικτικές προτάσεις Π.Ε. Χίου για το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα της Π.Β.Α. (Ιούνιος 2020).
3. Πρόταση για ανάπτυξη του Ιαματικού Τουρισμού και Τουρισμού Ευεξίας (Ιούνιος 2020).
4. «Σχέδιο δράσης Πολιτισμός» (Ιούλιος 2020).

Όπως προαναφέρθηκε, τα νέα έργα που προτάθηκαν από τις αρμόδιες επιτροπές διαβουλεύσεων, εστάλησαν σε ηλεκτρονική μορφή στην ομάδα εργασίας της Δι.Α.Π., η οποία με τη σειρά της τα συστηματοποίησε στον Συγκεντρωτικό Πίνακα Έργων Εθνικού Π.Δ.Ε..

Στο σημείο αυτό, αξίζει να σημειωθεί ότι για τα νέα έργα επιχειρήθηκε η προτεραιοποίησή τους ανάλογα με τον βαθμό ωριμότητάς τους (δηλ. την προοπτική άμεσης ένταξής τους στο Π.Δ.Ε.).

Κατάλογος Πινάκων και Σχημάτων

Κατάλογος Πινάκων

ΠΙΝΑΚΑΣ 1: ΥΠΟΔΟΜΕΣ ΥΓΕΙΑΣ.....	.....
ΠΙΝΑΚΑΣ 2: ΔΑΠΑΝΕΣ ΈΡΕΥΝΑΣ & ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΑΝΑ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ, 2018.....	.....
ΠΙΝΑΚΑΣ 3: ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΤΙΚΟΣ ΠΙΝΑΚΑΣ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΒΟΡΕΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ, 2019.....	.....
ΠΙΝΑΚΑΣ 4: ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΤΕΡΑ ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΑ ΚΑΙ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΕΝΑ ΈΡΓΑ ΒΙΒΛΟΥ ΨΗΦΙΑΚΟΥ ΜΕΤΑΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟΥ	.....
ΠΙΝΑΚΑΣ 5: ΣΥΝΟΛΟ ΣΥΝΕΧΙΖΟΜΕΝΩΝ ΈΡΓΩΝ ΑΝΑ ΣΥΛΛΟΓΙΚΗ ΑΠΟΦΑΣΗ/ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ.....	.....
ΠΙΝΑΚΑΣ 6: ΠΟΣΟΣΤΙΑΙΑ ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΒΑΣΙΚΩΝ ΚΑΤΗΓΟΡΙΩΝ «ΓΕΝΙΚΩΝ ΈΡΓΩΝ Π.Δ.Ε.».....	.....
ΠΙΝΑΚΑΣ 7: ΠΟΣΟΣΤΙΑΙΑ ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΒΑΣΙΚΩΝ ΚΑΤΗΓΟΡΙΩΝ ΈΡΓΩΝ «ΕΠΑΝΑΛΑΜΒΑΝΟΜΕΝΩΝ ΔΡΑΣΕΩΝ»	.....
ΠΙΝΑΚΑΣ 8: ΠΙΝΑΚΑΣ «ΜΕΓΑΛΩΝ ΈΡΓΩΝ» ΚΑΙ ΠΟΣΟΣΤΙΑΙΑ ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΤΟΥΣ ΣΤΟ ΣΥΝΟΛΟ ΤΟΥ Π.Δ.Ε.....	.....
ΠΙΝΑΚΑΣ 9: ΠΙΝΑΚΑΣ ΚΑΙ ΠΟΣΟΣΤΙΑΙΑ ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΈΡΓΩΝ Π.Δ.Ε. ΑΝΑ Π.Ε.	.....
ΠΙΝΑΚΑΣ 10: ΣΥΝΟΛΟ ΣΥΝΕΧΙΖΟΜΕΝΩΝ ΈΡΓΩΝ ΑΝΑ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟ ΣΤΟΧΟ	.....
ΠΙΝΑΚΑΣ 11: ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΑ ΕΙΔΗ ΕΝΤΑΓΜΕΝΩΝ ΈΡΓΩΝ ΑΝΑ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟΥ ΣΤΟΧΟΥ 2.....	.....
ΠΙΝΑΚΑΣ 12: ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΑ ΕΙΔΗ ΕΝΤΑΓΜΕΝΩΝ ΈΡΓΩΝ ΑΝΑ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟΥ ΣΤΟΧΟΥ 3	.....
ΠΙΝΑΚΑΣ 13: ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΑ ΕΙΔΗ ΕΝΤΑΓΜΕΝΩΝ ΈΡΓΩΝ ΑΝΑ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟΥ ΣΤΟΧΟΥ 4.....	.....
ΠΙΝΑΚΑΣ 14: ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΑ ΕΙΔΗ ΕΝΤΑΓΜΕΝΩΝ ΈΡΓΩΝ ΑΝΑ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟΥ ΣΤΟΧΟΥ 5.....	.....
ΠΙΝΑΚΑΣ 15: ΠΡΟΤΑΘΕΝΤΕΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ ΑΝΑ Α.Σ. & ΆΞΟΝΑ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ	.....
ΠΙΝΑΚΑΣ 16: ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΟΣ ΠΙΝΑΚΑΣ ΚΑΤΑΝΟΜΩΝ ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΩΝ ΚΑΙ ΠΡΟΤΑΘΕΝΤΩΝ ΈΡΓΩΝ Π.Δ.Ε. ΑΝΑ ΑΣ.....	.....
ΠΙΝΑΚΑΣ 17: ΤΟΜΕΙΣ /ΆΞΟΝΕΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ ΑΣ1 ΔΥΝΗΤΙΚΗΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ ΜΕΣΩ ΕΣΠΑ 2021-2027.....	.....
ΠΙΝΑΚΑΣ 18: ΤΟΜΕΙΣ/ ΆΞΟΝΕΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ ΑΣ2 ΔΥΝΗΤΙΚΗΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ ΜΕΣΩ ΕΣΠΑ 2021-2027.....	.....
ΠΙΝΑΚΑΣ 19: ΤΟΜΕΙΣ / ΆΞΟΝΕΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ ΑΣ3 ΔΥΝΗΤΙΚΗΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ ΜΕΣΩ ΕΣΠΑ 2021-2027	.....
ΠΙΝΑΚΑΣ 20: ΤΟΜΕΙΣ / ΆΞΟΝΕΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ ΑΣ4 ΔΥΝΗΤΙΚΗΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ ΜΕΣΩ ΕΣΠΑ 2021-2027	.....
ΠΙΝΑΚΑΣ 21: ΤΟΜΕΙΣ /ΆΞΟΝΕΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ ΑΣ5 ΔΥΝΗΤΙΚΗΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ ΜΕΣΩ ΕΣΠΑ 2021-2027.....	.....
ΠΙΝΑΚΑΣ 22: ΣΥΝΟΠΤΙΚΑ ΟΙ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΙ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΤΟΥ Π.Π.Α. ΤΗΣ Π.Β.Α	.....
ΠΙΝΑΚΑΣ 23: ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΟΙ ΔΕΙΚΤΕΣ ΕΚΚΡΩΝ ΑΝΑ ΆΞΟΝΑ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ ΤΟΥ Π.Π.Α. ΚΑΙ ΣΥΣΧΕΤΙΣΗ ΜΕ ΤΟΥΣ ΔΕΙΚΤΕΣ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΟΣ Ε.Π.Α.	.....
ΠΙΝΑΚΑΣ 24: ΔΥΝΗΤΙΚΟΙ ΔΙΚΑΙΟΥΧΟΙ ΤΩΝ ΔΡΑΣΕΩΝ ΤΟΥ Π.Π.Α. ΤΗΣ Π.Β.Α.	.....
ΠΙΝΑΚΑΣ 25: ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΤΟΥ Π.Π.Α. ΤΗΣ Π.Β.Α. ΣΕ ΔΡΑΣΕΙΣ ΤΕΧΝΙΚΗΣ ΒΟΗΘΕΙΑΣ	.....
ΠΙΝΑΚΑΣ 26: ΠΙΝΑΚΑΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΟΥΜΕΝΩΝ ΔΡΑΣΕΩΝ ΤΕΧΝΙΚΗΣ ΒΟΗΘΕΙΑΣ	.....
ΠΙΝΑΚΑΣ 27: ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΤΟΥ Π.Π.Α. ΤΗΣ Π.Β.Α. ΑΝΑ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟ ΣΤΟΧΟ	.....
ΠΙΝΑΚΑΣ 28: ΑΝΑΛΥΤΙΚΗ ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΚΑΙ ΧΡΟΝΟΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΣ Π.Π.Α. ΑΝΑ ΔΡΑΣΗ/ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟ ΣΤΟΧΟ/ ΆΞΟΝΑ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ ΚΑΙ ΈΤΟΣ	.....
ΠΙΝΑΚΑΣ 29: ΣΥΣΧΕΤΙΣΗ ΑΞΟΝΩΝ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ ΤΟΥ Π.Π.Α. ΜΕ ΤΟΥΣ ΕΙΔΙΚΟΥΣ ΣΤΟΧΟΥΣ ΤΟΥ Ε.Π.Α. ΓΙΑ ΤΟΝ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟ ΣΤΟΧΟ 2 ΤΗΣ ΠΡΑΣΙΝΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ.....	.....
ΠΙΝΑΚΑΣ 30: ΣΥΣΧΕΤΙΣΗ ΑΞΟΝΩΝ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ ΤΟΥ Π.Π.Α. ΜΕ ΤΟΥΣ ΕΙΔΙΚΟΥΣ ΣΤΟΧΟΥΣ ΤΟΥ Ε.Π.Α. ΓΙΑ ΤΟΝ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟ ΣΤΟΧΟ 3 ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ.....	.....
ΠΙΝΑΚΑΣ 31: ΣΥΣΧΕΤΙΣΗ ΑΞΟΝΩΝ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ Π.Π.Α. ΜΕ ΤΟΥΣ ΕΙΔΙΚΟΥΣ ΣΤΟΧΟΥΣ ΤΟΥ Ε.Π.Α. ΓΙΑ ΤΟΝ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟ ΣΤΟΧΟ 4 ΤΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΥΠΟΔΟΜΩΝ	.....
ΠΙΝΑΚΑΣ 32: ΣΥΣΧΕΤΙΣΗ ΑΞΟΝΩΝ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ ΤΟΥ Π.Π.Α. ΜΕ ΤΟΥΣ ΕΙΔΙΚΟΥΣ ΣΤΟΧΟΥΣ ΤΟΥ Ε.Π.Α. ΓΙΑ ΤΟΝ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟ ΣΤΟΧΟ 5 ΤΗΣ ΕΞΩΣΤΡΕΦΕΙΑΣ	.....
ΠΙΝΑΚΑΣ 33: ΣΥΜΒΑΤΟΤΗΤΑ ΑΞΟΝΩΝ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ ΤΟΥ Π.Π.Α. ΜΕ ΤΟΥΣ ΣΤΟΧΟΥΣ ΤΗΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ ΕΥΡΩΠΗ 2020	.....
ΠΙΝΑΚΑΣ 34: ΣΥΜΒΑΤΟΤΗΤΑ ΑΞΟΝΩΝ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ ΤΟΥ Π.Π.Α. ΜΕ ΤΟΥΣ ΣΤΟΧΟΥΣ ΤΟΥ ΣΥΜΦΩΝΟΥ ΕΤΑΙΡΙΚΗΣ ΣΧΕΣΗΣ 2014-2020	.....

ΠΙΝΑΚΑΣ 35: ΣΥΜΒΑΤΟΤΗΤΑ ΑΞΙΟΝΩΝ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ ΤΟΥ Π.Π.Α. ΜΕ ΤΟΥΣ ΣΤΟΧΟΥΣ ΤΟΥ ΝΕΟΥ ΕΣΠΑ 2021-2027

ΠΙΝΑΚΑΣ 36: ΣΥΜΒΑΤΟΤΗΤΑ ΑΞΙΟΝΩΝ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ ΤΟΥ Π.Π.Α. ΜΕ ΑΝΤΙΣΤΟΙΧΕΣ ΕΘΝΙΚΕΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ .....

Κατάλογος Σχημάτων

ΣΧΗΜΑ 1: ΧΑΡΤΗΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΑΝΑ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ	
ΣΧΗΜΑ 2: ΕΞΕΛΙΞΗ ΚΑΤΑ ΚΕΦΑΛΗΝ ΑΕΠ (ΣΕ €) ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΒΟΡΕΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ 2008 - 2017	
ΣΧΗΜΑ 3: ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΑΝΕΡΓΙΑΣ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ 2008-2020.....	
ΣΧΗΜΑ 4: ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΙ ΔΕΙΚΤΕΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΒΟΡΕΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ 2018.....	
ΣΧΗΜΑ 5: ΕΜΠΟΔΙΑ ΚΑΙΝΟΤΟΜΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΚΑΙ % ΘΕΩΡΗΣΗΣ ΤΟΥΣ ΩΣ ΣΗΜΑΝΤΙΚΩΝ	
ΣΧΗΜΑ 6: ΕΞΕΛΙΞΗ ΔΕΙΚΤΗ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΒΟΡΕΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ	
ΣΧΗΜΑ 7: ΣΥΝΟΛΙΚΟΙ Π/Υ ΑΝΑ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟ ΣΤΟΧΟ	
ΣΧΗΜΑ 8: ΠΟΡΕΙΑ ΕΞΟΡΘΟΛΟΓΙΣΜΟΥ ΤΟΥ Π.Δ.Ε.....	

Η απόφαση αυτή να δημοσιευθεί στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως.

Αθήνα, 30 Δεκεμβρίου 2021

Ο Υφυπουργός

ΙΩΑΝΝΗΣ ΤΣΑΚΙΡΗΣ

ΕΘΝΙΚΟ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟ

Το Εθνικό Τυπογραφείο αποτελεί δημόσια υπηρεσία υπαγόμενη στην Προεδρία της Κυβέρνησης και έχει την ευθύνη τόσο για τη σύνταξη, διαχείριση, εκτύπωση και κυκλοφορία των Φύλλων της Εφημερίδας της Κυβερνήσεως (ΦΕΚ), όσο και για την κάλυψη των εκτυπωτικών - εκδοτικών αναγκών του δημοσίου και του ευρύτερου δημόσιου τομέα (ν. 3469/2006/Α' 131 και π.δ. 29/2018/Α' 58).

1. ΦΥΛΛΟ ΤΗΣ ΕΦΗΜΕΡΙΔΑΣ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ (ΦΕΚ)

- Τα **ΦΕΚ σε ηλεκτρονική μορφή** διατίθενται δωρεάν στο **www.et.gr**, την επίσημη ιστοσελίδα του Εθνικού Τυπογραφείου. Όσα ΦΕΚ δεν έχουν ψηφιοποιηθεί και καταχωριστεί στην ανωτέρω ιστοσελίδα, ψηφιοποιούνται και αποστέλλονται επίσης δωρεάν με την υποβολή αίτησης, για την οποία αρκεί η συμπλήρωση των αναγκαίων στοιχείων σε ειδική φόρμα στον ιστότοπο **www.et.gr**.

- Τα **ΦΕΚ σε έντυπη μορφή** διατίθενται σε μεμονωμένα φύλλα είτε απευθείας από το Τμήμα Πωλήσεων και Συνδρομητών, είτε ταχυδρομικά με την αποστολή αιτήματος παραγγελίας μέσω των ΚΕΠ, είτε με ετήσια συνδρομή μέσω του Τμήματος Πωλήσεων και Συνδρομητών. Το κόστος ενός ασπρόμαυρου ΦΕΚ από 1 έως 16 σελίδες είναι 1,00 €, αλλά για κάθε επιπλέον οκτασέλιδο (ή μέρος αυτού) προσαυξάνεται κατά 0,20 €. Το κόστος ενός έγχρωμου ΦΕΚ από 1 έως 16 σελίδες είναι 1,50 €, αλλά για κάθε επιπλέον οκτασέλιδο (ή μέρος αυτού) προσαυξάνεται κατά 0,30 €. Το τεύχος Α.Σ.Ε.Π. διατίθεται δωρεάν.

• Τρόποι αποστολής κειμένων προς δημοσίευση:

Α. Τα κείμενα προς δημοσίευση στο ΦΕΚ, από τις υπηρεσίες και τους φορείς του δημοσίου, αποστέλλονται ηλεκτρονικά στη διεύθυνση **webmaster.et@et.gr** με χρήση προηγμένης ψηφιακής υπογραφής και χρονοσήμανσης.

Β. Κατ' εξαίρεση, όσοι πολίτες δεν διαθέτουν προηγμένη ψηφιακή υπογραφή μπορούν είτε να αποστέλλουν ταχυδρομικά, είτε να καταθέτουν με εκπρόσωπό τους κείμενα προς δημοσίευση εκτυπωμένα σε χαρτί στο Τμήμα Παραλαβής και Καταχώρισης Δημοσιευμάτων.

- Πληροφορίες, σχετικά με την αποστολή/κατάθεση εγγράφων προς δημοσίευση, την ημερήσια κυκλοφορία των Φ.Ε.Κ., με την πώληση των τευχών και με τους ισχύοντες τιμοκαταλόγους για όλες τις υπηρεσίες μας, περιλαμβάνονται στον ιστότοπο (**www.et.gr**). Επίσης μέσω του ιστότοπου δίδονται πληροφορίες σχετικά με την πορεία δημοσίευσης των εγγράφων, με βάση τον Κωδικό Αριθμό Δημοσιεύματος (ΚΑΔ). Πρόκειται για τον αριθμό που εκδίδει το Εθνικό Τυπογραφείο για όλα τα κείμενα που πληρούν τις προϋποθέσεις δημοσίευσης.

2. ΕΚΤΥΠΩΤΙΚΕΣ - ΕΚΔΟΤΙΚΕΣ ΑΝΑΓΚΕΣ ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ

Το Εθνικό Τυπογραφείο ανταποκρινόμενο σε αιτήματα υπηρεσιών και φορέων του δημοσίου αναλαμβάνει να σχεδιάσει και να εκτυπώσει έντυπα, φυλλάδια, βιβλία, αφίσες, μπλοκ, μηχανογραφικά έντυπα, φακέλους για κάθε χρήση, κ.ά.

Επίσης σχεδιάζει ψηφιακές εκδόσεις, λογότυπα και παράγει οπτικοακουστικό υλικό.

Ταχυδρομική Διεύθυνση: Καποδιστρίου 34, τ.κ. 10432, Αθήνα

ΤΗΛΕΦΩΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ: 210 5279000 - fax: 210 5279054

ΕΞΥΠΗΡΕΤΗΣΗ ΚΟΙΝΟΥ

Πωλήσεις - Συνδρομές: (Ισόγειο, τηλ. 210 5279178 - 180)

Πληροφορίες: (Ισόγειο, Γρ. 3 και τηλεφ. κέντρο 210 5279000)

Παραλαβή Δημ. Ύλης: (Ισόγειο, τηλ. 210 5279167, 210 5279139)

Ωράριο για το κοινό: Δευτέρα ως Παρασκευή: 8:00 - 13:30

Ιστότοπος: **www.et.gr**

Πληροφορίες σχετικά με την λειτουργία του ιστότοπου: **helpdesk.et@et.gr**

Αποστολή ψηφιακά υπογεγραμμένων εγγράφων προς δημοσίευση στο ΦΕΚ: **webmaster.et@et.gr**

Πληροφορίες για γενικό πρωτόκολλο και αλληλογραφία: **grammateia@et.gr**

Πείτε μας τη γνώμη σας,

για να βελτιώσουμε τις υπηρεσίες μας, συμπληρώνοντας την ειδική φόρμα στον ιστότοπό μας.

